Rest. Sept. 1963, Petersen

M. Th. u. Sch. 281 Inc.

Inc.

Queſtiões verſo-
ris iuxta textum de anima dili
gentiſſime correcte in burſa Cornelij in Colonia

M. Th. u. Sch. 281.

Inc.

2 A

1371 342 01

Ariſtoteles

De anima

Onorũ honorabilium notitiam opinãtes. magis aũt alterã altera aut q̃ ẽ ſꝫ certitudinẽ. aut ex eo ꝙ meliorũ q̃dem ẽ ꝛ mirabilioꝝ ꝓpter vtraqꝫ hec aĩe hiſtoriam rõnabiliter vtiqꝫ in primis pone/mus. Videt̃ aũt et ad veritatem omniũ cognitio ipſius multum proficere. maxime aũt ad naturã. Eſt em̃ tanq̃ꝫ ꝑncipiũ ani/maliũ: Inquirimus aũt ꝯſiderare cognoſcere naturã ipſius et ſubſtantiã. Poſtea q̃cunqꝫ accidũt circa ipſam. quoꝝ alie ꝓprie paſſiones vident̃. alie autem propter ipſam cõmunes et animalibꝫ ineſſe

Nota

Circa initiũ primi libri de aĩa

Querit̃ ꝑmo vtrũ inter partes ph̃ie naturalis ſcĩa de anima ſit melior ꝛ honorabilior ☞ Arguit̃ ꝑmo ꝙ nõ. Scientia de aĩa nõ eſt pars ph̃ie naturalis. ergo ꝯtra ſuppoſitũ. Añs pꝫ. q2 ſicut ſe hꝫ ſubiectũ ad ſubiectuꝫ ita ſcĩa ad ſciam. ſed ſubiectũ ſcĩe de aĩa nõ ꝯtinet̃ ſub ſubiecto totius ph̃ie naturalis. ergo nec ſcientia de aĩa ſub ſcientia naturali ¶ Secũdo. ſcientia octaui phyſicoꝝ eſt honorabilior iſta. igit̃. Añs pꝫ. q2 in octauo phy/ſicoꝝ tractat̃ de ꝑmo motore qui ſine ꝯparatione eſt nobilior eſt ipſa aĩa. ¶ Tercio. anima rõnalis nõ eſt actus corporis. ergo nõ cadit ſub conſideratione ph̃ie naturalis. Añs patꝫ. quia ſi eſſet actus corporis nõ exer/ceret operatõem ſine corpore. qđ tñ eſt falſum. In oppoſitũ eſt ph̃us in prima ꝓpoſitione huius libri

Pro reſponſione ſciendũ eſt primo. ꝙ vt dꝛ duodecimo de aĩalibꝫ. in quolibet genere rerũ neceſſe eſt ꝑus ꝯſiderare ꝯmunia. dein/de ꝓpria vniuſcuiuſqꝫ generis. Cuius rõ eſt. q2 niſi hoc fieret frequẽter idẽ frequenter repeteret̃. ſed rerũ aĩatarum quoddam ꝯmune principiũ eſt ipſa anima. q2 ꝯmune eſt oĩbꝫ animalibꝫ habere aĩam. ideo in ꝯſideratõe re/rum animatarꝫ oportet ꝑus ꝯſiderare de anima ꝛ de alijs ꝯmunibꝫ ipſis animatis. poſtea de ꝓprijs cuilibet aĩato Et ſic ad tradendũ ſcientiã de aĩatis oportuit ꝑmo tradere ſciaꝫ de aĩa ĩ ꝯmuni. ſicut facit Areſtoteles. ꝛ deinde determinare de ſingulis animatis. qđ fit in ſequentibꝫ libris. Ex iſto patet ordo huius libri inter libros naturales. precedit em̃ omnes libros de animatis ꝛ alios inſequitur

Liber primus.

¶Sciendū eſt ſecūdo ꝙ bonorum quedā ſunt laudabilia alia vero honorabilia. Laudabilia ſunt que ꝓpter aliū finem appetuntur. Sed honorabilia ſunt que ꝓpter ſeipſa ſunt appetibilia. Et qꝛ ſcie practice querūtur nō ꝓpter ſe tm̄. ſed ꝓpter opus. ideo ſcientie practice ſunt laudabiles tm̄. ſꝫ ſpeculatiue ſunt ꝓpter ſeipſas appetibiles. ſcꝫ ꝓpter ſcire. ideo ſcientie ſpeculatiue ſunt honorabiles ⁊ laudabiles ſimul. Verūtamen in ſcientijs ſpeculatiuis ſunt ꝗdam gradus ꝗ̄tum ad honorabilitatem. naꝫ ſcia laudat̃ ex ſuo actu. Sed actus ex duobꝫ laudat̃. ſcꝫ ex obiecto. ⁊ modo ſeu qualitate. ſicut edificare meliꝰ eſt ex parte obiecti ꝙ̄ lectū facere Et qn̄ ſcientie ſunt circa idem obiectum ſumūtur gradus quantum ad modum agendi. qꝛ ꝗ̄to modus agendi eſt melioꝛ. tanto ſcientia eſt perfectioꝛ Igit̃ ſi ꝯſideret̃ ſcie ex parte obiecti illa ſcientia melioꝛ eſt que eſt melioꝛis obiecti. Si vero quantum ad modum procedendi illa eſt nobilioꝛ que certioꝛi modo ꝓcedit. ⁊ ſic vna eſt melioꝛ alia. vel qꝛ eſt nobilioꝛis obiecti. vel qꝛ certioꝛi mō ꝓcedit. Sed in quibuſdaꝫ ſcientijs iſta ſeparant̃. qꝛ ꝗdam ſunt magis certe que tn̄ de rebꝫ ſunt minus honoꝛabilibꝫ. Simpliciter tn̄ dignitas ſcientie attendit̃ ex parte obiecti. nam vt dꝛ decimo de animalibꝫ magis appetimus modicum ſcire de rebꝫ honoꝛabilibꝫ ⁊ altiſſimis ꝗ̄uis illud ſciamus rethoꝛice ⁊ ꝓbabiliter. ꝙ̄ multa ſcire per certitudinem de rebꝫ minus honoꝛabilibꝫ. qꝛ prime de ſe habent nobilitatem. qꝛ ex obiecto a quo capiūt ſpēm. Alie vero habent ex qualitate ſiue modo tm̄

¶Sit igitur hec concluſio pꝛima. Ante ſciam de rebꝫ animatis ꝑus ꝯſiderandū eſt de aīa. Hec ꝯcluſio pꝫ ꝑ ꝑ̄mū notabile

Concluſio ſecūda. omnis ſcientia eſt bona. Patꝫ. qꝛ omnis ſcīa eſt ꝑfectio hominis inꝗ̄tum hō. qꝛ naturale deſideriū hoīs eſt ſcire Vn̄ ꝗ̄uis alique ſcie ſint ꝓhibite. tn̄ hoc nō eſt ꝓpter ipaꝝ maliciā ſed propter maliciā hominū qui ipſis abutūtur

Concluſio tercia. inter partes philoſophie naturalis ſciētia de anima eſt melioꝛ ⁊ honoꝛabilioꝛ Probat phūs. qꝛ vna ſcia dꝛ melioꝛ et honoꝛabilioꝛ altera ꝓpter duas cauſas. qꝛ vel eſt de nobilioꝛi ſubiecto vel qꝛ certioꝛi modo ꝓcedit. Sed iſta ſcia eſt nobilioꝛis ſubiecti alijs partibus phie naturalis. qꝛ eſt de aīa. ⁊ eſt etiā certioꝛ. qꝛ illa que traduntur de aīa ⁊ potentijs eius experimur in nobis. quilibet em̄ experitur in ſeipſo ꝙ habet animā et operationes procedentes a potentijs anime. Procedit etiaꝫ hec ſcia modo demonſtratiuo

Concluſio quarta. ſcientia de anima eſt vtilis ad omneꝫ veritatē que tradit̃ in alijs ſcientijs ⁊ ad omēs partes phie naturalis Patet qꝛ nos nō poſſumus venire ad cognoſcendū altiſſimas cauſas de qbꝫ eſt metaphiſica niſi mediante cognitione aīe ⁊ intellectus poſſibilis. Nec poſſumus cognoſcere diuerſas virtutes ꝗ diuerſis potentijs aīe inſunt de quibꝫ agit̃ in moꝛalibꝫ niſi cognoſcamus potentias anime. Nec poſſumus cognoſcere res naturales niſi cognoſcamus aīam. qꝛ magna pars naturalium eſt habens aīam ⁊ fere in omībꝫ his aīa eſt ꝑncipiū motus. eſt em̄ aīa tanꝙ̄ ꝑncipiū aīalium. vt dꝛ in textu. Et capit̃ ibi tanꝙ̄ exp̄ſſiue ⁊ nō ſilr̄

Sicut color eſt in corpore
Ita aĩa eſt in ſubiecto

De anima.

tudinarie. Jtẽ dicit Tullius ꝙ omne honeſtũ multas habet vtilitates ſi-bi aduñctas. ſi igitꝰ hec ſcientia eſt honorabilis ſeqtur ꝙ eſt vtilis. Et ſi q̃ratꝰ quid conſideratur in hoc libro de anima Rñdet phus ꝙ hic ꝯſideratur de aĩa q̃tum ad ſubam ⁊ naturã eius. ⁊ q̃tũ ad accidẽtia ipſius quorum aliq̃ ſunt ꝓprie paſſiones aĩe. vt intelligere ⁊ velle. quedã vero ꝑ aĩaȝ inſunt corpori. ſunt ſentire vel mouere ſe localiter. q̃ ſunt toti ꝯiũcto cõia.

Ad rõnes ante oppoſitum. Ad primã dicitur ꝙ licet aĩa nõ ꝯtineatꝰ ſub ſubiecto phĩe naturalis tanq̃ȝ pars eius ſubiectiua. tñ continetꝰ ſub eo tanq̃ȝ ṗncipiũ formale corpis aĩati qđ ꝯtinetꝰ ſub ſubiecto phĩe naturalis. Unde in ſcĩa ſupiori non ſolũ ꝯſideratur ſubiectuȝ. ſed partes ṗncipia ⁊ ꝓprietates. ideo vt vna ſcĩa ſit pars alterius ſufficit ꝙ cõſideret vel ṗncipia ſubiecti vel partes vel paſſiones. Ad ſecũdã dr̃ ꝙ in octauo phiſicoꝝ determinatꝰ principaliter de ꝑpetuitate motus ⁊ nõ de ṗmo motore niſi ꝑ habitudinẽ ad motum. ſed in hoc libro phus ṗncipaliter facit ꝯſideratõem de anima. ideo non ſeqtur ꝙ illa ſcientia ſit honorabilior iſta.
Ad terciã dr̃ ꝙ ſi aĩa rõnalis ꝯſideretꝰ vt eſt ṗncipium formale corpis ſic eſt de ꝯſideratõe phĩ naturalis. ſȝ ſi ꝯſideretꝰ vt eſt ſeparata vel ſeꝑabilis ſic eſt de conſideratione metaphiſici.

Omnino aũt ⁊ penitus difficilimoꝝ eſt accipere aliquam fidem de ipſa. cuȝ eñ ſit queſtio ꝯmunis multis alijs. Dico aũt eam que circa ſubam ⁊ eã que q̃d eſt fortaſſis alicui videbitꝰ vna q̃dã methodꝰ eſſe de oĩbꝫ. de q̃bꝫ volumus cognoſcere ſubam. ſicut ⁊ eoꝝ q̃ ſm accñs ſunt ⁊ ꝓprioꝝ demõſtratione. Quare q̃rendũ vtiq̃ȝ erit methodũ iſtã. Si autẽ nõ eſt vna quedã ⁊ ꝯmunis methodus de eo qđ q̃d eſt ampliꝰ difficilius eſt negotiari. Oportebit eñ accipe circa vnumqđq̃ȝ q̃s modus. Si aũt manifeſtũ ſit vtrum demõſtratio aliq̃ ſit aut diuiſio. aut eſt aliq̃ alia methodus. Adhuc multas hȝ dubitatões ⁊ errores ex quibꝫ optȝ querere. Alia eñ alioꝝ ſunt ṗncipia ſicut numeroꝝ ⁊ planoꝝ. Primũ aũt fortaſſis neceſſariũ eſt diuidere in quo generũ ⁊ q̃d ſit. Dico aũt vtrum hoc aliq̃d ⁊ ſuba ſit. aut q̃litas. aut q̃titas. aut etiã quoddã aliud diuerſoꝝ predicamentorum. Adhuc aũt verum eorũ que in potentia ſunt an magis endelechia quedam ſit. Diffe

runt em̄ non parum potentia et actus. Conſiderandum autez eſt et ſi partibilis ſit aut impartibilis. et vtrum ſit ſil'is ſpeciei omnis anima an non. Si autem non ſimilis ſpeciei ſit. vtrum ſpecie differant aut genere. Nunc quidem enim dicentes ⁊ querētes de aīa humana ſolum videnť intendere

Formidandum autem quatenus non lateat. vtrum vna ratio anime eſt ſicut animalis. aut ꝑm vnumquodq̧ altera vt equi canis hominis deiq̧. animal autem vniuerſale aut nihil eſt aut poſterius. Similiter autem et ſi aliquod cōmune aliud predicatur

Queritur ſecundo. vtrū Anima ſit ſubiectū ſciētie huius libri Arguiť ꝙ nō. quia nulla forma ſimplex p̄t eſſe ſubiectū accidētis ſed aīa eſt hm̄ōi. ergo. Secūdo arguiť. q2 de ſubiecto alicuiꝰ ſcie debʒ p̄ſupponi q̇d eſt ⁊ q2 eſt. ſed in h̄ libro nō p̄ſupponiť q̇d eſt aīe ⁊ q2 eſt. ſʒ oſtēditur. ergo ⁊c. Tercio in moralibꝫ cōſiderať de aīa q2 ibi cōſideratur de paſſionibꝫ ⁊ habitibꝫ aīe. ergo aīa nō eſt ſubiectū huiꝰ ſcie. ꝯn̄a tenet. quia ſubiectū ſcie debet eſſe adequatū illi ſcie. Quarto ſic. aīa eſt ſubiectū inheſionis huius ſcientie. ergo nō eſt ſubiectuʒ attributōnis eius. quia nihil idem eſt ſubiectum inheſionis ⁊ attributōnis reſpectu eiuſdē. quia ſic haberet rōnem actus ⁊ potentie. In oppoſitum arguiť. quia omnes queſtiones tractate in hac ſcientia quas ph̄us enumerat in textu fiunt de aīa et de paſſionibus eius. g̊ ip̄a aīa eſt hic ſubiectū.

Pro reſponſione ſciendum eſt primo ꝙ poſtq̄ꝫ ph̄s oſtendit dignitatem ⁊ vtilitatem huiꝰ ſcientie vt reddat auditores beniuolos. et etiā modū ꝓcedendi ſeu ordinē determinandoꝝ vt eos reddat dociles ꝯn̄ter ad reddendū auditores attētos oſtendit difficultatē huiꝰ ſcie. ⁊ p̄mo mouet difficultates que ſe tenent ex parte modi ꝓcedendi. Secūdo difficultates que ſe tenent ex parte rei cognoſcibilis. ſcʒ ex parte ſubſtātie aīe ⁊ paſſionū eius. Mouendo difficultates ex p̄te rei cognoſcibilis. Primo mouet dubitatōnes circa aīam vt eſt totū eſſentiale. Secūdo vt eſt totum vniuerſale. Et tercio vt eſt totū poteſtatiuū. conſiderando eam per reſpectū ad ſuas potētias ⁊ paſſiones.

Sciendum eſt ſecundo circa modum procedendi in cog

De anima

nitione aīe eſt difficultas circa inquiſitōem diffinitōnis eius. quia vel ponitur tm̄ vna cōmunis methadus inueſtigādi definitōnē rei ſic eſt vna cōmunis ars inquirendi de omibus accidentibus per ſe ſcʒ per demonſtratōnem ⁊ ſic erit difficile inquirere definitōnē aīe cum talis ars ſit generalis oibus rebus. Vel non eſt tm̄ vna ars. ſed ſunt plures modi inueſtigandi ꝙ quid eſt. vt puta ꝑ demonſtrationē vt quidā poſuerūt. vel per diuiſionē. vt Plato ponebat. ⁊ per cōpoſitōnem. vt poſuit Areſto. Et tunc erit difficilius querere ꝗd eſt aīa. quia oportebit inquirere quo illoꝝ modoꝝ ſit ꝓcedendū. ⁊ habito quo illoꝝ modoꝝ ſit ꝓcedenduʒ adhuc erit difficultas ex quibus erit cōponenda definitio aīe. eo ꝙ diuerſaꝝ rerum ſunt diuerſa principia diffinitiua ſicut numeroꝝ ⁊ planoꝝ. id eſt ſupficieꝝ.

Scienduʒ tercio ꝙ circa animā vt eſt totū eſſentiale poſſūt eſſe dubitatōnes Prima eſt in quo genere ponatur aīa ſcʒ vtrū ſit ſubſtantia vel quantitas. Secūda vtrū ſit ens in potentia. vel vtrū ſit endelechia id eſt actus eo ꝙ in quolibet genere potentia ⁊ actus inueniūtur.

Circa aīam ꝓo vt eſt totū vniuerſale mouet phs aliquas dubitatōes Prima vtrū aīa ſit partibiliſtā ſm eſſentiā ꝗ̄ ſm potentias in eodem. vt Plato ponebat. vel ſit impꝛtibilis ſm eſſentiā ⁊ partibilis ſm potētias vt poſuit Areſtoteles. Secūda eſt vtrū oēs aīe ſint eiuſdem ſpeciei aut nō Et ſi nō ſint eiuſdem ſpeciei vtrū ſolū differant ſpecie aut etiam genere. Et cauſa dubitatōnis eſt. qꝛ aliqui dicentes de aīa ſolum loqui vidētūr de aīa humana. Similiter etiā vtꝝ aīe ſit tm̄ vna rō cōis ⁊ vna ydea vel etiam ſunt diuerſe rationes ſm diuerſas animas. ſicut ratio animalis ſecūdum vnumquodqʒ animal eſt altera ⁊ altera. vt eſt alia ratio equi. alia canis ⁊c. nam animal vniuerſale nihil eſt aut poſterius eſt ſuis ſingularibꝫ et ſimiliter de quolibet alio ꝯmuni

¶Sciendum eſt quarto ꝙ ad omnem cognitionem duo requirūtur. ſcʒ obiectum quod immutat potentiam ſi ſit paſſiua et ipſa potentia. ideo difficultas in cognitione alicuius rei contingere poteſt dupliciter. Uno modo ex parte obiecti. Alio modo ex parte potentie. nam ſi potentia ſit paſſiua eſt difficultas ex parte obiecti. quando ſcʒ nimis eſt potētiale. eo ꝙ habet immutare potentiam ratione actualitatis eius. et ſi obiectum ſit de ſe multum in actu difficultas eſt ex parte potentie que nimis debilis eſt et indiſpoſita ad recipiendum actum illius obiecti. quia actus actiuorum ſolum fiunt in patiente diſpoſito. ſicut virtus viſiua nocticoracis ē nimis debilis ad percipiendum lumen ſolis

¶Tunc ſit concluſio prima ꝙ ſcientia de anima ex parte obiecti eſt facilis. ſed ex parte cognitionis noſtre eſt difficilis. Primū patʒ. quia inter formas naturales anima ſupremum gradum actualitatis obtinet. ergo obiectum huius ſcientie ex parte ſui eſt facile ad cognoſcenduʒ cum ſit maxime in actu. Secūda ps pʒ. qꝛ aīa ſm ſe eſt inſenſibilis. ſʒ intellectꝰ noſter ꝑ iſto ſtatu nihil cognoſcit niſi ꝑ miniſteriuʒ ſenſus. cum ſit af-

fixus corpori. ideo incorporalia ſunt ſibi. difficillime cognitionis. ergo ſcia de anima ex parte noſtri intellectus eſt difficilis. Nec valet obiectio. q̄to aliquid eſt propinquius querenti citius poteſt inueniri ⁊ cognoſci. ſed anima eſt ſibi maxime preſens. ergo ⁊c̄. Reſpondetur licet ſit ſibi maxime preſens eſſentialiter. tamē nō eſt ſibi p̄ſens obiectiue. qꝛ non poteſt directe ſibi p̄ſentari mediante ſenſu. cum nō cadat ſub obiecto ſenſus.

Concluſio ſecunda ⁊ reſponſalis. Anima eſt ſubiectum huius libri. Patꝫ ꝑ rōnes ante oppoſitū ⁊c̄. qꝛ definitio ⁊ ꝯditiōes ſubiecti attributionis in ordine ad hūc libꝝ ſibi ꝯueniūt

Dubitaꝭ primo. vtrum vniuerſale nihil ſit aut poſterius ſuis ſingularibꝫ ¶ Pro dubio ſciendū eſt ꝙ triplex eſt vniuerſale. ſcꝫ ante rem. in re. ⁊ poſt rem. Et vniuerſale ante rem poteſt poni eſſe dupliciter Uno modo ꝙ ſit extra ſingularia ⁊ extra mentē prime cauſe exiſtēs. ſicut Plato ponebat ydeas ſeparatas. Alio mō ꝙ ponatur in mente ꝑmi agē tis. vt ydea que eſt vniuerſalis ars omniū producendorum. Tūc dꝛ ꝑmo vniuerſale ante rem ꝑmo mō nihil eſt. qꝛ ſi ſic ſequereꝭ ꝙ eſſent plura entia increata. qḋ eſt erroneū. Conſequentia tenet. qꝛ ſi eſſent talia vniuerſalia eſſent creata vel increata. nō primū. qꝛ cum ꝑmuꝫ agens ſapienter agat crearet ipſa per alia exempla. aut igitur erit proceſſus in infinitum. aut oportebit ponere talia exemplaria in prima cā. ergo ſi ponerenꝭ illa vniuerſalia extra primam cauſam eſſent increata. Sed vniuerſale ante rem ſecundo modo bene eſt aliquid ante ſingularia. Patet. quia cum ſcientia ſit neceſſariorum. ſequitur ꝙ ſine illis vniuerſalibꝫ nullus poteſt eſſe perfecte ſciens. cum effectus non perfecte cognoſcantur niſi reducantur in ſuam primam cām. Unde vniuerſalia ſic accepta ſunt prima principia omniū entium et ſunt ydee rerū producendaꝝ in mente primi. Unde ydea nihil aliud eſt q̄ꝫ prima cauſa. inquantum imitabilis ab aliquo creato. et ſecundum ꝙ diuerſimode imitatur a diuerſis rebꝫ diſtincte ydee ſibi attribuūtur. Dicendum ſecūdo. ꝙ vniuerſale in re hoc eſt natura vniuerſalis in ſe conſiderata ſine intentione vniuerſalitatis eſt aliquo modo prior ⁊ notior ſingularibꝫ. quia duplex eſt ordo nature. quidam eſt generationis et temporis ſꝫm quem potentia precedit actum in eodem. ⁊ ſꝫm hunc ordinem vniuerſale prius eſt ſingulari. vt in generatione hominis ꝑus generatur animal q̄ꝫ homo. Alius eſt ordo intentionis ſiue perfectionis ſꝫm quem actus precedit potentiam. et hoc modo vniuerſale eſt poſterius ſingulari. ſcꝫ q̄ꝫtum ad eſſe in actu. Diciꝭ tercio ꝙ vniuerſale poſt rem nihil eſt aut poſterius ſuis ſingularibꝫ. Patet. quia tale vniuerſale eſt natura accepta cuꝫ intentione vniuerſalitatis. ſed talis intentio attribuitur nature per abſtractionem a ſingularibꝫ ſꝫm ſimilitudinē quam habet ad ipſa. ergo illo modo eſt poſterius ſingularibꝫ

Ad rōnes ante oppoſitum Ad primam dꝛ ꝙ nulla forma ſimpliciter ſimplex quemadmodum prima cauſa que eſt in fine ſimplicitatis poteſt eſſe ſubiectuꝫ alicuius accn̄tis. tn̄ aliq̄ forma que dꝛ ſimplex ꝑ carentiā ꝯpōnis ex materia ⁊ forma p̄t eſſe ſubiectū alicuius accn̄tis.

Ad ſecūdam dꝛ ꝙ in aliqua ſcia particulari non debet inueſtigari quid
ſit ſubiectum ꝑ ꝓꝛia ṗncipia illius ſcientie. ſed bene ꝑ ṗncipia metaphiſice
que ſtabilit ṗncipia omniū aliaꝝ ſciaꝝ. ⁊ ſic in p̄ſenti libro inueſtigat̄ defini
tio ſui ſubiecti. ſcʒ anime ꝑ diuiſionē entis in actū ⁊ potentiaʒ. ⁊ in decē pre/
dicamenta Ad terciam dꝛ ꝙ in moralibꝰ ↄſiderat̄ aīa inqꝫtum eſt ṗncipi
um vel ſubiectū actuū vel habituū moraliū vt virtutis vel vicij. ſed hic cō
ſiderat̄ qꝫtum ad ṗncipia ⁊ paſſiones eius Ad quartā dꝛ ꝙ aīa rōnalis
in particulari eſt ſubiectū inheſionis huius ſcie. ſed aīa in ↄmuni accepta
eſt ſubiectum attributōis eius.

Amplius aūt ⁊ ſi non multe aīe ſed partes vtrū opoꝛtet q̄
rere ṗus totā animā aut partes. Difficile aūt eſt de his de/
terminare ⁊ haꝝ quales apte nate ſint altere ab inuicem eſſe.
Et vtrum partes opoꝛtet querere pꝛius. aut opera ipſarum
vt intelligere aut intellectum. ⁊ ſentire aut ſenſitiuū. ſimiliter
aūt ⁊ in alijs. Si aūt opera ṗus iterum vtiqꝫ dubitabit ali/
quis ſi obiecta hoꝛum pꝛius querendum ſicut ſenſibile ſen
ſitiuo ⁊ intelligibile intellectiuo. Uidetur aūt nonſolum qđ
quid eſt cognoſcere vtile eſſe ad cognoſcendas cauſas acci/
dentiū ſubſtantijs. ſicut in mathematicis. ſʒ ⁊ econuerſo q̇d
rectum et quid obliquū. ⁊ quid linea ⁊ planū ad cognoſcēdū
ꝙ duobꝰ rectis trianguli anguli ſunt equales. ſed ecōtrario
accidentia ↄferūt magnā partē ad cognoſcendū qđ quid eſt
Cum em̄ habemus tradere ſm fantaſias de accidentibus
aut oībꝰ aut pluribꝰ. tūc de ſubſtātia habebimus dicere ali/
quid optime. Omnis em̄ demonſtrationis pꝛincipiū eſt qđ
quid eſt. Quare ſm quaſcūqꝫ definitiones nō ↄtingit acci/
dentia cognoſcere. ſed neqꝫ ↄiecturari de ipſis facile. mani/
feſtum eſt em̄ ꝙ dyalectice dicte ſunt ⁊ vane omnes. Dubi/
tationem autem habent ⁊ paſſiones anime vtruʒ ſint om̄es
ↄmunes ⁊ habentis. an ſit aliqua ⁊ anime ꝓpꝛia ipſius. hoc
em̄ accipere quidem neceſſariū eſt. non autem leue. videt̄ au

tem leue. videẛ ãt plurimoꝝ q̃dẽ nullũ ſine corꝑe pati neqꝫ fa
cere vt iraſci cõfidere deſiderare ꝛ oĩno ſentire. Maxime aũt
aſſilaẛ ꝓprio intelligere ſi aũt et hoc fantaſia q̃dam aut non
ſinefantaſia non contingit vtiqꝫ neqꝫ hoc ſine corporee eſſe.

Si q̃dẽ igiẛ ẽ aliq̃d aĩe opeꝝ aut paſſionuꝫ ꝓpriũ. ꝯtinget
vtiqꝫ ipſam ſeparari. ſi vero nullum eſt proprium ipſiꝰ non
vtiqꝫ erit ſepabilis. ſed ſicut recto inq̃ꝫtũ rectũ multa acciduͤt
vt tangere eneã ſperã ẛm punctũ. nõ tñ tanget ab hoc ſepatũ
rectum. inſepabiles ens ſiq̃dẽ ſemꝑ cum quodam corꝑe eſt.

Videnẛ aũt ꝛ aĩe paſſiones oẽs eſſe cũ corꝑe. ira mãſue/
tudo. timor. miſericordia. ꝯfidẽtia ad hec gaudiũ ꝛ amare ꝛ
odire. ſil'r eñ patiẛ aliq̃d corpꝰ. Indicat ãt hoc aliqñ q̃dem a
duris ꝛ manifeſtis paſſionibus ꝯcidentibꝫ nihil exacerbari
aut timere Aliqñ ꝛ a paruis ꝛ debilibꝫ moueri. cũ accendaẛ
corpus. ꝛ ſic ſe habeat ſicut cum iraſcitur Ad hec aũt magis
hoc manifeſtũ. Nullo eñ terribili imminente in paſſionibꝫ
fiunt his aliqui timentes. Si aũt ſic ſe habet. manifeſtũ q̃m
paſſionũ rõnes in materia ſuͤt Quare termini tales vt iraſci
motus quidẽ talis corꝑis aut partis. aut potentie ob hoc. ꝛ
gratia huiꝰ. Et ꝓpter hoc igitur iam phyſici eſt cõſiderare
de anima. aut omni. aut huiuſmodi.

Ifferenter aũt diffiniunt phyſicus et dyalecticꝰ vnũ/
q̃dqꝫ ipoꝝ vt ira q̃d eſt Hic quidẽ eñ appetitũ ꝑcõtriſtatio/
nis aut aliq̃d hmõi. ille ãt feruorẽ ſãguis aut calidi circa cor
Horũ ãt alius q̃dẽ aſſignat materiã. alius vero ſpẽm ꝛ rõnẽ
Rõ eñ hec ſpẽs rei. Neceẽ eſt aũt hãc in materiã hmõi ſi erit
ſicut domus Rõ quidẽ talis. q: domus operimẽtũ ꝓhibẽs
corruptõnes a vẽtis ꝛ imbribꝫ ꝛ caumatibꝫ. Hec ãt dicit la

pides ⁊ lateres ⁊ ligna. alia vero in his ſpeciem propter iſta. Que igiť naturalis hax. vtꝝ q̄ circa materiā rōnē aūt igno/rans. aut q̄ circa rōnē ſolū. aut magis que ē ex vtriſq₃ Illoꝝ aūt q̇s vterq₃. Atuero eſt aliq̇s q̄ circa paſſiōes materie non ſepabiles neq₃ inq̄ꝫtū ſepabiles. ſ₃ circa oīs phyſicus q̄cūq₃ talis corpis ⁊ hui⁹ materie opa ⁊ paſſiones ſunt Circa q̄ſ/cunq₃ aut nō inq̄ꝫtū hui⁹ alius. vt de q̇buſdā q̇dē eſt artifex. ſi ꝯtingat vt inſtructor aut medicus. nō ſepabiliū quidē In quantū aūt non talis corporis paſſiones ſed ex remotōe ma thematicus. ſm aūt ꝙ ſepate primus phs. Sed redeundū eſt vnde ſermo Dicebamus aūt ꝙ paſſiones anime nō ſepa biles a phyſica materia aīalium inq̄ꝫtum tales exiſtūt. vt fu ror ⁊ timor. ⁊ non ſicut linea ⁊ planū Intendētes aūt de aīa neceē ē ſil' dubitare de q̇bꝫ bñ dubitare oportꝫ ptrāſeūtes pri/moꝝ opiniones ꝯphēdere q̄cūq₃ aliq̇d de ipa enūciauerūt vt bñ q̇dē dicta accipiam⁹ Si vero aliq̇d nō bñ hec vereamur

Queritur tercio vtrum accidentia magnam partem con/ferant ad cognoſcendū ꝙ q̇d eſt Arguiť ꝙ nō. q: qꝺ q̇d ē eſt p̄ncipiū₃ p qꝺ cognoſcūtur accñtia de ſubiecto. g̃ accñtia nō ꝯferūt ad ꝯgnoſcēdū ꝙ ꝙ q̇d eſt. aliter idē eſſet notius ⁊ ignotius reſpectu eiuſdem Secūdo ſic eadē ſunt p̄ncipia eſſendi ⁊ cognoſcendi. ſ₃ accñtia nō ſunt p̄ncipia eſſendi ipius ꝙ q̇d eſt. g̃ nō ſunt p̄ncipia ꝯgnoſcēdi ipm Tercio ſic. accñtia ſūt minoris pfectōis q̄ꝫ ꝙ q̇d ē. g̃ ſi ꝯferūt ad cognoſcēdū ipm ꝙ q̇d eſt ūgunt vltra gradū ſue pfectōis In oppoſitū eſt phus in textu.

Pro reſpōſione ſciendum eſt primo ꝙ poſtq̄ꝫ phs poſuit difficultates ex pte aīe inq̄ꝫtū ē totū eēntiale reſpectu ſuoꝝ ſupioꝝ. ⁊ totū vl'e reſpectu ſuoru₃ īferioꝝ. h ꝯñr ponit alias difficultates ex pte ipi⁹ aīe inq̄ꝫtū ē totū poteſtatiuū p reſpectū ad ſuas potentias. Prima eſt ſi eiuſdem non ſunt multe aīe. vt Plato ponebat. ſed ſolū plures potētie ipius. vt ve getatiuū. ſenſitiuū et intellectiuū.

Dubitatur vtrum oporteat prius querere totā aīam aut partes eius. Etiā eſt dubiū q̄ illaꝝ priu₃ ſint nate ab inuicē ſepari. ⁊ q̄ non Tercio erit dubiū vtrū oporteat p̄us cognoſcere potētias aīe aut opa vl' actus ipſarum. ⁊ ſi oporteat prius cognoſcere actus adhuc erit dubium vtrum oporteat prius cognoſcere obiecta actibus ⁊ potentijs vel econ/tra. Unde ratio prime dubitationis eſt q: non ſolum ꝙ quid eſt vales

ad cognoſcendū accñtia ſubē. ſed ecōuerſo. etiā accñtia magnā partē cōferunt ad cognoſcendū ꝙ ꝗd eſt. qꝛ cū habem⁹ noticiā de pluribꝫ accñtibus rei aut de oībus etiā poſſumus habere noticiā de ſubſtantia ⁊ de definitōne ipſius. ꝙ aūt ꝙ quid eſt valeat ad cognoſcendū accñtia. phs oñdit. quia oīs demonſtratōnis ꝓpter quid principiū eſt qđ quid eſt ſcꝫ definitio. iō definitōnes ſm quas non contingit accñtia cognoſcere dicūtur dyalectice et vane omnes.

Sciendum eſt ſecundo ꝙ circa paſſiones aīe phs mouet aliā dubitatōnem. ſcꝫ vtrū omnes opatōnes anime ſint cōmunes toti compoſito. vel ſit aliqua operatio ꝓpria ipi aīe. ⁊ iſta dubitatio eſt neceſſaria ad ſciendū vtrū aīa ſit ſepabilis a corpe vel non. quia ſi ſit aliq̄ operatio vel paſſio ꝓpria aīe erit ſepabilis. ⁊ ſi nullū eſt ꝓpriū opus ipſius anime non erit ſepalis a corpe ſm rem. ſed ſolum ſm rōnem. ſicut rectū eſt ſepabile ſm rōnē a materia ſenſibili. eo ꝙ multa ſibi accidūt nō inq̄ꝫtū eſt ī materia. vt tangere ſperā ſm punctū. ⁊ tñ non eſt ſepabile ſm rem. Et arguit phs ꝙ nulla ſit opatio ꝓpria ipſius anime. quia ſi ſic maxime eēt intelligere ſed hoc nō. qꝛ intelligere vel eſt fantaſia q̄dā vel non eſt ſine fantaſia. ḡ nō ꝯtingit aīam intelligere ſine corpe. cū fantaſia nō ſit ſine corpe. Itē oēs paſſiones q̄bꝫ patiť corpus ⁊ fiūt cū motu corpis ſūt cōes corpi ⁊ anime. ſed omnes paſſiones aīe. vt ira manſuetudo. ⁊ ſic de alijs fiunt cum motu corpis. qđ ꝓbat. phs duplici ſigno. Primū eſt quia aliqui ſunt qui in manifeſtis paſſionibus ⁊ periculis nunq̄ꝫ iraſcūtur aut timent. alij ꝟo a paruis ⁊ debilibꝫ mouenť ad iram vel ad timorem. qđ nō eſſet niſi ille paſſiones fierent ſm paſſionem corporis. Secūdum ſignū. aliq̄ ſunt qui ſine aliquo terribili exterius apparenti efficiūtur timentes ſicut melancolici. qđ fit propter interiorem tranſmutationem ſui corporis. ergo illis paſſionibus corpus ⁊ anima ſimľ patiuntur ⁊ ſic ſunt cōmunes toti coniuncto. Ex dictis infert phs duo correlaria Primū eſt ꝙ dicte paſſiones aīe hñt definiri per materiā. patet. qꝛ oīs paſſio habet definiri ꝑ ſubiectū in quo ⁊ a q̊ hꝫ eſſe. ſed paſſiones aīe hñt eſſe in corpore ⁊ a corpe. ḡ habēt definiri ꝑ corpus ⁊ materiā. vt ira diffiniť qđ eſt motus alicu⁹ partis corpis ob hoc et gratia hu⁹. id eſt ꝓpter aliquē finē. Secūdū eſt. Ipſius phyſici eſt conſiderare de aīa ⁊ de paſſionibꝫ ipſius. patet. qꝛ phyſicus habet conſiderare oīa q̄ ſunt coniuncta materie ſm eſſe ⁊ rōnem. ſed paſſiones aīe vel omnes. vel ad minus plures ſunt coniuncte materie ſm eſſe ⁊ rōnē. ḡ ꝑtinent ad phyſicū Sꝫ ad ſciēdū q̄liter diuerſimode poſſunt diffiniri a logico ⁊ phyſico

Sciendum eſt tercio ꝙ predicte paſſiones poſſunt tripliciter diffiniri. Uno mō per formā tm̄. vt cū dicitť ira eſt appetitus vindicte nam finis ire eſt vindicta. mō finis ⁊ forma coincidunt. Alio mō per ſolam materiā. vt diciť ira eſt accenſio ſeu ebulitio ſanguis circa cor. Alia eſt comprehendens materiam ⁊ formā vt ira ē ebulitio ſanguinis circa cor ꝓpter appetitū vindicte. Prima diffinitio que ſolā formā concipit pertinet ad dyalecticū qui eſt artiſta intentionalis formas ſm ſe conſiderans. ⁊ nō vt ſunt in materia. ⁊ quia paſſiones fluunt a forma ſm ꝙ eſt in materia. ideo tales diffinitōnes dyalectice ſunt vane ad demonſtrandū paſſiones

phiſicas. Sed definitiones date ꝑ ſolam mate riam. vel ꝑ materiã ⁊ formã ſimul. ꝑtinent ad phiam n aturalem. ⁊ vnus alius artifex hꝫ illas illo mō ꝯſiderare. Ex quib⁹ infert ꝙ phyſicus cōſiderat paſſiones aīe vt ſunt in materia ſm rem ⁊ intellectū ⁊ vt cauſant a natura ad dr̃ñam metaphyſici q̄ ꝯſiderat eas vt ſunt ſeparabiles vtroqꝫ mō. ⁊ mathematici q̄ ꝯſiderat eas vt ſeparabiles ſm intellectū ⁊ nō ſm eſſe. Et dr̄ vt cāntur a natura ad dr̃ñam artificis q̄ ꝯſiderat paſſiones artificialiũ q̄ ſunt vtroqꝫ mō ꝯiūcte. ſed nō cāntur a natura.

Sciendū eſt quarto ꝙ duplex eſt accidēs. ſcꝫ ꝯmune qđ ſeq̄tur ꝓncipia indiuidui. Aliud qđ inſeq̄tur principia eſſentialia ſpēi. ⁊ de iſto eſt hic ad ꝓpoſitū. Poſſet em̄ intelligi dupl'r ꝙ ꝯferat ad cognoſcēdum ꝙ quid eſt. Uno mō ꝙ tale accñs ꝯferat ad cognoſcendū ꝙ q̄d eſt ex ꝑte illius q̄dditatis. ita ꝙ tale accñs ſit ꝓncipiū entitatis ipſius ꝙ quid eſt. et ꝑ ꝯſequens cognoſcibilitatis eius. Alio mō ꝙ ꝯferat ex parte cognoſcentis. q2 ſcꝫ cognoſcens nō fert imediate in cognitōem ipſius ꝙ quid eſt. ſed ex accñtib⁹ venit in cognitōem ipſius

Tunc ſit ꝯcluſio prima. Nulla accñtia ꝯferūt ad cognoſcendū ꝙ quid eſt ex parte ipſius ꝙ q̄d eſt. Patꝫ. q2 vnūqđqꝫ eſt cognoſcibile inq̄ntum eſt in actu. ſed accñtia nō dant eſſe in actu ipſi ꝙ q̄d eſt. ergo ex ꝑte ipſius ꝙ quid eſt nō ꝯferūt ad cognoſcendū ipm̄. imo magis impediunt ad cognitōem eius. q2 anteq̄ intelligi poſſit oportet ipm̄ denudari ab omnib⁹ accidentib⁹ eius

Concluſio ſecūda. Accidentia ꝓpria magnam ꝑtem ꝯferunt ad cognoſcendū ꝙ quid eſt ex ꝑte cognoſcentis ſiue ex mō cognoſcendi noſtri intellectus. Patꝫ. q2 oīs effectus ꝓprius ⁊ eſſentialis habꝫ nos ducere a poſteriori in cognitōem ſue cauſe. ſed accñtia ꝓpria ſunt effect⁹ ꝓprij ⁊ eſſentiales ipſius ꝙ quid eſt. ⁊ a nobis ꝑus cognoſcūtur ꝑ ſenſum. g̃ ex ꝑte cognoſcentis ꝯferūt ad cognoſcendū ꝙ q̄d eſt.

Ad rōnes ante oppoſitū Ad primā dr̄ ꝙ quid eſt ꝯfert ad cognoſcēdū accñtia ꝑ demonſtratōnē ꝓpter q̄d ⁊ potiſſimā. accñtia aūt cōferūt ad ꝯgnoſcēdū ꝙ q̄d ē ꝑ demr̄atōeꝫ q2 ē tm̄ Ad ſecūdā dr̄ ꝙ eadē ſunt ꝓncipia cognoſcendi ⁊ eſſendi a ꝑori ſm rem. ſed nō oportꝫ de ꝓncipijs cognoſcendi a poſteriori. q2 cognoſcimus formā ꝑ oꝑationem eius q̄ nō eſt ꝓncipiū eſſendi forme. ⁊ etiam naturam per motum. Ad terciaꝫ patet ſolutio ex dictis

Rincipiū aūt q̄ſtionis apponere q̄ maxime videnť ipi ineſſe ſm naturā. Aīatū igiť ab inaīato in duob⁹ maxime differre videť. motu. ⁊ ſenſu Accepimus aūt ⁊ a ꝓgenitorib⁹ fere duo hec de aīa Dicūt em̄ q̄dam ⁊ maxime ⁊ ꝑmo aīam eſſe id qđ eſt mouens. exiſtimantes aūt qđ non moueť ipſum nō ꝯtingere mouere alteriꝫ eoꝝ que moueňt aīam ſic

arbitrati ſunt eſſe. Unde democritus ignē quēdā aut calorē
dicit eſſe ipſam. Infinitis eñ͞ exiſtentib⁊ figuris et athomis
q̄ ſpēi rotūde ignē et aīam dīt. vt in aere mota corpa q̄ vocan
tur deciſiones q̄ videnť p portas in radijs quarū om̄e ſemē
elemēta dīt democritus totius nature: Siľr aūt et Leucip/
pus Hoꝝ aūt ſperica aīam ꝓpter id qđ maxime pñt p omne
penetrare hmōi figure ⁊ mouere reliqua cū moueātur et ipſa
arbitrātes aīam eſſe efficiens in aīalib⁊ motū. vñ et viuendi
terminū eſſe reſpiratōem. Cōtingente eñ͞ eo qđ ꝯtinet cor/
pora. ⁊ extrudente figuras p̄bentes aīalib⁊ motū. ex eo q̄ nō
eſt ipſas quieſcere nullaten⁹ auxiliū fieri de foris ingredien
tib⁊ alijs hmōi ī reſpirādo. Probibere eñ͞ has ⁊ q̄ niſūt aīali
bus diſgregari ſimul ꝓhibens ꝯſtringēs et ꝯpmēs. et viue/
re aūt q̄diu pñt hoc facere. Videť aūt et a pithagoricis dic
tum eādē habere intelligētiā. Dixerūt eñ͞ q̄dā ipoꝝ aīam eē
q̄ ſunt in aere deciſiōes. nā q̄dā de ſecta pithagoricoꝝ in hoc
diſcordabāt ab alijs pithagoricis. q̄ nō dicebāt athomos.
ſed virtutem q̄ mouet eos aīam eſſe. alij aūt has mouēs: De
his aūt dcm̄ eſt ꝓpter qđ q̄dē ꝯtinue videnť moueri. ⁊ ſi ſit
tranquillitas nimia. In idē aūt ferūtur q̄cūq̄ dicūt aīam eē
qđ ſeipm mouens. Videť āt hi oēs exiſtimantes motū ma/
xime ꝓpriū eſſe aīe. et alia quidē oīa moueri ꝓpter aīam. ip/
ſam aūt a ſeipſa ꝓpter nihil videre mouēs qđ nō ⁊ ipm mo/
ueať. Siľr aūt ⁊ Anaxagoras aīam dīt eſſe mouentē et ſi ali
q̄s alius dixit q̄ om̄e mouet intellectus. nō tñ penitus ſicut
Democri. ille q̄dē eñ͞ ſimpľr dīt idē eſſe aīam ⁊ intellectū. ve
rū eñ͞ eē qđ videť. Vñ bñfacere Homeꝝ q̄ hector iacet ali/
ud ſapiens. nō itaq̄ vtiť intellectu tanq̄ potētia q̄dā q̄ ē cir/
ca veritatē. ſ; idē dīt aīam ⁊ intellectū Anaxa: aūt min⁹ certifi
cat de ipſis Multotiēs q̄dē eñ͞ cām ei⁹ qđ bñ ⁊ recte dīt ītel
lectū alibi āt intellectū hūc eē aīa;: ī oīb⁊ eñ͞ ipm ineē aīalib⁊
magnis ⁊ pūis ⁊ honorabilib⁊ ⁊ īhonorabilib⁊ Nō videť āt
ſm prudentiā dictus intellectus oīb⁊ ſiľr ineſſe aīalib⁊. ſ; ne
q̄ hoīb⁊ oīb⁊. Quicūq̄ q̄dē igiť aīatū in moueri aſpexerunt.
Hi quidē maxime motū opinati ſunt aīam eſſe

Vicūq̄ autē ad cognoſcere et ſentire ea q̄ ſunt. iſti di/

cūt aīam eſſe ꝓncipia. aliꝫ ꝗdem plura faciētes hec. aliꝫ vero
vnū Sicut Empeđ. quidē ex elemētis oībꝫ eſſe. ⁊ vnūqđqꝫ
hoꝝ aīam dicēs. ſicut terrā quidē terra cognoſcimus. ethere
ethera. aquā aūt aq̄. ſed igne ignē manifeſtū eſt. ꝯcordia autē
ꝯcordia. diſcordiā diſcordia triſti. Eodē autē mō et plato in
timeo animā facit ex elemētis. cognoſci em̄ ſil'e ſil'i. res autez
ex ꝓncipiꝫs eſſe. Sil'iter aūt ⁊ his que ſunt de phīa dicta de
terminatū eſt ipam quidē aīam ex ipa vnius ydea: et ex ꝓma
longitudine ⁊ latitudine et altitudine. alia aūt ſil'i modo Ad
huc aūt et aliter intellectū quidē vnū. ſciam aūt duo. ſingul'r
em̄ ad vnū. plani aūt nūeꝝ ad opinionē. ſenſum ꝟo eū ꝗ fir/
mi. Nūeri quidē em̄ ſpēs ⁊ ꝓncipia entiū dicebanť. Sūt au
tē ex elemētis. Judicātur aūt res. alie quidē intellectu. alie ve
ro ſcīa. alie aūt opinione. alie ꝟo ſenſu. ſpēs aūt nūeri hi rerū
Qm̄ aūt ⁊ motiuū videbať aīa eſſe ⁊ cognoſcitiuū. ſic quidā
cōplexi ſunt ex vtriſqꝫ enūciantes animā eſſe numerū mouen
tem ſeipſuz. Differūt autē de principiꝫs que et quot ſunt ma
xime corporea faciētes incorporea His autē miſcentes ⁊ ab
vtriſqꝫ principia enūciantes: differunt autē circa multitudi/
nem. hi quidē em̄ vnum. illi vero plura dicunt. Conſequen
ter autē his ⁊ animā aſſignant. motū em̄ ſm̄ naturā primo/
rum exiſtimauerunt non irrationabiliter. vnde quibuſdam
viſum eſt ⁊ ignez eſſe Etem̄ hic in partibꝫ ſubtiliſſimus eſt ⁊
maxime elemētoꝝ incorporeū. Ad hoc aūt mouetur quia ⁊
mouet alia primo. Democritus aūt dulcius dixit enūcians
ꝓpter quid vtrūqꝫ horum. animā quidem em̄ et intellectuz
idem Jſtud aūt eſſe primorū et indiuiſibiliū corpoꝝ Mo/
tiuū aūt ꝓpter ſubtilitatē partiū ⁊ figurā Figurarū autē leui
ter nobiliſſimam ſpericam dicit Huius aūt eſſe intellectū et
ignē. Anaxagoras aūt videtur quidē alterū dicere ⁊ aīaz in
tellectū. ſicut diximus ꝓus. vtitur aūt vtriſqꝫ ſicut vna na/
tura. verūtamē intellectū ponit ꝓncipiū omniū maxime. ſo/
lumqꝫ đt ipſum eoꝝ que ſunt ſimplicē eſſe ⁊ iniuſtū et purū
Aſſignat aūt vtrūqꝫ eidē principio cognoſcereqꝫ ⁊ mouere
dicens intellectum mouere omne. Uidetur autem Thales
ex quibus reminiſcimur motiuuz aliquid animam opinari

ſiq̄dem dixit lapidem aïam habere qm̄ ferrū mouet. Dioge/
nes aūt hūc ⁊ aliȷ̄ q̄daꝫ aerē hūc opinās omniū ſubtiliſſimuꝫ
eſſe ⁊ p̄ncipiū. ⁊ ꝓpter hoc cognoſcere ⁊ mouere aïam ſm̄ q̄
dem q꞉ p̄mū eſt. ⁊ ex hoc reliqua cognoſcere. ſm̄ vero q꞉ ſub
tiliſſimū eſt motiuū eſſe. Eraclitus autē p̄ncipiū eſſe dicit. ſi
q̄dem vaporē ex q̄ alia ꝯſtituit. ⁊ incorꝑaliſſime aūt ⁊ fluens
ſemꝑ. Qđ ꝟo mouetᷣ motu cognoſci: In motu aūt eſſe q̄ ſūt
et ille arbitratus eſt ⁊ multi. Silr̄ aūt his Alkimeon opina
ri viſus eſt de aïa. Dicit em̄ ipam imortalē eſſe. ꝓpter hoc q꞉
aſſilatur imortalibꝫ. hoc aūt ipi ineſſe tanq̄ꝫ ſemꝑ mote mo/
uerit em̄ ⁊ diuina oīa ꝯtinue ſemꝑ lunā ſolē aſtra ⁊ totū ce
lum Magis em̄ rudiū et aquā q̄dam exiſtimauerūt vt Hip
po. Suaderi em̄ viſi ſunt ex genitura. qm̄ omniū humida eſt
et nāqꝫ arguit ſanguine dicentes aïam. qm̄ genitura non eſt
ſanguis. hanc aūt eſſe p̄mā aïam. Aliȷ̄ aūt ſanguinē queād/
modū Critias ipm̄ ſentire aïe magis ipm̄ ſentire aïe magis
ꝓpriū opinātes. hoc aūt ineſſe ꝓpter naturā ſanguinis. Oïa
em̄ elementa iudicio acceperūt p̄ter terrā. Hanc aūt nulli ꝓ/
tulerūt niſi aliq̄s dixit ipam ex oībꝫ elemētis eſſe aut oīa
Diffiniūt aūt oēs aïam tribꝫ. vt eſt dicere motu ſenſu ⁊ incor
poreo. Horꝫ aūt vnūqđqꝫ reducitᷣ ad p̄ncipia. Vn̄ ⁊ in cog
noſcendo definiētes aut elemētū aut elemētis faciūt dicētes
ſilr̄ inuicē p̄ter vnū. Dicūt em̄ ſil'e cognoſci ſili: Qm̄ autē aïa
oīa cognoſcit ꝯſtituūt eā ex oībꝫ p̄ncipiȷ̄s. Quicūqꝫ q̄dē igitᷣ
vnā aliquā dicūt cām vt elementū vnū ⁊ aïam vnū ponūt vt
ignē. aut aerē. plura vero dicentes p̄ncipia ⁊ aïam plura di/
cūt. Anaxagoras aūt ſolus impaſſibilē dt intellectuꝫ. ⁊ nihil
ꝯmune nulli alioꝝ habere. Hmōi aūt cū ſit q̄uo cognoſcit ⁊
ꝓpter quā cām. neqꝫ ille dixit neqꝫ ex his q̄ dicta ſunt ꝯſpicu
um eſt. Quicūqꝫ aūt ꝯtrarietates faciūt in p̄ncipiȷ̄s ⁊ aïam
ex ꝯtrariȷ̄s ꝯſtituūt. q̄cūqꝫ āt alterū ꝯtrarioꝝ vt calidū aut fri
gidum aut aliq̄d hmōi aliud. ⁊ aïam. et ſiliter vnū aliq̄d ho/
rum ponūt vn̄ ⁊ noībꝫ ꝯſequūtur. qui q̄dem calidū dicentes
q꞉ ꝓpter hoc ⁊ viuere noīatū eſt. Qui aūt frigidū ꝓpter reſpi
ratōem et refrigeratōem vocari aïam Tradita q̄dem igitᷣ de
aïa et ꝓpter quas cauſas dicunt hec ſunt

De anima

Onſiderandũ aũt primũ de motu Fortaſſis eñ non ſolum falſum ẽ ſubam ipius hmõi eſſe quale aiunt dicentes aĩam eſſe quod eſt ſeipm mouens aut poſſibile mouere. ſed vnũ qđdã impoſſibiliũ ineſſe ipi motũ. qđ quidẽ nõ neceſit mouens ⁊ ipm moueri prius dictũ eſt. Dupliciter eñ mouetur om̃e. aut ei ſm alterũ aut ſm ſeipm. ſm alteꝝ dicimus quecũqꝫ mouentur ex eſſe in eo quod moueť vt naute. nõ eñ ſimiliter moueñť naui. Hec quidẽ ſm ſeipam moueť. illi aũt ex eſſe in eo qđ moueť. Manifeſtũ aũt in partibꝰ eſt. ꝓprius quidẽ eñ motus pedũ ambulatio. hec aũt ⁊ hoĩm eſt. non ineſt aũt nautis tunc Dupliciter itaqꝫ dictio nũc moueri intendimus de aĩa ſi ꝑ ſeipam mouetur. ⁊ ꝑticipat motu q̃ttuor ãt motus cũ ſint loci mutatõnis alteratõnis augmẽti ⁊ decrementi. aut ſm vnũ hoꝝ mouebiť aut ſm plures ⁊ om̃es Si vero moueť non ſm accidẽs. naturam ineriť motus ipi. ſi ãt hoc ⁊ locus. Omnes eñ dici motus in loco ſunt. Si autez eſt ſubſtãtia aĩe mouere ſeipam non ſm accñs moueri ipi inerit. ſicut albo ⁊ tricubito. mouentur eñ ⁊ hec. ſed ſm accñs Cui eñ inſunt. moueť illud corpus. vñ nõ eſt locus ipoꝝ anime aũt erit. ſiquidẽ natura motu ꝑcipiat. Amplius aũt ſi natura moueť. ⁊ violentia mouebiť. ⁊ ſi violentia ⁊ natura. Eodem aũt modo ſe habet de quiete In qđ eñ moueť natura. ⁊ quieſcit in hoc natura. in qđ aũt violentia. ⁊ quieſcit violentia Quales aũt violenti motus aĩe erunt ⁊ quietes. neqꝫ fingere volentibus facile eſt reddere. Amplius aũt ſiq̃dẽ ſurſum mouebiť ignis erit. ſi vero deorſum terra Hoꝝ eñ corporum motus hi eadẽ aũt rõ ⁊ de medijs. Qm̃ aũt videtur mouere corpus rõnabile eſt his mouere motibus quibus et ipa moueť. Si aũt hoc ⁊ cõuertentibꝰ dicere veruz ꝙ ſm ꝙ corpus moueť hec ⁊ ipa Corpus aũt moueť ſm loci mutationẽ. quare ⁊ anima mouebitur ſm corpus aut tota aut ſm partes tranſlata. Si aũt hoc cõtingit ⁊ exeunte iterũ ingredi. Ad hoc aũt ſequitur reſurgere ⁊ motus aĩaliũ Motũ ãt ſm accñs ſi ab altero moueať. Depelliť eñ vtiqꝫ violẽtia animal. non oportet aũt cui a ſeipo moueri ineſt in ſubſtãtia hoc ab alio moueri non ſm accñs ſicut neqꝫ qđ ſm ſe bonum aut

ꝓpter ſeipm ħ quidē ꝓpter aliud eſſe. hoc aūt alterius cauſa. Aiaꝫ aūt maxime dicet aliqs vtiqꝫ a ſenſibilib9 moueri ſiqdē mouet̄ Atuero ⁊ ſi mouet ipa ſeipam. ⁊ ipa mouet̄ vtiqꝫ. q̄re ſi omnis motus ex diſtantia eſt ab eo qđ mouet̄ ſm qđ mo/uetur. ⁊ aīa extabit vtiqꝫ a ſubſtantia ipſius ſm ſeipam. niſi ſm accidens ſeipam moueat. ſed eſt motus ſube ipſius ꝑ ſe.

Uidam aūt ⁊ mouere aīam dicunt corpus in quo eſt. ſicut ipſa mouet̄. vt Democritus ſimiliter dicens Philippo comediaꝝ didaſcolo. Refert em̄ dedalū mobilem feciſſe ligneā mineruā effundens argentū fuſile. ſilr aūt ⁊ Democritus dt. motas eni inquit indiuiſibiles ſperas. ꝓpter id ꝙ apte nate ſunt nuſq̄ꝫ manere contrahereqꝫ ⁊ mouere corpus omne. Nos aūt interrogabimus. ſi et quieſcere facit hoc idē quō aūt faciet. difficile aūt impoſſibile dicere. Omnino aūt non ſic videtur anima mouere aīal. ſed per voluntatem quādam et intellectum.

Odem aūt modo ⁊ Timus codeꝫ modo phiſiologiſat aīam mouere corpus. In eo em̄ qđ eſt moueri ipam et corpus mouet. ꝓpter id qđ complexa eſt ad ipſum. Conſtitutam em̄ ex elemētis ⁊ diſpertitam ſm armonicos numeros quatenus cum naturalem ſenſum armonie habeat. ⁊ vt omne feratur ſm conſonantes motus aſpectum rectum in circulum reflexit. ⁊ diuidēs ex vno in duos circulos dupliciter coordinatos iterum vnū diuiſit in ſeptem circulos tanq̄ꝫ eſſent celi motus anime motus. Primū quidem igit̄ non bene dicitur aīam magnitudinem eſſe. eam em̄ que oīs talē eſſe vult qualis ē aliqn̄ vocat9 intellect9. Nō em̄ velut ſenſitiua ē. neqꝫ vt deſideratiua. Naꝝ em̄ mot9 nō circulatio ē. itellectus aūt vn9 ⁊ ꝯtinuus. ſicut ⁊ itelligētia ē. itelligētia āt vt itellectualia. hec āt eo ꝙ ꝯn̄r vnū ſicut nūer9. ſꝫ nō ſicut magnitudo. ꝓpter qđ q̇dē neqꝫ itellect9 fit ꝯtinuus. ſꝫ aut vt ipartibil' aut nō. ſic̄ magnitudo aliq̄ ꝯtinuus ē. Qualr em̄ itelligit magnitudo. cū ſit in q̄libet ꝑtiū ipius. ꝑte aūt aut ſm magnitudinē. aut ſm pūctū. ſi oportꝫ ⁊ hoc ꝑtē dicere. Si q̇dē igitur ſm pūctū. hoc aūt ifinita. manifeſtū ē qm̄ nequaq̄ꝫ ꝑtranſibit ſi vero ſm magnitudinē. multotiēs ⁊ infinities itelligit ideꝫ.

videt̃ aũt et ſemel contingens. Si aũt ſufficiens quãlibꝫ partium tangere quid oportꝫ circulo moueri. at ⁊ oĩno magnitudinẽ habere. ſi aũt neceſſariũ intelligere toto circulo tangẽtem. q̇s eſt partibꝫ tactus. Amplius quõ intelliget partibile ĩpartibili. aut ĩpartibile partibili. Neceſſariũ aũt eſſe circulũ intellectũ hunc. intellectus q̇dẽ. n. motus intelligẽtia circuli aũt circulatio. Si ergo intelligentia circulatio. ⁊ intellectus vtiqꝫ erit circulus cũ hmõi circulatio ſit intelligẽtia. ſꝑ autꝫ aliq̇d intelliget. ſiq̇dẽ ꝑpetua ſit circulatio. Practicaꝝ quidẽ enĩ intelligẽtiaꝝ termini ſunt. oẽs enĩ alterius cã ſunt ſpeculatiue aũt rõnibꝫ terminant̃ ſil'r. Rõ aũt oĩs diffinitio eſt aut demõſtratio. Demõſtratiões vero a principio ſunt ⁊ habẽt q̇dãmõ finẽ ſyll'm aut ꝯcluſionẽ. ſi aũt nõ cõcludant̃. ſed nõ reflectunt̃ iterũ in ꝑncipiũ accipiẽtes ſꝑ mediũ ⁊ vltimum recte ꝓcedunt. ſed circulatio iteꝝ in ꝑncipiũ reflectit. Diffinitõnes aũt oẽs finite ſunt. Amplius aũt ſi eadem circulatio mlt̃totiens eſt oportebit multotiens intelligere idem. Adhuc ãt intelligentia aſſil'atur cuidam ſtatui ⁊ quieti magis q̃ꝫ motui eodem autẽ modo ⁊ ſyll's. Atuero nemini beatũ qđ non facile ſed violentũ. Si aũt eſt motus ĩpius non ſubſtãtia. extra naturam vtiqꝫ mouebit̃. Laborioſum aũt eſt cõmiſceri aĩaꝫ corpori nec poſſibile abſolui. Et adhuc fugiendũ ſiq̇dẽ melius eſt intellectui non tamẽ corpore eſſe. quẽadmodũ ⁊ cõſuetum eſt dici ⁊ multis videt̃. Immanifeſta aũt ⁊ circulatio fieri celum cauſa. Neqꝫ enĩ anime ſubſtãtia cauſa circulariter fieri anima. ſed ſꝫm accidẽs ſic mouetur. Neqꝫ corpus cauſa ſed magis illi. Atuero neqꝫ quia melius dicit̃ ⁊ oportebit ꝓpter hoc deũ facere circulariter fieri aĩam qꝛ dignius ſit ipſi moueri q̃ꝫ manere. moueri ãt ſic q̃ꝫ aliter. Q̃m ãt hmõi ĩtẽtõ ẽ alteris ratõnibus magis propria. hanc quidꝫ dimittamꝰ nunc. Illuc autem inconueniens accidit ⁊ huic ratõni ⁊ pluribus que de anima. Copulant enim ⁊ ponunt in corpus animam nihil determinantes propter quam cauſam et quomodo habente corpore. Et tamen videt̃ hoc vtiqꝫ neceſſarium eſſe ꝓpter enim cõitatem hoc quidem agit aliud. hoc aũt pariter ⁊ hoc quidẽ mouet. illud aũt nõ mouet̃. Horum autẽ

nihil ineſt adinuicē quibuſcunqꝫ. hi aũt ſolum conãtur dice/
re quale quid ſit anima. De ſuſceptiuo autem corꝑe nihil ad
hoc determinatũ tanqꝫ cõtingens ſit ſm pythagoricas fabu
las. quãlibet aĩam q̃dlibet corpus ingredi. Videtur enĩ vnũ/
q̃dqꝫ ꝓpriã habere ſpeciē ⁊ formã. Siĺe itaqꝫ aliq̃d dicunt.
ſicut ſi aliquis dicat tectonicã in fiſtulas ingredi Oportꝫ enĩ
artem quidē vti organis. aĩam aũt corpore.

Lia aũt quedam opinio tradita eſt de anĩa credibilis
quidem multis. ⁊ neqꝫ vna minor his que dicte ſunt.
Rõnes aũt tanqꝫ directiuas prebens ⁊ in cõmuni factis rõ
nibus Armoniã enĩ quandã dicunt. et enĩ armoniã tpamen
tum ⁊ compoſitõnem eſſe cõtrarioꝝ ⁊ corpus cõponi ex cõ/
trariis Et q̃dē armonia quedã rõ cõpoſitorũ ē. aut ꝯpõ aĩaꝫ
aũt neutrũ poſſibile eſt eſſe hoꝝ. Amplius aũt mouere non ē
armonie. aĩe aũt attribuũt hoc omnes Congruit aũt magis
de ſanitate dicere armoniã ⁊ oĩno de corporeis virtutib⁹ q̃ꝫ
de anima Manifeſtũ aũt ſi aliquis tēptauerit reddere paſſio
nes ⁊ opera anime armonia quadam. difficile enĩ adaptare
Amplius aũt dicere armoniã in duo reſpicientes maxime q̃
dem ꝓpriã magnitudinũ in habentibus motũ ⁊ poſitõnem
et compoſitõnem ipoꝝ cum ſic congruant vt nullũ ꝯgeneꝛꝫ
pretermittatᷣ Hinc aũt ⁊ eoꝝ que cõmiſcentᷣ rõnem Neutro
quidē igitur modo rõnabile Compoſitio aũt partium corpo
poris multũ inueſtigabilis eſt Multe enĩ cõpoſitõnes ptiũ
et multipliciter ſunt Cui⁹ igitur ⁊ quõ ꝯgruit accipe intelle
ctum compoſitionem eſſe. aut ⁊ ſenſitiuũ et appetitiuũ Si/
militer autem ⁊ inconueniens et rõnem mixtionis eſſe aĩam
Non enim eandem habet rõnem cõmixtio elementoruꝫ ſm
quam caro et ſm quaꝫ os. accidet igitur multas animas ha
bere et ſm omne corpus: ſi quidem omnia ex elementis cõ/
mixtis ſunt cõmixtionis aut rõ armonia anima Inueſtiga/
bit autem hoc vtiqꝫ aliquis ab Empedocle vnũq̃dqꝫ enim
horum rõne quadam dicit eſſe vtrũ igitur hec ratõ anima ē
aut magis alterum aliquid cum ſit in partibus Ampli⁹ aũt
vtrum concordia cuiuſlibet mixtionis cauſa. aut eius q̃ ſm
rõnem: et hoc vtrum ratio eſt aut alterum aliquid preter rõ/

nē. Hec ꝗdē igit᷑ hñt hmõi dubitatões. Si vero alterū ē a mixtione aīa. ꝗd igit᷑ carni eſſe intermittit᷑ ⁊ alijs ptibꝫ aīalis Ad hec āt ſiꝗdē nõ vnaqꝫ ptiū hꝫ aīam. ſi nõ eſt aīa rõ cõpoſitõnis ꝗd eſt. ꝓpter ꝗd corpus corrūpit᷑ aīa deficiente. ꝙ igitur non armoniā poſſibile eſt eſſe aīam neqꝫ circulariter mo/ueri manifeſtuꝫ ex dictis. ſꝫm accñs aūt moueri eſt ⁊ mouere ſeipam vt moueri ꝗdā in q̄ eſt. hoc aūt moueri ab anīa. aliter aūt nõ eſt poſſibile moueri ſꝫm locū ipam.

Ationabilius aūt dubitabit vtiqꝫ aliꝗs de ipa tanꝗꝫ q̄ mouet᷑ in hmõi cõſiderās. Dicimꝰ em̄ aīaꝫ triſtari. gaudere. cõfidere. timere. Amplius aūt iraſci ⁊ ſentire intelligere Hec aūt oīa motus eſſe videnť. vñ opinabať aliꝗs ipam moueri. hoc āt non eſt nccē. Si em̄ ⁊ ꝙꝫ maxīe gaudere ⁊ dolere aut intelligere motus ſūt ⁊ vnūqđqꝫ moueri aliꝗd. moueri āt eſt ab aīa vt iraſci aut timere in eo ꝙ corpꝰ ꝗdāmõ mouetur. Intelligere aūt hmõi forſitan alterū aliꝗd Horꝝ aūt accidūt alia ꝗdē ſꝫm loci mutatõem quorūdā modorꝝ. alia vero ſꝫm alteratõem. Qualia āt ⁊ quõ. alterius rõnis ē. Dicere āt iraſci aīam ſilr̃ ē. Et ſi aliꝗs dicat eā texere vel edificare. meliꝰ em̄ fortaſſis eſt nõ dicere aīam misereri aut addiſcere. aut intel/ligere ſꝫ hoīem aīa. Hec āt nõ tanꝗꝫ motu in illa exñte. ſꝫ ali/qñ ꝗdē vſqꝫ ad illā. aliqñ ꝗdē ab illa vt ſenſus ꝗdem ab his. Reminiſcētia vero ab illa motus q̄ ſūt in ſenſibilibꝫ organis aut ꝗes intellectꝰ aūt videť in fieri ſuba ꝗdā exñs ⁊ nõ cor/rūpi. Maxīe āt corrūpeť vtiqꝫ ab ea q̄ eſt in ſenio debilitate. Nūc aūt forte quēadmodū in ſenſitiuis accidit. Si em̄ accipiat ſenior oculū iuuenis videbit ſicut ⁊ iuuenis. quare ſenium non eſt in ſuſtinendo aliquid animā ſed in quo. ſicut in ebrietatibus ⁊ infirmitatibus. Intelligere igitur ⁊ ꝯſiderare marceſcunt alio quodam interius corrupto. ipſum aūt ipaſ/ſibile eſt. Intelligere aūt ⁊ amare ⁊ odire non ſunt illius paſſiones. ſed huius habentis illud ſꝫm ꝙ illud habet. Quare ⁊ hoc corrupto non reminiſcit᷑ neqꝫ amat non em̄ illius erāt ſꝫ cõmunis quod quidem deſtructū eſt. intellectus aūt fortaſ/ſis diuinū aliquid ⁊ impaſſibile eſt. quod quidem igitur non poſſibile moueri aīam manifeſtū ex his. Si autem penitus

non mouetur. manifeſtum qm̄ neqꝫ a ſeipſa

Vltū aūt his que dicta ſunt irrōnabilibꝫ dicere aīam eſſe numerū ſeipm̄ mouentē. Inſunt eīm his impoſſibilia. que quidē ex ipſo moueri accn̄tia ꝑpria aūt ex eo ꝙ dicūt ipam eſſe numerū. Qm̄ eīm oportet intelligere vnitatē motā et a quo. ⁊ quō impartibilē ⁊ indifferentē exiſtentē. Si nāqꝫ eſt mota ⁊ mobilis differre oportet. Amplius qm̄ dicunt lineam motam planū facere. punctū aūt lineam. ⁊ vnitatū motus linee erunt. Punctū aūt vt vnitas eſt poſitōnē habens Numerus autē anime iam alicubi eſt. ⁊ poſitōnē habꝫ. Amplius aūt a numero ſi auferat aliquis numerū aut vnitatem relinquiť alius numerus. Plante aūt ⁊ aīaliū multa diuiſa viuunt ⁊ videntur eandem habere aīam ſpecie Videbitur aūt vtiqꝫ nihil differre dicere vnitates aut corpa parua. Et nāqꝫ ex Democriti ſperis ſi fiant puncta. ſolum aūt maneat quantitas erit aliquid in ipſo. Hoc quidē mouēs. illud autē quod moueť ſicut in magnitudine Non eīm ꝑpter hoc qđ eſt magnitudine differre aut paruitate accidit qđ dictū eſt. ſꝫ qꝛ quantum. Unde neceſſe eſt aliquid eſſe motiuum vnitatum Si autem in aīali qđ mouens aīa ⁊ in numero. quare non mouēs ⁊ qđ moueť eſt aīa. ſed mouens ſolū. Contingit aūt quodāmō hāc vnitatem eſſe. oportet eīm ipi ineſſe q̄ꝫdā dr̄āꝫ ad alias Puncti at ſolitarij. que vtiqꝫ differentia erit niſi poſitio. Si quiqꝫ igitur ſunt altere in corpe vnitates ⁊ puncta in eodem erunt vnitates. obtinebit eīm locum puncti ⁊ tamē quid ꝓhibet in eodem eſſe. ſi duo ſunt ⁊ infinitas. Quoꝝ eīm locus eſt indiuiſibilis. ⁊ ipa. Si aūt in corpe puncta numerus anime. aut ſi que coꝝ que in corpe pūctoꝝ numerus aīa quare non oīa habent aīam corpora. puncta eīm in oībus videntur eſſe ⁊ infinita. Amplius aūt quō poſſibile eſt ſepari puncta ⁊ abſolui a corpibus ſiquidē non diuidantur linee in

Cap. 5 puncta. ~~Accidit aūt ſicut diximus~~. ſi quidꝫ idem dicere corpus quoddam ſubtiliū partiū ipam ponētibus. ſic aūt ſicut Democritus dicit ab anima moueri ꝑprium inconueniens. Siquidē eīm eſt aīa ī omni eo qđ ſentit corpore. neceſſe duo in eodem eſſe corpa ſi corpus aliquod aīa. Numerū aūt di/

centibus in vno pũncto pucta multa: aut omne corp9 aĩam
habere. niſi quidã nnmerus differens fiat ⁊ alius ab his que
in corpe punctoꝝ. Accidit aũt aĩal moueri a numero. ſicut et
Democritũ diximꝰ ipm mouere. Quid em̃ eſt differre dicere
ſperas paruas aut vnitates magnas aut oĩno vnitates ferri
vtrobiqꝫ em̃ neceſſe eſt mouere aĩal in eo qḋ mouenť ipe Cõ
plectentibꝫ igiť in vnũ numerũ ⁊ motũ. hec quidẽ accidunt ⁊
multa alia hmõi. Nõ em̃ ſolũ diffinitõnẽ aĩe impoſſibile eſt
hmõi eſſe ſed ⁊ accñs. Manifeſtũ ẽ aũt ſi quis argumẽtaue
rit ex rõne hac paſſiones ⁊ opa aĩe reddere. vt cogitatões ſen
ſus letitias triſticias ⁊ quecũqꝫ alia hmõi ſicut em̃ diximus
prius. neqꝫ diuinare eſt facile ex ipſis.

Ribus aũt modis traditis ẜm quos diffiniũt aĩam a/
lij quidẽ maxime motũ ãnũciauerũt in mouẽdo ſeipſuꝫ
Alij aũt corpꝰ ſubtiliſſimũ aut incorpaliſſimũ alioꝝ. hec aũt
quas dubitatões ⁊ ꝯtrarietates hñt pteriuimꝰ fere Relin
quiť aũt ꝯſiderare quõ dr̃ ex elemẽtis ipam eẽ. Dicũt em̃ qua
tenus ſentiat ea que ſunt ⁊ vnũquodqꝫ cognoſcat. neceſſari/
um autẽ eſt accidere multa et impoſſibilia rõni. ponũt enim
cognoſcere ſil'e ſil'i. tanqꝫ ac ſi aĩam res ponentes non ſunt ãt
hec ſola. multa ẜo ⁊ alia. Magis ãt fortaſſis infinita nũero
que ſunt ex his. Ex quibꝫ igiť eſt vnũqḋqꝫ hoꝝ cognoſcere
aĩam ⁊ ſentire. ſed cõpoſitũ nõ cognoſcet neqꝫ ſentiet. vt quid
deus aut homo aut caro aut os. Similiter aũt qḋlibet aliḋ
compoſitorum non enim quolibet modo ſe habentia elemẽ/
ta hoꝝ vnũqḋqꝫ ſed rõne quadã ⁊ ꝯpoſitõne. ſicut Empedo
cles dicit os ⁊ terra. Terra aũt bene apta in bene amplis re
ceptaculis duas ex octo partibus ſortita eſt. quatuor autem
vulcani oſſa autem alba ſunt. Nihil igitur ꝑfectus eſt elemẽ
ta in anima eſſe. niſi ⁊ rões inerunt ⁊ compoſitio. cognoſcet
enim vnumquodqꝫ ſimile. os autem aut hominẽ nihil niſi et
hec inerunt. hoc autẽ quod impoſſibile ſit nihil oportet dice/
re. quis em̃ dubitabit ſi inerit in anima lapis aut homo. ſil'r
aũt ⁊ bonũ ⁊ non bonũ. eodem modo et de alijs. Amplius
autem cũ multipliciter id qḋ ẽ ẜcat aliud quidẽ ẜ aliqḋ aliud
aũt qͣtitatẽ aut qualitatẽ. aut ⁊ quoddaꝫ aliud diuiſoꝝ pre/

dicamentoꝝ. vtrū ex oībus erit aīa aut non. ſed nō videt̄ cō
munia oīm eſſe elementa. Si igitur quecunqȝ ſubaꝝ ſūt ex
his ſolū. Quō igitur cognoſcet et alioꝝ vnūqōqȝ aut dicet
vniuſcuiuſqȝ generis eſſe elemēta et principia ꝓpria ex q̇bus
aīam cōſtare. Erit ergo qualitas ⁊ q̄ꝫtitas ⁊ ſuba. ſꝫ īpoſſibi
le eſt ex quātitatis elemētis eſſe ſubam ⁊ nō q̄ꝫtitatē. Dicēti/
bus itaqȝ ex oībꝫ hec ⁊ hmōi alia accidūt. Incōueniēs āt eſt
dicere quidē īpoſſibile eē ſil'e a ſil'i. ſentire aūt ſil'e ſil'i ⁊ cogno
ſcere ſil'e ſil'i. ſentire āt pati aliq̇d ⁊ facere ⁊ moueri ponūt ſil'r
aūt cognoſcere ⁊ intelligere. Multas aūt dubitatōnes ⁊ dif
ficultates hnt ipi dicere. ſicut Empedo. qꝛ corꝑis elementis
ſingula cognoſcūt̄. ⁊ ad ſil'e teſtat̄ qō nūc dictū eſt. Quecūqȝ
em̄ inſunt aīaliū corꝑibꝫ ſimpl'r terre. vt oſſa nerui pili nihil
ſentire vident̄. quare nec ſil'ia. ⁊ tn̄ cōueniret. Amplius autē
vnūqōqȝ principioꝝ ignorātia pluriū q̄ꝫ intelligentia exiſtet.
Cognoſcet ſcꝫ quidē em̄ vnū qōlibet multa autē ignorabit
oīa em̄ alia. Accidit āt ⁊ Empe. inſipientiſſimū eſſe deū. ſo/
lus em̄ elemētorū vnū nō cognoſcet diſcordiā mortalia autē
alia. ex oībꝫ em̄ vnūqōqȝ eſt. oīno aūt ꝓpter quā cām nō oīa
hnt aīam que ſūt. qm̄ āt elemētū aut ex elemento aut vno aut
pluribꝫ aut oībꝫ necē eſt em̄ vnū aliqō cognoſcere aut q̄dam
aut oīa. dubitabit aūt vtiqȝ aliq̇s et q̇d ē vnū faciēs ipa. ma/
terie em̄ cōꝑant̄ elemēta. Maxime aūt ꝓpriū ē illud cōtinēs
qōcūqȝ eſt. aīa aūt aliq̇d eſſe melius ⁊ antiquius īpoſſibile ē
īpoſſibilibꝫ aūt adhuc intellectu. Rationabiliſſimū aūt eſſe
hūc nobiliſſimū ⁊ diuinū ſm naturā: elemēta aūt dicūt eē ꝓ/
ma entiū. Oēs ⁊ qui ex eo qō cognoſcit ⁊ ſentit aīa q̄ ſunt ex
elementis dicūt ipſam. ⁊ qui maxime motiuū nō de omni di/
cunt aīa. neqȝ em̄ ſenſitiua oīa motiua. Videt̄ em̄ eſſe q̄dam
aīalium mouentia ſm locū et tamē videt̄ hoc ſolo motu mo
uere anima animalis. ſimiliter aūt ⁊ quecūqȝ intellectū ⁊ ſen
ſitiuū elementis faciūt. Vident̄ em̄ plante viuere nō partici/
pantes loci mutatōne neqȝ ſenſu. ⁊ animalium multa intelli
gentia non habere. Si autem aliquis ⁊ hec ſegregauerit po
ſueritqȝ intellectum partem aliquā anime. ſimiliter aūt ⁊ ſen
ſitiuū. neqȝ vtiqȝ ſic dicet de omni aīa neqȝ de tota neqȝ de

vna. hoc aũt ſuſtinuit ⁊ que eſt in orphanis vocatis carmi/
nib⁹ rõ. dĩt eñ aĩam ex toto ingredi reſpiramentũ q̃ fert a ven
tis Non poſſibile itaq; plantis hoc accidere neq; aĩaliũ qui
buſdã. ſiquidẽ nõ oĩa reſpirãt. hoc aũt latuit ſic opinantes. ſi
ꝗ̃o ex elemẽtis aĩam facere opꝫ nihil opꝫ ex oĩb⁹. ſufficiens
eñ eſt altera ps ꝯtrarietatis ſeipſam dijudicare ⁊ oppoſitaꝫ
Rcõ eñ ⁊ ipm ⁊ obliquũ cognoſcim⁹. iudex enim vtroꝝq;
canon eſt recto. obliquũ aũt neq; ſuijpſius neq; recti. ⁊ in to
to aũt q̇dã ipam miſcere dicũt. vñ fortaſſis ⁊ thales opinat⁹
eſt oĩa eſſe plena dijs Hoc aũt hꝫ quaſdã dubitatiões. ppt
quã eñ cãm in aere aut in igne aĩa cũ ſit nõ facit aĩal in mixto
et hoc in his melior eẽ putata Queret eñ vtiq; aliq̇s quã ob
cãm q̃ in aere aĩa ea q̃ in aĩalib⁹ melior ⁊ imortalior Accidit
aũt vtrobiq; incõueniens ⁊ irrõnabile. ⁊ nãq; dicere aĩal ig
nem aut aerẽ magis irrõnabiliũ eſt. ⁊ nõ dicere aĩalia cũ aĩa
inſit incõueniens eſt. Opinari aũt videt aĩaꝫ eẽ ⁊ in his. qm̃
totũ ptib⁹ ſil'is ſpẽi. q̃re nccãriũ ipſis dicere aĩam ⁊ ſil'is ſpẽi
ptib⁹ eſſe. ſi intercipi aliquid ꝯtinẽtis in aĩalib⁹ aĩata aĩalia
fiũt Si aũt aer quidẽ diſcerptus ſimilis ſpẽi aĩa aũt diſſil'is
ptis. hoc quidẽ aliquid ipſius exiſtet videlꝫ aliud aũt nõ exi/
ſtet Neceſſe eñ igit ipam ſimilis partis eſſe aut nõ vnũ eſſe
in qualibet pte omnis Manifeſtuꝫ igit ex dictis eſt ꝙ neq;
cognoſcere ineſt aĩe ppter id qđ eſt ex elemẽtis neq; moueri
ipam bene neq; vere dicit

Voniã aũt cognoſcere aĩe eſt et ſentire et opinari ad/
huc aũt ꝯcupiſcere et deliberare et oĩa appetitus. Fiãt
et ſm locũ motus ab aĩa in aĩalib⁹. Adhuc aũt et argumen
tum ⁊ ſtatus et decrementũ. vtrũ toti aĩe vnũquodq; hoꝝ
inſit et oĩ. et intelligimus ⁊ ſentimus et alioꝝ vnũqđq; fa
cimus et patimur aut ptib⁹ alteris altera Et viuere igit vtꝝ
in aliquo hoꝝ ſit vno aut plurib⁹. aut in oĩb⁹. aut in alia aliq̃
cauſa. Dicũt itaq; quidã partibilem ipſam et alio aũt intelli
gere alio quidẽ ꝯcupiſcere: Quid igitur ꝯtinet animã ſi par
tibilis eſt apta nata: Non eñ vtiq; corpus. videtur eñ con
trarium magis anima corpus continere. Egrediente eñ ex
ſpirat et marceſcit. Si igitur alteruꝫ aliquid vnã ipſam facit

illud maxime vtiq3 erit anima. Oportebit aūt iterum et illō querere. vtrum vnū aut multi partium ſit. ſi quidem em̄ vnū eſt propter quid non mox et animā vnū. ſi vero diuiſibile iterum ratio queret quid eſt continēs. ⁊ ſic vtiq3 ꝓcedet in infinitum: Dubitabit autem aliquis et de ipſius partibꝫ quam poſitōem habet vnaqueq3 in corpe Si em̄ tota anima om̄e corpus continet ꝯuenit et partium vnāquāq3 ꝯtinere aliq̄d corporis. hoc aūt aſſimilatur impoſſibili. Qualē em̄ partez aut intellectus continebit graue eſt fingere. videtur enim et plante viue diuiſe et animaliū quādam inciſorum tanq3 eandem habentia animā ſpecie. et ſi non numero vnaqueq3 quidem em̄ partium ſenſum habet et mouet̄ ſm locum in quoddam tempus. ſi autē non permanet nullum incōueniens eſt

Inſtrumenta enim non habent quibus ſaluent naturam ſed nihil minus in vtraq3 partium omnes exiſtūt partes anime. et ſimilis ſpeciei ſunt ad inuicem et toti. Adinuicem q̄dem. ſicut que non ſeparabiles ſunt. toti aūt anime tanq3 indiuiſibili exiſtenti. videtur autē et que in plantis anima principium quoddam eſſe. hac em̄ ſola ꝯmunicāt et animalia et plante. Et ipſa quidē ſeparatur a ſenſibili principio: ſenſum autem nullum ſine hac habet

¶ Queritur quarto Utrum cognoſcibile ſit in cognoſcente ſm eſſe reale ☞ Arguit̄ ꝙ ſic. qꝛ res cognoſcūtur in ſuo eſſe reali. ſed de rebꝫ nihil cognoſcitur niſi quod eſt in cognoſcente. ergo cognoſcibile eſt in cognoſcente ſm eſſe reale Secūdo ſic. res eſt in anima vel realiter vel ſimilitudinarie. ſi primū habetur intentum. ſi ſecūdum cum ſimilitudo cauſetur ab aliquo reali imprimente ſuam ſimilitudinem. ſequeret̄ ꝙ res prius fuerit in anima ſm eſſe reale Tercio ſic. anima eſt quodāmodo oīa vt dr̄ in tercio huius. ergo om̄ia habent eſſe reale in anima In oppoſitū eſt phus in textu

Pro reſponſione ſciendum eſt primo. ꝙ poſtq3 phus in phemio ꝓpoſuit ſuā intentōem. ꝯſequēter ſm ordinē ꝓmiſſum ꝓſequitur ſuū intentū. et primo reprobat opiniones antiquoꝝ de aīa in toto reſiduo huius ꝑmi. Deinde in ſecundo de ipſa veritate incipit determinare. ⁊ qꝛ quelibet res eſt inueſtigāda ꝑ ea que ſunt ſibi ꝓpria. ⁊ ꝑ que differt ab alijs et illa ſunt ꝓpria aīatis per que differūt ab inaīatis. ſcꝫ motus ⁊ ſenſus. ꝑ hoc em̄ iudicamus aliq̄d eſſe animatum. qꝛ ſe mouet et ſentit. ideo ſm iſta duo variati ſunt antiq̄ inquirere volentes naturā aīe. q̄dam em̄ inueſtiga

runt eam ex parte motus.alij vero ex parte ſenſus

¶Sciendū eſt ſecūdo ꝙ omnes philoſophi inueſtigan/
tes aīam ex parte motus in hoc ɔueniūt ꝙ nihil moueat niſi moueatur.
cū ergo aīa maxime moueat.ɔcludebāt eā maxime moueri.Sed diuerſifi
cati ſunt.qꝛ Democritus poſuit corpora ɔſtitui ex athomis tanq̄ꝫ ex p̄n/
cipijs.ꝓpter hanc rōem.qꝛ p̄ncipiū debet ſimplex eſſe ⁊ virtuoſum.ſꝫ atho
mi ſunt h̄mōi.qꝛ ſemꝑ mouenť.vt patꝫ in radijs ſolis intrātibꝫ ꝑ feneſtrā
et ſic dicit Democritus corpora indifferēter ɔponi ex quibuſcūq̄ꝫ athomis
ſed dr̄ ɔponi aīam ſolum ex athomis rotūde figure ignee.eo ꝙ ignis ē for
malioꝛ ⁊ magis actiuus ceteris elemētis .ſed aīa actuat ⁊ mouet.ideo dr̄
athomos aīe eſſe de natura ignis ⁊ etiā rotūde figure.quia aīa mouet ad
omnē differentiā poſitiōis.mō rotūditas eſt indifferens mouere ad omnē
partē.Et huius opinionis fuit Leucipꝰ.⁊ ɔfirmauit a ſigno.qꝛ vita cō
ſeruať ꝑ reſpiratōem ⁊ aſpiratōem.eo ꝙ athomi ſemꝑ mouētur.ideo aīa
inſpirando attrahit athomos ne exeant.ideo q̄ꝫdiu aīalia reſpirant non
mouenť.Sed alij ph̄i ɔueniūt cū iſtis ꝙ poſuerūt aīam eſſe ɔpoſitam ex
athomis.ſꝫ nō dixerūt ipāꝫ eē de natura ignis.ſꝫ Archilaꝰ magiſter So
cratis poſuit aīam mouere athomos ⁊ nō eſſe ipſos.Sed Anaxagoras di
cit aīam eſſe intellectū mouentē qui non moueť.⁊ ꝙ aīa intelligit in hoīe et
nō in brutis. Sed iſte opiniones reprobātur.qꝛ ſi aīa moueret vt ipſi po
nūt.poſſet moueri localiter.⁊ ſic eſſet corpus.⁊ per ɔſequēs diuiſibilis .ſed
hoc eſt impoſſibile.ergo impoſſibile eſt aīam ꝑ ſe moueri. Sed ad viden/
dū opinionē inueſtigantium aīam ex ꝑte ſenſus ⁊ cognitiōis

¶Sciendū eſt tercio .ꝙ omnes iſti in hoc ɔueniūt ꝙ co/
gnitū eſt in cognoſcente ſm̄ eſſe reale. Dicebant eñ ſimile ſimili cognoſci ⁊
cum aīa oīa cognoſcat ſeq̄tur ꝙ habet ſimilitudineꝫ omniū.⁊ qꝛ res ſunt
in ſuis p̄ncipijs concludebant aīam ɔponi ex p̄ncipijs omniū rerū. vt oīa
cognoſceret. Sed iſti diuerſificati ſunt ſicut diuerſificati ſunt in poſitōe p̄n
cipioꝝ rerū naturaliū.nam ſicut Empedocles poſuit quatuoꝛ p̄ncipia ma
terialia rerū naturaliū.ſcꝫ quatuoꝛ elementa.⁊ duo etiā effectiua .ſcꝫ litem
et amiciciā.ita dr̄ aīam cōponi ex illis vt oīa cognoſceret.Sed plato po/
nens ydeas et numeros p̄ncipia rerum dicit aīam ɔponi ex ipſis.Sꝫ tha
les ponens aquam p̄ncipiū omniū dicit animā nō eſſe aquam ſed eſſe mo
tiuā omniū.ideo cum videbat magnetem attrahere ferrum dicebat mag/
netem habere animā.Sed diogenes dr̄ animā eſſe aerem .et Eraclitꝰ va/
porem..Sed Almeon dicit eam īmortalem ⁊ de natura celi. Sed ypus
dicit animā eſſe aquam.eo ꝙ aqua eſt maxime mobilis.Terquias ꝓo di/
cit eam eſſe ſanguinem.quia in animali nō eſt ſenſus ſine ſanguine. Et iſte
opiniones in iſtis verſibꝫ ɔtinentur.Sic ſunt ponentes animā p̄mi ſapi/
entes.Ignem democritus.athomos leu.pictagoraſq̄ꝫ. Ponit anaxago/
ras intellectum.empedocles elementa.Plato ponit numeros ⁊ ydeas.Ac
thales animam memorabitur eſſe motiuam.Aera diogenes .eraclitus eē
vaporem.Comparat almeon hanc immortalibꝫ ypus Dicit aquam ge/
nitam terquias ex ſanguine natam.

¶Sciendū eſt quarto. ꝙ res habet duplex eſſe. ſcz eſſe reale quod eſt eſſe perfectum et in propria eius natura. et eſſe eius intentionale quod eſt eſſe diminutum et deriuatum ab eſſe ſue proprie nature. vt color in pariete hz eſſe reale. et ſpecies eius in aere vel oculo hz eſſe intentōale

Concluſio reſponſiua ad queſitum: Cognoſcibile non eſt in cognoſcente ſm eſſe reale. ſed ſm eſſe intentionale tm̄. Primum patz. qz ſi anima cognoſceret lapidem per eſſe reale lapidis ita ꝙ eſſe cognoſcēdi lapidem eſſet natura lapidis ⁊ lapis nō haberet aliud eſſe in anima ꝙ̄ extra animam ſequeretur ꝙ lapis ſeipſum cognoſceret. cū in ipſo eſſz tota ratio cognoſcendi. quod tamen eſt impoſſibile. Item primū in vnoquoqꝫ genere eſt cauſa eorum que ſunt poſt. ſed in ordine cognoſcentiū ſubſt..ntie ſeparate ſunt prime. ergo nihil participat virtutem cognoſcendi. niſi ſit quodāmodo abſtractū a materia. ideo videmus ꝙ ſenſus percipiens ſine materia et non ſine conditionibus materie eſt minus cognoſcitiuus ꝙ̄ intellectus qui eſt immaterialior. ergo non oportet cognitum eſſe in cognoſcente ſm eſſe materiale. Secūda pars patet. quia omne quod cognoſcitur eſt in cognoſcente ſm ſuam ſimilitudinem. et hoc eſt ſm eſſe intētionale. ideo dr in tercio huius ꝙ lapis non eſt in aīa. ſed ſiītudo lapidis.

Ad rōnes ante oppoſitum. Ad primam dicitur ꝙ de rebus non cognoſcitur niſi quod eſt in cognoſcente per ſuam ſimilitudinez ſed non oportet ꝙ cognitum in cognoſcente ſit ſm ſe. Ad ſecundum dicitur. ꝙ res eſt in anima ſm ſuam ſimilitudinem. et illa ſimilitudo cauſatur ab aliquo reali. non tamen exiſtente in anima. ſed exiſtente extra aīam. quod multiplicat ſuas ſimilitudines ad ſenſum. et ſenſus preſentat phantaſmata intellectui. et per hoc virtute intellectus agentis ex ipſis cauſatur ſpecies intelligibilis in intellectu. ideo non requiritur res corporalis in intellectu imprimens illam ſimilitudinem in intellectu. ſicut requiritur preſentia ſigilli ad imprimendum figuram in cera. Ad terciam dicitur ꝙ anima non dicitur eſſe omnia ſic ꝙ ſit compoſita ex omnibꝫ. ſed quia eſt in potentia ad omnia que poteſt cognoſcere et eſt receptiua omniū ſpecierꝫ ſenſibilium ⁊ intelligibilium. et fit vnum cum ipſis in eſſe intelligibili ⁊ immateriali. Et hec de queſtione. et ꝑ ꝯſequēs de toto ꝓmo libro de aīa

Finitur liber primus de Anima

Sequitur ſecundus de anima

De anima

Ue quidem igiť a prioribꝫ tradita de aīa
dicta ſunt. Iterū aūt tanquaȝ ex ꝑncipio
redeamus tentantes determinare q̇d eſt
aīa et q̄ vtiq̨ erit ꝯmuniſſima rō ipſius
Dicimus itaq̨ vnū quoddā genus eorū
q̄ ſunt ſuba. Huius autē aliud q̇dē ſicut
materiā q̄ ſm ſe quidē nō eſt hoc aliq̇d: aliud aūt ſicut formā
et ſpēm ſm quā dr̄ iam hoc aliq̇d. et terciā que ex his Eſt au
tem materia q̇dem potētia. ſpēs aūt endelechia. Et hoc du
pliciter. hoc quidem ſicut ſcientia. illud autē ſicut cōſiderare
Subſtantie aūt maxime videntur eſſe corpora: Et horum
quedam phyſica. hec em̄ aliorū principia Phyſicorū autem
alia quidem habent vitam. alia aūt non habent. Uitam au
tem habere dicimus id qđ ꝑ ſeipſum habet alimentum ⁊ au
gmentū et decrementū. Quare omne corpus phyſicuȝ par
ticipans vitam ſubſtantia erit. Subſtantia autem ſic ſicut
ꝯpoſita. Quoniam aūt eſt corpus et hmōi vitam habēs. nō
vtiq̨ erit corpus anima. Nō eſt em̄ eoꝝ q̄ in ſubiecto corpꝰ
Magis aūt ſicut ſubiectum et materia eſt.

Circa initiū ſecūdi libri de aīa

Queriť ꝑmo vtrū aīa ſit ſubſtantia. ☞ Arguiť ꝑmo ꝙ non. qꝛ ꝓ
priū eſt accidenti ineſſe ſubiecto. ſed aīa eſt in corpore vt in ſubiecto. ergo ⁊c̄
Secūdo ſic. ꝓpriū eſt accidenti definiri ꝑ ſubiectū. ſed anima eſt hmōi.
quia definitur ꝑ corpus. ergo nō eſt ſuba Tercio ſic. eſſe ꝑ ſe eſt ꝓprium
ſubſtantie. ſed anima non eſt ens ꝑ ſe ſed exiſtit in ſua materia. ergo nō eſt
ſubſtantia. In oppoſitū eſt phus.

Pro reſpōſione ſciendū eſt primo ꝙ poſtq̨ phus in ꝑmo
libro reprobauit opiniones antiquorum de anima. hic ꝯſequenter incipit
determinare de ipſa ſm veritatem ⁊ opinionem ꝓpriam. et dicit ꝙ oporteȝ
tentare determinare de ipſa anima. et hoc dicit ꝓpter eius difficultateȝ. qꝛ

volebat de veritate inuenienda p̄ſumere.et p̄mo determinat de anima ſm
ſe.⁊ deinde de potentijs ꝓcedendo a cōmunioribꝫ ad minus ꝯmunia.et ꝑ
hoc ſoluitur vna queſtio mota in p̄mo libro de ordine determinandorum
circa ipſam animam.

Sciendum eſt ſecūdo ꝙ definitio ſubſtantie ⁊ accidētis
inter ſe differunt. vt habetur ſeptimo metaphiſice. qꝛ definitio ſubſtantie
eſt abſoluta ⁊ non datur ꝑ additamentū.ſed definitio accidentis datur ꝑ
additamentū. Cuius rō eſt qꝛ ſubſtantia in natura ꝓpria eſt ens in ſe com
pletū nō habens eſſe alteri inherens.et qꝛ definitio indicat quid eſt eſſe rei
ideo in definitione ſubſtantie non additur aliquod extrinſecū. Accn̄s vero
nō habet eſſe niſi ꝑ ſubiectū ⁊ in ſubiecto. ideo in eius definitōe ponit̄ ſub-
iectū.et ſimiliter qꝛ nulla forma partis eſt q̄d in ſpecie ꝯpletū.ideo in defi-
nitione forme partis ſemꝑ aliquid ponit̄ qđ eſt extra eſſentiā eius. ideo cū
aīa ſit forma partis opoꝛꝫ ꝙ in eius definitōe ponat̄ materia vel ſubiectuꝫ
et aliquid explicans ſuā eſſentiam.ideo ph̄us volens inueſtigare definitio
nem aīe ponit ſex diuiſiones aīe.quarū tres p̄me valent ad inueſtigandū
naturā aīe.⁊ alie tres ſe tenent ex parte ſubiecti aīe qđ ponit̄ in ſua defini-
tione tanq̄ꝫ additamentū ſue eſſentie.

Sciendū eſt tercio:ꝙ p̄ma illarum diuiſionū eſt diuiſio
entis in decem p̄dimenta.Secūda eſt diuiſio ſubſtātie in materiā formā
et ꝯpoſitum.q̄ ſic differūt.qꝛ materia ſm ſe nō eſt hoc aliquid ſed tm̄ in po
tentia vt ſit hoc aliq̄d.forma etiā nō eſt hoc aliquid. ſed eſt ſm quaꝫ fit hoc
aliquid in actu.Sed ꝯpoſitum qđ eſt ſubſtantia ꝯpleta ſubſiſtens in vlti-
mo actu nature eſt hoc aliquid.Et notanter dꝛ ſubſiſtens in vltimo actu
nature ⁊ ſubſiſtētia ꝯpleta.qꝛ licet aīa rōnalis ſeparata eſt per ſe ſubſiſtēs
tn̄ non ſubſiſtit ſubſiſtentia ꝯpleta.quia eſt pars ſpēi ⁊ ſubſtātie complete
Tercia diuiſio eſt actus in actum primū ⁊ ſecūdum. vt ſciētis ſcientia eſt
actus primus.⁊ ꝯſiderare eſt actus ſecūdus Sed diuiſionū que valent
ad inueſtigandū ſubiectū anime prima eſt.ꝙ ſubſtantiaꝝ quedā ſunt cor-
poree.et quedā incorporee.inter quas corporee maxime vident̄ eſſe ſubſtā
tie.qꝛ ſunt nobis notiores alijs.Secūda diuiſio eſt ꝙ corpoꝝ quedaꝫ ſunt
phyſica. vt homo vel lignū.quedā artificialia. vt ſcamnū.que ſic differunt
qꝛ naturalia vident̄ eſſe magis ſubſtantialia q̄ꝫ artificialia. Primo qꝛ ſunt
p̄ncipia artificialiū ⁊ nō econtra.Secūdo.qꝛ ſunt ſubſtantie ſm materiam
et formā ſimul.Artificialia ſm materiā tm̄ quam ſuppoſuūt a natura.⁊ ſm
formā coꝝ ſunt accidentia.Tercia diuiſio corporum naturaliū quedā ha
bent vitam ⁊ q̄dam non. Unde vitā habere dicūtur que ſuſcipiūt augmē
tum.decrementū.⁊ nutrimentum.tamen non ſolum per habere augmen-
tum vel nutrimentū aliquid viuere dicitur.ſed etiam ꝑ hoc ꝙ ſentit ⁊ intel
ligit vel alia opera vite exercet.nam ſubſtantie ſeparate non nutriūtur.⁊ ta
men in ipſis eſt vita.qꝛ intelligūt ⁊ volūt. Unde ex prima trium p̄maruꝫ
diuiſionum ſumitur ꝙ anima eſt ſubſtantia.ex ſecūda ꝙ eſt forma vel ac-
tus.et ex tercia ꝙ eſt actus primus.Sed ex p̄ma aliaꝝ triū ſumit̄ ꝙ eſt ac
tus ſubſtantie corporee.et ex ſecūda ꝙ eſt actus corporis phyſici. et ex ter-

cia ꝙ eſt actus corporis in potentia vitam habentis

Concluſio p̄ma. Aīa nō eſt forma accidētalis. Patz quia nulla forma accidentalis dat eſſe ſimpl'r. ſed preſupponit aliquid in eſſe cōpletū. ſed anima dat eſſe corpori ſimpliciter ⁊ in actu. ergo ⁊c. Antecedens patz. quia in hoc differūt forma ſubſtantialis ⁊ accidentalis. q2 accidentalis dat eſſe ſm q̇d ⁊ aduenit enti in actu ſimpliciter ⁊ in potentia ſm quid. Sed ſubſtantialis dat eſſe ſimpliciter ⁊ aduenit enti in pura potentia. ſcʒ materie p̄me. Ex hoc infert beatus Thomas ꝙ vnius rei non poſſunt eſſe plures forme ſubſtantiales. quia prima faceret eſſe in actu ſimpl'r. alie vero aduenirent enti ꝯpleto ⁊ ꝑfecto in actu ſimpl'r

Concluſio ſecūda. Aīa non eſt totuʒ ꝯpoſitū. Patz quia totum ꝯpoſitum eſt hoc aliquid ſubſiſtens ſubſiſtentia ꝯpleta. ſed aīa nō eſt hmōi ſed ſolū exiſtit vt pars ſpēi. ergo ⁊c

Concluſio tercia. Aīa nō eſt materia. Patz q2 aīa dat eſſe in actu et dat nomen ⁊ rōnem ei cui ineſt. ſed materia nullū iſtoꝝ dat.

¶ Concluſio quarta. Anima eſt forma ſubſtantialis quia non eſt forma accidentalis. vt patz ꝑ p̄mam concluſionem. nec materia nec ꝯpoſitum. ergo a ſufficienti diuiſione eſt forma ſubſtantialis. Ex q̄ patet reſponſio ad queſitum ꝙ anima eſt ſubſtātia incōpleta ⁊ ꝑ modum partis ⁊ nō ſubſtātia ꝯpleta q̄ directe ponat̄ in p̄dicamento

Ad rōnes añ oppoſitū. Ad p̄mā dr̄ ꝙ aīa nō eſt in corpe tanꝗ̄ in ſubiecto exiſtente actu a quo exiſtentiam accipiat vt eſt ſubiectū accidentis. ſed ſolum eſt in ſubiecto vt ſubſtantialis forma vel actus ⁊ efficitur in actu per ipſam formā. Ad ſecūdam dicitur ꝙ definiri ꝑ additamentū nō ꝯuenit ſoli accidenti. et ſic non eſt ſibi quarto modo ꝓpriū. ſʒ etiam ꝯuenit cuilibet forme partis. Ad terciā dr̄ ꝙ anima habet per ſe eſſe ſic ꝙ nō eſt in alio a quo capiat ſuam ſubſiſtētiam. ſicut accidēs eſt in ſubiecto. et ideo non eſt in alio vt accidens in ſubiecto

Neceſſe eſt ergo aīam ſubſtantiā eſſe ſicut ſpēm corporis phyſici potentia vitā habētis. ſubſtātia aūt actus. huiuſmodi igit̄ corpis actus. Hic autē dr̄ dupliciter. alius q̇dem ſicut ſciētia. alius aūt ſicut ꝯſiderare. Manifeſtū ergo ꝙ ſicut ſcia. inexiſtere em̄ animā ⁊ ſomnus ⁊ vigilia eſt. ꝓportionabile aūt vigilia quidē ipſi ꝯſiderare. Somnus aūt ipi habere ⁊ nō operari. Prior aūt generatōe eodē ſciētia eſt. Unde anima eſt actus primus corporis phyſici potentia vitaʒ hn̄tis

Liber ſecũdus.

Tale aũt qđcũqꝫ organicũ Organa aũt et plãtarũ partes ſunt et penitus ſimplices. vt foliuꝫ fructiferi cooperimẽtum Fructiferũ aũt fructus. radices vero ori ſimiles ſunt. vtraqꝫ eñ trahũt alimentũ. Si aũt aliqđ ꝯmune in omni aĩa oportꝫ dicere erit vtiqꝫ primus actus corporis phyſici organici Unde nõ oportꝫ querere ſi vnuꝫ eſt aĩa et corpus. ſicut neqꝫ cera et figura. neqꝫ omnino vniuſcuiuſqꝫ materia. ⁊ id cuius materia. hoc vnum eñ et eſſe cum multipliciter dicantur qđ proprie eſt actus eſt

Queriť ſecũdo. vtrũ diffinitio aĩe ſit bñ aſſignata. in qua dr̃ aĩa eſt actus ṗmus corꝑis phyſici organici potẽtia vitã hñtis ☞ Arguiť ṗmo ꝙ nõ. qꝛ aĩa eſt actus ſicut ſcia. vt dr̃ in textu. ſed ſcia eſt act⁹ ſecũdus. ğ aĩa nõ eſt actus ṗmus Secũdo ſic. aĩa eſt actus illius qđ ſubijciť generatõi. ſed illud eſt materia ṗma. ğ aĩa eſt actus materie ṗme ⁊ nõ corꝑis Tercio ſic. aĩa eſt actus corꝑis vitã hñtis in actu. ğ male poniť vitã hñtis in potẽtia Quarto ſic. actus ⁊ potẽtia debẽt inter ſe ꝓportionari. ſed aĩa eſt actus ſimplex. ğ dꝫ habere potentiã ſimplicẽ. ſed corpus organicũ nõ eſt ſimplex. cũ habeat diuerſitatẽ organoꝝ. igiť aĩa nõ eſt actus corꝑis organici In oppoſitũ eſt phus

Pro rñſione ſciẽdum eſt primo. ꝙ poſtꝗ̃ phus ṗmiſit diuiſiones valentes ad inueſtigãdũ definitõem aĩe. ⁊ noĩauit ṗmã ꝑtẽ definitõis aĩe. ſcꝫ ꝙ ipa eſt actus. ꝯñter noĩat alias ꝑtes vt ꝯcludat definitionẽ aĩe ex ipſis. ⁊ ṗmo oſtendit ꝙ eſt actus ṗmus. Nã eſt duplex act⁹. qdã eſt ṗmus. ſicut ſcia. Alius ſecũdus ſicut ꝯſiderare. ⁊ hoꝝ actuũ ſcia eſt ṗor via generatõis. nã ꝯſideratio ꝯpatur ad ſciam ſicut actus ad potentiã. modo actus licet via ꝑfectiõis ṗcedat potentiã in diuerſis ordine generationis ⁊ ꝑfectiõis. tñ in eodẽ potentia ṗcedit actũ via generatõis. eo ꝙ aliqđ ṗus eſt in potẽtia ꝗ̃ in actu. ideo ſcia ṗor ẽ i eodẽ gñatiõe ꝗ̃ ꝯſideratio Unde manifeſtũ eſt ꝙ aĩa eſt actus ṗmus. qꝛ in corꝑe aĩato ſicut ſcia remanet in habitu tã in ſomno ꝗ̃ vigilia. ⁊ ꝯſiderare ſolum in vigilia ſic aĩa ſemꝑ manet et ſenſatio ⁊ motus q̃ ſunt act⁹ nõ remanẽt. ğ aĩa ẽ act⁹ ṗm⁹

Sciẽdum eſt ſcđo ꝙ corpus organicum dicitur qđ habꝫ diuerſitatẽ ꝑtiũ differẽtiũ ſitu ⁊ figura deputataꝝ ad diuerſa opa vite exercenda. organũ eñ dr̃ ꝑs differẽs ab alijs ſitu ⁊ figura deputata ad aliquã opatõem exercendã. diuerſitas eñ organoꝝ in corꝑe vitã hñte eſt nccaria ꝓpter diuerſas opatões aĩe exercendas. cũ eñ aĩa ſit ꝑfectiſſima forma inter formas corpoꝝ naturaliũ ipa eſt ṗncipiũ multaꝝ opationũ ꝓpter q̃s requirit diuerſitatẽ organoꝝ in ſuo perfectibili. ſed forme rerũ inaĩataꝝ propter ſuã imꝑfectõem ſunt principia paucarũ operationum. ideo requiriũt corpus homogenium euiſdem diſpoſitionis ⁊ figure in toto ⁊ in partibus

De anima

Ex quo patet ꝙ melius dicit̃ ꝙ aĩa ſit actus corp̃is organici q̃3 materie p̃me q̃uis eñ aĩa ſit ſimplex ſm eſſentiam tñ eſt multiplex in ꝟtutibꝫ. ⁊ il le virtutes ad ſuas opatões requirũt organoꝝ pluralitatẽ. ideo aĩa req̃ rit corpus organiſatum.

Sciendum eſt tercio ꝙ in vltima parte diffinitõnis dicit̃ potentia vitam habentis quia corpus vitam habẽs ſimpliciter in actu vt ſic eſt compoſitũ modo compoſitũ nõ ponit̃ in definitõne forme. ſed mate ria tñ. Unde materia corporis viui ẽ illud qd̃ ꝯpatur ad vitam ſicut po tentia ad actũ. ⁊ ſic aĩa eſt ſm quã corpus viuit in actu qd̃ tñ de ſe ſolũ eſt in potentia ad vitam nõ tamẽ eſt intelligendũ ꝙ in corpe ante aduentum aĩe ſit aliq̃ forma corporeitatꝭ de genere ſubſtãtie q̃ ſibi det eſſe corporeũ et ꝙ aĩa det viuere tñ. ſed aĩa ſibi adueniens dat eſſe ſubſtantiale corporeũ eſſe viuũ et ꝑficit materiã ſm omnes iſtos gradus ꝑfectõnis. ⁊ ideo recedẽ te aĩa non manet idem corpus numero.

Tunc ſit concluſio prima p̄dicta definitio aĩe ẽ ſufficiẽs Patet primo. ꝙ anima ſit actus primus ex prius dictis. ⁊ ꝙ ſit actus cor poris organici. ꝓbat phs a minori. q⁊ minus videt̃ ꝙ plante eſſent organi ce q̃3 de alijs aĩatis ꝓpter impfectõnem aĩe vegetatiue que ceteris h3 pau ciores opationes. ſed corpa plantaꝝ ſunt organiſata. quia ibi ſunt diuerſe partes ordinate pro diuerſis operibꝫ. ſicut foliũ ad coopertimentũ fructuu3 cortex aũt ordinat̃ ad coopertimentũ ſubſtantie arboris. vt cutis ad tegẽdũ carnes in aĩalibus. ⁊ radices ordinãtur ad ſugendũ nutrimentum a terra et ꝓportionat̃ ori aĩalis per quod attrahit alimentũ. ergo anima eſt actus corporis organici. Ex iſta definitõne infert phus ꝙ non eſt querenda cã quare ex corpore ⁊ anima fit vnũ per ſe. cum oſtenſum ſit ꝙ anima eſt pro pria forma corporis. ⁊ corpus eſt ꝓpria materia eius. modo non eſt queren da cauſa quare ex ꝓpria potentia ⁊ ex ꝓprio actu fit vnũ per ſe.

Ad rõnes ante oppoſitum Ad primã dicit̃ ꝙ licet ſci entia ſit actus ſecundus reſpectu hoĩs. tamen reſpectu ſcientis eſt actus primus ⁊ conſiderare eſt actus ſecundus. Ad ſecũdam dicit̃ ꝙ licet aĩa in rõne forme ſubſtantialis ſit actus materie prime tamen in rõne anime inq̃tum habet talẽ gradum perfectõnis ꝙ poteſt operari ꝑ diuerſas virtu tes opera vite que requirunt diuerſa organa eſt actus corporis organici. ⁊ quia hic diffinit̃ vt eſt anima. ideo meliꝰ dicit̃ ꝙ eſt actus corporis q̃3 ma terie Ad terciam dicitur ꝙ viuere poteſt capi dupliciter. Uno modo ꝓ eſſe viuentis ſm ꝙ dicit̃ in ſecũdo huiꝰ ꝙ viuere in viuentibꝫ eſt eſſe. ⁊ tunc dicit̃ ꝙ corpus habens animã habet vitam in actu per alterũ. ſed de ſe eſt tñ in potentia reſpectu illius vite. q̃uis ſit in potentia actui coniuncta. A lio modo capitur viuere ꝓ operatõne vitali vt dicit actũ ſecundu3. ⁊ hoc modo corpus habens animã habet vitam in potentia etiam diſtãtem ab actu quia non ſemper in actu habet omnes operatõnes vite. Ad quar tam patet ſolutio ex dictis

Uniuerſaliter quide3 igitur dictũ ẽ quid eſt anima Sub ſtantia enim eſt que ſm rõnem hec aute3 eſt qd̃ quid erat eſſe

hmői corporis.ſicut ſi aliqđ organoꝝ phyſicũ eſſet corpus. vt dolabra.erat quidẽ eĩm dolabre eſſe ſubſtãtia ipſius ꝛ ania hec. Diuiſa aũt hac non vtiqꝫ amplius dolabra erit.ſed aut equiuoce.nũc aũt eſt dolabra.nõ eĩm hmői corpis qđ q̃d eſt eſſe ꝛ rõ aĩa.ſed phyſici hmői habentis in ſeipo pncipiũ motus et ſtatus. Cõſiderare ãt in partibꝫ oportꝫ qđ dictũ ẽ. Si eĩm eẽt oculus aĩal aĩa vtiqꝫ ipſius viſus eẽt.hec eĩm ſuba ẽ oculi.que eĩm rõnem. oculus aũt materia viſus eſt.quo deficiente nõ eſt adhuc oculus niſi equiuoce.ſicut lapideus aut depictus. Oportet igiť accipere qđ eſt in parte.in toto viuẽte corpore ꝑportionabiliter nanqꝫ habꝫ.ſicut pars ad partez totus ſenſus ad totum corpus ſenſitiuũ ꝺm ꝙ hmői. Eſt aũt nõ abijciens aĩam ponentia ens vt viuat.ſed ꝙ hñs. ſemen aũt ꝛ fructus potentia hmői corpus eſt.ſicut quidem igiť inciſio ꝛ viſio.ſic ꝛ vigilia actus.vt aũt viſus et potentia organi aĩa. Corpus aũt qđ potentia eſt.ſed ſicut oculus eſt pupilla et viſus ꝛ ibi aĩa ꝛ corpus anima. Qꝫ quidem igiť non ſit aĩa ſeꝑabilis a corpe aut partes quedam ipſius.ſi partibilis apta nata eſt.non ĩmanifeſtum eſt.quarũdã eĩm actus partiũ eſt ipaꝝ. Atuero ꝺm quaſdã nihil ꝓhibet ꝓpter id qđ nulliꝰ corporis ſunt actus. Amplius aũt manifeſtuꝫ ſi ſit corporis actus aĩa.ſicut nauta nauis. Figuraliter quidem igiť ſic determinetur ꝛ deſcribatur de aĩa.

Queriť tercio vtrũ aĩa rõnalis vniať corpori organico vt forma Arguiť ꝙ non.quia nulla potentia q̃ oritur ab aliqua forma põt eſſe magis eleuata q̃ꝫ forma a qua fluit ſed intellectus eſt ſeꝑatus ꝛ nullius corpis eſt actꝰ ꝛ ẽ potẽtia aĩe.ḡ aĩa nõ vniť corpi vt forma Tercio ſic qđ ꝺm ſe habet eſſe non eſt forma corporis.ſed anima rõnalis habꝫ eẽ ꝺm ſe ꝛ eſt ꝑ ſe ſubſiſtens.ḡ non vnitur corpori vt forma. Quarto.eſſe vnitum materie ſemper conuenit forme qꝛ hoc ſibi ꝑ ſe cõuenit.ſꝫ aĩa rõnalis non ſemper eſt vnita corpori.ſed qñqꝫ ſeparata.ergo ſibi non vnitur vt for

De anima

ma. In oppoſitum eſt phus in textu.

Pro reſponſione ſciendum eſt primo q̄ poſtq̄ȝ phus poſuit cōmunē diffinitōnem aīe ꝯñter eam manifeſtat. ⁊ q̄ƺtum ad ea que ibi ponũtur ex parte anime. ⁊ q̄ƺtum ad ea que ponuntur ex parte ſubiecti. Quo ad ꝑmũ ipam manifeſtat dupliciter. ſ. ꝑ ſimilitudinem ad res artificiales ex ꝓportione partiũ ad totum. Ratio primi eſt. quia forme artificiales eo q̄ ſunt accidentia cauſata a nobis ſunt nobis notiores q̄ȝ forme ſubſtantiales a natura cauſate Ratio ſecũdi. quia partes anime ſunt potentie eius que ſunt nobis manifeſtiores ipa anima. nam ex cognitōne obiectorum venimus in cognitōnem actuum. ⁊ ex actibus in conitōnem potentiarum per quas aīam cognoſcimus. ideo conuenienter manifeſtatur definitio anime.

Sciendum eſt ſecundo q̄ per ſimilitudinem rerum artificialiũ ſic oſtendit phus q̄ anima ſit actus ſubſtantialis corporis. nam ſi dolabra eſſet corpus naturale ſua forma eſſet actus eſſentialis eius ⁊ de ſua quidditate. q̄ꝛ forme corpoꝝ naturaliũ ſunt de genere ſubſtantie. ⁊ de eſſentia compoſiti. Et iterũ ſi dolabra nedum eſſet corpus phyſicũ ſꝫ etiā aīatum tunc forma dolabre eſſet aīa. qua ſepata non eſſet plus dolabra. niſi equiuoce. ergo cum aīatum ſit corpus phyſicum forma eius que ē anīa eſt actus ſubſtantialis eius ⁊ de ſua quidditate. ⁊ ipa ſepata nō remanet amplius corpus naturale niſi equiuoce. ſicut remota forma dolabre nō remanet corpus artificiale niſi equiuoce. Deinde hoc manifeſtat ex ꝓportōe partiũ ad totum. quia ſi oculus eſſet aīatus viſus eſſet aīa eius. quia viſus eſt forma eſſentialis oculi. ⁊ oculus eſt materia eius. ⁊ deficiēte viſu nō maneret oculus niſi equiuoce ſicut eſt oculus lapideus vel depictus. ſed ſicut eſt in parte viuentis vt in oculo. ita in toto viuente. ergo ſicut viſus eſt forma ſubſtantialis oculi. qua remota non eſt oculus niſi equiuoce. ita aīa eſt forma ſubalis corꝑis organici qua remota nō remanet idē corpꝰ in ſpē.

Sciēdũ ē tercio q̄ aliq̄d đr eſſe in potētia ad opatōem dupl'r. Unoº q̄ꝛ nō hꝫ ꝑnm̄ opatōis. Alioº q̄ꝛ hꝫ ꝑnm̄ opatōis ſꝫ nō opař ꝑm ipm. corpꝰ āt cuiꝰ aīa ē actꝰ nō hꝫ vitā ī potētia ꝑmoº. ſꝫ ſecūdo mō. iō đr in textu q̄ hmōi potētia nō ē abijciēs aīam. i. vitā. ſꝫ ſemē ſiue fructꝰ in q̄ ſemen cōſeruař eſt in potentia ad ꝑncipiũ vite. q̄ꝛ ſemē nondum habet aīam et ſic illa potentia abijcit aīam. ſed habens animā eſt ſolum in potentia ad opatōnem vitalem ⁊ non ad aīam. niſi loquendo de potentia coniuncta actui. Uñ aīa eſt actus ꝑmus ſicut viſus eſt actus oculi. ⁊ nō ſicut viſio q̄ eſt actus ſecũdus vel inciſio reſpectu cultelli. Et ſic pꝫ q̄ corpꝰ hñs aīam habet actũ ꝑmũ ſꝫ q̄ñq̄ȝ careat actu ſecũdo. Ex q̄bus infert phs q̄ aīa eſt actꝰ totius corꝑis. ſicut ꝑtes eiꝰ ſũt actꝰ ꝑtiũ corꝑis. Et cũ forma nō ſeparař ab eo cuiꝰ eſt forma ſeq̄tur q̄ aīa non poteſt ſepari a corꝑe vel ipa tota vel aliq̄ue ꝑtes eiꝰ. q̄đ đr notāter. q̄ꝛ lꝫ aliq̄ ꝑtes eiꝰ poſſũt ſeparari. tñ ille non ſunt actus alicuiꝰ partis corꝑis.

Cōcluſio ꝑma. Aīa q̄ ē actꝰ corꝑis ꝑm ſe totā et ꝑtes eiꝰ vt ē ſenſitiua in brutis vel vegetatiua ī plātis nō ē a corꝑe ſepabil' ꝑm eſſe pꝫ q̄ꝛ tal' aīa nō hꝫ opatōem niſi mediāte corꝑe ſic inſtrumēto. ꝗ.

Concluſio ſecunda. Anima rõnalis eſt ſeꝑabilis a corpo
re ſm eſſe. patet. quia non eſt totaliter a materia cõprehenſa. quia habꝫ ali
quas potentias non affixas organo corꝑali. cum ergo potentia fluens ab
aliqua eſſentia non ſit magis eleuata ꝙ̃ illa eſſentia. ſequit̃ ꝙ aĩa rõnalis a
qua fluunt tales potentie non eſt penitus corpori affixa.

Concluſio tercia. Anima rõnalis vnitur corpori organico
vt forma. patꝫ. quia illud quo aliquid formaliter oꝑatur eſt forma eius qꝛ
nihil agit niſi ſm ꝙ eſt actu. ſed aĩa rõnalis eſt principium quo formaliter
operatur corpus humanũ ⁊ viuit. ergo etiam eſt forma eius.

Ad rõnes ante oppoſitum Ad primã dicitur ꝙ intelle
ctus dicit̃ ſeꝑatus quia non eſt affixus alicui corporali organo ſicut poten/
tie ſenſitiue. ſed tamen ſm eſſe eſt corpori cõiunctus inꝙ̃tum aĩa cuius eſt
virtus corpori cõiungit̃ Ad terciã dicit̃ ꝙ illud qđ eſt ꝑ ſe ſubſiſtens per
modũ ſuppoſiti nunꝙ̃ vnitur alteri vt forma. ſed anima nõ ſubſiſtit ꝑ mo
dum partis ſpeciei. Ad quartã dicit̃ ꝙ licet aĩa qñꝙ̃ ſit ſeꝑata ⁊ non
vnita actualiter corpori. tamen ſemper eſt vnibilis. quia dum eſt ſeꝑata
habet naturalem inclinatõnem ad hoc ꝙ ꝓprio corpori reuniatur.

Voniã ãt ex incertis quidem certius aũt fit qđ ⁊ ſm rõ
nem notius tẽptandũ eſt iterum ſic aggredi de ip̃a. Non eñ
ſolum. quia oportꝫ diffinitiuã rõnem oſtendere. ſicut plures
terminoꝝ dicunt. ſed et cauſam ineſſe et demonſtrare Nunc
autẽ ſicut concluſiones rõnes terminoꝝ ſũt. vt quid eſt tetra
goniſmus equale altera parte longior orthogonium eſſe eq̃
laterale. talis aũt terminus ratõ concluſionis. Dicẽs autem
qm̃ tetragoniſmus eſt media inuentio rei cauſam dicit. Dici
mus igitur principium accipiẽtes intẽtionis determiari aĩa
tum ab inanimato in viuendo. Multipl'r ãt ipſo viuere di
cto et ſi vnũ aliquod hoꝝ inſit ſolum. viuere ipſum dicimus.
vt intellectus et ſenſus. motus et ſtatus ſm locum. Adhuc
autẽ motus ſm alimẽtum et decrementum et augmentum
Unde ⁊ vegetabilia omnia viuere. videntur autẽ in ſeipſis
habentia potentiam et principium hmõi. per quod augmẽ/
tũ et decrementuꝫ ſuſcipiunt ſm cõtrarios locos Nõ enim
ſurſum quidẽ augentur. deorſuꝫ aut non ſed ſiml'r in vtroꝙ̃

Et penitus q̄cunq; alunt̾ ⁊ viuūt in fine quouſq; pñt ac/
cipere alimentū. Separari aūt hoc ab alijs poſſibile eſt. alia
aūt ab hoc impoſſibile eſt in reb⁹ mortalib⁹. Manifeſtuȝ eſt
aūt in his q̄ vegetāt̾. neq; eñ vna ineſt ipſis potentia. alie aīe
Uiuere q̄dem igit̾ ꝓpter hoc p̄ncipiū ineſt om̄ib⁹ viuētib⁹
Aīal aūt ꝓpter ſenſum p̄mū. et nāq; que nō mouentur neq;
mutantia locū. habentia aūt ſenſus aīalia dicimus ⁊ nō vi/
uere ſolū: vident̾ aūt et hm̄oi multa eſſe aīalium. Mouētia
aūt cū ſint natura habent ſolū ſenſum. Senſus aūt p̄mo in
eſt om̄ib⁹ tactus. ſicut aūt vegetatiuū pōt ſeparari a tactu ⁊
omni ſenſu. ſic et tact⁹ ab alijs ſenſib⁹ Uegetatiuū aūt dici/
mus hm̄oi partē aīe qua et vegetabilia participāt Aīalia au
tem oīa vident̾ tangendi ſenſum habentia. Propter quā au
tem cām vtrūq; hoꝝ accidit poſterius dicemus Nūc aūt in
tantū dictū ſit ſolū ꝙ eſt aīa hoꝝ q̄ dicta ſunt p̄ncipiū. ⁊ his
determinata eſt vegetatiuo. ſenſitiuo. itellectiuo. ⁊ motu

Querit̾ quarto. vtrū ꝓpria definitio aīe ſit bñ aſſignata in
qua dr̄ aīa eſt p̄ncipiū quo viuimus ſentimus ſm̄ locū mouemur ⁊ intelli
gimus ⁊c̄ ☞ Arguit̾ p̄mo ꝙ nō. q2 iſta definitio aīe nō ꝯuenit omni
aīe. ergo eſt inſufficiens. Añs ptȝ. q2 ꝑ aīam ſenſitiuā ⁊ etiā vegetatiuam
nō intelligimus. Secūdo arguit̾ ſic. definitio debet dari ꝑ p̄ora. ſȝ iſta
datur ꝑ poſteriora. q2 datur ꝑ opationes vite. ergo nō eſt bona. Ter/
cio ſic. iſta definitio ꝯuenit potentijs aīe. q2 potentie ſunt p̄ncipia quib⁹ vi/
uimus ſentimus ⁊c̄. ergo definitio eſt inſufficiens. In oppoſitum eſt phi
loſophus in textu.

Pro reſponſione ſciendū eſt p̄mo. ꝙ poſtq̄ phūs poſuit
definitōem ꝯmunē aīe. ꝯſequēter ponit ꝓpriam per quam intendit p̄maȝ
demonſtrare. nam quedam eſt definitio que eſt demonſtrationis ꝯcluſio.
Alia eſt principiū. et quia in demonſtratione oportȝ magis credere p̄nci/
pijs q̄ ꝯcluſioni. ideo neceſſe eſt ꝙ om̄is demonſtratio ꝓcedat ex notiorib⁹
quo ad nos vel naturam. quib⁹ ꝑ demonſtrationē notificatur ꝯcluſio. vñ
in aliquib⁹ eadem ſunt nobis nota ⁊ nature. vt in mathematicis. ideo in
iſtis demonſtratio procedit ex notiorib⁹ ſm̄ naturam ⁊ quo ad nos. ſed in
alijs non ſunt nobis eadem nota ⁊ nature. ſicut in naturalib⁹ in quib⁹ effec

tus quia ſunt ſenſibiles frequenter ſunt nobis notiores ſuis cauſis. ideo
in naturalibꝫ ꝯuenienter ꝓcedimus a notioribꝫ nobis ⁊ minus ſm natu/
ram notis. et hoc genere demōſtrationis hic vtitur phs intendens demō/
ſtrare vnā definitōem aīe ꝑ aliā. nam q̄dam definitio poteſt eſſe ꝯcluſio de
monſtrationis reſpectu alterius. ſicut in mathematicis exemplū eſt de te/
tragoniſmo cuius eſt vna definitio. dicens q2 eſt vt tetragoniſmus eſt or/
togoniū equilaterale quadrāgulo equale altera ꝑte longiori. Alia vero di
cit ꝓpter quid. vt tetragoniſmus eſt medie rei inuentio. i. medie linee inter
duo latera inequalia quadrāguli altera parte longiori

Sciendū ſecūdo q̄ definitio aīe prius poſita p̄t ꝑ p̄ſentē
ſic demonſtrari. Illud qd̕ eſt p̄ncipiū viuendi eſt actus p̄mus corporis or
ganici ⁊c. ſed aīa eſt p̄ncipiū viuendi in oībꝫ aīatis. vt poſtea patebit. ḡ eſt
actus p̄mus. vt patebit. ergo ⁊ forma corpis viuentis. Et ſm ſcm̄ Tho/
mā hec demōſtratio eſt a poſteriori. ex eo em̄ q̄ aīa eſt forma corporis viuē
tis eſt p̄ncipiū operū vite ⁊ nō econuerſo. Sed ſm Egidiū de roma ponit̄
a p̄ori. Dicit em̄ q̄ ambe definitōes dant̄ per cām. ſed p̄ma datur ꝑ cām
ꝯmunē. ⁊ iſta datur ꝑ cām ſpēalem. ideo hec definitio eſt notior ſm natu/
ram q̄ꝫ p̄ma ⁊ etiā quo ad nos. ideo p̄t aliam demonſtrare. Nam p̄ma de
finitio data ꝑ cām remotam dicit quia eſt. ſecūda ꝟo data ꝑ cām ſpēalem
dicit ꝓpter quid. Poteſt tn̄ dici ſaluando vtrāqꝫ opinionem q̄ ſi opa vite
ꝯſiderent̄ ſm eſſe qd̕ habent in intentione agentis habent rōnem cauſe fi/
nalis reſpectu vnionis anime cuꝫ corpore. et ſic illa demonſtratio eſt a p̄ori
data ꝑ finem. Sed ſi ꝯſiderent̄ ille opationes ſm eſſe qd̕ habent in executio
ne opis ſic ſunt poſteriores actu ſubali q̄ cōuenit corpi ꝑ aīam. et ſic ibi eſt
demonſtratio quia eſt.

Sciendū eſt tercio. q̄ ad probandū aīam eſſe principiuꝫ
viuendi ſupponit phus q̄ aīata diſtinguūtur motu ⁊ ſenſu ab inaīatis. et
cū ſit multiplex modus viuendi. ſi vnus illoꝝ tm̄ inſit alicui illud dr̄ aīatū
Et vltra ſupponit ſecūdo q̄ ſunt quatuor modi viuendi. Primus eſt per
intellectū. Secūdus eſt per ſenſum. Tercius eſt ꝑ motū localem. Quar/
tus eſt ꝑ motū alimenti augmenti ⁊ decrementi. nam q̄dam aīata ſolū nu
triūtur augent̄ ⁊ decreſcūt vt plante. quedam ꝟo p̄ter hec habent ſenſum
ſine motu locali. vt animalia impꝼecta. vt conche ⁊ oſtree. Alia cū p̄dictis
habent motū localē. vt aīalia bruta ꝑfecta. In alijs vltra repit̄ intellectꝰ vt
in hoībꝫ. Appetitiuū aūt quod eſt q̄ntum genus potentiaꝝ aīe nō facit gra
dum diſtinctū in viuentibꝫ. q2 vbicūqꝫ eſt ſenſus ibi eſt motus appetitus
ſenſitiui. et econtra. ideo q̄uis ſint q̄nqꝫ genera potentiaꝝ aīe. tn̄ tm̄ ſunt q̄
tuor gradus viuendi. ex quibꝫ probatur q̄ aīa ſit principium viuendi ſm
omnes gradus

Pro quo ſit concluſio prima. Aīa in plantis eſt p̄ncipiū
viuēdi. q2 vbicūqꝫ inuenit̄ aliq̄s modus viuēdi ibi aīa eſt p̄ncipiū viuendi
ſed in oībꝫ vegetabilibꝫ ⁊ plantis inuenit̄ p̄mus modus viuendi. ſcꝫ nutri
mēti. ḡ in ipſis aīa eſt p̄ncipiū viuēdi. Et q̄ illud p̄ncipiū nō ſit natura ſed
aīa. pꝫ q2 natura nō mouet ad ꝯtrarias dr̄ias poſitōis. ſed motus aug/

mēti fit ſm loca ꝯtraria. qꝛ vegetabilia augent̃ nō ſolū ꝓſus ſurſum nec de
orſum. ſed vndiqꝫ. ḡ tale p̄ncipium viuendi nō eſt natura ſed aīa. et qꝛ ve
getabilia nō ſolū augētur ꝛ decreſcūt ꝓſus ſurſuz vel deorſuz tm̄ ſꝫ vtrūqꝫ
et qꝛ vegetabilia nō ſolū viuūt qn̄ augent̃ ꝛ decreſcūt. ſed q̄ꝫdiu nutriūtur.
Ex quo pꝫ q̄ vegetatiuū eſt p̄mū inter genera viuēdi ꝛ ſeparabile ab alijs
ſed alia nō pn̄t ab eo ſepari. ſicut tactus ſepat̃ ab alijs ſenſibꝫ. ſed nō ſeparā
tur alij ab eo. ꝛ hoc eſt verū in mortalibꝫ ſicut dicit textus. qꝛ in incorrupti
bilibꝫ intellectiuū ſeparatur ab alijs

Concluſio ſecūda. Aīa eſt p̄ncipiū viuēdi in aīalibꝫ. pꝫ qꝛ
aliq̄d dꝛ eſſe aīal ꝓpter ſenſum. qꝛ licet q̄dam aīalia ſentiant ꝛ moueantur.
tn̄ nō ſolū illa q̄ mouent ſe dicūtur aīalia. ſed illa etiā q̄ habent tm̄ ſenſum.
multa ſunt aīalia que nō mouentur motu ꝓgreſſiuo vt conche ꝛ oſtree. et
ſic ſenſus facit gradū viuendi in aīalibꝫ Et inter oēs ſenſus primus eſt ſen
ſus tactus qui necāriо ꝯuenit oīm aīali. et ſeparabilis eſt ab alijs. alij ve-
ro nō ſeparant̃ ab ipſo. qꝛ nō p̄t eſſe aīal ſine ſenſu tactus. ḡ aīa eſt p̄ncipiū
viuendi in aīalibꝫ. Et ſicut ꝓbatū eſt de iſtis duobꝫ modis viuendi de q̄-
bus eſt minus manifeſtū. p̄t faciliter ꝓbari de alijs duobꝫ qui ſunt moue
re ſe localiter ꝛ intelligere. Ex dictis pn̄t ſumi faciliter definitiones ꝓprie
partiū anime vt Vegetatiua eſt p̄ncipiū quo viuimus. nutrimur. augmen
tamur ꝛ generamur. Senſitiua eſt p̄ncipium quo viuimus et ſentimus.
Intellectiua vero eſt principium quo viuimus ſentimus ſm locū moue-
mur et intelligimus

Concluſio reſponſiua. Predicta definitio anime eſt ſuffi-
cienter aſſignata. Patꝫ ex p̄dictis

Ad rōnes ante oppoſitū Ad p̄mā dꝛ q̄ licet illa definitio
ꝯpleta eo mō quo poſita ē ſolū ꝯueniat aīe intellectiue. qꝛ dat̃ p̄ q̄tuor gra
dus viuēdi q̄ ſolū fluūt ab aīa intellectiua. tn̄ ex ea pn̄t elici ꝓprie definitio-
nes aliaꝝ aīaꝝ. ideo dꝛ ꝓpria Ad ſecūdā dictū eſt q̄uo p̄ncipiū eſſe opatī
onū vite p̄t eē aliq̄d aliud ab ipa aīa Ad terciā dꝛ q̄ aīa ē p̄ncipiū p̄ncipale et
p̄mū operationū vitaliū. ꝛ potentie aīe ſunt p̄ncipia ꝓxima ꝛ minus p̄nci-
palia. ideo predicta definitio nō ꝯuenit potentijs aīe

Vtrū aūt vnūq̄dqꝫ hoꝝ eſt aīa aut ps aīe. ꝛ ſi ps vtrū ſic
vt ſit ſeparabilis rōne ſolū aut ꝛ loco. De quibuſdaꝫ q̄dē nō
eſt deficile videre. Quedā aūt dubitatōnem hn̄t. ſicut em̄ in
plantis q̄dam diuiſa vident̃ ꝛ viuentia ſepata abinuicē tan
q̄ꝫ exiſtente in his aīa actu q̄dē vna in vnaq̄qꝫ planta. poten
tia aūt pluribꝫ: Sic videmus ꝛ circa alteras dr̄ãs aīe ac-
cidere. vt in entomis deciſis. Etem̄ ſenſum vtraqꝫ partium
habet et motuz ſm locum. Si autem ſenſum et phanta-

ſiam et appetitū vbi quidem cū ſenſus eſt ⁊ triſticia et letitia
eſt. Ubi aūt hec ſunt ex neceſſitate ⁊ deſideriū eſt. de intelle
ctu aūt ⁊ pſpectiua nihil adhuc manifeſtū eſt. ſed videtur ge
nus alterū aīe eſſe. et hoc ſolum ꝯtingere ſeparatim ſicut ꝑ
petuū a corruptibili. Reliq̄ aūt ꝑtes manifeſtuꝫ ex his ꝙ nō
ſeparabiles ſunt ſicut q̇dam dicūt

Queriṫ quinto. vtrū in homine vegetatiuuꝫ ſenſitiuū ⁊ in
tellectiuū ſint diuerſe aīe per eſſentiam diſtincte ☞ Arguiṫ pͥmo ꝙ ſic
qꝛ corruptibile ⁊ incorruptibile plus differūt q̄ꝫ genere. ſed anima intelle/
ctiua eſt incorruptibilis. alie vero corruptibiles. ergo eſſentialiter in eodem
diſtinguūtur Secūdo ſic. qꝛ dͬ in libro de generatione aīaliuꝫ ꝙ embrio
ꝑ̇us eſt aīal q̄ꝫ homo. qḋ nō eſſet ſi eſſet eadem eſſentia aīe ſenſitiue ⁊ intel/
lectiue. ergo ſenſitiuū ⁊ intellectiuū ꝑ eſſentiā diſtinguūtur. Tercio ſic.
genus ſumiṫ a materia ⁊ differentia a forma. ſed ratiōale qḋ eſt differentia
ꝯſtitutiua hoīs ſumiṫ ab anima intellectiua. animal vero ab anima ſenſiti
ua. ergo aīa intellectiua ꝯparatur ad ſenſitiuā vt forma ad materiā. ⁊ ſimi
liter ſenſitiua ad vegetatiuā. et per ꝯſequēs ꝑ eſſentiam diſtinguūtur.

Pro reſponſione ſciendū eſt primo. ꝙ poſtq̄ꝫ ph̄us oſten
dit aīam eſſe ꝑ̇ncipiū viuendi ſcḋm diuerſa ꝑ̇ncipia vite. ꝯſequēter oſtendit
qualiter ſe habeāt partes aīe ad inuicem ſcḋm quas aīa eſt ꝑ̇ncipium vite. ⁊
q̄uo ſe habeant ad aīam. Et circa hoc mouet duas queſtiōes Prima
eſt ꝙ cū anima que eſt ꝑ̇ncipiū viuendi ſit determinata vegetatiuo ſenſiti/
uo motiuo ſcḋm locum. an quodlibet hoꝝ ſit aīa vel pars aīe. Secunda
queſtio eſt ſi vnūquodqꝫ iſtoꝝ ſit pars anime vtruꝫ ſeparentur ab inuicem
ſcḋm rōnem tm̄. aut etiam loco ⁊ ſubiecto. ita ꝙ in vna parte ſit, vnum et in
alia parte aliud

Sciendū eſt ſecūdo. ꝙ duplices ſunt potentie anime. que
dam ſunt vniuerſales que diffundūtur per totum corpus. Alie ſunt po/
tentie que ſolū ſunt in determinatis organis. ſicut viſus audit⁹ ⁊ olfactus

Tunc ſit concluſio prima. potentie aīe vegetatiue nō di/
ſtinguūtur ab inuicem ſubiecto ſed ratione tm̄. Prima pars patꝫ. qꝛ queli
bet pars plante viuit cum deciſa eſt a toto. ergo in qualibet parte deciſa ſūt
omnes potentie anime vegetatiue.

Secunda pars patet. quia
cuiuſlibet potentie ratio eſt ad actum ⁊ obiectum. quia ab obiecto actus ca
pit ſpeciem. ergo diuerſitas obiectoꝝ arguit diuerſitatem actuū. ⁊ diuerſi/
tas actuū diuerſitatē potentiaꝝ. Sed act⁹ potētiaꝝ aīe vegetatiue diuerſi
ſunt. vt nutrire diuerſum eſt ab augere. ergo tales potētie rōne ⁊ ſpē dr̄ūt

Concluſio ſecũda potentie vl'es aĩe ſenſitiue.ſcȝ ſenſitiuũ appetitiuũ ⁊ motiuũ nõ diſtinguũtur ſubiecto in eodem patet ꝯcluſio.qꝛ q̄dam ſunt aĩalia impfecta que ꝑ ꝑtes deciſas viuunt ⁊ in ipĩs aĩa eſt vna in actu ſed multiplex in potentiꝭ vt dictũ eſt de vegetatiua. Quelibet etiã pars deciſa ſentit ꝙ patȝ.qꝛ ſi truncet' vel ſe retrahat hȝ etiã motiuũ ſm locum. vt pȝ ad ſenſum. ḡ in eodem eſt motiuũ ⁊ ſenſitiuũ ſed vbicũqȝ ẽ ſenſus neceſſario ſunt fantaſia ⁊ appetitus qꝛ ad ſenſum neceſſario ſequũtur delectatio vel triſticia. ḡ ſi ꝑs deciſa ſentit hȝ appetitũ. ⁊ ſic ille potentie nõ diſtinguũt' ſubiecto. ſed ꝙ diſtinguũtur rõne ꝓbaret' ſicut ꝓbatũ eſt de potentijs vegetatiuis. vñ illud qđ dicit' de fantaſia nõ dȝ intelligi de fantaſia determiata que habet organũ in cerebro determiatũ. ſed de fantaſia indetermiata que nõ habet actũ niſi in potẽtia ſenſibilis. etiam nõ intelligit' de motiuo ſm locũ motu ꝓgreſſiuo ſȝ de motu dilatõis et ꝯſtrictõis tm̃.

Tercia cõcluſio potentie aĩe ſenſitiue ꝑticulares diſtinguunt' in eodẽ loco ⁊ ſubiecto ⁊ rõne ſil'.patȝ.qꝛ oĩes tales potentie ſunt organice. ſed organa diſtinguũtur loco ⁊ ſubiecto. ḡ ⁊ ille potentie ⁊ etiã rõe qꝛ habẽt diuerſos actus ⁊ obiecta. verũtamẽ tactus q̇ eſt diffuſus in toto corpe aĩalis non diſtinguit' ab alijs loco ⁊ ſubiecto. ſed rõne ſolũ ⁊ oĩes alij fundant' in tactu q̇ eſt oĩ aĩali neceſſarius.

Concluſio quarta potentia intellectiua diſtinguit' a ſenſitiuis ⁊ vegetatiuis.patȝ.qꝛ eſt alterius generis aĩe ꝙ̄ ṗdicte potentie cum ſit virtus inorganica ⁊ ſit ꝑpetua. Alie vero organice ſunt ⁊ corruptibiles Ideo ab alijs ſeparatur vt ꝑpetuũ a corruptibili. ⁊ ſic patet ſolutio

Secũde dubitatõnis Pro quo aduertendũ ꝙ dupliciter intelligi põt ꝙ diuerſitas potentiaꝝ p̄ſupponit diuerſitatem aĩarum. vno modo in diuerſis. ⁊ ſic manifeſtũ eſt ꝙ diuerſitas potentiaꝝ p̄ſupponit diuerſitatem aĩarum. Alio modo in eodem. ⁊ iſto mõ non p̄ſupponit ⁊ de iſto mõ preſuppoſitõis aſt ad ꝓpoſitũ. Vñ in quibuſdã ſunt oĩes potentie vt in hominibꝫ. in quibuſdã ſunt plures ⁊ nõ oĩes. In alijs vero vna tm̃ ⁊ in quibuſcunqȝ eſt vna ſola potentia oportet ꝙ illa ſit aĩa vt vegetatiuũ in plantis eſt aĩa vegetatiua. Sed in quibus ſunt plures. vna eſt aĩa. alie ꝓo partes aĩe. ⁊ illa aĩa ſemꝑ denoĩatur a principali vt in brutis denomiat' ſenſitiua ⁊ in hoĩe intellectiua ab intellectu. Et qꝛ in hoĩe eſt eadẽ aĩa que dicit' ſenſitiua ⁊ vegetatiua ⁊ intellectiua. ⁊ intellectiua ſumit' a differẽtia vltima que ꝯñter ſumit' a forma vltĩa ⁊ intellectiua a ſupma dr̃a eſſentiali que ſumit denomiatõnẽ ab vltima forma.iõ ⁊c̃.

Concluſio quinta et reſponſiua. In homine vegetatiuũ ſenſitiuũ ⁊ intellectiuũ non ſunt diuerſe aĩe ꝑ eſſentiã diſtincte ſed tm̃ vna aĩa eſſentialr̃.patȝ ꝯcluſio.qꝛ aĩa vegetatiua ſenſitiua ⁊ intellectiua ſũt forme ſubales. ḡ ſi eſſentialr̃ differrent in hoĩe in eodẽ eſſent plures forme ſubſtantiales. ſed hoc eſt impoſſibile.qꝛ oĩs forma ſubſtãtialis dat eẽ cõpletũ et in actu. ḡ ſi in eodem ente eſſent plures forme ſubſtãtiales idem ens eſſet plura entia cõpleta ⁊ in actu. ⁊ idem ens eſſet plura entia qđ eſt impoſſibile. ergo in eodem nõ ſunt plures forme ſubales. ⁊ ꝑ ꝯñs nec plures aĩe ſm eſſentiã differentes. Ex iſto patet falſitas opinionis Platonis ponen

tis plures aīas in eodem corꝑe diſtinctas ſm diuerſa organa quibus ope
ratur. Ponebat em̄ nutritiuam in epate. ⁊ concupiſcibilem in corde. cog/
nitiuā in cerebro. ⁊ generatiuā in genitalibꝫ. Sed hec opinio eſt improba
ta ꝑ hoc ꝙ in animalibus imperfectis partes diuiſe viuūt ⁊ in qualibet in
ueniūtur diuerſe operatōnes. Vn̄ dicta opinio ſuſtineri poteſt ſi poneret̄
ꝙ aīa ſolum vniret̄ corpori, vt motor mobili ⁊ non vt forma materie. ſicut
ponebat plato. ſed hoc eſt ſuperius improbatū.

Ad rōnes ante oppoſitū ad primā dicit̄ ꝙ licꝫ aīa que eſt
ſenſitiua tm̄ ſit corruptibilis tamē illa que eſt ſenſitiua ⁊ intellectiua ſit̄ vt
anima humana ſm ſe eſt incorruptibilis. quia licet ſenſitiuū additū intelle/
ctiuo non tribuat ſibi incorruptibilitatem non tamen aufert eam ab eo.

Ad ſecundā dicit̄ ꝙ in embrione prius eſt anima vegetatiua que corrū
pitur adueniente ſenſitiua. ⁊ iterū ſenſitiua abijcit̄ adueniente intellectiua
que perfectior eſt. Ideo non ſequit̄ ꝙ in eodem ſunt plures aīe per eſſentiaꝫ
diſtincte. Ad terciā dicit̄ ꝙ aīa intellectiua in virtute cōtinet totuꝫ qđ ē
in ſenſitiua ⁊ adhuc amplius. Ideo rō noſtra pōt ſeꝑatim conſiderare il
lud qđ ꝑtinet ad virtuteꝫ aīe ſenſitiue qđ hꝫ rōnē imꝑfecti ⁊ materie. Et
quia illud materiale cōmune eſt homini ⁊ brutis. Ideo ex illo materiali for
mat rōnem generis. ſed illud quo aīa intellectiua excedit ſenſitiuā accipit̄
tanꝗ formale ⁊ cōpletū. ⁊ ex hoc ſumit̄ dr̄a hoīs. ⁊ hec de queſtione

Ratione autem ꝙ altere manifeſtum eſt Senſitiuo enim
eſſe ⁊ opinatiuo alterum. Siquidem ⁊ ſentire ab ipſo opi/
nari. ſimiliter autem et aliorum vnumquodqꝫ que dicta ſūt.

Queritur ſexto. vtrum aīa ſit tota in toto corpore ⁊ to
ta in qualibet eius parte. Arguit̄ ꝙ non. quia omne totū eſt diuiſibile. Aīa
vero eſt indiuiſibilis. ergo non habet totalitatem. ⁊ ꝑ ꝯn̄s non eſt tota in
toto corpore. Scđo ſic. ſi anima eſt tota in qualibet eius parte ſequitur ꝙ
quelibet pars eſt cōpoſita ex corꝑe ⁊ aīa. ſed oē tale ꝯpoſitū eſt aīal. ğ que
libet ꝑs aīalis eſſꝫ aīal. Et ꝯfirmat̄ qꝛ aīa ſolū ē in corꝑe organico ſꝫ nō q
libet ꝑs corꝑis eſt organica. ğ aīa nō ē tota ī qualibet ꝑte. Tercio ſic. ſi aīa
eſſet eadē in diuerſis ꝑtibꝫ corꝑis ſequeret̄ ꝙ idē ſil̄ moueret̄ ⁊ quieſceret.
qꝛ aīa moueret̄ vna manu mota ⁊ quieſceret alia quieſcēte. Etiā ſil̄ moue
retur motibꝫ contrarijs ⁊ idem diſtaret a ſeipo cū ipa eſſet in ꝑtibus a ſe di
ſtantibꝫ. Omnia aūt hec ſunt impoſſibilia. ğ aīa non eſt tota in qualibet
parte eius.

In oppoſitum Arguit̄ qꝛ om̄e indiuiſibile eſt totū vbi ope
ratur. ſed aīa eſt ſimplex ⁊ indiuiſibilis ⁊ oꝑat̄ in toto corꝑe ⁊ in q̄libet ꝑte
eiꝰ. igit̄ eſt tota in toto ⁊ in q̄libet ꝑte tota In q̄ſtione erūt duo articuli.

Quantum ad primū ſciendū eſt primo ꝙ de hac q̄ſtione di/
cit Albertus ꝙ anima eſt tota in toto corpore ſed non eſt tota in qualibet
eius parte. Nam ſicut anima eſt vna eſſentialiter ⁊ habꝫ plures partes po
teſtatiuas vnitas in vna eſſentia anime. Ita corpus organicum eſt vnum
habens partes organicas que habent attributōem ad principaliorē parteꝫ

fꝫ ad cor. Ideo ſm̄ Albertū anima eſt primo ⁊ principaliter in corde a q̄ fluunt virtutes eius per totum corpus ſm̄ ſingulas ꝑtes corꝑis ⁊ ſi ſint due partes corporis eiuſdem complexionis ſiue organiſatōis in ip̄is erūt plures potentie ⁊ opatōnes anime vn̄ ip̄ſe ymaginari videt̄ aīam nō ha bere totalitatem niſi ſuoꝝ organoꝝ. vnde ſi ip̄e loquatur de anima in q̄ꝫ tuꝫ vnitur corpori vt motor mobili ⁊ non forma ſubſtantialis. ſic p̄dicta vera ſunt. Sed ip̄e Albertus alibi dicit ꝙ anima ſm̄ eſſentiam eſt tota in toto et tota in qualibet eius parte.

Sciendū ſecūdo ꝙ vt ad p̄n̄s ſufficit triplex reperit̄ totū quoddam eſt totum quantitatiuū vt linea vel ſuperficies. aliud eſt totum eſſentiale qđ diuidit̄ in partes eſſentiales ip̄m diffinientes ſicut ſpecies in genus ⁊ differentiam. Et vniuerſaliter omne illud de quo plura p̄dicata eſſentialiter verificant̄ dici poteſt totum eſſentiale. Terciū eſt totum po teſtatiuū qđ diuidit̄ in diuerſas partes poteſtatiuas ſeu in diuerſas vir tutes vt reſpectu rōnalis ⁊ ſenſitiui ⁊ vegetatiui dicit̄ totū poteſtatiuū.

Sciendū tercio ꝙ primus modus totalitatis non conue nit formis niſi per accidens ⁊ ſolum conuenit illis que extenſione ſubiecti extendunt̄ ſicut eſt de albedine. Et ſimiliter forme ſubales elementorum mixtoꝝ inanimatoꝝ plantaꝝ ⁊ aīaliū imperfectoꝝ diuidūtur ad diuiſio nem totius. ⁊ ſic eis ꝯuenit ꝑ accn̄s iſte modus totalitatis. Nā vt dicit̄ in textu. Aīa in plātis ⁊ in aīalibꝫ imꝑfectis ē vna in actu ſꝫ plures in poten tia. ſꝫ aīe aīaliū ꝑfectoꝝ q̄ req̄rūt diuerſitatē in ꝑtibꝫ corꝑis nō ſe hn̄t eq̄l'r ad corp⁹ ſuū ⁊ ꝑtes eius. Ideo nō diuidūtur ꝑ accn̄s ad diuiſionē corꝑis. et ſic p̄ma totalitas eis nō ꝯuenit ſꝫ totalitas eſſentie ⁊ etiā totalitas vir tutis ip̄is ꝯueniūt. Et ſi q̄rat aliq̄s vtrꝫ albedo ſit tota in ſupꝑficie ⁊ tota in qualibet ei⁹ ꝑte. Rn̄det̄ ꝙ ſi ſit ſmo de totalitate eſſentie. albedo ē tota i q̄ libet eius parte. Sed ſi ſit ſmo de totalitate q̄ꝫtitatiua quā habet albedo per accn̄s nō ē tota in q̄libet ei⁹ ꝑte etiā totalitate ꝟtutis q2 aliter imutat ſenſū qđ ē in maiori corꝑe et in minori ⁊ aīa i aīalibꝫ ꝑfectis q̄ nō hꝫ totali tatē q̄ꝫtitatis nō dꝫ dici tota p̄dicta totalitate vel in toto corꝑe ⁊ in q̄libet ꝑte ⁊ hec de primo articulo.

Concluſio reſponſiua ad ſecūdū Aīa ſm̄ totalitatem eſ ſentie ē tota in toto ⁊ in q̄libet ei⁹ ꝑte tota ſꝫ nō ſm̄ totalitatē ꝟtutis. Pria ꝑs ſatis pꝫ ꝑ rōnē poſt oppoſitū factā. Scđa ꝑs ꝓbat̄. q2 aīa ſm̄ ꝟtutem viſiuā eſt in oculo ⁊ nō ſm̄ aīas potētias ei⁹ ⁊ ſm̄ auditiuā ē in aure. ⁊ ita de aliꝭs ꝑtibꝫ ⁊ ſm̄ totalitatē ꝟtutis nō eſt tota in qualibet ei⁹ ꝑte. Unde aduertendū ē ꝙ aīa req̄rit diuerſitatē figure ⁊ ꝯplexiōis in diuerſis ꝑtibus corꝑis ſm̄ diuerſitatē potētiaꝝ ei⁹ q̄ ordināt̄ ad diuerſas opatōes. Ideo nō eodē mō ꝯpat̄ ad totū corp⁹ ⁊ ad qualibet ei⁹ ꝑtē. ſꝫ in rōne totius po teſtatiui ſic ꝑ ꝓ ⁊ ꝑ ſe ꝑfectibili ꝯpat̄ ad totū corp⁹ ⁊ n̄ ad ꝑtes ei⁹ Iō nō oportꝫ ꝙ q̄libet ꝑs aīalis ſit aīal. nec etiā ꝙ q̄libet ꝑs ſit organica. Itē ſciē dū ꝙ duplices ſunt potētie aīe. Quedā ſūt ſubiectiue i eētia aīe ⁊ nō i cor pore. Alie ſūt potētie ſenſitiue q̄ nō ſūt abſolute i eētia aīe. ſꝫ ſubiectiue in corporeis organis ⁊ fluunt ab aīa ꝯpata ad diuerſas ꝑtes corꝑis. Iō non oportet ꝙ oīes ſint in qualibet ꝑte corꝑis.

Ad rationes ante oppoſitū Ad primā patet ſolutio ex dictis. Ad ſecūdā dicit ꝙ oīne ꝯpoſitū ex corpe ⁊ aīa ſenſitiua p̱ modū tot⁹ compoſiti dicit aīal ſed nō illud ꝙ dicit ſolū compoſitū ex corpe ⁊ aīa per modū partis. Ad cōfirmatōnem dicit ꝙ aīa ſolum eſt in corpe organico tanq̄ʒ in ꝓprio ⁊ p̱ ſe pfectibili ſed ex ꝯñti ⁊ minus pͥncipaliter eſt in qualibet eius parte ſiue organica ſiue nō. Ad terciā dicit ꝙ aīa ſolū mouet per accidens ad motū corpis. Et nihil phibet ꝙ ſimul moueatur ⁊ quieſcat p̱ accidēs ſm ꝙ eſt in diuerſis partibꝰ corpis. nec ſeqtur ꝙ ipa diſtet a ſeipſa. quia nō ſolum eſt in ptibus extremis. ſed vl'r in oībus intermedijs nec eſt ptenſa qꝛ ſolū illud eſt protenſum qđ ſm eius diuerſas partes eſt in diuerſis partibus loci. modo aīa non eſt in diuerſis ptibus corpis ſm diuerſas eius partes ſed ſolū ſm eius totā eſſentiā. ⁊ hec de q̄ſtione.

Ps autē qubuſdam aīalium oīa inſunt hec. Quibuſdam vero quedam horum. alteris aūt vnū ſolum. Hoc autē facit differentiam aīalium ꝓpter quā autem cauſam ſit factū poſterius oſtendendū eſt. Similiter autem ⁊ circa ſenſus accidit. Alia quidem eīn habent omnes. alia vero quoſdā. Quedam vero vnam maxime neceſſarium tactū. Quoniā autem quo viuimus ⁊ ſentimus dupliciter ſicut quo ſcimus. Dicimus aūt hoc quidem ſcientiā. illud aūt animā. vtroq̄ʒ eīn horum dicimus ſcire. Similiter aūt ⁊ quo ſanamur. aliud quidem ſanitas eſt. aliud autem parte quadam corporis aut et toto. Horuʒ aūt ſcientiaq̄ʒ ⁊ ſanitas forma eſt ⁊ ſpecies quedam et ratio. vt actus ſuſceptiuoꝝ. hec quidem ſcientifici. illa vero ſanabilis. videtur in patiente ⁊ diſpoſito actiuorum ineſſe actus Anima aūt hec quo viuimus. ⁊ ſentimus. ⁊ mouemur ⁊ intelligimus primo. Quare ratio quedā vtiq̄ʒ erit ⁊ ſpecies. ſed non vt materia ⁊ vt ſubiectum. Tripliciter enim dicta ſubſtantia ſicut diximus hec quidem ſpecies. illud vero vt materia. aliud autem ex vtriſq̄ʒ. Horū aūt materia quidem potentia. ſpecies aūt actus. poſtea ex vtriſq̄ʒ animatum non corpus eſt actus anime. ſed ipſa corporis cuiuſdam. Et

propter hoc bene opinãtur quibus videtur neq̃ ſine corpore eſſe. neq̃ corpus aliquod anima. Corpus quidem enim non eſt. Corpus autem aliquid eſt. Et propter hoc in corpore eſt et corpore huiuſmodi. ⁊ non ſicut priores ad corpus aptabãt ipſam nihil deſinientes in quo ⁊ quali ⁊ vere. cum nõ videatur accipere quodlibet contingens. Si autem fit ⁊ ſm rõnem. vniuſcuiuſq̃ enim actus in potentia exiſtente. ⁊ in propria materia aptus natus eſt fieri. Q quidem igitur actus ẽ quidam ⁊ ratio potentiam habentis eſſe huiuſmodi manifeſtum ex his.

Queritur ſeptimo. vtrũ aĩa humana ſit per ſe ſubſiſtens. Arguit̃ ꝓmo ꝙ nõ quia omne ſubſiſtens eſt hoc aliq̃d cum ſit prima ſubſtantia. ſed anima humana non eſt hoc aliquid. ergo ip̃a non eſt ꝑ ſe ſubſiſtens Scd̃o ſic. om̃e ꝑ ſe ſubſiſtens poſſet per ſe operari. ſ; dicit phs primo huius ꝙ dicere aĩam ſentire vel intelligere eſt ſile ac ſi dicat̃ texere vel ordiri. Tercio ſic. ſi aĩa hũana ꝑ ſe ſubſiſteret poſſet habere opatõnem ſine corpore. ſed hoc non. quia ſi ſic maxime eſſet intelligere. ſed ip̃a non poteſt intelligere ſine fantaſmate. nec fantaſma eſt ſine corpore. g̃ ⁊c̃.

In oppoſitum Arguit̃ quia ſubſiſtens dicit̃ qd̃ eſt ſub ꝓprio eſſe ſtans. ſed anima eſt ſtans ſub ꝓprio eſſe. quia ſuũ eſſe non eſt dependens a corp̃e. g̃. ip̃a eſt per ſe ſubſiſtens. In queſtione erũt duo articuli

Quantũ ad primũ ſciendũ eſt ꝓmo ꝙ nõ om̃e ꝓncipiũ imediatũ vitalis operatõnis eſt aĩa. quia ſi ſic tunc virtus viſiua eſſet aĩa. ſed primũ principiũ vite dicit̃ aĩa q̃uis em̃ aliqd̃ corpus poſſet eſſe ꝓncipiũ vite ſicut cor in aĩali tamẽ non põt eſſe primũ principiũ vite vñ eſſe principiũ vite corpori ſolum conuenit inq̃tũ actuale eſt ꝑ ꝓmũ principiũ vite qd̃ eſt aĩa vñ pat; ꝙ aĩa non eſt corpus ſed actus ⁊ forma corp̃is. Vlterius pat; ꝙ aĩa nõ eſt compoſita ex materia ⁊ forma. quia de rõne aĩe eſt ꝙ ſit forma corp̃is. vel igitur eſt forma ſm ſe tota vel ſm aliquã partẽ ſui. Si ſm ſe tota materia non eſt pars eius. quia materia dicit ens in potẽtia. ⁊ forma inq̃tũ hm̃õi eſt actus. Si aũt ſit forma ſm aliquã ꝑtẽ ſui tũc illa ꝑs dicet̃ aĩa. ⁊ alia dicetur corpus aĩatum. ⁊ ſic aĩa erit corpus aĩatum ꝙ falſum eſt.

Sciendum ſecundo ꝙ potens aliqua cognoſcere nihil habet horũ que cognoſcit in ſua natura. quia illud qd̃ ſibi ineſſet impediret cognitõnem alioꝝ. ſicut videmus ꝙ lingua febricitantis infecta humore colerico nõ poteſt ꝑcipere aliq̃d dulce ſed oĩa vident̃ ſibi amara. ſed homo per ſuũ intellectũ poteſt oĩa corp̃a cognoſcere. ergo in ſe non habet naturã corpoream. Sil'r etiã nec intelligit ꝑ organũ corporeum quia determiata natura illius organi impediret ne oĩa corpora cognoſceret. vt pat; ꝑ exem

plũ qꝛ ſi aliq̃s determiatus coloꝛ ſit vel in pupilla oculi vel in aliquo vaſe vitreo ꝯtinente liquoꝛẽ infuſum in illo vaſe ille liquoꝛ videt̃ eiuſdẽ coloꝛis cũ vaſe. g̃ intellectuale pͥncipiũ non eſt coꝛpus nec intelligit ꝑ oꝛganũ coꝛpoꝛeũ. Et hec de primo articulo.

Quãtũ ad ſecũdũ ſit prima concluſio Anima humana ẽ aliq̃d ꝑ ſe ſubſiſtens. patꝫ. qꝛ nihil opat̃ niſi ſit ens ꝑ ſe ꝛ in actu ſꝫ aĩa humana p̃t ꝑ ſe opari ꝛ hꝫ aliquã opatõem in qua nõ cõicat cũ coꝛpe nec illã exercet mediãte oꝛgano coꝛpeo ſcꝫ intelligere. g̃ ipa ẽ ꝑ ſe ſubſiſtẽs. Ex iſta ꝯcluſione ſequit̃ ꝙ aĩa hũana eſt incoꝛruptibilis tã ꝑ ſe q̃ꝫ ꝑ accñs. qꝛ omnis forma ſubſiſtẽs cũ ſit ſimplex ꝛ nõ cõpoſita ex materia priuatõni admixta eſt per ſe incoꝛruptibilis. Nec etiã coꝛruptibilis eſt ad coꝛruptõnẽ alteriꝰ cũ ꝑ ſe ſubſiſtit. ſꝫ aĩa hũana ẽ ꝑ ſe ſubſiſtẽs vt dictũ eſt forme vero que nõ per ſe ſubſiſtunt ſicut accñtia ꝛ forme naturales. materiales generant̃ ꝛ coꝛrũpũt̃ per accñs ad gñatõnẽ ꝛ coꝛruptõnẽ ſuppoſitoꝝ in q̃bꝫ ſũt

Concluſio ſecunda licet anima ſit per ſe ſubſiſtẽs non tamen eſt homo. patꝫ. qꝛ hõ eſt ſua natura ꝛ ſua diffinitõe materiã includit et formã ſcꝫ coꝛpꝰ ꝛ aĩam. ſꝫ aĩa rõnalis cũ ſit forma ſimplex nõ hꝫ in ſua eſſentia materiã nec in ſua diffinitõne. g̃ ipa nõ eſt hõ.

Concluſio tercia nulla aĩa preter intellectiuã eſt ꝑ ſe ſubſiſtens. patꝫ. qꝛ nulla aĩa p̃t eſſe ꝑ ſe ſubſiſtẽs niſi poſſet operari ſine oꝛgano coꝛpoꝛeo. qꝛ ſilr̃ vnũq̃dq̃ꝫ ſe hꝫ ad eſſe ſicut ad opari. ſꝫ nulla aĩa ab intellectiua p̃t opari ſine oꝛgano coꝛpoꝛeo. g̃ ꝛc. Probat̃ etiã inductiue in oĩbus opantibꝫ ſenſitiue et etiã vegetatiue. g̃ nulla aĩa ab intellectiua p̃t eſſe per ſe ſubſiſtens.

Ad rationes ante oppoſitum Ad primã dicit̃ ꝙ hoc aliq̃d põt capi dupliciter Vno mõ ꝓ quocũq̃ꝫ ſubſiſtente ꝛ hoc mõ partes ſubſtãtie pñt dici hoc aliq̃d vt manꝰ vel aĩa ſepata. ſed nõ forme accñtales Alioͦ ꝓ ſubſiſtẽte ꝯpleto in natura ſpecifica. ꝛ hoc mõ ſolũ ſuppoſitũ ſubſtãtie q̃d ſubſiſtit vt ſuba ꝯpleta dꝛ hoc aliq̃d ꝛ ſic aĩa nõ dicit̃ hoc aliq̃d. ſed pͥmo mõ. Ad ſecũdã dꝛ ꝙ dicere aĩaꝫ ſentire vel intelligere mediante motu coꝛpali vt ponebãt antiq̃ nõ diſtinguẽtes inter ſenſũ ꝛ intellectũ ſilr̃ ẽ ſicut eã dicere texere vel oꝛdiri ſed dicẽtes eã intelligere ĩmaterialr̃ ſic Ariſto. nõ dicũt eã texere vel oꝛdiri ꝛ in pͥmo ſenſu capit Ariſto. loquẽdo ꝯ antiq̃s p̃dicta ꝟba vltra dicit̃ ꝙ aliq̃d opat̃ eodẽ mõ q̃ ẽ ſubſiſtẽs ꝛ aĩa ſubſiſtit ꝑ modũ ptis ꝛ nõ ꝑ modũ totius vel ſube ꝯpoſite. Jõ opat̃ ꝑ modũ ptis. Et qꝛ opatio ptis attribuit̃ toti. Jõ hõ dꝛ ĩtelligere ꝑ aĩaꝫ ꝛ ſic aĩa nõ ſolũ ĩtelligit tãq̃ꝫ id quo ꝛ ꝑ modũ pͥncipij formalis ſicut caloꝛ ignis calefacit ſꝫ aliq̃ mõ ĩtelligit tanq̃ꝫ q̃d modũ ptis. Ad terciã dꝛ ꝙ aĩa ĩtellectiua ad intelligẽdũ req̃rit coꝛpꝰ ſicut obiectũ ꝛ nõ ſicut oꝛganũ ꝛ hoc nõ ĩpedit q̃n ipa ſit ꝑ ſe ſubſiſtẽs. ꝛ q̃n poſſet ꝑ ſe intelligere a coꝛpe ſepata.

Otentiarum autem anime. que dicte ſunt alijs quideꝫ inſunt omnes. alijs vero quedam harum. quibuſdam vero vna ſola. Potentias autem dicimus. vegetatiuũ. ſenſitiuũ. appetitiuũ. motiuũ ẜm locũ et intellectiuũ.

Queritur octauo. vtrū potētie aīe ab eius eſſentia ſint re aliter diſtincte. Arguit̄ ꝙ non. q2 anīa nobilioꝛ eſt materia ꝑma ſilr̄ etiam forma accn̄tali. ſed materia ꝑma ē ſua potētia ſimiliter forma accn̄talis ē ſua potētia ꝛ ꝟtus ad opandū ſicut caloꝛ ē imediatū ꝑncipiū calefactōnis ergo eſſentia aīe ꝛ ſua potētia nō diſtinguūt̄ abinuicē Scd̄o ſic ſimplex nō pt̄ eſſe eē ſubiectū accn̄tis. ſ3 aīa ē forma ſimplex. ꝗ nō pt̄ eē ſubiectū accn̄tis. igit̄ ſue potentie nō ſūt accn̄tia diſtincta ab ipa. Tercio potētie aīe ſi ſunt accidētia eius aīa erit in potētia ad ipas. vel ergo illa potētia erit eſſentia aīe vel diſtincta ab ea. Si eadē pari rōne dd̄m eſt de iſtis formis ſi diſtincta q̄rit̄ q̇d eſt in aīa per qd̄ aīa ſit in potētia ad ipam ꝛ ſic vel eſſentia erit ſua potentia vel erit ꝓceſſus in infinitū.

In oppoſitū arguit̄ quia in qualibet re inueniūtur eſſentia ꝟtus ꝛ opatio. vt habet̄ ꝑmo celi ꝛ mūdi. ſ3 ꝟtus mediat inter opationē ꝛ eēntiā ꝛ diſtinguit̄ ab opatōe. ꝗ ꝛ ab eēntia. In q̄ſtiōe erūt duo articli

Quantū ad primū notandū eſt primo ꝙ poſtq̄3. p. determinauit de aīa ī cōi q̄ꝫtū ad eēntiā ei⁹. Hic pn̄r determiat de ea q̄ꝫtū ad potētias. Et ꝑmo vidēda ſūt aliq̄ cōia d̄ potētijs aīe. Deiñ aliq̄ ſpēalia circa ſinglas potētias. ꝑmo determinādo de potētijs aīe vegetatiue. ſcd̄o de potentijs aīe ſenſitiue. tercio de potētijs aīe vegetatiue ꝛ de ꝑncipio motus qd̄ cōprehendit potentiā appetitiuā ꝛ motiuā ſil̄ ꝛ ꝑſupponit potentiā cognitiuā ſc3 ſenſum vel intellectum

Secundo notandū ꝙ ꝓut habet̄ ſecūdo de celo. Infima entia ꝯſeq̇ nō pn̄t ꝑfectā bonitatē ſ3 aliquā imꝑfectā ꝯſequunt̄ ꝛ h̄ paucis opatōib⁹ ſic ea q̄ ſūt infra hoīem nō pn̄t ꝯſeq̇ btitudinē. ſ3 hō pt̄ eā adipiſci per intellectū ꝛ rōnē. ſ3 ea q̄ ſūt ſupra hoīe3 eā acq̇rūt paucis opatōnib⁹ q̄ꝫ hō vt ſūt intelligētie ꝛ ens ſimpl̄r ꝑfectū ſine opatōne vel potētia diſtincta ab eēntia ei⁹ h3 ꝑfectā bonitātē. Exem̄ ꝑhi ſcd̄o de celo ē de ſanitate q̄ ē in aliq̄b⁹ ſm̄ pl̄a ꝛ in alijs ſm̄ pauciora acq̇rit̄ Sic ī creatis nō fluūt pl̄es opatōnes ab vna natura ā̄ſi mediātib⁹ plurib⁹ potētijs. Jō l3 aīa ſit tm̄ vnu3 ſm̄ eēntiā tn̄ ē multiplex ſm̄ ꝟtutē ꝛ h3 plures opatōnes.

Tercio notandū ꝙ ab vno nō eſt ꝓceſſus in multitudine ſine ordine. Jō inter potentias aīe ē aliq̄s ordo ꝛ iſte dupl̄r ſumit̄. Uno mō ſm̄ depēdētiā vni⁹ potētie ad aliā Alio° ſm̄ diſtinctōem obiectoꝝ. vñ ſm̄ depēdētiā vni⁹ potētie ad aliā ꝛ ſic attēdit̄ ordo. vno° ſm̄ ītētōe3 nature ꝓut ꝑfecta naturalr̄ p̄cedūt īꝑfecta. ꝛ hoc mō potētie itellectiue p̄cedūt ſenſitiuas. ꝛ ſenſitiue p̄cedūt vegetatiuas Alio° ſm̄ ordinē gn̄atōis. ꝛ tūc ē euerſus ordo. S3 ex ꝑte obiectoꝝ q̄dā vires ſenſitiue ꝑores ſūt alijs. Nā viſibile naturalr̄ ꝑus ē audibili. q2 cōe ē corꝑib⁹ ſuꝑiorib⁹ ꝛ īferiorib⁹. Silr̄ ſon⁹ q̄ fit ī aere p̄cedit odorē q̄ fit ī corꝑe mixto. ꝛ ſic viſus p̄cedit auditū ꝛ audit⁹ olfactū ꝛ ſic de alijs ſm̄ ordinē ſuoꝝ obiectoꝝ.

Quarto notandū ꝙ in hoc conueniunt omnes potentie aīe q̄ fluūt ab eēntia aīe ſicꝰ a ſuo ꝑmo ꝑncipio. Et q2 accn̄s ꝓpriū ſp̄ ſaluat̄ in ſuo ſubiecto ſm̄ ꝙ ſubiectum eſt in actu ꝛ recipitur in eo ſm̄ ꝙ in potentia. Ideo ille potentie differenter ſe habent ad animā vt ab ea cauſantur

et vt recipiūtur in ipſa vel in compoſito vñ ſic differūt ab inuicē quedā ſūt in eſſentia aie vt in ſubiecto ſicut intellectus ꝛ voluntas ꝛ rō que ſunt potentie anime intellectiue. Alie ſunt ſubiectiue in organis corporeis ꝛ in toto compoſito ſicut potentie ſenſitiue ꝛ vegetatiue. licet oēs fluāt effectiue ab anima.

Concluſio prima et reſponſiua potentie anime ab eius eſſentia realiter ſunt diſtincte. pbaꝛ quia ſicut ſe habet eſſentia ad eſſe. ita potentia ad agere. ꝯ ꝑ locum a tranſmutata ꝓportione ſicut ſe habet eſſe ad agere. ita eſſentia ad potētiā. ſed in oībꝫ creatis eſſe realiter diſtinguitur ab agere. ꝯ ꝛ eſſentia a potentijs. Scđo potentia ꝛ actus ad idem genus referūtur cum potentia et actus diuidant ens ꝛ qđlibet genus entis. ergo ſi actus non ſit de genere ſubſtantie. ergo nec potentia ad illum actum. ſed operatio anime ꝛ cuiuſlibet creature non eſt in genere ſubſtantie. ꝯ nec potētia illicitiua ipiꝰ ſꝫ ſūt accñtia diſtincta ab aīa. Sūt eñ naturales potētie de ſecūda ſpecie qualitatis. Tercio aīa ſꝫm totam ſuā eſſentiā eſt actus. igiꝛ ſi eſſentia anime eſſet imediatū ꝑncipiū opatōnis hñs aīaꝫ ſemꝑ actu operareꝛ opera vite vt habens aīam ſemper eſt actu viuū. ſed hoc eſt falſum. quia aīa ſꝫm ꝙ eſt actus ꝛ forma non ordinaꝛ ad vlteriorē actū ſed ē vltimꝰ terminus generatōnis. ideo cum ſit in potentia ad alium actū ſcꝫ ad operatōnem non conuenit hoc ſibi ſꝫm ſuā ſubſtātiā ſed ſꝫm ſuā potentiam. ergo potentie aīe ab ea realiter ſunt diſtincte ꝛ hec de ꝑmo articulo.

Quantum ad ſecūdū articulū dubitaꝛ. vtrū vna potentia anime oriatur ab alia. Pro dubio ſciendum eſt ꝙ illoꝝ que naturali ordine ꝓcedunt ab vno ſicut primū eſt cauſa oīm poſterioꝝ. ita ſecūdum eſt cauſa omniū ſequentiū ipm ſed in potentijs anime eſt triplex ordo vt iam dictū eſt. Ideo rñdetur ad dubiū ꝙ vna potentia anime ꝓcedit ab eſſentia aie mediāte alia. quia eſſentia anime compatur ad potētias ꝛ ſicut ꝑncipium actiuū ꝛ ſicut finale ꝛ quo ad aliquas ſicut materiale. ꝛ agens ꝛ finis habēt rōnem perfectōnis ꝛ ſuſceptiuū rōnem imꝑfecti. ideo potentie aīe que ꝓcedunt via perfectōnis ſunt principia aliaꝝ ꝑ modū finis ꝛ efficiētis vt ſenſus eſt ꝓpter intellectū ꝛ nō ecōtra. Sed via generatōis ſunt priores alie per modū cauſe materialis.

Ad rationes ante oppoſitū. Ad primā diciꝛ ꝙ materia ē in potentia ad actū ꝑmū qui eſt eſſe vel forma ſubſtantialis que eſt eiuſdē eſſentie cum ipa. ſed potentie anime ſunt ad actum 2ᵐ qui eſt operari. Iō non eſt ſimile ſimilr licet forma accñtalis ſit principiū operatōnis tanꝙ virtus agentis principalis per quā operatur tamē nō eſt principiū principale opatōnis ſicut eſt aīa vel totū compoſitum qđ agit per formā ſubſtātialem eius. Ad ſecundā cōcediꝛ ꝙ forma oīno ſimplex ſicut deus non eſt ſubiectum accidentis ſed aīa rōnalis eſt compoſita ex actu ꝛ potentia ante aduentum ſuaꝝ potentiaꝝ. quia includit eſſe ꝛ eſſentiam. Ideo non ē oīno ſimplex ꝛ ſic de alijs aīabus. Diciꝛ tamē de ipis ꝙ non ſunt ſubiecta ſuarum potentiaꝝ ſed ille potentie ſubiectiue ſunt in toto compoſito.

Ad terciā diciꝛ ꝙ emanatio ꝓpꝛij a ſubiecto non eſt ꝑ tranſmutatōnem ſucceſſiuā. ſed per ſimplicem emanatōnem. Ideo potentia per ꝙꝫ eſſentia

De anima.

aĩe ꝛ in potentia ad ſuas potentias nõ realiter differũt ab ipſa nec oportʒ ꝙ ibi ſit ꝓceſſus in infinitũ. et hec de queſtione.

Ineſt autẽ plantis vegetatiuũ ſoluʒ. alteris aũt hoc ⁊ ſenſitiuũ. Si autẽ ſenſitiuum ⁊ appetitiuũ Appetitus quidem enĩ deſiderium et ira et voluntas ſunt. Animalia autẽ oĩa habent vnum ſenſum et tactum. Cui aũt ſenſus ineſt huic ⁊ letitia et triſtitia et dulce et triſte. Quibꝫ autẽ hic et concupiſcentia Delectabilis enĩ appetitus eſt. Adhuc autẽ alimenti ſenſum habent. tactus enĩ alimenti ſenſus. Siccis enĩ et humidis et calidis et frigidis alũtur omnia viuentia. horuʒ aũt ſenſus tactus. ſed aliorum ſenſibilium ſm accidens ſenſus. Nihil enĩ in alimẽtum ꝯfert ſonus neqꝫ color neqꝫ odoratus. Humor autem vnum aliquod eſt tangibilium. eſuries aũt et ſitis ſunt concupiſcentie. ⁊ eſuries quidẽ calidi et ſicci Sitis autẽ frigidi ⁊ humidi. ſapor vero vt delectamentum horum eſt. Certificandũ aũt de his poſterius eſt: Nũc autẽ intantũ dictum ſit ꝙ animalibꝫ habentibꝫ tactuʒ et appetitus inſit De fantaſia aũt immanifeſtum eſt poſterius autem intendendũ eſt Quibuſdam autẽ adhuc ineſt et ſm locũ motiuũ. aliȷs aũt intellectiuũ et intellectus vt hominibꝫ. et ſi aliquod alterum huiuſmodi eſt aut et honorabilibus. Manifeſtum igitur eſt ꝙ eodem modo vna vtiqꝫ erit rõ anime ⁊ figure Neqꝫ enĩ ibi figura eſt preter triangulum et que conſequenter fiunt. neqꝫ hic anima preter predictas eſt Fiet autem vtiqꝫ et in figuris rõ ꝯmunis que ꝯuenit quidem omnibꝫ. propria autẽ nulliꝰ erit figure. Similiter aũt et in dictis animabus. vnde ridiculum eſt querere ꝯmunem rõnem et in his et in alteris: que nullius erit eoruʒ q̃ ſunt ꝓpria ratio: neqꝫ ſm ꝓpriam ⁊ indiuiduam ſpẽm dimittentes hmõi. Similiter aũt ſe habẽt ei qꝺ de figuris eſt et q̃ ſm aĩam ſũt. Semꝑ enĩ in eo qꝺ eſt ꝯſequenter eſt potentia quod prius eſt in figuris et in animatis. vt in tetragono quidẽ trigonũ ẽ. in ſenſitiuo aũt vegetatiuũ. Quare ſm vnumqꝺqꝫ querendũ eſt quid ſit vniuſcuiuſqꝫ anima. vt que plante ⁊ que hominis aut beſtie. Propter quam aũt cauſam ꝯſequenter ſic ſe habẽt ꝯſiderandum eſt. ſine enĩ vegetatiuo ſenſitiuũ nõ eſt. a ſenſitiuo autem

ſeparatur vegetatiuũ in plantis. Iterum autẽ ſine q̃dem eo qđ poteſt tangere alioꝝ ſenſuũ neq̧ vnus eſt Tactus aũt ſi/ne alijs eſt. Multa eñ aĩalium neq̧ viſum neq̧ auditũ ha bent. neq̧ odoratus ſenſum. Et ſenſitiuorũ autẽ alia q̃dem habent ſcḋm locũ motum. alia vero nõ habent. vltimũ autẽ ⁊ minimũ rõnem ⁊ intellectum vt homo aut hmõi aliud. q̃bꝫ eñ ineſt rõcinatio corruptibilium his ⁊ reliqua oĩa Qui/bus aũt illorum vnũquodq̧ non oĩbꝫ rõcinatio. ſed qui/buſdam q̃dem neq̧ imaginatio. alia aũt hac ſola viuũt. De ſpeculatiuo aũt intellectu alia rõ eſt. Q̃ q̃dem igitur de hoꝝ vnoquoq̧ rõ hec ꝑmptiſſima ⁊ de aĩa manifeſtũ eſt

Querit̃ nono. Utrũ tm̃ quinq̧ ſint genera potentiarum anime. ſcꝫ vegetatiuũ. ſenſitiuũ. et intellectiuũ. appetitiuũ ⁊ motiuũ ſcḋm lo/cum ☞ Arguit̃ ꝙ ſunt pauciora. q: omnes potentie anime ſunt pncipia viuendi. ſed tm̃ ſunt quatuor modi viuendi. ideo tm̃ quatuor ſunt ge/nera potentiaꝝ aĩe. Secũdo ſic. illud qđ eſt ↄmune oĩbꝫ potentijs non debet poni potentia ſpẽalis Appetitus autẽ ↄmunis eſt cuilibet potentie anime vt viſus appetit viſibile. ⁊ ſic de alijs. igit̃ appetitiuũ nõ eſt ſpẽalis potentia aĩe. Tercio ſic. potentie aĩe diſtinguũtur ſcḋm opationes earũ ſed plures ſunt opationes anime q̃ quinq̧. ergo plures ſunt potentie anime q̃ quinq̧. In oppoſitũ eſt phus in lr̃a In q̃ſtione erũt duo articuli

Quantũ ad pmum ſciendũ eſt pmo. ꝙ poſtq̧ determinata ſunt q̃dam generalia circa potentias aĩe. ↄſequẽter determinanda ſunt q̃dam ſpẽalia inquirendo quot ſunt potentie aĩe Et deinde qualiter diſtinguũtur ꝑ actus. et actus ꝑ obiecta vt patebit in q̃ſtione ſequenti

Sciendũ ſcḋo. Licet tm̃ tres ſint aĩe. tñ ponũtur quinq̧ genera potentiaꝝ aĩe. Cuius rõ eſt. q: aĩe diſtinguũtur ſcḋm ꝙ diuerſimode opatio aĩe ſupgredit̃ opatõnem corpis. eſt eñ q̃dam aĩa que intm̃ excedit naturam corporeã ꝙ nõ opatur ꝑ organũ corporale nec per qualitates na/turales vt eſt aĩa intellectiua. Alia eſt opatio inferior q̃ fit ꝑ organũ corpa/le. nõ tñ ꝑ qualitates corpales. vt opationes aĩe ſenſitiue. Et licꝫ qualita/tes pme requirant̃ in opatione ſenſus. nõ tñ req̃runt̃ tanq̧ media vel in/ſtrumenta ad operandũ. ſed tm̃ ꝓpter diſpõnem debitã organi. Tercia ẽ operatio aĩe q̃ fit per organũ corporeũ ⁊ ꝑ qualitates corporeas. vt opatio aĩe vegetatiue. ſed tñ ſupgredit̃ opatõem corporeã. q: motus inaĩatorũ ſolũ ſunt ab exteriori pncipio. hec aũt ab intrinſeco pncipio. q: oĩe aĩatũ

mouet quodāmodo ſeipſum.et ſic partes aīe diſtinguūtur ſm modos q̄bus operatio anime ſupergredit̄ corporeā opationem. Potētie vero diſtinguūtur ꝑ actus ⁊ obiecta. Et gradus viuendi per modos quib⁹ potentia pōr reperiri poteſt ſine poſteriori

Tunc ſit prima cōcluſio. Tm̄ quinq; ſunt genera potentie aīe. Patȝ ex parte obiectoꝝ.q2 omnis potentia aīe circa aliqđ obiectuȝ eſt Vel ergo eſt circa obiectū ſibi vnitum.⁊ ſic eſt potentia vegetatiua.que nō agit niſi in corpus vnitum. Vel circa obiectum ſeparatū.et hoc dupl'r. Vel potentia reſpicit tale obiectum ſm ꝙ ipm̄ repitur in potentia ꝑ ſuam ſil'itudinem. Vel ſm ꝙ potentia reſpicit obiectum tēdendo in ipſum. Si p̄mū hoc eſt dupl'r. vel illud obiectū recipit̄ in potentia per ſil'itudinem particularem.⁊ ſic eſt ſenſitiua. vel ſm vlem ⁊ ſic eſt intellectiuū. Si ſecūdū hoc eſt dupl'r. vel ꝯparatur ad ipſum vt ad finem intentōnis qui eſt p̄mus in intentione.⁊ ſic eſt appetitiuū. vel vt ad terminū opationis qui eſt vltim⁹ in executione.⁊ ſic eſt motiuū ſm locū.ḡ ꝯcluſio vera

Dubitat̄ primo. que potentie ꝯſtituūt gradus viuētium Dicendū eſt primo.ꝙ vegetatiuū ſenſitiuū ⁊ motiuū ſm locū ⁊ intellectiuū ꝯſtituūt gradus viuentiū.q2 ille potentie ꝯſtituūt gradus viuentium que cū ſint pōres a poſteriorib⁹ ſeparāt̄.ſ3 ſic eſt de iſtis.ḡ ⁊c̄ Dicit̄ ſecūdo ꝙ appetitiuū nō facit gradū viuendi ab alijs diſtinctū. Patȝ.q2 nunq̄ȝ ſeparatur a ſenſitiuo. Qđ ꝓbat ph̄us duab⁹ rōnib⁹. Prima eſt. oīe habēs ſenſum habet appetitum,oīe aīal h3 ſenſum.ergo ⁊c̄. Maior patȝ. quia cui ꝯuenit ſenſus ei ꝯuenit delectatio ⁊ triſticia que ꝯſequūtur apprehenſionē obiecti ꝯuenientis vel diſcōuenientis. ſed cuicūq; conuenit delectatio vel triſticia ꝯuenit ꝯcupiſcentia. que eſt appetitus delectabilis. igitur cui ꝯuenit ſenſus ei ꝯuenit appetitus. Secūda rō eſt.habens ſenſum alimenti habet appetitū.ſed omne animal h3 ſenſum alimenti ſcil3 tactū.ergo ⁊c̄. Minor patȝ.quia eiſdem nutrimur ex quib⁹ ſumus.ſed viuentia ſunt ex calidis frigidis humidis ⁊ ſiccis.igitur ex ipſis nutrimur.ſed tactus eſt eorū diſcretiuus.igit̄ eſt ſenſus alimenti. Maior patȝ ꝙ ſc3 oīe habens ſenſuȝ alimenti habet appetitum.nam omne habens ſenſum alimenti h3 ſitim et eſuriem.ſed eſuries eſt appetitus alimenti calidi ⁊ ſicci. Sitis vero eſt appetitus frigidi et humidi.igitur habet rōnem potus. vnde ſapor non nutrit.ſed in alimento indicat ꝯuenientem ꝓportionem calidi ⁊ ſicci. Similiter alia accidentia de per ſe non nutriūt.et ſic patet ꝙ appetitiuū non cōſtituit ſpēalem gradum ⁊ modum viuendi in viuentib⁹.

Dubitatur ſecundo circa textum qualiter ſe habet ratio vniuerſalis anime ad particulares animas. Reſpondet ph̄us ꝙ habet ſe vt ratio ꝯmunis figure ad omnes figuras.quia ſicut ꝯmunis ratio figure ꝯuenit cuilibet figure ⁊ nulli eſt ꝓpria.ita dicendū eſt de ꝯmuni rōne anime. vnde tam in figuris q̄ȝ in animab⁹ ſemꝑ p̄us virtualiter ꝯtinet̄ in poſteriori. vt trigonum in tetragono.et vegetatiuuȝ in ſenſitiuo.et in hoc habent ſimilitudinem.

Ad rõnes ante oppoſitũ. Ad ṗmã pꝫ ſolutio ex dictis.
Ad ſecũdam dr̃ ꝙ licet appetitus naturalis qui eſt inclinatio cuiuſlibet
rei in bonũ ſuũ ſit ꝯmunis omibꝫ potentijs nec ſit ſpẽalis potentia diſtinc
ta ab alijs. tñ appetitus aĩalis qui ꝯſequit̃ formã apprehenſaꝫ ꝑ ſenſuꝫ vel
intellectũ que nõ eſt ſm ſe in virtute apprehenſiua. ſed ſolũ per ſuam simili
tudinẽ eſt potentia ſpẽalis anime. qꝛ vltra ſilitudinẽ que eſt in cognoſcen-
te ad hoc ꝙ cognoſcens ꝓſequat̃ bonũ apprehenſum requiritur virtꝰ ſpe-
cialis inclinans ipm̃ ad ꝓſecutõem illius boni Ad terciã dr̃ ꝙ in ſpẽali
ſunt plures potentie anime tñ in generali ſunt tm̃ q̃nqꝫ. ideo genera vocã-
tur ꝛ non ſpecies

Eceſſariũ aũt eſt debentẽ de his ꝑſcrutationem facere
accipe vnũquodqꝫ eorũ quid eſt. Poſtea ſic de habitis
aut ꝛ de alijs inueſtigare. Si aũt oportꝫ dicere quid vnum
quodqꝫ ipoꝝum. vt q̃d intellectiuũ aut ſenſitiuuꝫ aut vegeta
tiuũ. ṗus adhuc dicendum quid ſit intelligere ꝛ quid ſentire
Priores em̃ potentijs actus ꝛ opationes ſm rationem ſunt
Si aũt ſic aut his ṗora oppoſita oportꝫ cõſiderare. De illis
primuꝫ vtiqꝫ oportebit determinare ꝓpter eandẽ cauſam vt
de alimento ꝛ ſenſibili ꝛ intelligibili. Quare ṗmo de alimẽto
et generatione dicẽdum eſt Uegetatiua em̃ anima ꝛ alijs in
eſt prima ꝛ maxime cõmunis potentia eſt anime. ſm quam
ineſt viuere oĩbꝫ cuius ſunt opera generare et alimẽto vti.

Queritur decimo. Utrum potentie anime ſm ſpẽm di-
ſtinguũtur per actus et obiecta. ☞ Arguit̃ ṗmo ꝙ non. qꝛ nihil de-
terminat̃ ad ſpẽm per illud quod eſt ſibi poſterius ꝛ extrinſecũ. ſed actꝰ eſt
poſterioꝛ potentia ꝛ obiectum eſt extrinſecũ actui. ergo potentie nõ diſtin-
guũtur ꝑ actus ꝛ obiecta. Secundo ſic. ꝯtraria obiecta ſunt vnius po
tentie. ergo male dr̃ ꝙ potentie diſtinguũtur ꝑ actus ꝛ obiecta. Añs patꝫ
de albo ꝛ nigro in potentia viſiua. qꝛ illa ſunt ꝯtraria obiecta. Tercio
ſic. diuerſaꝝ potentiaꝝ eſt vnũ ꝛ idem obiectũ. ergo nõ diſtinguũtur ꝑ ac-
tus ꝛ obiecta. Antecedens patꝫ quia eſt idem obiectum qḋ potentia ap-
prehenſiua cognoſcit ꝛ appetitiua appetit Quarto ſic. qḋ per ſe eſt cau
ſa alicuius debet in omnibꝫ eſſe cauſa eius. ſed quedam ſunt obiecta diuer
ſa que pertinent ad diuerſas potentias ꝛ cadũt ſub eadem potentia. vt
coloꝛ ꝛ ſonus ſunt obiecta diuerſoꝝ ſenſuũ. ꝛ tñ cadũt ſub ſenſu ꝯmuni. igi
tur obiecta nõ ſunt per ſe cã diſtinctionis potentiarum

In oppoſitum arguit.qꝛ poſteriora per priora diſtinguūtur. ſed actus et operationes ſm rōnem priores ſunt potentijs.ꝛ adhuc actibꝫ priora ſunt obiecta. ergo potentie diſtinguūtur ꝑ actus.ꝛ actus ꝑ obiecta.

Quātum ad primū eſt ſciēdum primo ꝙ poſtqꝫ phs enumerauit genera potentiaꝝ aīe.et oſtendit qualiter habet ſe rō cōmunis aīe ad eius partes.cōſequenter oſtendit qd determinandū ſit de aīa ꝛ de illis potentijs.et quo ordine ſit ꝓcedendū determinādo de ipſis

Sciendū eſt ſecūdo: ꝙ quandocūqꝫ aliqua duo ſic ſe habent ꝙ vnū eſt cauſa alterius in vno genere cauſe.ꝛ ſecūdū eſt cauſa primi in alio genere.tūc quodlibet eſt prius ſm naturam reſpectu alterius .licꝫ in diuerſis generibꝫ cauſe.modo ita eſt de actibꝫ ꝛ potentijs .nam potentie ſūt cauſe actuū ꝛ priores ſm eſſe.ꝛ hoc effectiue. Actus autē ſunt cauſe finales potentiaꝝ.qꝛ potentia ſm id qđ eſt ordinatur ad actum ꝛ opatōem Ideo đꝛ ꝙ potentia aīe eſt qua aīa opatur

Sciendū eſt tercio.ꝙ duplices ſunt potentie aīe. Quedam ſunt paſſiue.vt intellectiua ſenſitiua ꝛ appetitiua .Alie vero actiue vt motiua vegetatiua.ideo obiecta potentiaruꝫ aīe diuerſimode cōparant̄ ad eius operationes.qꝛ obiecta potentiaꝝ paſſiuarū cōparant̄ ad operatiōes vt effectiua pncipia.qꝛ reducūt potētias in actum.ſicut viſibile reducit viſum in actū.ſed obiecta potentiaꝝ actiuaꝝ cōparant̄ ad opationes earꝝ tanqꝫ finis.qꝛ obiecta ſunt operata ipſaꝝ.ſed in quibꝫ ſunt opata pter operationē operata ſunt fines operationuꝫ.vt đꝛ primo ethicoꝝ. Vn̄ patꝫ ꝙ omē obiectū cōpatur ad opatōem aīe vel vt pncipiū actiuū vel vt finis.ꝛ ex vtroqꝫ ſcꝫ ex actōe ꝛ fine ſpecificat̄ opatio. Diuerſitas eñ agentiū inducit diuerſitatē formaꝝ ꝛ opationū ſm ſpēm.vt calefactio eſt actio a calore.ꝛ frigefactio a frigiditate. Et etiā a fine.vt calefactio eſt ad caloreꝫ ꝛ frigefactio ad frigiditatem.

Tūc ſit cōcluſio prima. Actus priores ſunt potentijs ſm intentōem nature.licet potentie ſunt priores ſm eſſe. Primū pꝫ.qꝛ in quolibet genere natura primo intendit finē.licet eū attingat ꝑ media.qꝛ opus nature ꝓcedit de potentia in actū.ꝛ de imꝑfecto ad ꝑfectū.ſed actus ſunt fines potentiaꝝ vt dcm̄ eſt.ideo ſm intentōem nature actus priores ſunt potentijs Secūdū pꝫ qꝛ licꝫ finis ſit prior in intentōe.ē tn̄ poſterior in executōe

Secūda cōcluſio. Obiecta potentiaꝝ tā actiuaꝝ qꝫ paſſiuarū ſimplr̄ ſunt priora ſuis actibꝫ. Patꝫ primo de obiectis potentiaꝝ paſſiuaꝝ.qꝛ illa obiecta ſunt actiua reſpectu potentiaꝝ .ꝛ virtute earū cāntur actus potētiaꝝ.ğ illa obiecta ſimplr̄ ſunt priora actibꝫ.Scđo patꝫ de obiecto potētiaꝝ actiuaꝝ.qꝛ illa obiecta ſunt finis potentiaꝝ.mō finis ſm intentionē nature prior ē ordinatꝫ ad ipm̄.ğ obiecta ſūt priora ſimplr̄ actibꝫ potētiaꝝ

Tercia cōcluſio et reſſiua . Potentie ſm ſpēm diſtinguūtur ꝑ actus.ꝛ actꝰ ꝑ obiecta. Patꝫ cōclō.qꝛ potētia ſm id qđ eſt ordinatur ad actū.ğ opꝫ rōnem potētie capi ab actu ad quē ordinatur .ğ potētie ſm ſpēm diſtinguūtur ſm diuerſitatē actuū. Sed ꝙ actus varient̄ ſm diuer

ſam rōnem obiecti. Patz. quia ſi potentia eſt paſſiua obiectū eſt actiuū. et ſi potentia eſt actiua obiectum eſt paſſiuuz vt finis. ſed omnis actio ſumit diſtinctōem aut ex principio vel fine. ergo neceſſe eſt potentias ſm ſpeciem variari per actus ⁊ actus ꝑ obiecta. accipiendo tñ obiecta ſm ratōem formalem obiectoꝝ. materialis eñ diſtinctio nihil facit ad diuerſitatē formalem actuū ⁊ potentiarū. vt diuerſitas hominis ⁊ aſini non variat viſionez neqꝫ viſum. qꝛ coloratū nō differt ibi niſi per accidens. modo dr̄ña ꝑ accidens obiecti non variat ſpēm potentie vel actus. Ex dictis patz ꝙ obiecta ſunt ꝓora potentijs aīe ſm rōnem diffinitiuā ⁊ ſimiliter actus. ideo determinādo de aīa in ſpē ꝓus determinādū eſt de obiectis qꝫ de actibꝰ. ⁊ ꝓus de actibꝰ qꝫ de potentijs. et inter partes aīe ꝓus determinādum eſt de vegetatiua. deinde de ſenſitiua. et vltimo de intellectiua. Sed obijceret ꝙ ꝓus determinandū eſſet de potentijs qꝫ de actibꝰ. ⁊ actibꝰ qꝫ obiectis. naz obiecta ſunt ꝓora actibꝰ ⁊ actus potentijs. et per ꝯſequens notiora ſm naturam. ſed nō ſunt nobis eadē nota ⁊ nature. ꝗ potentie ſunt notiores nobis actibꝰ. ⁊ actus obiectis. ergo ordine doctrine ꝓus determinādū eſt de potentijs. Dōm ꝙ obiecta ſunt nobis notiora actibꝰ ⁊ actus potentijs Rō eſt qꝛ intellectus noſter poſſibilis tm̄ eſt in potentia reſpectu intelligibiliū ⁊ fit in actu ꝑ formā a fantaſmatibꝰ abſtractaz. modo nihil cognoſcit niſi ſm ꝙ eſt actu. ⁊ ideo intellectus noſter ſeipm̄ cognoſcit ꝑ ſpēm intelligibilē. vt dr̄ tercio huius. ⁊ nō cognoſcit ſe directe intuēdo ſuā eſſentiaz. ideo in cognitione aīe opꝫ ꝓcedere ab his que ſunt extrinſeca ⁊ ſenſibilia a qbꝰ abſtrahūtur ſpēs intelligibiles ꝑ quas intellectus ſeipſum intelligit ꝑ obiecta. ergo cognoſcimus actus ⁊ ꝑ actus potentias. ⁊ ꝑ potentias eſſentiā aīe. Si ꝟo aīa directe ſuā eſſentiaz cognoſceret ordo ꝯtrarius obſeruaret. qꝛ que aīe eſſent ꝓpinquiora ꝓus ab ipſa cognoſcerent. Et ad illā autoritatem dr̄ ꝙ nō ſunt eadē nobis nota ⁊ nature. ſolū eſt intelligenda vbi effectus ſunt magis ſenſibiles ſuis cauſis. ſed vbi cauſe ſunt ſenſibiliores ſuis effectibꝰ eadē ſunt nobis ꝓmo nota ⁊ nature

Ad rōnes añ oppoſitū Ad ꝓmā dr̄. ꝙ licet actus ſit poſterior potentia qꝫtū ad executōez. eſt tñ ꝓor in intentōe ⁊ ſm rōnē. licet etiā obiectū ſit extrinſecū ſm id qđ eſt. tñ eſt ꝓncipiū vel finis actionis. ideo potentie capiūt ſpēm ab actibꝰ ⁊ ab obiectis Ad ſecundā dr̄ ꝙ illa ꝯtraria nō ſunt ꝓmo obiecta illius potentie. qꝛ viſus non ꝓmo videt rōnem albi vel nigri. ſed rōnē coloris. Ad terciā dr̄. ꝙ diuerſaꝝ potentiarū eſt bene idem obiectū materialr̄. diuerſum tñ formalr̄. vt ens inqꝫtum ſenſibile eſt obiectū ſenſus. ⁊ inqꝫtum verū eſt obiectū intellectus. ⁊ inqꝫtum bonuz eſt obiectū appetitus. Ad terciā dr̄ ꝙ potentia ſupior ꝓus reſpicit vlīorez rōnem qꝫ potentia inferior. et qꝛ qꝫto potentia eſt ſuperior tanto ad plura ſe extendit multa ꝯueniūt in vna ꝯmuni rōne obiecti quā ꝑ ſe reſpicit potentia ſuperior. que tñ differūt ſm rōnes ꝑticulares qs ꝑ ſe reſpiciūt potētie inferiores. et ideo diuerſa obiecta q̄ ꝑtinēt ad diuerſas potentias aīe inferiores que cum ſubdant̄ vni potentie ſuperior ꝑtinent ad illam potentiam ſuperiorem.

De anima

Naturaliſſimuꝫ em̄ operum viuentibꝰ eſt quecū ꝗ̄ ꝑfecta
et non orbata. aut generationē ſpontaneam habent facere al
terum quale ipm aīal q̄dem aīal. planta aūt plantā. quatenꝰ
ipſo ſemꝑ et diuino eſſe ⁊ imortale ꝑticipet ſm ꝙ pn̄t. Om
nia em̄ illud appetūt ⁊ illius cauſa agūt om̄ia quecūqꝫ agūt
ſm naturā. Id aūt ꝙ cuius cauſa ſit dupl'r eſt. hoc quideꝫ cu
ius. illud vero quo. Om̄ igiť cōicare nō poſſunt ipo eſſe diui
no ⁊ ꝯtinuare ꝑpter id ꝙ nihil ꝯtingit corruptibiliū idem ⁊
vnū numero ꝑmanere. ſm ꝙ poteſt participare vnūqḋqꝫ ſic
ꝯmunicat. hoc quidem magis. illud vero minus. ⁊ ꝑmanet
non idem ſed vt idem. numero q̄dem nō vnū. ſpē aūt vnum
Eſt aūt aīa viuētis corꝑis cā et ꝑncipiuꝫ. Hec aūt multipl'r
dicūť: attn̄ aīa ſm detīatos modos tres cā dr̄. Etem̄ vnꝰ
motꝰ cā eſt. et cuiꝰ cā. ⁊ ſicut ſuba aīatoꝝ corporū aīa cā. Q
q̄dē igiť ſit ſicut ſuba manifeſtū ē. cā em̄ ipiꝰ ēē oībꝰ ſuba eſt
Viuere em̄ in viuētibꝰ ēē ē. cā āt ⁊ ꝑncipiū hoꝝ aīa. ampliꝰ
aūt eiꝰ qḋ in potētia rō ⁊ actꝰ eſt. Manifeſtū aūt ē ꝙ ⁊ cuiꝰ
gr̄a aīa cā. ſicut em̄ itellectꝰ gr̄a huiꝰ facit eodē mō ⁊ natura
et h̄ eſt ipiꝰ finis: Hmōi āt in aīalibꝰ aīa ⁊ ſm naturā. oīa em̄
phyſica corꝑa aīe inſtrumēta ſūt. ſicut aīaliū ſic ⁊ plātaꝝ tan
ꝗ̄ gr̄a aīe exn̄tia Dupl'r āt dr̄ qḋ cuiꝰ gr̄a. ⁊ qḋ cuiꝰ. ⁊ qḋ quo
At uero ⁊ vn̄ ꝑncipiū q̄ ſm locū motꝰ aīa ē. nō oībꝰ āt viuēti
bus ieſt potētia hec. Eſt āt alteratio ⁊ augmētū ſm aīam ſen
ſus em̄ q̄dā alteratio ēē videť. nihil autē ſentit qḋ nō hꝫ aīam
Similiter aūt et de augmento ⁊ decremento ſe hꝫ: nihil em̄
decrementum patitur neqꝫ augmentatur phiſice niſi alatur
alitur aūt nihil qḋ ꝯmunicet vita. Empedocles autē nō bn̄
dixit hoc addēs augmētū accidere plātis. deorſuꝫ q̄dē radi

Hic inchoatur Sequentis glo ſus textus

Liber ſecūdus

cem mittentibꝫ propter id ꝙ terra ſic fertur ſecūdum natu-
ram. ſurſum aūt ꝓpter ignē ſimil'r. Neqꝫ em̄ ſurſum ⁊ deor-
ſum bn̄ accipit' Non em̄ idē omnibus ſurſum ⁊ deorſum ⁊ in
omni mūdo. ſed ſicut caput aīalium. ſic radices plantarum
ſunt. ſi ꝯgruit inſtrumēta dicere altera ⁊ eadē opibꝫ. Adbuc
aūt quidē eſt cōtinēs in ꝯtraria loca ad q̄ ferunt ignē ⁊ terrā
Diſtrahētur em̄ niſi aliquid ſit probibēs. Si ꝟo erit hoc ē
anima ⁊ cā augmēti ⁊ alimēti. Videtur autē quibuſdaꝫ ig
nis natura ſimpliciter cauſa augmēti ⁊ alimēti eſſe. Et nāqꝫ
ipſum videtur ſolum corpoꝝ ⁊ elemētorum qđ alitur ⁊ aug
mentatur. Vn̄ et in plantis ⁊ in animalibꝫ putabit vtiqꝫ q̇s
hoc eſſe qđ opatur Hic aūt ꝯcauſa quidē quodāmodo ē. nō
tn̄ ſimpl'r cauſa ſed magis anima Jgnis em̄ augmētū inin-
finitum eſt quouſqꝫ inerit ꝯbuſtibile Natura autē ꝯſtantiū
omniū terminus eſt ⁊ ratio magnitudinis et augmenti. hoc
aūt eſt aīe. ſed nō ignis et rōnis magis q̄ꝫ materie

Queriť vndecimo. Vtrū naturaliſſimū operū in viuen-
ſit generare ſibi ſimile ſm ſpēm ☞ Argniť ꝙ non pmo. illud eſt natu
rali⁹ alicui qđ eſt ſibi ꝓprium. ſed nutrire eſt viuētibꝫ magis ꝓpriū q̄ꝫ gene-
rare. qꝛ q̄ꝫdiu aīal viuit ſemꝑ nutriť ſed nō ſemꝑ generat. g̃ ⁊c. Scđo
ſic. illud eſt alicui naturalius qđ ab eo magis appetiť. ſed nutritio plus ap-
petiť q̄ꝫ generatio. qꝛ ordinať ad ꝯſeruatōem eſſe indiuidui. generatio vero
ad ꝯſeruatōem ſpēi. mō quelibet res plus appetit ſuū eſſe q̄ꝫ eſſe alterius g̃
nutrire eſt naturalius q̄ꝫ generare. ¶ Tercio ſic. illud quo aliquid ro-
borať eſt naturalius illo quo debilitať. ſed viuēs ꝑ nutrire roborať ꝑ gene-
rare vero debilitať. qꝛ ſm Areſto. in de cauſis longitudinis ⁊ breuitatis vi
te. aīalia q̄ ſunt frequētis coitus ſunt breuioris vite q̄ꝫ alia. g̃ generare ſi-
bi ſiłe nō eſt naturaliſſimū operū in viuētibꝫ. Jn oppoſitū eſt phs in lr̄a

Sciendū eſt pmo. ꝙ poſtq̄ꝫ phus oſtendit diſtinctionem
potentiaꝝ aīe ⁊ quid reſtat determinādū et quo ordine. hic ꝯſequēter ſm
ordinē pmiſſum determinat de potentijs aīe. Et pmo de vegetatiua. Se
cūdo de ſenſitiua. Tercio de intellectiua. Et in fine de motiuo ſm locum.
De appetitiuo nō facit tractatū ſpēalem. quia non facit ſpecialē gradum
viuentiū. vel qꝛ determinādo de motiuo ſm locū ſatis determinat de ipo. et

p̃mo determinat de obiectis ⁊ actibus q̃ȝ potentiis ꝓpter rõnem prius dictam. Etiã prius agit de vegetatiuo q̃ȝ de alijs.quia eſt prima partiũ aĩe et eſt fundamentũ oĩm aliaꝝ ⁊ ſepatur ab oĩbus alijs ⁊ nõ ecõtra.

Sciendum ſecundo ꝙ anteq̃ȝ phũs determinat de potẽtia vegetatiua duo premittit neceſſaria ad cognitõem potentie vegetatiue Primũ ꝙ generare eſt opus anime vegetatiue ꝙ ideo fit.quia ſuperius Areſto.non attribuit illi potentie generare ſed ſolum nutrire ⁊ augere Secũdũ ꝙ opera potentie vegetatiue fiunt ab anima ꝙ fuit neceſſariũ quia cum illa fiunt mediantibus qualitatibus primis aliq̃s credere poſſꝫ ꝙ eſſent a natura ⁊ non ab anima.

Sciendum tercio ꝙ aliquid dicitur generare ſibi ſimile dupliciter. Uno modo ex materia extrinſeca. ⁊ ſic cõtingit ĩ inaĩatis vt ignis generat aliũ ignem in materia aliena. Alio modo ex materia intrinſeca generantis ſcꝫ ſemine ab eo deciſo. ⁊ hoc modo ſolũ conuenit viuentibꝫ. ⁊ de iſto modo eſt hic ad ꝓpoſitum.

Prima concluſio generare ſibi ſimile primo ⁊ per ſe conuenit viuentibus perfectis non orbatis ⁊ ſpontaneam generatõnẽ non habentibus ꝓbaꝛ ex parte finis.nam oĩa viuentia appetũt perpetuo permanere in eſſe cum omnia appetunt aſſiĩari primo enti inq̃ꝫtum poſſunt ſed non poſſunt ſemper eadem manere in numero. Jdeo appetunt permanere ĩ ſpecie ⁊ non poſſunt permanere in ſpecie niſi ꝑ generatõem ſimilis ſibi ſꝫm ſpeciem.ergo illud conuenit viuentibus perfectis non orbatis. Et dꝛ perfectꝭ quia imperfecta vt pueri non poſſunt generare. naꝫ requiriꝛ ꝙ generãs habeat ſuũ eſſe perfectum ſic non habent pueri propter defectũ tꝑis. Et diciꝛ non orbatis quia orbata non generant vt ſpadones ⁊ caſtrati. Et dicitur nec ſpontaneam generatõnem habentibus ꝓpter illa que generanꝛ per putrefactõem ad quoꝝ generatõnem non requiriꝛ agens particulare ſed ſufficit vniuerſale ꝓpter eoꝝ imꝑfectõem vt vermes muſce ⁊ ſilia. Et dicunꝛ habere ſpontaneam generatõnem.qꝛ in ſua generatõen non apparet agẽs extrinſecũ ſed videnꝛ ſua ſponte generari.

Concluſio ſecũda Operum viuẽtis nobiliſſimũ eſt generare ſibi ſimile ſꝫm ſpeciem.patet.qꝛ operum viuentis. Jllud eſt naturaliſſimũ qḋ eſt ſimilius oꝑatõnibus nature.ſed inter opera viuentis generare eſt ſimilius operatõĩ nature.qꝛ cõuenit aliquo mõ ĩnaĩatis que generãt ſibi ſimile ſed non nutriũtur nec augenꝛ. Secũdo illud eſt naturalius qḋ ẽ magis intentũ a natura.ſed generare ſibi ſiĩe eſt hmõĩ.qꝛ finis eius eſt perpetuitas ſpeciei. Nam oĩa viuentia naturaliter appetunt eſſe ꝑpetua qḋ eſt eſſe diuinũ ⁊ gratia illius agunt qḋ agunt ſꝫm naturã

Dubitatur. vtrum potentie vegetatiue fiunt ab anima videtur ꝙ non quia fiunt a corꝑe aĩato mediãtibus qualitatibꝫ primis .ergo ſunt a natura. Pro quo ſciendũ eſt ꝙ aĩa eſt principiũ corporis viuentis in triplici genere cauſe ſcꝫ formalis finalis ⁊ efficientis.p̃mũ ꝓbat phs dupl'r Primo illud eſt forma alteriꝰ qḋ dat alteri eſſe.ſed aĩa dat corpori viuenti eſſe.quia ſibi dat viuere. ⁊ viuere in viuentibꝫ eſt eſſe. Secundo omnis

motus rei eſt eius forma.ſed aīa eſt actus corpis viuentis.ğ eſt eius cauſa formalis. Secūdū ꝓbatur qꝛ ſicut intellectus artificis opatur ꝓpter finem ita natura ſed intellectus practicus artificis ordinat materiā ad formam tanq̄ȝ in finē.ergo natura ordinat corpus qđ eſt materia aīe ad ipaȝ vt ad finem. Ideo vt dicit̃ in textu nedū corpa viuentia ordinant̃ ad hoīeȝ ſed etiā oīa naturalia.nam bruta ſunt ꝓpter hoīem ꝛ plante ꝓpter bruta et inaīata ꝓpter plantas.qꝛ capiūt ab ipis alimenta.ꝛ ſic ipa naturalia ſūt ꝓpter hoīem tanq̄ȝ ꝓpter finem Terciū ꝓbatur.quia oīs forma naturalis corpis eſt principiū motus ipius.ſed aīa eſt forma corpis viuentis.ğ ē pncipium motus in viuentibus.ꝛ ſic eſt cauſa efficiens corpis viuentis.vnđ motus localis ꝓgreſſiuus ꝓprius eſt viuentibꝫ ꝓuectis ꝛ ꝑfectis.Sȝ augmentatio ꝛ diminutio conueniūt oībus viuentibꝫ vl'r. Ex dictis ſeq̄tur reſponſio ad dubiū q̄ opa potentie vegetatiue fiunt ab anima.quia ipa eſt forma corporis viuentis etiam ꝛ efficiens q̄ȝtum ad ſuas opatōnes.

Ad rōnes ante oppoſitum Ad primā dicit̃ q̄ generare ſibi ſile naturaliꝰ ē q̄ȝ nutrire ꝛ magꝫ intēdit̃ a natura ꝛ eſt ſimilius operationibꝫ nature:qꝛ conuenit aīatis ꝛ inanimatis nutrire vero aīatis tm̄ ꝛ ſic nutrire ē magis ꝓpriū viuētibꝫ.ſȝ generare ē naturaliꝰ Ad ſcđam đr q̄ eſſe vnius indiuidui poteſt conſiderare dupliciter. Uno mō vt eſt eſſe ſpeciei. Alio modo vt eſt eſſe indiuidui.ꝛ indiuiduū magis appetit eſſe ea parte qua eſt eſſe ſpeciei q̄ȝ ꝓm q̄ indiuidui.quia ſub illa rōne melius eſt.

Ad terciā dicit̃ q̄ per generatōnem res debilitatur per accidens ſcȝ ꝓpter exceſſum vel ꝓpter nimiam frequentatōnem ꝛ non nocet de per ſe.qꝛ ſuperfluum alimenti ꝓ generatōne conſeruat̃.ꝛ ſic illud ſuperfluū deciſum non corrumpit niſi fiat cum exceſſu . Uel poteſt dici q̄ȝuis ꝑ generatōnē abbreuiatur vita rei particularis tamen conſeruat̃ eſſe ſpecificū quod eſt melius.

Uoniam autem eſt eadem potentia anime vegetatiue et generatiue.de alimento neceſſarium eſt determinare primū .ſeparatur enim ab alijs potentijs opere hoc. Uidetur autem eſſe alimentum contrarium contrario .non omne autem omni .ſed quecunq̄ȝ contrariorum non ſolum generationem habent ex ſe inuicem.ſed e t augmentum. fiūt enim multa ex inuicem.ſed non omnia augentur. vt ſanum ex laborante. Uidentur autem neq̄ȝ illa eodem modo ad inuicem eſſe alimentum.ſed aqua quidem igni alimentum eſt

ignis autem non alit aquam. In ſimplicibus quidem igitur
corporibus hoc eſſe videtur maxime. aliud quidem alimen/
tum aliud vero quod alitur. Dubitatõnem autem habet. Di
cunt enim hij quidẽ ſimile ſimili ali ſicut et augeri. Alijs aũt
ſicut diximꝰ ecõtrario videtur ali cõtrarium contrario tanq̃
impoſſibile ſit ſimile a ſimili. alimentum autem mutari ꝛ de
coqui oportet. Mutatio autẽ omnis in contrarium aut in
medium. Adhuc autem patitur aliquid alimẽtum ab eo q̄d
alitur. ſed non hic ab alimento. ſicut nec inſtructor a materia
ſed ab illo hec. Inſtructor autem mutatur ſolum in actũ ex
ocio. Utrum autem ſit alimentũ quod vltimo aduenit. aut
prius hoc habet differentiam. Si vero vtrũq ſed hoc qui/
dem non coctum illud autem coctum. vtrobiq vtiq contin
get alimentum dicere. Inquantũ eñ non coctum contrariũ
contrario alitur. Inquãtũ autem coctum. ſimile ſimili. Qua
re manifeſtũ q̄d dicunt quodãmodo vtriq ꝛ recte et nõ recte

Queritur duodecimo vtrũ alimentum ſit obiectũ poten/
tẽtie vegetatiue. Arguit̃ q̄ non. quia vnius obiecti eſt tm̃ vna potentia. ḡ
ſi nutrimentum eſt obiectũ potentie vegetatiue ſeq̄tur q̄ erit tm̃ vna potẽ/
tia vegetatiua. ſed hoc eſt falſum. quia ſunt tres. ſcʒ nutritiua. augmenti/
ua ꝛ generatiua. Secũdo ar̃. nutrimentũ eſt obiectũ potentie nutritiue. vt
patet ex vi noĩs. ḡ non eſt obiectũ potentie vegetatiue. ꝯñ tenet. quia ꝓ/
prium obiectũ potentie inferioris nõ ẽ adeq̃tũ potẽtie ſupiori Tercio ar̃.
ſi nutrimẽtũ eſt obiectũ potentie vegetatiue vel eſſet ſil'e nutrito vel diſſil'e.
nõ 2m. q2 om̃e q̄d auget̃ a ſibi ſil'e auget̃. etiã q̄d nutrit̃ nec primũ. q2 nutri
re eſt motus. ꝛ oĩs motus eſt de cõtrario in contrariũ.

In oppoſitũ ẽ phũs in littera Sciẽdũ prĩo q̄ poſtq̃ phy
loſophus oñdit q̄ opaᵒ aĩe vegetatĩe fit ab aĩa ꝛ nõ a natura. ꝯñr circa h̃
remouet duos errores ꝛ determinat de alimento ƀm ſe. Primus error
fuit Empedoclis dicentis q̄ motus augmenti non fit ab anima ſed fit per
motum grauium et leuium. Unde quia viuentia et plante augentur

ſurſum ⁊ deorſum. Dicebat ꝙ augmentū plantarū deorſum fit per motū
terre que naturaliter mouet̃ deorſum ⁊ augmentū ſurſum fit ꝑ ignē q̇ na/
turaliter ſurſum aſcendit ꝓpter eius leuitatem. Sed hec opinio reprobat̃
p̄mo qꝛ non bene capit ſurſum ⁊ deorſum in plantis. nam in eis ſurſum eſt
in radicibꝫ deorſum in ramis. nā radices habēt ſe in plantis ſicut in aīalibꝫ
os qꝛ per vtrūqꝫ accipit̃ nutrimentum qd̄ ē principiū alitōnis. Scđo ſi
aīata ſic mouent̃ ꝓpter diuerſos motus grauiū ⁊ leuiū cum motus ele/
mentoꝝ ꝯtrarioꝝ ſint ad loca ꝯtraria ſeq̇tur ꝙ ipa locata q̄tum ad ſuas
partes ſeꝑantur niſi eſſet aliq̇d ꝯtinens ea ⁊ ꝓhibens ſeꝑatōnem eaꝝ. ſʒ ta
le continens non eſt niſi aīa. ḡ ipa eſt cā principalis nutritōnis.

Sciēdum ſecundo ꝙ alius fuit error dicētium ignem eē
cauſam augmenti eo ꝙ ignis inter cetera elementa magis videtur nutriri
et augmentari. ſed illud eſt p̄ncipium motus in alijs qđ de per ſe habet illū
motum vt ignis qui eſt per ſe calidus eſt ꝑ ſe cauſa caloris in alijs. Sʒ hec
opinio improbat̃. quia ſi igni appone rēt̃ infinita combuſtibilia creſceret in
infinitū ḡ ſi nutritio fieret virtute ignis vel augmentatio ſequet̃ ꝙ aīata
poſſent creſcere in infinitū. ſed hoc eſt falſum. qꝛ oīm natura cōſtantiū po/
ſitus eſt terminus ⁊ rō magnitudinis ⁊ augmenti ab aīa non quidē termi
nus indiuiſibilis. ſed habēs latitudinem. ergo ignis non eſt cauſa augmen
tatōnis verum eſt tamen ꝙ calor ignis facit ad augmentū ſicut cā inſtru/
mentalis qꝛ per calorem illū decoquit̃ nutrimentū ⁊ diſponit̃ ad ꝯuerſionē
in ſubſtātiā aliti qđ fit virtute anime. Sed ꝯtra hanc rōnem arguit̃ qꝛ ſi
oīm natura conſtantium eſt poſitus terminus ſequit̃ ꝙ ignis non creſce/
ret in infinitūʒ. ⁊ ſic eſt repugnantia in illa rōne. Rn̄det Auerrois ꝙ illa au
toritas ſolum intelligit̃ de aīatis quia inaīata ꝓprie non augent̃. Ideo ni/
hil ꝓhibet ignem augeri in infinitū per appoſitōnem combuſtibiliū. Ali/
ter dicit Egidius ꝙ tripliciter poteſt ſumi terminus alicuius augmenti.
Uno modo ex parte forme que requirit certam quātitatem in materia ꝓ
pter ſuā operatōnem exercendā vt forme que requirunt corpora organi/
ca. ſed forma non requirens corpora organica vt forma inaīatoꝝ non req̄
rit certam quātitatem. ⁊ ſic ex parte forme ignis prout eſt natura particu/
laris ſibi non repugnat creſcere in infinitum Scđo mō poteſt ſumi ter
minꝰ ex ꝑte materie quādo ſcʒ forma hʒ omnē materiā ſibi poſſibilem. ⁊
ſic ignis eſt terminatus qꝛ omniū corruptibiliū materia eſt diuiſa in qua/
tuor partes ſm̄ quattuor elementa. Tercio mō ſumit̃ terminus aug/
menti ex ordine vniuerſi ⁊ natura vniuerſali. ⁊ ſic in elementis eſt terminꝰ
certus ne vnum alterum corrumpat. ⁊ ſic ignis non poteſt creſcere in infi/
nitum.

Sciendum tercio ꝙ tres ſunt conditōnes nutrimēti ſm̄
tria que ſunt in nutritōne. Primū eſt ꝙ nutrimentū debet eſſe cōtrarium
nutrito cum nutritio ſit motus ⁊ motus eſt de cōtrario in cōtrariū Se/
cundū eſt ꝙ nutrimentū ſit de cōtrarijs que habēt tranſmutatōem ad in/
uicem cum in nutritōne nutrimentū conuertat̃ in ſubſtātiā aliti. Terci
um eſt ꝙ nutrimentū ſit de illis cōtrarijs que ꝑ generatōnem ⁊ corruptō
nem poſſunt augere ſeinuicem. quia ꝑ alimentū fit nutritio ⁊ augmentatio

Jdeo ignis nõ eſt nutrimentũ aque

Cõcluſio. Alimentũ eſt obiectũ potẽtie vegetatiue ꝓz. qꝛ illud eſt obiectũ alicuius potẽtie in qđ ꝑmo ⁊ ꝑ ſe fertur illa potentia ⁊ ſub cuius rõne fertur in omne illud in qđ fertur ꝑ diffinitionẽ obiecti. ſed ſic ẽ de nutrimento reſpectu potentie vegetatiue. vt ꝓbareꝟ faciliter ꝑ opationes eius. ḡ alimentũ eſt ꝓꝓriũ obiectũ potentie vegetatiue ⁊ ꝑtium eius

Dubitatur q̃uo differenter ſe habet obiectũ ſenſus ad ſenſuꝫ et obiectũ potentie vegetatiue. Dđm ꝙ ſenſus ꝑmo eſt accñtium ⁊ ꝑ accidens ſubſtantiaꝝ que ſunt ſenſibiles ꝑ accñs. Sed potentiua vegetatiua ꝑmo ⁊ ꝑ ſe reſpicit ſubſtantiã q̄ per ſe nutrit ⁊ accñtia ſoluꝫ ex ꝯſequẽti. Etiã ſubſtantia dulcis ꝑ ſe nutrit. dulcedo vero ꝑ accidens. vñ natura dat qualitatẽ ſubſtantie nutrimenti vt per eam diſtinguamus nutrimentum ꝯueniens a nutimento diſconueniente.

Dubitaꝟ ſecũdo. Utrũ alimẽtũ debeat eſſe ſimile vel diſſimile. Dicendũ ꝙ ante decoctionẽ ⁊ digeſtionẽ eſt diſſimile ſibi in actu et ꝯtrariũ. ſimile tñ in potẽtia. ſed poſt digeſtionẽ eſt actu ſimile nutrito. vt in omni actione naturali paſſiuũ in ꝑncipio actionis eſt ꝯtrariũ ⁊ diſſimile. ſꝫ in fine eſt ſimile agenti. qꝛ agens naturale aſſimilat ſibi paſſum inq̃ꝫtuꝫ poteſt. Unde aduertendũ eſt ꝙ aliq̃d poteſt eſſe in potentia dupl'r. Uno mõ in potentia ꝓpinqua qñ per vnicũ mouens p̄t fieri in actu. et hoc mõ nutrimentũ in ꝑncipio nutritionis eſt ſimile in potentia nutrito. Alio mõ in potentia remota qñ pluribꝫ mouentibꝫ p̄t reduci in actũ. ſed de iſta potentia nõ eſt hic ad ꝓpoſitum. Ex quo ſequiꝟ ꝙ ſimplex elementũ nõ eſt ꝓpinquũ nutrimentũ viuentis. cũ non ſit in potentia ꝓxima vt aſſimileꝟ viuenti. ſꝫ per vnũ agens elementũ mutaꝟ in alitum ⁊ ꝑ aliud ꝯuertiꝟ in ſubam aliti. nec etiã omne mixtum eſt nutrimentũ. vt patꝫ de mineralibꝫ ⁊ de illis que ſunt ꝓxima elementis. ⁊ de his que ſunt difficilis colluſionis

Ad rõnes ante oppoſitũ Ad primam diciꝟ ꝙ vnius obiecti ſm vnã rõnem formaleꝫ accepti eſt tm̄ vna potentia. ſed vnius obiecti material'r ſm diuerſas rõnes formales poſſunt eſſe plures potentie. ſꝫ ſic eſt de nutrimento reſpectu diuerſarũ potentiaꝝ. vt poſtea patebit. Et per idem ſoluiꝟ ſecũda. Ad terciã patꝫ ſolutio ex dictis

Qm̃ aũt nihil aliꝟ nõ ꝑticipans vita. aĩatũ vtiq̃ꝫ erit corpꝰ qđ aliꝟ inq̃ꝫtum aĩatũ. quare alimentũ ad aĩatũ eſt ꝑ ſe ⁊ non ſm accñs. Eſt aũt alterũ alimento ⁊ augmento eſſe. Scđm em̃ ꝙ q̃ꝫtũ aliqđ aĩatũ eſt augmẽtatiuũ. ſm aũt ꝙ hoc aliq̃d et ſuba alimẽtuꝫ eſt. ſaluat em̃ ſubam ⁊ vſq̃ꝫ ad hoc eſt q̃uſq̃ꝫ alaꝟ. Et gñatõis aũt factiuũ nõ eiꝰ qđ aliꝟ. ſꝫ q̃le id qđ aliꝟ. iam em̃ ipa ſuba. Generat ãt nihil ipm ſeipm ſed ſaluat

Liber ſecūdus.

Querit̄ tredecimo Utrū ſint tm̄ tres operatões aīe vegetatiue. ſcꝫ nutrire. augere. ⁊ generare. ☞ Arguit̄ pmo ꝙ nō. q2 predicte opatões dicūtur naturales. ergo nō ſunt opatões aīe. q2 operatões aīe ſunt ſupra opatões nature. Secūdo ſic. operatio ꝯmunis viuētibꝫ et nō viuētibꝫ nō eſt operatio aīe. ſed generare eſt hmōi. g̃ ⁊c̄. Tercio ſic. ſi generatio eſſet opatio aīe ſequeret̄ ꝙ vbicūqꝫ eſſꝫ aīa poſſet eſſe generatio. ſed hoc eſt falſum. q2 orbata ⁊ impfecta nō generāt Quarto ſic. aīa eſt potentior natura corporea. ſed natura corporea eadē virtute dat ſpēm ⁊ debitam q̄titatem. ergo ſilr aīa vegetatiua. ⁊ ꝑ ꝯn̄s generare ⁊ augere non ſunt opationes diſtincte Quinto ſic. ꝑ idem res acquirit eſſe ⁊ ꝯſeruatur in eſſe. ſed ꝑ generatōem res acquirit eſſe ⁊ ꝑ nutritiōem ꝯſeruat̄ in eē ergo ille opatiões nō ſunt diſtincte ſicut nec creatio rerū ⁊ earū ꝯſeruatio ¶ In oppoſitū eſt p̄hs in lr̄a

Sciendū pmo. ꝙ poſtq̄ phus determinauit de obiecto potentie vegetatiue ſm ſe. ꝯſequēter de ipſo determinat ꝑ reſpectū ad operationes aīe vegetatiue. Et pmo determinat de ipſo vt ꝯgruit nutritiōi Secūdo ꝓut ꝑtinet ad augmētatōeꝫ. et tercio ꝓut ꝑtinet ad generatōem

Sciendū ſecūdo ꝙ nutrimentū ꝑtinet ad nutritōnem inq̄tum eſt in potentia ad corpus aīatum iam exiſtens. Rō eſt. q2 omne qđ nutritur eſt participans vitā. ⁊ om̄e ꝑticipās vitā eſt corpus aīatū. g̃ om̄e qđ nutrit̄ eſt corp9 aīatum. ſed alimentū eſt in potentia ad illud qđ nutrit̄ q2 nutrimentū ꝯuertit̄ in ſubam aliti. ergo vt ꝑtinet ad nutritionem eſt in potentia ad ſubam corꝑis aīati p̄exiſtentis. Nam corpus aīatum hꝫ in ſe humidū radicale in quo eſt calor naturalis. ſed calor ille ꝯtinue agit in humidū aliquid de ipſo ꝯſumendo ⁊ ad reſeruandū illud deꝑditum neceſſe ē ꝙ alimentū ꝯuertat̄ in ſubam aliti ꝑ nutritionē

Sciendū tercio ꝙ alimentū inq̄tum nutritiuū et augmētatiuū eſt idem ſm eſſe ⁊ materialiter. differt tn̄ rōne. nam corpus aīatum qđ nutrit̄ eſt q̄tum. ideo ſm ꝙ nutrimentū eſt in potentia ad ſubam corporis aīati eſt ſubiectū nutritōis. ſed ſm ꝙ eſt in potētia ad exequenduꝫ ⁊ ad dandū maiorē q̄titatē corpori q̄ p̄habuit eſt obiectū augmētationis ⁊ ꝑ hoc habet̄ ꝙ nutritio prior eſt augmentatione ⁊ ei ſubſeruit. q2 in nutritione fit ꝯuerſio alimenti in ſubam aliti. ſed in augmentatōe requirit̄ ꝯuerſio nutrimenti in maiorē q̄titatē q̄ fuerit deꝑditū de humido per actioneꝫ caloris naturalis.

Sciendū quarto ꝙ alimentū inq̄tum habet rōnem ſuperflui ⁊ eſt in potentia ad corpus aīatū nōdū p̄exiſtens eſt obiectū generationis. Differt tn̄ generatiua ab alijs. q2 nutritiua ⁊ augmentatiua hn̄t ſuuꝫ effectū in corꝑe cuius ſunt. q2 corp9 aīe vnitū auget̄ ⁊ nutrit̄ ꝑ iſtas vires ſed virtus generatiua hꝫ ſuū effectū nō in eo in quo eſt. ſꝫ in alio. q2 nihil ſe ipſum generat. ideo virtus generatiua appropinquat dignitati aīe ſenſitiue q̄ hꝫ ſuas opatōes circa res exteriores. licet excellentiori mō. q2 dt̄ Dioniſius ꝙ ſupremū inferioris ordinis attingit infimū ſuꝑioris ordinis. ideo inter iſtas potentias generatiua que eſt ꝑfectior quodāmō ꝯuertit̄ cū po

tentĳs aīe ſenſitiue. Ex quibꝫ pꝫ ꝙ augmentatiua ⁊ nutritiua deſeruiunt potentie generatiue

Sciendū quinto ꝙ predicte potentie duplr̄ diſtinguūtur Uno mō ex ꝑte obiectoꝝ. qꝛ alimētum vt eſt in potentia ad ſubam mem-broꝝ vel aīati eſt obiectū potentie nutritiue. ⁊ ꝓut eſt in potentia caro q̄ta vel corpus q̄tū eſt obiectū augmentatiue. et ſic eſt in potentia hoc aliq̄d. ⁊ ꝓut hꝫ rōnem ſupflui eſt obiectū generatiue. et ſic iſte tres potētie hn̄t vnū obiectū materialr̄. ſed ſunt tria formalr̄. Scđo diſtinguuntur ex ꝑte finis. qꝛ finis nutritiue eſt ꝯſeruatio indiuidui in ſuo eſſe. ⁊ finis augmentatiue eſt debita q̄titas. qua habita viuens p̄t debite ſuas oꝑationes exercere q̄-uis nō ſemꝑ nutriat̄. eo ꝙ nutritio eſt ad reſtauratōem humidi deꝑditi. Et qꝛ humidū deꝑditū ꝯtinue ꝯſumit̄ a calore naturali. Ideo ſemꝑ req̄ritur nutritio. Et finis generatiue eſt ꝯſeruatio ſpēi. ⁊ ſic nutritiua ꝯſeruat indi-uiduū in eſſe. augmentatiua ꝑficit in quantitate. et generatiua conſeruat eſſe ſpecificum

Concluſio prima. tm̄ ſunt tres oꝑatōes aīe vegetatiue. ſ. nutrire generare ⁊ augere. qꝛ oīs oꝑatio aīe vegetatiue vel eſt ꝓpter bonuꝫ ſpēi ⁊ ſic eſt generatio. Uel indiuidui ⁊ hoc duplr̄. vel ad ꝯſeruatōem indi-uidui in ſuo eſſe. ⁊ ſic eſt nutritio. vel ad ꝑfectiōem in q̄titate. ⁊ ſic eſt aug-mentatio. Ex quo ſeq̄tur ꝙ tm̄ tres ſunt potentie aīe vegetatiue. qꝛ tantuꝫ tres ſunt oꝑatōes eius ⁊ potentie ꝑ actus diſtinguūtur.

Dubitat̄ vtrū ſolū aīata nutriant̄. Rn̄det̄ ꝙ ſic. qꝛ quatu-tuor ſunt neccāria ad nutritōem. Primum eſt ꝟtus nutriens dans nutrito ſpēm. Secūdū eſt calor digerens qui eſt inſtrumētū illi⁹ virtutis. Terciū eſt receptaculū nutrimenti. Quartuꝫ eſt ſpongioſitas ⁊ poroſitas corꝑis. alꝭ nō recipet nutrimētū ſed ſolis aīatis iſta q̄tuor ꝯueniūt. g̃ ſola aīata nu-triūt̄. Et lꝫ ignis ſm̄ ſilitudinē đr nutriri. nō tn̄ ꝓprie nutrit̄ qꝛ illđ ꝓp̄e nu-trit̄ qđ in ſe aliq̄d recipit ad ꝯſeruatōeꝫ ſui eē in toto ⁊ in ꝑtibꝫ. ſed h̄ nō cō-uenit igni. qꝛ q̄uis in materia ꝯbuſtibili generat̄ nouus ignis. tn̄ ille nō ce-dit in ꝯſeruatōem ignis p̄cedentis. ſed eſt noua generatio ignis diſtincta a p̄cedēte. qꝛ totus ignis q̄ eſt ex aggregatōe pluriū ignitorum nō eſt ſimplr̄ vn⁹ ſed ſolū ꝑ aggregatōem. ſed in aīatis ꝯſeruat̄ humiditas in ꝑtibꝫ p̄exi-ſtentibꝫ ꝑ ꝯuerſionē nutrimēti in ſubam aliti. Et ꝑ taleꝫ ꝯuerſionē fit aug-mentatio ꝓprie dicta. ſed in igne ſolū fit augmentatio ꝑ additōnem ꝑtis ad ꝑtē. ſꝫ tn̄ ꝓpter ei⁹ maximā raritatē magis nutriri videt̄ int̄ oīa elementa

Ad rōnes an̄ oppoſitum Ad p̄mā đr ꝙ oꝑatiōes aīe ve-getatiue dicūt̄ naturales duplici de cā. Primo mō ꝓpter ſilitudinē cū oꝑa-tionibꝫ nature. qꝛ natura intēdit eē q̄titatē ⁊ ꝯſeruatōem indiuidui. ⁊ iſta fiūt ab aīa nobiliori mō q̄ a natura. Scđo qꝛ fiūt mediātibꝫ q̄litatibꝫ pri-mis q̄ ſunt inſtrumēta nature. ſꝫ tn̄ dn̄t ab oꝑatōibꝫ nature. qꝛ oꝑationes aīe ſꝫ effectiue a p̄ncipio intrinſeco. alie ꝟo a p̄ncipio exteriori. Ad ſcđaꝫ đr ꝙ generare aliq̄d in materia extrinſeca bn̄ ꝯuenit inaīatis. ſed generare ex materia interiori. ſcꝫ ꝑ ſemen deciſum a generante in quo ſemine eſt vir-tus formatiua fetus generandi ſolum ꝯuenit animatis ⁊ etiam perfectis

Ad terciā dr̄ ꝙ generare ſolū ꝯuenit viuentibꝫ ꝑfectibꝫ ⁊ non omībꝫ. et ſic neq̄ potentie ſenſitiue omēs ſunt cuiuſlibet aīalis. ſed ſolus tactus. Ad quartā dr̄ ꝙ generatio viuentiū eſt ex ſemine diffuſo a generante qđ neccārio eſt parue q̄ntitatis. ideo oportz genitum eſſe parue q̄ntitatis in ṗnci pio. ideo requirit̄ vis augmentatiua ad acq̄rendū debitam q̄ntitatez. ſed in aīatum generat̄ ex materia exteriori ſeparata ab agente. ideo ſimul recipit ſpēm et q̄ntitatē ſm̄ q̄ntitatem ſue materie Ad q̄ntam dr̄ ꝙ licet viuēs ꝑ eandē cām vl̄em acq̄rat eſſe ⁊ ꝯſeruet̄ in eſſe. nō tñ per eandē cauſam par ticularē ſed ꝑ virtutē generātis acq̄rit eſſe. ꝑ virtutē nutritiuā vero ſibi in trinſecā ꝯſeruatur in eſſe.

Quare hmōi aīe ṗncipiūz potentia eſt poſſibilis ſaluare ſuſcipiens ipam ſm̄ ꝙ eſt hmōi. Alimētū aūt preparat opa tionē vnde ṗuatūz alimento nō p̄t eſſe. Om̄ aūt ſunt tria. qđ alitur. ⁊ quo alitur. ⁊ alens. alens q̄dem eſt ṗma aīa. qđ vero alitur eſt habens hoc corpus. quo vero alitur alimentum. Om̄ aūt a fine appellari oīa iuſtū eſt. Finis aūt eſt generaſſe quale ipſum. erit vtiq̄ prima anima generatiuūz quale ipm Eſt autē quo alitur dupl'r. ſicut ⁊ quo gubernat̄ et manus ⁊ temo. hoc q̄dem mouēs ⁊ motum. illud aūt mouens ſolum Om̄e aūt alimentū neccārium eſt decoqui. Opatur aūt deco ctionē calidum. vñ om̄e aīatum habet calorē. Figuraliter q̄dem igitur alimentum quid ſit dictū eſt. certificandū aūt eſt poſterius de ipſo in ꝓprijs rōnibꝫ

Queritur decimoquarto. Utrum ſint alique virtutes na turales ſubſeruientes potentie nutritiue. ☞ Arguitur primo ꝙ non quia potentia nutritiua ⁊ alie potentie vegetatiue ſunt actiue. ſed potentia vegetatiua non indiget aliquo ad hoc ꝙ operetur. ergo ⁊c̄. Minor patet quia per hoc differt potentia actiua a paſſiua. quia actiua operatur per ſe in paſſum diſpoſitum ſine aliquo adiuuante. paſſiua vero non Secun do ſic. quicquid poteſt virtus inferior poteſt virtus ſuperior ⁊ cum hoc plꝰ ſed anima vegetatiua eſt ſupior ad virtutes naturales neq̄ indiget alijs virtutibus a ſuis potentijs. ergo potentie nutritiue non ſubſeruiūt virtu tes naturales

In oppoſitum arguitur. quia nutritiua non poteſt perficere ſuas ope rationes niſi mediante humido frigido calido ⁊ ſicco. ergo ſibi ſubſeruiūt virtutes naturales

Sciēdum p̄rio ꝙ poſtq̄ phūs determinauit de obiecto
et actibus anime vegetatiue. Hic ꝯñter determinat de ipſa ⁊ partibꝫ eius
primo diffiniens potentiam nutritiuā ſic eſt principiū potens ſaluare ſuū
ſuſceptiuū inq̄tū hm̄oi ipſa eñ ſaluat ſuū ſubiectū mediante alimēto iō pri
uatū alimēto nō pt̄ viuēs ſaluari ineſſe Et qꝛ alimētū ē p̄ncipiū nutritōis
ſicut potentia nutritiua. ideo ne credamus illam diffinitōnem conuenire
alimento phs oſtendit quomō dr̄ñter potentia nutritiua ⁊ nutrimentum
ſint principia nutritōnis dicens ꝙ in nutritōne tria requirūtur ſcꝫ qđ ali/
tur quo alitur ⁊ alens. Primū qđ alitur eſt corpus habēs aīam. Illud q̄
alitur eſt alimentum. ⁊ alens primum eſt anima vegetatiua cum potentia
nutritiua.

Sciendum ſecundo ꝙ inter potentias anime vegetatiue
eſt duplex ordo. Primus eſt ordo generatōis ſm quē potentia nutritiua q̄
ordinaᷓ ad cōſeruatōnem indiuidui eſt prima ⁊ augmentatiua ꝑ quā acq̄
ritur completa quātitas eſt. ſcđa generatiua ſaluans eſſe ſpecificū eſt tercia
Etiam nutritiua ab alimento ſepat ſupfluum ⁊ ipm̄ reſeruat ꝓ potētia ge
neratiua ſibi p̄parādo materiā. ⁊ illud qđ non eſt ſupfluū mittit ad ſingu
la membra ſed augmentatiua perficit q̄titatem viuētis vt poſſet genera/
re. ideo opatio aīe vegetatiue dꝫ ſequi ſm naturā terminū augmenti ⁊ vbi
p̄cedit impedit augmentatōnē. Iō generatiua p̄ſupponit alias potētias
Alius eſt ordo nature ⁊ ꝑfectionis ſm quē generatiua eſt prima quia eſt
perfectiſſima. Eſt eñ potentia ꝑ quā aliquid in ſe ꝑfectū alteri tribuit eſſe
ꝑfectū. Tūc eñ vnūq̄dq̄ perfectū ē qñ poteſt alterū facere tale quale ipm̄
eſt. vt diciᷓ quarto metheoroꝝ. ideo generatiua eſt finis aliaꝝ potentiaruꝫ
anime vegetatiue. Et cum oīa a fine appellari iuſtuꝫ eſt ⁊ finis generatiue
eſt generare ſibi ſimile ſm ſpeciē. Ideo bene diffiniᷓ anima vegetatiua ꝙ ē
p̄ncipiū generatiuū alterius ſibi ſimilis ſm ſpeciē.

Sciendum tercio ꝙ ne credatur aīam ſolum habere nu/
trimentū ꝓ inſtrumento quia dictū eſt nutrimentū eſſe inſtrumentū eius.
phs oñdit ꝙ habet vnū aliud. Eſt eñ duplex inſtrumentū quo aliq̄d aliᷓ
ſicut eſt duplex inſtrumentū quo nauis gubernaᷓ. ſcꝫ manu tanq̄ ꝑ inſtru/
mentū cuꝰ forma eſt anima ⁊ gubernaᷓ themone tanq̄ ꝑ inſtrumentum
ſepatum qđ eſt mouens nauim ⁊ motum a manu ⁊ manus ſolū mouetur
a principio intrinſeco. vñ ſicut gubernator vtitur quodam inſtrumēto cō/
iuncto ⁊ quodā ſepato ita potentia vegetatiua vtitur calore naturali ꝓ in/
ſtrumento cōiuncto ⁊ nutrimento ꝓ inſtrumēto ſepato ⁊ ſicut nauta medi
diante manu mouet themonē quo mouet nauim. ſic aīa cū calore mouet
et decoquit alimentū ⁊ per alimentū moueᷓ nutrimentū. Ideo oportet oē
qđ nutritur habere calorem naturalem qui eſt principium digeſtionis.

Concluſio alique virtutes naturales ſubſeruiunt potentie nutritiue q̄
ſunt attractiua nutrimenti ⁊ retētiua attracti digeſtiua retenti ⁊ expulſiua
ſuperflui. patet quia ſine iſtis virtutibus non poteſt fieri nutritio viuentis
ergo requirūᷓ tanq̄ ſubſeruiētes potentie nutritiue vnde attractiua attra/
hit nutrimentū ad ſingula membra. ſicut magnes attrahit ferrum ⁊ hoc
exiſtens in ſingulis membris iuuaᷓ calore eleuante cibū ſicut ignis eleuat

oleum in lampade iuuatur etiam poroſitate membroꝝ. Sed retentiua requiritur ad retinendū alimentū in loco digeſtionis vſqꝫ quo debite alterec̄ et fiat ſimile nutrito ⁊ ſicco iuuac̄ retinente ⁊ frigido condenſante. Sꝫ digeſtiua requiric̄ ad decoquendū ⁊ digerendū cibum vt aſſimilec̄ nutrito ⁊ iuuac̄ calore alterante ⁊ humido quo nutrimētū eſt ſuſceptibile figure mēbroꝝ. Sed expulſiua requiric̄ ad expellendum ſupfluū nutrimenti ⁊ iuuatur calore rarefaciente ⁊ aperiente venas ⁊ humiditate laxante ⁊ qn̄qꝫ ventoſitate ⁊ frigiditate ingroſſante. Unde notandū ꝙ quattuor ponūtur digeſtiones. Prima fit in ſtomacho vbi ſeparatur purū ab impuro. Impurū mittic̄ in inteſtina. purū aūt recipic̄ in epate in quo fit digeſtio ſecūda vbi illud quod eſt ſubtile in alimento per venas epatis ductū capit colorē ſanguinis ⁊ deducic̄ ad extremitatem venaꝝ in quibꝫ fit tercia digeſtio ⁊ mutatur in album colorem ⁊ ab eo ſeparatur quedam aquoſitas que in facientibꝫ vrinā recipic̄ in veſica. Quarta digeſtio fit in membris vbi purū de alimento aſſilac̄ ſubē mēbri ⁊ ꝯuertic̄ in ſubam aliti.

Quattuor ſunt digeſtiones

Dubitatur vtrū ſemen ſolum ſit ſuperfluum alimenti videtur ꝙ non. quia filius nō aſſilarec̄ patri ſed boui ſi nutrimētū eſſet caro bouis. Ad dubiū rn̄detur ꝙ ſupfluum alimenti inqꝫtum vis generatiua eſt ſibi impreſſa ꝯuenienter dicic̄ ſemen. vn̄ alimentū p̄mo accipit quandam virtutē cōmunē reſpectu partium corporis ⁊ in fine determiatur ad quālibet partē. Ideo non accipic̄ pro ſemine id qđ p̄dem eſt cōuerſum in ſubam membroꝝ per quandā reſolutōnem ſed illud qđ eſt in ꝓxima diſpoſitōne ad conuerſionē ⁊ ꝓbac̄ ſi illud reſolutuꝫ ꝓcederet a natura generantis tunc tendec̄ ad corruptōem ⁊ ſic nō haberet virtutē generandi ſibi ſimile ſm̄ ſpeciē ſi vero retineret naturam partis a qua reſoluic̄ cū ſit cōtractū iam ad naturam determiate ꝑtis nō haberet virtutē mouēdi ad naturam totius niſi forte dicerec̄ ꝙ eſſet reſolutū ex oībus partibus retinens naturam partiū ⁊ ſic ſemen eſſet quodāmō paruū aīal. ⁊ ḡ fit ſeparatio ſeminis ab alimento quādo habet virtutē cōmunē reſpectu oīm partiū corporis. Et ad rōnem dicic̄ ꝙ aſſimilatio geniti ad generās non attenditur penes materiam ſed penes formā ⁊ virtutē generatiuam q̄ eſt ab aīa.

Ad rationes Ad primā dicic̄ ꝙ hmōi virtutes naturales dicunc̄ miniſtrare ⁊ appropriare materiam anime vegetatiue non ꝙ dant virtutem agendi. ſed quia preparant illud in qđ agit potentia nutritiua.

Ad ſecūdā dicic̄ ꝙ licet aīa vegetatiua cōtineat virtualiter omnes virtutes naturales nō tn̄ formaliter. iō vtic̄ eis tanqꝫ inſtrumento.

Etermiatis āt his dicamꝰ cōiter de oī ſenſu. Senſus aūt in moueri aliq̄d ⁊ pati accidit. ſicut dictū eſt. videc̄ em̄ q̄dā alteratio eſſe. Aiunt āt q̄dā ⁊ ſile a ſili pati. Hoc aūt quō poſſibile aut īpoſſibile dictū eſt in vlibꝫ rōnibꝫ de agere

et pati Habet āt dubitatōem ꝑpter q̇d ſenſuȝ ipoꝝ nō ſit ſen
ſus ⁊ quare ſine his que ſunt extra non faciunt ſenſum in exi
ſtente igne ⁊ terra ⁊ aliĳs elementis. quoꝝ eſt ſenſus ꝑ ſe. aut
ſm accn̄s his. Manifeſtum igitur eſt ꝙ ſenſitiuū non eſt in
actu ſed potentia tm̄. Unde nō ſentiunt ſicut cōbuſtibile nō
comburitur ipm a ſeipo ſine combuſtiuo. Cōbureret enim ſe
ipſum. ⁊ nihil indigeret actu ignem eſſe. Quoniā autē ſentire
dicimus dupliciter. Potentia em̄ audiens ⁊ videns audire
et videre dicimus. ⁊ ſi forte dormiens. ⁊ qđ iam operans du
pliciter vtiqȝ dicetur ⁊ ſenſus. hic quidē ſicut potentia. ille ve
ro ſicut actu. Similiter autem qđ ſentitur. qđ potentia ens
et quod actu. Primū quidem igitur tanq̄ȝ ſit idem pati ⁊ mo
ueri. ⁊ agere ⁊ mouere dicimus. Et nāqȝ motus eſt actus q̇/
dam imperfectus tamen. ſicut in alteris dictū eſt. Omnia āt
patiuntur ⁊ mouentur ab actiuo ⁊ actu ente. Unde eſt qui/
dem ſimile a ſimili pati eſt autē vt a diſſimili ſicut diximus.
Patitur quidem enim quod diſſimile. paſſum aut ſimile eſt.

Diuidendum autē de potentia ⁊ actu eſt. Nunc em̄ ſim
pliciter dicimus que habemus de ipſis. Eſt quidem enim ſi
cut ſciens ali quid. ſicut ſi dicamus hominem ſcientem. quo
niam homo eſt de numero ſcientium ⁊ habentium ſcientiaȝ
Eſt autem ſicut iam dicimus ſcientem habentem grāmati/
cam. vterqȝ autem horum non eodeȝ modo poſſibilis. Sȝ
hic quidem quoniam genus huius ⁊ materia eſt. Ille autem
quia volens poſſibilis eſt conſiderare niſi aliquid prohibeat
exterius Iam autem conſiderans actu eſt per ſe ⁊ proprie ſci
ens hāc litteram a. Ambo quidem igitur primi ſm potenti
am ſcientes ſunt ſed hic quidem per doctrinam alteratus ē.
et multotiens ex contrario mutatus habitu. hic autem ex eo
ꝙ habet ſcientiam aut grāmaticam ex non agere autem in a
gere mutatur. Non eſt autem ſimpliciter neqȝ agere neqȝ pa
ti. ſed aliud quidem corruptio que a contrario. aliud aūt ſa/
lus magis eſt eius qđ eſt potentia ab eo qđ eſt actu. Et ſimi
liter ſic ſicut potētia ſe hȝ ad actū. Speculās em̄ fit hn̄s ſciaȝ
qđ vere aut nō ē alterari. In ipm em̄ additio eſt. ⁊ in actum
ire aut alterū genus alteratōis eſt. vn̄ non bene habet dicere

ſapiẽtẽ cũ ſapiat alterari.ſicut nec edificatorẽ cũ edificat. In actũ q̃dẽ igiť ducẽs ex potẽtia ente ſcḋm ĩtelligere ⁊ ſape ñ doc trinã.ſ; alterã habere denoĩatõnẽ iuſtũ eſſe. Ex potẽtia autẽ ente addiſcẽs et accipiẽs ſciam ab actu ente ⁊ didaſculo aut neq; pati dicẽdũ ſicut dictũ ẽ.aut duos eſſe modos alteratõ nis.⁊ eã q̃ in priuatiua diſpõnes mutatõem.⁊ eã q̃ in habitꝰ et naturã. Senſitiui aũt ꝑma q̃dẽ potẽtia mutatio fit a gene rante. Cũ ãt generatũ ẽ.h; iã ſicut ſciam ⁊ ſentire.qḋ aũt ſcḋm actũ ſilr̃ dr̃ ĩpi ꝯſiderare. Differt aũt q: hmõi actiua opatio nis extra ſũt viſibile ⁊ audibile.ſil'ãt ⁊ reliqua ſenſibiliũ. Cã ãt qm̃ ſingulariũ q̃dẽ ſcḋm actũ ſenſus. Scĩa autẽ vl'ium.nec eñ in ipa q̃dãmõ ſũt aĩa vñ intelligere ĩ ipa ẽ cũ velit.ſentire aũt nõ ẽ in ipa. Neceſſariũ ẽ ãt eſſe ſenſibile. Silr̃ aũt ⁊ hoc ſe habet in ſciẽtijs ſenſibiliũ ⁊ ꝓpter eandẽ cãm.q: ſenſibilia ſingulariũ ſunt ⁊ exterioꝝ. S; de his q̃dẽ certificare tp̃s fiet et in rurſum. Nũc aũt tm̃ ſit diffinitũ.qm̃ cũ nõ ſimplr̃ ſit qḋ potẽtia ſit ſ; aliud q̃dẽ.ſi dicamꝰ puerũ poſſe militare Aliud ãt ſicut ĩ etate exñtẽ ſic h; ſenſitiuũ. Qm̃ aũt innoĩata ẽ ipoꝝ differẽtia. Determĩatũ ẽ ãt de his qm̃ altera.⁊ quõ altera.vti aut neceẽ ipo pati ⁊ alterari tanq̃; ꝓprijs noib;. Senſitiuũ aũt potẽtia ẽ.q̃le iam actu ſenſibile.ſicut dictũ ẽ.patiť quidẽ; igiť nõ ſil'e ens paſſũ aũt aſſimilatũ ẽ.⁊ ẽ quale illud.

Queriť decimo quinto.vtrũ ſenſus ſit potentia paſſiua. Arguiť ꝙ nõ q: genera q̃ñcũq; aliquoꝝ duoꝝ vnũ eſt inferius ⁊ ẽ actiuũ etiã ſuperius erit actiuũ.q: eſt maioris virtutis.ſed potentia vegetatiua q̃ eſt inferior ad ſenſitiuã eſt actiua.ergo a fortiori ſenſitiua erit actiua Se cũdo ar̃.ſemꝑ formalıꝰ eſt actiuũ.ſed potentia ſenſitiua formalior eſt vege tatiua.ergo cũ vegetatiua ſit actiua etiã ſenſitiua Tercio ar̃.iudicare eſt agere.ſed ſenſus iudicat de ſenſibili.g̃ ſenſus eſt virtus actiua. Quar to ar̃.agens eſt nobilius paciente.ſi ergo ſenſus pateretũ a ſenſibili oporte ret obiectum exterius eſſe nobilius ſenſu.ſed hoc eſt falſum.igitur ⁊c̃.

Quinto ar̃.oculi cattoꝝ ⁊ lupoꝝ reſplendent in tenebris quod nõ eſſet

niſi viſio fieret extra mittendo.ḡ ſenſus eſt virtus actiua ⁊ nō paſſiua.
In oppoſitum eſt phūs in littera Pro reſponſione ſcien/
dum eſt primo ꝙ poſtꝗ phs determiauit de aīa vegetatiua ⁊ eius poten
tijs ꝯñter determiat de aīa ſenſitiua ⁊ potētijs eiuſdē. Et p̄mo inq̄rit que
dam cōmunia oībus ſenſibus. Secundo inquirit ꝓpria circa vnūquēq̄
ſenſum.vñ primo inquirit de compatōne ſenſus ad ſenſibile ⁊ quō ſenſus
eſt qñq̄ in potentia ⁊ qñq̄ in actu ⁊ qualiter ducit̃ de potentia in actū.

Sciendum eſt ſecundo ꝙ ad cognoſcendum qualis po/
tentia ſit ſenſus phs diſtinguit potentiam ad ſcire. Vñ duplex eſt poten
tia quedam eſt eſſentialis que eſt ad actum primū. vt homo ignorans ha/
bet potentiam ad ſciam que eſt actus p̄mꝰ ſcientis. Alia eſt potentia acci
dentalis que eſt ad actum 2m vt habēs ſcientiā eſt in potentia ad actū 2m
ſcientis qui eſt conſiderare. Et due iſte potentie drūt.q̄a prima dicit̃ re/
mota.ſc̄da vero ꝓpinqua reſpectu oꝑatōnis.quia vt dicit̃ in textu habens
habitū ſcientie ꝯſiderat dū vult niſi aliq̄d exterius ꝓhibeat ⁊ de potentia
ſecūda poteſt aliquis ſeipm reducere de potentia ad actum ſed de p̄ma nō
Sc̄do differūt q̄a p̄ma potentia bene ſtat ſub habitu ⁊ actu cōtrario vt in
tellectus ſub errore ꝯtrario ſcientie. Sc̄da vero nō licet qñq̄ ſtet cū priua
tione actus vt hñs habitū nō ſemꝑ actu ꝯſiderat.

Sciendum eſt tercio ꝙ duplex eſt paſſio quedam ē cor/
ruptiua que eſt receptio forme in ſubiecto cum remotione alicuiꝰ ꝑfectōis
in eo p̄cedentis vt cū aliq̄d mutat̃ de ꝯtrario i ꝯtrariū. Alia eſt ꝑfectiua q̄
eſt receptio forme in aliquo ſine remotōne forme p̄cedētis vt cū res mutat̃
de potentia in actū ꝓpriū ⁊ talis paſſio non eſt corruptio ſed ſalus ⁊ perfe
ctio potentie.ideo qñ aliq̄s hoc modo patit̃ non ꝓprie alterat̃ vt qñ habēs
ſciam actu ſpeculat̃ nō ꝓprie alteratur ſicut neq̄ edificator dum actu edifi
cat. Sed argueret̃ quia addiſcens ſepe mutat̃ de habito ꝯtrario in ꝯtrariū
vt ab errore in ſciam.ḡ ꝓprie patit̃ dōm ꝙ ibi eſt quedā ſimilitudo altera/
tionis que eſt de cōtrario in cōtrariū non eſt tamē alteratio ꝓprie dicta .q̄a
in alteratōne ꝓprie dicta ſemꝑ requirit̃ ꝙ ſit ꝓceſſus de cōtrario in cōtrariū
modo acq̄ſitōni ſciētie accidit ꝙ addiſcēs prius ſit in errore ⁊ poteſt fieri ſci
entia ſine hoc ꝯtrario. Ideo nō ꝓcedit ꝑ ſe ab alio ꝯtrario.

Concluſio prima ſenſus eſt potentiā paſſiua ꝓbat phūs
ſi eſſet potentia actiua ſequeret̃ ꝙ ſenſus ſentiret ſeipm ⁊ ꝙ ſentiret ſine ob
iecto exteriori qđ eſt impoſſibile.patet ꝯña q̄a ſm antiquos ſenſus cōponi
tur ex igne aqua ⁊ terra ⁊ ceteris elementis ſenſibiliū vt oīa ſenſibilia poſ
ſet cognoſcere.ſed iſta ſunt ſenſibilia.ḡ de neceſſitate ſentiret ſeipm ſine ob
iecto exteriori q̄a ad agendū ſufficiunt virtus actia ⁊ paciens diſpoſitū ſibi
applicatū vt ſi combuſtibile haberet vim actiuā ad cōburendū tūc ſine vir
tute exteriori cōbureret ſenſum Tercio ꝓbatur q̄ ſenſus in ſentiēdo re
cipit ſpecies ſenſibiles a ſenſibili qđ eſt obiectum eius ſed recipe eſt pati.ḡ
ſenſus eſt potentia paſſiua.

Concluſio ſecunda potentia ſenſus ad ſentire reducitur i
actum a ꝓprio obiecto nam oīa agunt̃ ⁊ patiunt̃ a ꝓprio agente ⁊ mouente

ſed obiectũ ſenſus eſt ꝓpriũ agens ⁊ mouens reſpectu ipius. igiť ab eo re/
duciť in actum.

Concluſio tercia potentia ad ſenſum vt eſt actus primus
reduciť in actum a generante. patet. q̇a dans formã dat ꝯña formã. ğ ge/
nerans aiam ſenſitiuã dat etiã ſenſum q̇ ꝑ ſe ꝯſeq̇tur ad ipam aiaꝫ ſicut ſci
entia eſt actus pᷓm⁹ ſcientis ⁊ ꝯſiderare actus ſecũdus. ſic ſenſus eſt act⁹
pᷓm⁹ ſentientis. ⁊ ſentire actus ſecũdus. In hoc tñ eſt dr̃a q꞉ intellectus ē
vl̃ium cũ ſit potentia imaterialis. ⁊ ſenſus ſingulariũ cũ ſit virtus corpo/
ralis et organica.

Dubitatur. vtrum ſenſus ſit tm̃ ſingulariũ cum tamen di
catur in fine libri poſterioꝝ ꝙ ſenſus ē vl̃ium. Pro dubio ſciendũ ē ꝙ du
plex eſt principiũ agendi quoddã eſt ipm agens. Aliud eſt rõ agendi ſub
cui⁹ rõne agit illud qđ agit. Ideo in ſenſacõe eſt aliq̇d qđ ſentiť ſcꝫ ipm ſen
ſibile ⁊ rõ ſentiendi ſub q̃ ſentiť. Tũc dr̃ ꝙ rõ obiecti ſenſus eſt vl̃is q꞉ ali
ter nõ eſſet potentia ſenſitiua nec haberet vnũ obiectũ ſub cui⁹ rõe forma
li cognoſceret oĩa q̃ apprehendit. Diciť ſcđo ꝙ obiectuꝫ ſenſus q̄tũ ad id
qđ ſentitur eſt ſingulare. q꞉ cognitio hꝫ fieri per hoc ꝙ cognitũ eſt in cogno
ſcente ſm ſuã ſilitudinẽ. Et q꞉ virtus eſt ſenſus corporea. iõ recipit ꝑticu/
lariter ſilitudinẽ ſenſibilis ꝑticularis. iõ ꝯñter dr̃ ꝙ ſenſus q̄tũ ad actũ ē ſin
gulariũ ⁊ q̄tum ad obiectum eſt vl̃ium. ſed intellectus eſt vtroqꝫ modo
vl̃ium. Ubi notandũ ꝙ quattuor ſunt gradus apprehenſionis. Prim⁹ eſt
in quo abſtrahiť forma rei a materia ſed nõ a ꝑncipijs materie nec a cõdi/
tionib⁹ ei⁹ q̇ fit ꝑ ſenſum exteriorẽ. Secũdus qñ forma rei cognite abſtra/
hiť a materia ⁊ a principijs materie ſꝫ nõ a cõditõnib⁹ eius q̃ ꝯuenit yma
ginatõni. Tercius qñ a ſpẽb⁹ ſenſatis abſtrahũtur intentõnes nõ ſenſa/
te nõ tñ fit abſtractio a ꝯditõnib⁹ materie ⁊ iſta fit ꝑ eſtimatiuã. Quartus
qñ abſtrahiť forma a materia ⁊ a ꝑncipijs materie ⁊ a conditõnib⁹ eius
que fit per intellectum.

Ad rõnes ante oppoſitum Ad primã dicitur ꝙ maior ha
bet veritatẽ qñ ſuperius ⁊ inferius ordinãtur ad eunde finẽ. mõ potentia
ſenſitiua ⁊ vegetatiua ordinanť ad diuerſos fines Diciť vltra ꝙ paſſiuuꝫ
ſuꝑioris ordinis eſt perfectius actiuo inferioris ordinis. mõ totũ gen⁹ po
tentie ſenſitiue ē ſupra gen⁹ potẽtie vegetatiue. ⁊ ꝑ h̄ ſoluiť ſcđa rõ. Ad
terciã dr̃ ꝙ qñ ſenſus ē in trãſmutari patiť a ſenſibili. ſꝫ qñ ē in trãſmuta/
to eſſe p̄t agere ⁊ iudicare de ſenſibili ꝑ formã ſibi impreſſam. q꞉ nulla ē po
tentia adeo paſſiua q̇n p̄t agere ꝑ formã ſui actiui in eo receptã Ad q̄rtã
dr̃ ꝙ agẽs ea rõe q̃ agit ē nobilius paſſo ſꝫ nõ ſꝑ ſimpl̃r. Jõ obiectũ ſenſus
inq̄tũ ē actu tale q̄lis ē ſenſus i potẽtia hꝫ rõeꝫ ꝑfectõis Ad q̇ntã dr̃ ꝙ
talis emiſſio lumis nõ fit ab oculis cattoꝝ inq̄tũ in eis ē ꝟtus viſiua. ſꝫ in
q̄tũ ſunt corꝑa terſalenia ⁊ polita. Jõ viſus nõ hꝫ ſe actiue in videndo.

Jcendũ aũt eſt ſm vnũquẽqꝫ ſenſum de ſenſibilib⁹ pri
mo. Diciť aũt ſenſibile tripliciter. quoꝝ duo q̇dẽ dicim⁹ ꝑ ſe
ſentire. vnũ aũt ſm accñs. Duoꝝ aũt aliud q̇dẽ ꝓpriũ ē vni/

vſcuiuſqꝫ ſenſus.aliud aūt cōmune oīm. Dico aūt ꝓpriū quidem qđ nō cōtingit alio ſenſu ſentiri ꝛ circa qđ nō ꝯtingit errare vt viſus coloris ꝛ auditus ſoni ꝛ guſtus humoris. Tactus autem plures habet differentias. Sed vnuſquiſqꝫ iudicat de his. ꝛ non decipitur viſu. quoniā color. neqꝫ auditus quoniam ſonus ſed quidēꝫ coloratū aut vbi. aut quid ſonās Hmōi quidem igitur dicunt̄ ꝓpria vniuſcuiuſqꝫ. Cōmunia autem quinqꝫ motus quies numerus figura magnitudo. hmōi em̄ nullius vnius ſunt ꝓpria ſed cōmunia omnibꝫ Tactui em̄ motus aliquis ſenſibilis ꝛ viſui. per ſe quidē igit̄ ſunt ſenſibilia hec Secūdū accidens autem dicitur ſenſibile vt ſi album ſit Dyarri filius ſꝫm accidens Etenim hoc ſentitur. quoniā accidit albo hoc quod ſentit̄. Unde nihil patit̄ ſꝫm ꝙ hmōi eſt a ſenſibili. Senſuum autem ſꝫm ſe propria ꝓprie ſenſibilia ſunt: et ad que ſubſtantia apta nata eſt vniuſcuiuſqꝫ ſenſus.

Queritur decimoſexto vtꝝ quinqꝫ ſenſibilia cōia q̄ ſunt motus quies nūerꝰ figura ꝛ magnitudo ſint ſenſibilia ꝑ ſe. Arguit̄ ꝙ nō qꝛ numerus nō cadit ſub ſenſu ſed ſolū cognoſcitur ab intellectu. quia numerus eſt multitudo menſurata per vnū. ſed talis menſuratio fit per collationem que pertinet ad rōnem. ergo numerus non eſt ſenſibile cōmune.

Scđo ar̄. qꝛ ſenſibile cōe ē qđ ꝑcipit̄ ab oībꝫ ſenſibꝫ. ſꝫ tactꝰ ꝛ viſus ſolū ꝑcipiūt ꝑdicta q̄nqꝫ. qꝛ magnitudo ꝛ figura nō ꝑcipiūt̄ ab alijs ſenſibꝫ. g̃ iſta nō ſūt ſenſibilia cōia. Tercio ar̄. illud ſentit̄ ꝑ accñs qđ ſentit̄ ꝑ aliud ſꝫ predicta ſolū ſentiūtur per aliud ſcꝫ ꝑ ſenſibilia ꝓpria. ergo non ſunt ſenſibilia per ſe.

In oppoſitum eſt phūs in littera ſciendum primo ꝙ poſtq̄ꝫ phs oñdit quō ſe hꝫ ſenſus ad ſenſibilia cōſeq̄nt̄ incipit determiare de ſenſibilibus ꝛ primo determiat de ipis in cōi oſtendēdo q̄d ſit ſenſibile cōmune ꝛ quid ꝓpriū ꝛ poſtea determinat de ſenſibilibus ꝓprijs in particulari. vnde primo premittit diuiſionem ſenſibilis in cōi. quia diuidit̄ dupliciter. nam quoddā ē ſenſibile ꝓpriū ꝛ quoddā cōmune que ambo ſunt ſenſibilia per ſe. Aliud vero eſt ſenſibile ꝑ accñs.

Sciendū ſecundo ꝙ ſenſibile ꝓpriū ē qđ nō ꝯtingit alio ſenſu ſentiri ꝛ circa qđ nō ꝯtingit ſenſū errare vt viſꝰ coloris auditꝰ ſoni viſus eı̄ n̄ decipit̄ circa colorē ſed bn̄ circa coloratū qđ ē ſenſibile ꝑ accñs. Et

ad hoc ꝙ aliqs ſenſus nō decipiaṫ circa ſenſibile ꝓpriū tres ꝯditōnes reqꝛ runṫ. Prima eſt ꝙ ſit debita diſpoſitio organi ſenſus defectu cuius febricitans male iudicat de ſaporibꝫ Secūda eſt ꝙ ſit debita diſpoſitio mediȷ̄ defectu cuiꝰ iudicamus ſolem de mane rubeū. Tercia eſt ꝙ ſit debita diſtantia ſenſus a ſenſibili defectu cuiꝰ ſol videṫ bipedalis ꝗ̄titatis vel rubeum viſum a longe videṫ nigrū. Et poteſt addi quarta cōditio ꝙ ſit debita virtus ſenſibilis ſic ꝙ nō eſt nimis magna nimis fortis nimis parua. Sꝫ cōmune eſt qḋ pluribꝫ ſenſibꝫ cognoſciṫ circa qḋ ꝯtingit ſenſum errare et ſunt qnqꝫ in principio numerata. ꝛ ſic patent due drñe inter ſenſibile cōmune ꝛ ꝓprium que habētur in textu

Iſte condiciones obſeruate ſenſus nō decipitur circa ſuum ſenſibile proprium

Sciendum tercio ꝙ aliqui dixerūt ſenſibilia cōmunia eſſe ſenſibilia ꝑ ſe primo. qꝛ ſenſibilia cōmunia ſunt obiecta ꝓpria ſenſus cōmunis Scḋo qꝛ ſenſibilia ꝓpria non poſſunt eſſe ſine ſenſibilibꝫ cōmunibus pñt tamē eſſe ſine ſenſibilibꝫ ꝑ accñs. Sed ṗmā rōnē improbat ſanctus Thomas. qꝛ falſum eſt ſenſibilia cōmunia eſſe obiecta ſenſus cōmunis. qꝛ ſenſus cōmunis percipit oīa obiecta ſenſuū particularū ꝛ etiaꝫ actiones eoꝝ. ergo non habet obiectū diſtinctū ab obiectis qnqꝫ ſenſuū particulariū. ꝛ ſic illa ſenſibilia cōmunia nō ſunt primo obiecta ſenſus cōmunis Item oīs potentia per ſe ṗmo fertur in ſuuꝫ obiectū. ſed ſenſus cōmunis non percipit per ſe primo iſta ſenſibilia cōmunia. ſed mediantibꝫ ſenſibꝫ ꝓpriȷ̄s. Similiter ſecūda rō non valet. quia ſi ſic ſequereṫ ꝙ ſubſtantia eſſꝫ per ſe ſenſibilis. cū ſit ſubiectū ꝓprioꝝ ſenſibiliū ſine quo eſſe nō poſſunt

Sciendum eſt tercio ꝙ non omne agens infert paſſionē cuilibet patienti. ſed ſolū patienti diſpoſito. cū ergo ſentire conſiſtat in quodam pati quicqd ꝑ ſe facit in alteratōne ſenſus a ſenſibili eſt ſenſibile per ſe et hoc contingit dupliciter. Uno mō qꝛ ſenſibile īmutat ſenſum ꝑ ꝓpriaꝫ ſpeciem. Alio mō qꝛ per ſe facit ad modū īmutandi. licet non agat per ꝓpriam ſpeciē. ideo tam illud qḋ īmutat per ꝓpriam ſpeciem ꝗ̄ illud qḋ facit ad modū īmutandi diciṫ ſenſibile per ſe. Sed ſenſibile ꝑ accidens diciṫ qḋ accidit ſenſibili per ſe ꝛ non facit paſſionē in ſenſu neqꝫ ꝑ ꝓpriam ſpecieꝫ neqꝫ ad modū īmutandi. ꝛ ideo iṗo mutato non mutatur iudiciū ſenſus. Ex quo patet tercia differentia inter ſenſibile per ſe ꝛ ꝑ accñs.

Sciendum eſt vlterius ꝙ ad ſenſibile per accidens duo requirūtur. Primo ꝙ accidat ſenſibili per ſe. Secūdo ꝙ ſtatim apprehendatur a ſentiente cognito ſenſibili per ſe. ſi eñ aliquid acciderit ſenſibili per ſe qḋ tñ lateret ſentientē non diceret ſentire ꝑ accidēs quare oportet ꝙ cognoſcaṫ illud ſenſibile ab aliqua potentia ſentientis que ſit ſenſus vel intellectus vel vis cogitatiua vel eſtimatiua. Exemplū de ſenſu. ſicut dulce ꝑ accidens ꝑcipiṫ a viſu. Exemplū de intellectu vt cum videmus aliqḋ mouere ſeiṗm ꝑ intellectū apprehendimus vitā eius. Exemplū de cogitatiua vt viſo colorato ꝑcipimꝰ iṗm eſſe hoīem vel aīal. de eſtimatiua vt ouis videndo lupum ex colore ꝛ figura eius elicit intentōnem inimicicie. Et differunt cogitatiua in hoīe. ꝛ eſtimatiua in brutis. qꝛ cogitatiua apprehendit indiuiduū vt eſt ſub natura cōmuni exiſtens. ꝛ eſt collatiua intentōnū ꝑticularū ſicut intellectus vniuerſaliū. ꝛ ideo diciṫ rō particularis inq̄tum

participat aliq̇d de virtute intellectiua cui ꝯiūgit̄ in hoīe. Sʒ eſtimatiua in brutis nō apprehendit indiuiduū ſm ꝙ eſt ſub natura ꝯmuni. ſʒ ſoluʒ put eſt terminus aut ꝑncipiū actōis vel paſſionis. vt ouis non cognoſcit hanc herbā. vt eſt ſub ſua ſpē. ſed ſolū inq̄ʒtum eſt cibꝰ eius. Nec etiam eſt collatiua intentionū ꝑticulariū

Tunc ſit ꝯcluſio prima Senſibilia ꝯmunia ſunt ſenſibilia ꝑ ſe. Patʒ. quia illa que faciūt ad immutandū ſenſum ꝑ ꝓpriam ſpēm ſiue ad modū immutandi ſunt ſenſibilia ꝑ ſe. ſed ſenſibilia cōia ſunt hmōi nam faciūt ad diuerſum moduʒ imutandi ſenſum. nam aliter imutat viſum color in magno corpe ⁊ aliter in paruo.

Concluſio ſecūda Subſtātie et accñtia diſtincta a ſenſibilibꝰ ꝓprijs ⁊ cōibꝰ ſolū ſunt ſenſibilia ꝑ accidēs. Patʒ. qꝛ non immutant ſenſum ꝑ ꝓpriam ſpēm. necꝫ ꝑ ſe faciūt ad modū imutandi.

Ad rōnes añ oppoſitū Ad primā dꝛ ꝙ licet numerꝰ ſm ſuā ſimplicē eſſentiā ſoluʒ cognoſcat̄ ab intellectu. tñ ſm eſſe materiale qḋ habet in rebꝰ numeratis eſt q̄dam q̄titas diſcreta ⁊ a ſenſu ꝑcipit̄ Ad ſecūdā dꝛ ꝙ ad ſenſibile ꝯmune nō req̇rit̄ ꝙ ab oībꝰ ſenſibꝰ ꝑcipiat̄. ſed ſufficit ꝙ a multis Ad terciā dꝛ ꝙ illa ſenſibilia bene ſentiūtur ꝑ aliud ſed non ꝑ accidens. qꝛ ꝑ aliud non eſt idem qḋ per accidens. ſed opponit̄ ei qḋ eſt per ſe ꝑmo. Et hec de queſtione

Cuius quidem eſt viſus hoc eſt viſibile. Uiſibile autem eſt color quidē ⁊ ꝙ vere quidem eſt dicere. Innominatuʒ autem contingit eſſe Manifeſtum aūt erit ingrediētibꝰ maxime. Uiſibile eñ eſt color. hoc autem eſt in eo quod ſm ſe viſibile. ſm ſe non autem ratione. ſed quoniam in ſeipſo habet cauſam eſſendi viſibile Omnis enim color mouens eſt eius quod ſm actum dyaphoni. ⁊ hec eſt ipſius natura. Unde q̄dem non viſibile ſine lumine. ſed oīs cuiuſlibet color in lumine viſibile. Ex quo de lumine primo dicendum quideʒ eſt Eſt igitur aliquid dyaphanum. Dyaphanum autem dico quod eſt quidem viſibile. non autem ſm ſe viſibile. vt ſimpliciter eſt dicere. ſed propter extraneum colorem. huiuſmodi autem eſt aer ⁊ aqua ⁊ multa ſolidorum. Non enim ſm ꝙ aqua necꝫ ſm aer dyaphanum eſt. ſed quoniam eſt natura ea

dem in his vtriſqꝫ et in perpetuo ſuperius corpore. Lumen autem eſt huiuſmodi actus dyaphani ſm ꝙ eſt dyaphanū potentia autem in quo hec eſt et tenebra. lumen autem vt color eſt dyaphani ſm ꝙ actu dyaphanū ab igne aut huiuſmodi. vt qđ ſurſum corpus. Etenim huic aliquid ineſt vnum ⁊ idem. Quid quidem igitur dyaphanum et quid lumen dictum eſt. quia neqꝫ ignis eſt neqꝫ omnino corpus neqꝫ defluxus corporis vlli Eſſet em̄ vtiqꝫ aliquod corpus. et ſic ſi ignis aut huiuſmodi alicuius preſentia in dyaphano. Neqꝫ enim poſſibile eſt duo corpora in eodem eſſe. Videtur autem lumen contrarium eſſe tenebre. Eſt autē tenebra priuatio huius habitus ex dyaphano. Quare palam ꝙ ⁊ huius preſentia lumen eſt. Et non recte empedocles neqꝫ ſi aliquis alius ſic dixit ꝙ feratur lumen et extendatur in medio terre ⁊ cōtinentis: nos autem lateat. hoc enim eſt ⁊ extra eaꝫ que in ratione veritatem. et extra ea que videntur In paruo enim ſpacio lateret nos. Ab oriente autem in occidens latere magna q̄dem multum queſtio eſt

¶Queritur decimoſeptimo. Utrum ad videndum req̄ratur lumen propter medium tm̄ et non propter colores. ☞ Et arguitur primo ꝙ non. quia color non habet virtutem mouendi dyaphanuꝫ ſine lumine. ergo lumen requiritur propter colores. Antecedens patet a ſigno. nam ille qui eſt in obſcuro loco videt rem poſitaꝫ in lumine et nō ecōuerſo. ſi ſit in lumine non videt rem in tenebris. quia color non poteſt diffundere ſuas ſpecies niſi medio illuminato. Secūdo arguitur ſic. viſus eſt vna potentia. ergo habet vnum per ſe et primo obiectum. quod nō eſſet ſi color eſſet per ſe viſibilis. et non per virtutem luminis. quia lumen

De anima

eſt per ſe viſibile In oppoſitum eſt philoſophus in textu dicens ꝙ color habet in ſe cauſam eſſendi viſibile.cū ſit per ſe viſibilis.

¶Pro reſponſione ſciendum eſt primo.ꝙ poſtquã actum eſt de ſenſibilibus in communi.Hic conſequenter agit Areſtoteles de ipſis in particulari.et primo de ſenſibili viſus.et quia ad videndum requiritur dyaphanum et lumen.ideo de iſtis determinandum eſt. In omni enim ſenſatione tria ſunt.ſcȝ mouens tantum quod eſt obiectum .et motum quod eſt ipſe ſenſus.et mouens ⁊ motum ſimul quod eſt medium Senſibile eñ poſitum ſupra ſenſum non facit ſenſationem.ideo ſemper requiritur medium.Et circa hoc videnduȝ eſt vtrum lumen requiratur ad ad videndū ꝑpter medium vel ꝑpter ipſos colores.

¶Sciendum eſt ſecundo ꝙ dyaphanuȝ dicitur quod de ſe non habet proprium lumen quo videatur.ſed eſt ſuſceptiuuȝ luminis extranei per quod aliquo modo fit viſibile.vt ſunt aer et aqua.ignis in ſua propria ſpera ⁊ aliqua corpora ſolida.vt vitrum criſtallus ⁊ aliqui alij lapides.Unde licet ignis ſit lucidus in materia aliena.tamen vt eſt in materia propria eſt corpus dyaphanum.aliter enim per regionem ignis ſtelle non viderentur in celo.Quãuis etiam quedam accidentia conueniant elementis ratione ſuarum naturarum.vt calidum frigidum.graue ⁊ leue.tamen dyaphoneitas non couenit eis ſm naturas eorum proprias.ſed cõſequitur quandam naturam communem quibuſdam elementis et etiam celo quod eſt incorruptibile.niſi enim aliqua corpora celeſtia eēnt dyaphana non poſſemus videre ſtellas fixas que ſunt in octaua ſpera.Unde patet ꝙ dyaphoneitas non eſt proprietas conſequens naturam elementi.ſed conſequitur quandam naturam innominatam communem celo et quibuſdam elementis.

¶Sciendum eſt tercio.ꝙ lumen eſt actus dyaphani ſm ꝙ dyaphanum eſt.Unde dyaphanum eſt in potentia lucis et tenebre.ſicut materia prima eſt in potentia reſpectu priuationis et forme.lumen autem comparatur ad dyaphanum ſicut color ad corpus coloratum. quia vtrunq; eſt forma ⁊ actus ſui ſuſceptiui. Et ideo dicit Areſtoteles ꝙ lumen eſt quaſi color dyaphani ſm ꝙ dyaphanum eſt in actu factum ab obliquo corpore luminoſo.ſiue ſit ignis ſiue aliquod corpus celeſte. nam ſicut dyaphanum ɔmune eſt celo ⁊ elementis.ita eſſe lucens ɔuenit igni ⁊ celo

¶Sciendum eſt quarto ꝙ corporuȝ quedam ſunt actu lucida. vt ſol ⁊ ſtelle.quedam dyaphona.vt aer ⁊ aqua.quedam opaca.vt terra et cetera corpora obſcura.Cuius ratio eſt.quia lux eſt prima qualitas primi alterantis.ſcȝ celi quod eſt corpus perfectiſſimū.ideo corpora illa que ſunt actualiora ſunt actu lucida.que vero ſunt ꝓpinqua his ſunt receptiua luminis vt dyaphana.ſed maxime materialia nec ſunt lucida nec ſunt receptiua luminis ſm profundum.ſed ſunt opaca propter ſui materialitatem.ſicut patet de terra

Tunc ſit concluſio reſponſiua ad queſitū. Ad videndum
requiritur lumen ꝓpter mediū ⁊ non ꝓpter colores. Prima pars pꝫ. qꝛ co-
lor eſt motiuus diaphani ſm ꝙ eſt in actu. vt patꝫ in textu. ſed lumen eſt
actus diaphani. ergo ad videndū requirit̄ lumen ex parte diaphani qḋ eſt
mediū. cuius ſignū eſt. qꝛ ſi color ponat̄ īmediate ſupra oculū non videbit̄
Secūda pars pꝫ. nam color de ſui natura habet ꝙ poſſit mouere diapha-
num in actu. ſed om̄e potens ꝑ ſe mouere diaphanū in actu eſt per ſe viſibi
le. qꝛ per ſe p̄t mouere organū viſus. ergo color ſm ſui naturaꝫ eſt per ſe vi
ſibilis. ⁊ ſic ex parte ſui non requiritur lumen. Sed qꝛ diaphanū nō fit in
actu niſi ꝑ lumen. ideo color nō poteſt videri ſine lumine. ⁊ ſic lumen req̄ri
tur ꝓpter mediū ⁊ nō ꝓpter colores. qꝛ color eſt per ſe viſibilis. ꝑ ſe ſcꝫ in ſe
cūdo modo ꝑ ſe. qꝛ viſibile eſt ꝓpria paſſio eius ⁊ nō de ſua eſſentiali defini
tione. ideo dicit textus. ſm ſe aūt ⁊ nō rōne. vel in quarto. qꝛ in ſeipſo habꝫ
cauſam eſſendi viſibile. ¶ Aliter tn̄ reſpondet Albertus ꝙ ad videnduꝫ
requiritur lumen ꝓpter mediū ⁊ ꝓpter colores. quod probat per rōnes an-
te oppoſitum. Dicit em̄ ꝙ color habet duplex eſſe. quoddam materiale ꝓ
ueniens ex ꝓportione quatuor qualitatum. ⁊ ſm hoc eſſe ſolum eſt in tene-
bris. Aliud eſt formale quo poteſt mouere dyaphanū quod habet ex inci
dentia luminis quod eſt tota ypoſtaſis coloris. et ſm hoc eſſe color eſt actu
viſibilis. et ſolum in lumine ⁊ non in tenebris. et ſic ad videndum requiri
tur lumen propter colorem in lumine. Et vtraqꝫ opinio eſt probabilis
¶ Ex predictis infertur falſitas opinionis dicentium lumen eſſe corpus.
quia cum lumen diffundatur in qualibet parte dyaphoni ſi eſſet corpꝰ duo
corpora eſſent in eodem loco. Ultra ſequitur ꝙ non eſt defluxus paruorū
corporum. ſicut dicit Democritus. quia ſic oporteret dicere ꝙ eſſet parua
corpora. etiam ſequeretur ꝙ diffunderetur vt parua corpora per medium.
Nec valet dicere vt dicit Empedocles ꝙ lumen diffundatur per motuꝫ
ſucceſſiuum qui tn̄ eſt imperceptibilis. quia licet in paruo ſpatio talis mo-
tus poſſit nos latere. tamen non poſſet in tanto ſpacio ſicut ab oriente in
occidentem. in eodem em̄ inſtanti quo ſol aſcendit orizontem illuminat to
tum noſtrum emiſperium.

¶ Dubitatur quare diſtantia impedit viſionem Dicen
dum ꝙ cauſa eſt. quia res videtur ſub quodam triangulo figure pyrami
dalis cuius baſis eſt in re viſa ⁊ conus in oculo videntis. Res autem vi-
ſa maior eſt in puncto in quo eſt ille triangulus. ⁊ quanto plus recedit ab
oculo tanto magis diminuit̄ ille angulus. et quanto latera alicuius trian
guli ſunt longiora tanto angulus eſt minor. dum tn̄ baſis eſt eadeꝫ. Ideo
res a remotiori viſa minor apparet ⁊ minus bene videtur.

¶ Ad rationes ante oppoſitum. Ad primam dicitur ꝙ
color non hꝫ virtutē mouendi dyaphanū ſine lumine req̄ſito ex parte me-
dij. ſed tamen habet virtutem mouendi ſine lumine requiſito ex parte ſui.
Nam duplex eſt forma. Quedam eſt perfecte virtutis que poteſt diſpone
re ſubiectum ⁊ influere formam ſibi ſimilem. Alia eſt imperfecte virtutis

quia licet poſſet influere aliam formam ſibi ſimilem. tamen non ſufficit diſ
ponere ſubiectum. ⁊ ſic eſt de colore. quia color eſt quoddaꝫ lumen obſcu
ratum ex admixtione corporis opaci. ideo non poteſt diſponere mediū ad
recipiendum formam. ſed poteſt in ipſum ſuas ſpecies diffundere. Et ad
id quod dicebatur de exiſtente in tenebris dicitur ꝙ illud medium eſt illu
minatum q̄tum ſufficit ad diffuſionem ſpecierum coloris Ad ſecūdaꝫ
dicitur ꝙ lumen eſt ſubſtantia coloris. ideo ambo pertinent ad eandē na
turam viſibilis. Nec oportꝫ colorem fieri viſibilē ꝑ lumen extrinſecū. ſꝫ in
ſe hꝫ lumen intrinſecū quo poſſit mouere dyaphanū

¶ Eſt autem coloris ſuſceptiuū: quod ſine colore ſoni au
tem abſonum. ſine colore autem dyaphanuꝫ. ⁊ inuiſibile au
tē quod vix videtur. vt quod tenebroſum eſt. huiuſmodi au
tem dyaphanum quidem eſt. ſed eſt cum ſit actu dyaphanū
ſed cum potentia. Eadem eñ natura quandoqꝫ quidem te
nebra quandoqꝫ āt lumen eſt. Nō omnia autem viſibilia in
lumine. ſed ſolum vniuſcuiuſqꝫ proprius color. Quedaꝫ eñ
in lumine quidem non videntur. in tenebra autem faciūt ſen
ſum. vt que ignea videntur ⁊ lucentia: Non autem nomina
ta ſunt hec vno nomine. vt quercꝰ putride cornu capita piſ
cium ⁊ ſquame ⁊ oculi. ſed nulli horum videtur proprius co
lor. propter quam igitur cauſam hec videntur. Nunc au
tem in tantum manifeſtum eſt quoniam quod quidem in lu
mine videtur color eſt. Unde non videtur ſine lumine. hoc
eñ erat ipſi colori eſſe motiuum eſſe ſm̄ actuꝫ dyaphani. ac
tus autem dyaphani lumen eſt. Signum auteꝫ huius ma
nifeſtum. ſi quis eñ ponat habens colorē ſuper ipſuꝫ viſum
non videbitur. ſed color mouet dyaphanum puta aerem ab
hoc autem iam continuo exiſtēte mouetur quod ſenſitiuum
eſt. Non eñ bene dicit Democritus opinatus ſi eſſet va
cuū ꝙ mediū poſſet percipi vtiqꝫ certius. ⁊ ſi formica in celo
eſſet hoc eñ impoſſibile eſt. patiente eñ aliquid ſenſitiuo fit

Iste textus est illi auctoritati
consimilis scilicet omnia que videntur
sub ratione luminis videntur
luminis loco coloris

ipſum videre. Ab ipſo igitur qui videtur colore impoſſibile eſt Relinquitur autem quod a medio. quare neceſſe eſt aliquid eſſe medium. vacuo autem facto nō aliquid certe. ſed omnino nihil videbitur. propter quam quidē igitur cauſam colorem neceſſe eſt in lumine videri. dictū eſt: Ignis autem in vtriſq; videt̄ ⁊ in tenebra ⁊ in lumine. ⁊ hoc ex neceſſitate dyaphanum em̄ ab hoc lucidum fit. Eadē autē ratio eſt ⁊ de ſono ⁊ de odore. Nihil em̄ ipſorum tangens ſenſitiuū facit ſenſum. Sed ⁊ ab odore quidem ⁊ ſono media mouent̄ ab hoc autē ſenſitiuorum vtrūq;. Cum autē ſuper ipſū ſenſitiuum aliquis apponit odorans aut ſonans. neq; vnū ſenſum faciet. De tactu autem ⁊ guſtu habet ſe ſimiliter. non autem videtur. propter quam autem cauſam poſterius erit maniſeſtum. Medium autē ſono quidem aer eſt. odori autē innominatum eſt Cōmunis enim quedam paſſio eſt ab aere ⁊ aqua: ſicut dyaphanum colori. ſic eſt habenti odorem ꝙ eſt in vtriſq; his. Videntur enim animalium aquatica habere odoris ſenſum. ſed homo ⁊ pedib⁹ ambulantium quecunq; reſpirant impoſſibilia ſunt odorare niſi reſpirātia. Cauſa autem de his poſterius dicetur:

Queritur. vtrū color ſit ꝓpriū obiectū viſus. Arguit̄ primo ꝙ non. quia obiectum viſus per ſe primo videtur. ſed color nō videtur niſi per lumen ⁊ dyaphanum. ergo non eſt obiectum viſus Secūdo arguitur ſic. proprium obiectum alicuius potentie eſt illud in quod primo directe ⁊ adequate fertur illa potentia. ſed non ſic eſt de colore reſpectu viſus. quia multa videntur que non habent colorem. vt corpora celeſtia ⁊ cetera lucentia. ⁊ etiam tenebre. ergo color non eſt obiectum viſus. In oppoſitum eſt phus in littera.

Sciendū primo ꝙ poſtq; phus oſtendit quid eſt color. quid dyaphanū et quid lumen. Conſequenter oſtendit qualiter ſe habeat dyaphanū ad colorem ⁊ ad lumen qđ eſt actus eius Unde dicit ꝙ dyapha

num eſt ſuſceptiuū luminis et coloris. Et quia ſuſceptiuū alicuius debet
eſſe a natura eius denudatum quam accipit. ideo dyaphanum ſm ſe non
habet lumen vel colorem. ideo ſm ſe eſt inuiſibile ⁊ non videtur vt corpo/
ra lucida ⁊ colorata. quia tamen eſt eadem potentia cognitiua oppoſitorū
ideo dyaphanū poteſt videri ſicut tenebroſum. et ſicut dicitur de ſuſcepti/
uo obiecti viſus. ita dicendum eſt de ſuſceptiuis aliorum ſenſuū. et ſic pꝫ
qualiter dyaphanū ſit viſibile

Sciendū ſecundo ꝙ quedā ſunt viſibilia improprie di/
cta. vt ſunt noctilucētia. vt ſunt putredines quercuū. cornu. capita. ⁊ ſqua
me quorūdam piſcium. ⁊ oculi cattorum ⁊ luporum. que dicūtur viſibilia
innominata. Unde iſta ſunt viſibilia in lumine inqꝫtum colorata ⁊ non in/
quantum lucentia. ſed in tenebris videntur vt lucentia ⁊ non vt colorata.
Cuius ratio eſt. quia predicta in ſua ꝯpoſitione habent aliquid lucis inqꝫ/
tum lucidum ignis ⁊ dyaphanū aeris ⁊ aque non eſt in eis totaliter com/
prehenſum per opacum terre. et ſic ſunt quodammodo lucida. et lux eorū
ſolum in tenebris percipitur Et qꝛ illa lux eſt debilis. ideo ad preſentiam
maioris luminis obſcuratur. ideo in lumine non videntur vt lucentia ſub
propria luce vt colorata. ſed lumine alieno. et quia lux ipſorum eſt debi/
lis ideo poteſt reducere medium in actum. vt poſſet recipere ſpecies colo/
ris. ideo in tenebris ſub ſuo colore non videntur neqꝫ alia corpora. ſed qꝛ
lux ipſorum eſt fortior ſuo colore. ideo in tenebris poſſunt videri vt luci/
da. et dicuntur viſibilia innoīata. quia nō poſſunt habere vnū nomen tm̄

¶ Sciendum eſt tercio ꝙ color non videtur ſine lumine
vt prius dictum eſt Et qꝛ color eſt motiuus dyaphani ſm actum. nec dya
phanum in actu eſt niſi per lumen. ideo color non poteſt videri ſine lumi/
ne exteriori requiſito ex parte medij. Hoc probat philoſophus a ſigno. qꝛ
ſi quis ponat coloratum ſupra viſum non videtur niſi ſit medium. quia co
lor mouet diffundendo ſuas ſpecies. et dyaphanum motum a colore mo
uet viſum. Ex quo patet falſitas opinionis Democriti ponentis viſio/
nem fieri per vacuum. Dicit em̄ ꝙ ſi totum ſpaciū eſſet vacuum formica
poſſit videri in celo ſi eſſet. ſed hoc eſt impoſſibile. quia coloratum non po/
teſt videri niſi diffundat ſuas ſpecies per aliquod medium actu illumina/
tum. et in vacuo nullum eſſet medium deferens ſpecies viſibiles. ideo per
vacuū ſi eſſet non poſſet fieri viſio. Sed deceptus eſt democritus. quia cre
didit medium impedire viſionem. eo ꝙ reſiſtit ſue viſioni et immutationi
per lumen

¶ Sciendū quarto ꝙ ignis et cetera lucida pn̄t videri tā
in tenebris ꝙꝫ in lumine. Cuius ratio eſt. quia corpus lucidum per ſuū lu
men poteſt reducere corpus dyaphanum ad actum videndi multiplicādo
ſuas ſpecies per ipſum. tamen ſicut colorata nō poſſunt videri ſine medio
ita etiam neqꝫ lucidā Et eadē eſt rō de ſono ⁊ odore ⁊ alijs ſenſibilibꝫ. qꝛ
nullum tangens facit ſenſatōem. ſed iſta pus īmutant aliquod medium ⁊
mediū ab ipſis alteratum immutat ſenſum ⁊ facit ſenſatōem. vn̄ mediū ſo
ni eſt aer. ⁊ mediū odoris aer vel aq̄ ſicut mediū coloris ē corpꝰ dyaphanū

¶ Ex quo patet ꝙ ſunt quatuoꝛ genera viſibilium. Nam quedā habent lumen in potentia tm̄, vt coꝛpoꝛa dyaphana. Quedam vero lumen habēt debile que tamen poſſunt aliquo modo lucere in tenebꝛis. vt ſunt viſibilia innoiata. Alia habent lucem ꝑmixtam cum opaco que nō poſſunt lucere in tenebꝛis vt coloꝛata. Alia vero habent lucem foꝛtē que poſſunt ſe diffundere tam in tenebꝛis ꝗ̄ in lumine. vt coꝛpoꝛa lucida. Ulterius patꝫ ꝙ om̄ia iſta ſunt viſibilia inq̄ꝫtuꝫ participant aliquid de lumine quod eſt foꝛmale coloꝛis vel in actu vel in potentia. Unde lumen ⁊ coloꝛ ſubſtantialiter ꝯueniūt. ſed differūt pꝛimo qꝛ lumen nominat foꝛmā impꝑmixtam cuꝫ tenebꝛoſo. coloꝛ aūt nominat lucem ꝑmixtam cum opaco. Secūdo differunt qꝛ lux eſt qualitas ꝑmi alterantis que non habet ꝯtrarium. ideo ſuſceptiuū eius ſemꝑ eſt in vltima diſpoſitione ad ſuſcipiendū lumen. Sed coloꝛ ſm̄ ſuas ſpēs habet ꝯtrarietatem ſm̄ diuerſas ꝑmixtiones luminis cū opaco ⁊ ſm̄ ꝙ lumen magis vel minus dominat᷑ ſm̄ ij hoc cauſant᷑ diuerſi coloꝛes extremi vel medij. quoꝝ numerus vel ſufficientia poteſt ſumi ſm̄ diuerſos mixtionis modos luminis ⁊ opaci.

Prima concluſio. Coloꝛ eſt ꝓpꝛium obiectum viſus cōpꝛehendendo lumen ſub coloꝛe, qꝛ lumen eſt foꝛmale coloꝛis. Patꝫ. illud ē ꝓpꝛium obiectū viſus in quod pꝛimo ⁊ directe fertur talis potentia. ſed ſic eſt de coloꝛe ⁊ luce. ergo eſt obiectum viſus. Ex quo patet ꝙ viſus eſt ſpiritualioꝛ inter ſenſus ſpūales. Patꝫ pꝛimo ex parte obiecti. quia illud ineſt tam celeſtibꝫ ꝗ̄ inferioꝛibꝫ. quod non ꝯuenit obiectis alioꝛum ſenſuū. Tactus em̄ ſolum percipit qualitates tangibiles. que ſolum ſunt in elemētis et in mixtis. guſtus vero ſapoꝛes. et olfactꝰ odoꝛes que ſunt in mixtis tm̄. et auditus percipit ſonum qui ſolum eſt in coꝛpoꝛibꝫ que poſſunt faciliter rarefieri ⁊ ꝯdenſari et non in celeſtibꝫ. Secūdo patꝫ ex modo ſue immutationis. quia alij ſenſus a viſu immutantur materialiter ⁊ ſpūaliter. Et dicitur immutatio materialis quando qualitas immutans recipitur in paciente ſm̄ eſſe reale. et ſpūalis quando recipitur intentionaliter tm̄. Sed viſus ſolum immutatur intentionaliter. ideo eſt ſpūalioꝛ alijs, deinde auditus. tercio olfactus. quarto guſtus. ⁊ vltimo tactus

¶ Dubitatur vtrum lumen ſit in coꝛpoꝛe dyaphano vt in ſubiecto. ¶ Pꝛo dubio ſciendū ꝙ aliqui dixerūt ꝙ lux vel lumen eſt q̄daꝫ natura ſpūalis, ꝓpter hoc ꝙ in rebꝫ intellectualibꝫ vtimur noīe luminis. vt dicimus ſubās ſeparatas habere lumen intellectuale. Alia fuit opinio ꝙ lumen eſt foꝛma ſubſtantialis ſolis. eo ꝙ ſol ſm̄ ſe eſt lucidus. Sed iſte opiniones impꝛobantur. quia nulla foꝛma ſubſtantialis. ſiue ſit coꝛpoꝛea ſiue incoꝛpoꝛea eſt ꝑ ſe ſenſibilis. lumen autem eſt ꝑ ſe ſenſibile. Alia eſt opinio Alberti. ꝙ lumen eſt ſubiectiue in coꝛꝑe lucido ⁊ intentionaliter tm̄ in medio illuminato. Sed hec impꝛobat᷑ ſm̄ ſanctū Thomā. qꝛ ens intentionale nō facit naturalē tranſmutationem. ſed radij coꝛpoꝝ celeſtiuꝫ tranſmutant coꝛpoꝛa inferioꝛa. Eſt em̄ lumē qualitas actiua coꝛꝑis celeſtis ꝑ quā agit in iſta inferioꝛa. ergo lumen habet eſſe reale ⁊ nō intentōale in medio illuminato. et ſic eſt ibi ſubiectiue. Et ꝑ hoc pꝫ ſolutio dubij

Ad rationes ante oppoſitum Ad primā dicit̄ q color nō
videt̄ ſine lumine reqſito ex parte medij.ſed videt̄ ſine lumīe exteriori req
ſito ex pte ſui. Ad ſecūdā dr̄ q corpora lucentia hn̄t formale coloris qđ
eſt lumen.vnde color ꝛ lumen cōueniūt in vna rōne formali viſibilis.ꝛ te
nebre ſolū vident̄ ꝑ carentiā luminis ſicut priuatio percipit̄ per cognitio/
nem ſui habitus.

Unc autem primū de ſono ꝛ olfactu determinem9

Eſt aūt duplex ſon9 hic quidē actu em̄ quidā.alius
aūt potentia.alia em̄ nō dicimus habere ſonū.vt ſpōgiam la
nam pilos.Quedā aūt habent.vt es ꝛ quecunq3 plana ꝛ le/
nia ſunt.quoniam poſſunt ſonare.Hoc autē eſt ipſius medij
et auditus facere ſonum actu Fit aūt qui ſm̄ actū ſonus ſem
per alicuius ad aliquid et in aliquo percuſſio em̄ eſt faciens.
Unde impoſſibile eſt cum ſit vnū fieri ſonum .alterū enim
eſt verberans ꝛ quod verberatur. quare ſonās ad aliquid ſo
nat.Tangit em̄ aliquid.cum aūt ictu tangitur ſonat. Ictus
aūt non fit ſine motu.Sicut iam diximus non oīm contin/
gentium ictus ſonus eſt.Nullum em̄ faciunt ſonū pili.ꝛ ſi ꝑ
cutiantur ſed es ꝛ quecunq3 lenia ꝛ concaua ſunt. Et quidē
quoniā lene eſt.Concaua aūt ex repercuſſione faciunt ml'tos
ictus poſt primū in potenti exire qđ motum eſt.Amplius au
tem auditus in aere ꝛ in aqua ſed minus in aqua Non ē aūt
ſoni ꝓprius aer neq3 aqua Sed oportet firmoꝝ repercuſſio
nem fieri adinuicem ꝛ ad aera.Hoc aūt fit cum permaneat
percuſſus aer.et non ſoluatur.vnde ſi velociter ꝛ fortiter per
cutiatur ſonat.Oportet enim preoccupare motuꝫ ferētis fra
cturam aeris ſicut ſi congregatōnem aut cumulum lapilloꝝ
percutiat aliquis latum velociter. Echon autem fit quando
ab aere vno facto propter vas determinās et prohibens dif
fundi iterum aer repellitur ſicut ſpera. Uidetur autē ſemper

fieri echon ſed nō certus. quia accidit in ſono ſicut ⁊ in lumine. Et em̄ lumen ſꝑ repercutit᷑. neq; em̄ fieret penitus lumē ſed tenebra extra ſolem. Sed non ſic repercutit᷑ ſicut ab aq̄ aut aere aut et ab aliquo alio leniū. quare tenebram facit qua lumen determinamus.

Querit᷑ vtrū ſonus fiat in aere tanq̄ȝ in ꝓprio medio Arguit᷑ ꝙ nō qꝛ aeris ad ſonū nulla eſt reſiſtentia. g̃ ſi fieret in aere vt in ꝓprio medio diffunderet᷑ in inſtanti ꝑ illud mediū. ꝯn̄s eſt falſuȝ. qꝛ ſucceſſiue diffundit᷑ ꝑ aerē. Scd̄o ſubiectū ſoni non eſt mediū eius ſed ſonus eſt ſubiectiue in aere. g̃ nō eſt in ip̄o vt in ꝓprio medio. Maior patȝ. qꝛ ſonus ē in ſuo ꝓprio ſubiecto realiter ⁊ in ſuo medio intentionaliter ſed non p̄t in eodē eſſe realiter ⁊ intentionaliter. Tercio ſonus audit᷑ in aere ⁊ aqua. vt dꝛ ī textu. g̃ neq; aer neq; aqua eſt ꝓpriū medium eius.

In oppoſitū eſt ph̄s in littera Pro rn̄ſione notandū primo ꝙ poſtq̄ȝ ph̄s determinauit de lumine ⁊ colore eo ꝙ eſt obiectū viſus Hic ꝯn̄ter determīat de ſono qui eſt obiectū audit⁹. Et p̄mo determinat de generatōe ip̄ius ſoni ⁊ 2° de īmutatōe ip̄ius audit⁹ ꝑ ip̄m ſonū Secūdo de quadā ſpecie ſoni ſcȝ de voce de q̄ poſteri⁹ videbit᷑. Et adhuc primo videbit᷑ de generatōne ſoni ⁊ poſtea de īmutatōne auditus a ſono.

Secūdo notandū ꝙ corporū habentiū habitudinem ad ſonū quedā ſunt bene ſonantia ī actu. alia bn̄ ſonātia in potētia vt dicim⁹ campanā bn̄ ſonare qn̄ actualiter facit ſonū ⁊ etiā qn̄ nō ſonat in actu ſed habet potentiā ad ſonandū. Alia ſunt que nō ſunt bene ſonātia nec in actu nec in potentia vt lana ⁊ cetera corꝑa mollia. Cui⁹ rō ē. qꝛ corꝑa mollia cedunt ꝑcutienti. Ideo ex ꝑcuſſione eoꝝ nō frangit᷑ aer vt poſſet fieri ſonus Si tn̄ illa mollia cōprimant᷑ ⁊ duriciē accipiāt ſic ꝙ ꝑcutiēti reſiſtāt tūc fieret ſonus licet ſurdus. Ex quo patet ꝙ ſon⁹ qn̄ȝ hȝ eſſe in actu qn̄q; in potētia. Dupliciter tn̄ aliq̄d hȝ eē in actu. Uno mō in eſſe permanenti ⁊ in facto eſſe ⁊ ſic ſenſibilia aliorū ſenſuū ab auditu hn̄t eſſe cōpletū in actu ſicut odor vel ſapor. Son⁹ ꝟo hoc mō nō ē ī actu. Alio mō aliq̄d ē in actu ſucceſſiuo ⁊ in fieri. ⁊ illo mō ſon⁹ hȝ eſſe in actu. Nō em̄ hȝ eē ꝑmanēs ⁊ fixū in ſuo ſubiecto vt alia ſenſibilia. ſȝ ſolū q̄ȝdiu fit generatio ei⁹ ⁊ eſt in fieri. iō ſil' ſūt generatio ſoni ⁊ īmutatio audit⁹ ab ip̄o. Iō ſil' Areſto. determīat p̄dicta duo de ip̄o ſono qd̄ nō facit de aliȷ̄s ſenſibus.

Sciendū tercio ꝙ ad generatōnem ſoni tria requiruntur ſcȝ corp⁹ ꝑcutiēs corp⁹ percuſſum. ⁊ mediū in q̄ fit ꝑcuſſio. qꝛ ſon⁹ cauſat᷑ ex vehemēti ꝑcuſſione in q̄ fit fractio aeris. ſȝ in oī ꝑcuſſione req̄rit᷑ ꝑcutiēs et ꝑcuſſum. ⁊ qꝛ ict⁹ ꝑcutiētis nō fit ſine motu locali. Nec motus localis ſīe medio. Iō in illa ꝑcuſſione req̄rit᷑ mediū. ⁊ ſic tria p̄dicta req̄rūt᷑ in generatōne ſoni. Iō dꝛ in textu ꝙ ſon⁹ ſꝑ ē alicui⁹ ad aliud ⁊ in aliq̄ alicui⁹ ſcȝ ꝑcutiētis ad aliud ſcȝ ꝑcuſſuȝ. ⁊ in aliq̄ ſcȝ in medio. ⁊ ſic patȝ q̄ req̄rūt᷑ ad generatōem ſoni. Sȝ ad vidēdū q̄lia dn̄t eſſe corꝑa ex q̄b⁹ gn̄at᷑ ſon⁹.

Quarto ſciendum ꝙ ad hoc ꝙ corpora ex ſua percuſſio-ne pñt bñ ſonare reqrũtur ꝗttuor ꝯditões. Prima ẽ ꝙ ſint dura ad hoc ꝙ aer vehemẽtius extrudat̃ q̃ q̃dẽ extruſio ſeu violenta fractio ẽtã generatõnis ſoni. Sc̃da ẽ ꝙ ſint lenia vt aer ſit vnꝰ ⁊ vniformis in ſua fractõe. Tercia ẽ ꝙ ſint ꝯcaua ſi magnũ ſonũ facere debeãt. qꝛ aer in talibꝰ claudit̃ ⁊ aer ꝑmo ꝑcuſſus nõ pt̃ ꝑmo exire. iõ ꝑmo ꝑcutit ꝑmã ptẽ corpis ⁊ ſic ꝑcutit aliũ aerẽ ⁊ fiũt multi ictus ⁊ multiplicat̃ ſonus. Ideo etiã illa corpa q̃ hñt in ſua cõpõne aerẽ nõ bñ diſpoſitũ nõ bñ ſonant ſicut plũbũ ⁊ alia terreſtria et aq̃ſa ⁊ in hoc iplicite cõtinet̃ vna alia ꝯditio ꝙ talia corpa debent eſſe late figure vt magna ꝗ̃titas aeris inter ipa cõprehendat̃ vt fiat violẽta fractio aeris. Quarta eſt ꝙ corpa illa dura velociter moueant̃ ĩꝑcuſſione q̃a ſi motu tardo ⁊ lente ſe ꝑcuterẽt nõ facerẽt ſonũ. qꝛ aer añ ꝑcuſſionẽ diſſolueret̃ ⁊ ſic nõ frangeret̃ ⁊ ergo nec poſſit cauſari ſonus.

Tunc ſit hec cõcluſio ꝓpriũ mediũ ſoni eſt aer ⁊ minus ꝓpriũ eſt aqua ꝓbat̃. Illud eſt ꝓpriũ mediũ deferens ſonũ qd̃ faciliter rarefit et condenſat̃ ad hoc ꝙ ꝑ motũ circulare diffundat̃ ⁊ qd̃ de ſe denudatũ ẽ a ſonis ſed hoc reperit̃ ꝓprie in aqua. g̃ aer eſt ꝓpriũ mediũ ſoni ⁊ aqua impropriũ. Ideo antiqui credentes locũ vbi eſt aer eſſe vacuũ dixerũt vacuũ eſſe ꝓpriũ mediũ auditus ⁊ ꝗ̃uis male dixerũt in hoc ꝙ aer nihil ſit. tamen bene dixerunt ꝙ ſonus fit per aerem.

Dubitat̃ primo quare hic phũs determĩat de generatõe ſoni ⁊ tamen prius non determinauit de ge generatõne coloris. ſed ſolum de ĩmutatõne ſenſus vel medij a colore. Rñdetur ꝙ alie qualitates ſenſibiles a ſono vt color. odor. ſapor ⁊ q̃litates tangibiles habent eſſe fixum et permanens in ſuo ſubiecto. Ideo eſt alia cõſideratio de ipis ſm ſe ⁊ ſm ꝙ ĩmutãt ſenſum. iõ eſt alterius cõſideratõnis generatio ipoꝝ ⁊ alterius immutatio. Hic aũt ꝯſiderat̃ de ĩmutatõe ſenſuũ ab obiectis ⁊ in libro de ſenſu ⁊ ſenſato determĩat̃ de gñatõne ſaporis coloris ⁊ odoris. ⁊ in de generatõne determĩat̃ de q̃litatibꝰ tangibilibꝰ ⁊ ꝗ̃tũ ad aliq̃d in libro metheororũ. ſꝫ ſonꝰ nõ hꝫ eẽ fixũ ĩ ſuo ſubiecto ſꝫ in q̃dã ĩmutatõe ꝯſiſtit eo ꝙ cãtur a motu ⁊ ſic ſil̃ ſũt gñatio ſoni ⁊ ĩmutatio auditꝰ ꝑ ipm. Iõ ſil̃ de ipo determĩat̃ ꝗ̃tũ ad ſuã gñatõem ⁊ ſm ꝙ ĩmutat ſenſum.

Dubitat̃ quõ gñat̃ ſonꝰ echon. Pro dubio ſciẽdum ꝙ ſonans ſe hꝫ ad ipm ſonũ ſicut centrũ ſic ꝙ circa ipm orbiculariter diffũdit̃ ſonus vt qñ lapis cadit in aquã pũctus ſcꝫ ꝑcuſſionis ẽ ſicut centrũ ⁊ circulariter cauſant̃ multe inundatõnes q̃ ſi nõ inueniũt obſtaculũ finaliter deficiũt. ſꝫ ſi reperiũt tũc reuerberant̃ ad locũ a quo ꝓceſſerũt. Ita ſil̃r ſonus diffundit̃ ⁊ ſi nõ reperiat obſtaculũ tandẽ deficit ſed ſi reperiat tũc a corpe obiecto aer in quo eſt ſonus iterũ repercutitur verſus locum corpis ſonantis Et qꝛ iſte aer idẽ ĩ numero ſꝫ q̃ reꝑcutit̃ adhuc habet impreſſionẽ ſoni primo generati. Ideo per hoc cauſatur ſonus qui dicit̃ echon. Ideo qñqꝫ ſecundario audimus ſimilem vocem voci prius formate dum tamen prope fiat reflectio ſoni. quia ſi nimis diſtanter fieret non amplius ſeruaret ſi-

milem impreſſionem. quia talis figuratio continue per motum diffundi/
tur. Ubi aduertendum ꝙ in omni ſono fit iſta repercuſſio ſoni qꝺ pro
bat phs a minori. Nā in lumīe ſꝑ fit reflectio a corpe oppoſito. qꝛ niſi ſem
per fieret nunꝙ̄ videret̄ aliq̄d niſi incideret lumen ſolis vel alterius lumi/
noſi directe ſupra ipm̄. qꝺ eſt falſum. qꝛ ſic in vmbra ad quā radij ſolis di/
recte nō pertingūt nihil viderem⁹. ḡ ſemꝑ fit repcuſſio ſoni. ſed nō ſemper
percipit̄. ſed qn̄ fit in locis concauis vt in vaſe in puteo in valle iuxta mu/
ros in ſiluis bn̄ ꝑcipit̄ ſonus echon. ſed ſi non ſic fiat eſt incertus nec bene
ꝑcipit̄. ⁊ ſic patet rn̄ſio ad queſitū.

Ad rōnes ante oppoſitum Ad primam dicit̄ ꝙ aeris ad
ſonū nulla eſt reſiſtentia cū nō habeat in ſe formā ſono ꝯrariā. ſed qꝛ ſon⁹
fit cum motu locali cui repugnat fieri in inſtanti. iō ſonus nō poteſt fieri ſu
bito ſed ſucceſſiue. Ad ſecūdā dꝛ ꝙ ſon⁹ ē ſubiectiue in aere ꝓpinquo re/
ſpectu ſonantis ⁊ intentōnaliter diffundit̄ in aerē diſtantem. Ideo ſm̄ di/
uerſas ꝑtes eius ineſt realiter ⁊ intentōnaliter. Ad terciā patet ſolutio
ex dictis.

Uacuum em̄ recte dicit̄ ꝓpriū audiendi. videt̄ em̄ eſſe vacu
um aer. hoc aūt eſt faciens audire. cū moueatur cōtinuus et
vn⁹. Sed propter id ꝙ fragilis eſt non ſonat. niſi lene ſit qꝺ
percutitur tunc aūt vnus fit. Simul em̄ propter planū vnū
em̄ eſt lene ⁊ planū. Sonatiuū quidem igitur qꝺ motiuū eſt
vnius aeris cōtinui vſqꝫ ad auditū. Auditus aūt cōnatura/
lis eſt aeri. propter id aūt ꝙ in aere eſt moto exteriori qꝺ in/
fra mouet̄. propter qꝺ quidem nō vbiqꝫ audit aīal neqꝫ vbi/
qꝫ tranſit aer. Non em̄ vbiqꝫ habet aerē mouenda pars ⁊ a/
nimatū ſicut pupilla humidū. Per ſe quidē igitur inſonabi
lis aer. ꝓpter id qꝺ facile ceſſabilis eſt. Cum vero ꝓhibeatur
defluere hmōi motus ſonus eſt. Hic aūt eſt in auribus edifi
catus. cum hoc ꝙ īmobilis ſit quatenus certe ſentiat om̄es
differentias motus. Propter hec autē ⁊ in aqua audimus.
qm̄ nō ingredit̄ ad ipm̄ cōnaturalem aerem. ſed neqꝫ ibi aūt
ꝓpter reflectōnes ipſius. Cū aūt hoc accidat. nō audit neqꝫ
meninga. ſicut nec in pupilla pellis laborat. Sed ſignū eſt au
diendi. aut nō ſonare ſemꝑ aūt ſicut cornu. Semper enim

quodã ꝓprio motu aer mouetᷣ in auribꝫ. ſed ſonus extraneus
et nõ ꝓpriꝰ Et ꝓpter hoc debent audire vacuo ⁊ ſonãt. quia
audimus in habente determinatuꝫ aera. Utrũ autem ſo
nat verberans. aut qð verberatᷣ. aut vtrũqꝫ. modo aũt altero
Eſt em̃ ſonus motꝰ poſſibilis moueri hoc mõ quo quidem
ſaltantia a leuibꝫ cũ aliquis traxerit. Non igitᷣ ſicut dictũ eſt
omne ſonat qð verberatur ⁊ verberãs. vt ſi obijciatur acus
acui. ſed opoꝛtꝫ qð percutitur regulare eẽ. vt aer ſubito diſ/
ſimilat ⁊ moueatur Differentie aũt ſonãtium in ſono ſᵐ
actum oſtendũtur. Sicut em̃ non videntur colores ſine lu/
mine. ſic neqꝫ ſine ſono acutuꝫ ⁊ graue. hec auteꝫ dicũtur ſᵐ
metaphoꝛã ab illis que tangũtur. Acutuꝫ em̃ mouet ſenſum
in pauco tempoꝛe multũ. Graue autẽ in multo paucũ: Neqꝫ
tamen velox eſt acutũ. graue autẽ tardũ. ſed fit hoc quideꝫ ꝓ
pter velocitatẽ huius motus. illud autẽ ꝓpter tarditatẽ. Et
videntᷣ ſimilitudinẽ habere circa tactum cum acuto ⁊ hebe/
ti. acutũ em̃ quaſi pũgit. hebes enim quaſi pellit. propter id
qð mouet hoc q̃dem in pauco. illud aũt in multo Quare ac
cidit hoc quidem velox. illud autem tardũ eſſe. De ſono igi/
tur ſic determinatum ſit

Queritur. Utrũ ſonus ſit obiectũ auditus. ¶ Arguitᷣ
primo ꝙ non. qꝛ nullum ſenſibile ꝯmune eſt obiectum auditus. ſed ſonus
eſt ſenſibile ꝯmune. ergo nõ eſt obiectum auditus. quia eſt motus localis.
et motus eſt ſenſibile ꝯmune vt ꝓus dictum eſt Secũdo ſic. illud eſt ꝓ/
prium obiectum auditus a quo immutatᷣ oꝛganum auditus. ſed a coꝛpo/
re ſonante immutatur auditus. qꝛ coꝛpus ſonans immutat aerem ſibi ꝓ/
pinquũ ⁊ ille aer immutat auditum. ergo coꝛpus ſonans eſt obiectum au
ditus et non ſonus ¶ In oppoſitum eſt philoſophus in littera

¶ Pro reſponſione ſciendum eſt pꝛimo. ꝙ poſtq̃ʒ viſuꝫ eſt
de generatione ſoni et de his que requirũtur ad generationem eius. Con
ſequenter dicendum eſt de immutatione auditus ab ipſo ſono. licet em̃ ſi/

mul tempore ſicut generatio ſoni ⁊ diffuſio eius per aerem ⁊ imutatio auditus, tamen ꝓus ſm naturam fit generatio ſoni ꝗ̃ diffuſio eius per medium et immutatio auditus

Sciendũ ſecũdo. ꝙ organuꝫ auditus eſt de natura aeris ſicut organum viſus de natura aque. ⁊ ideo in organo auditus eſt ꝗdam aer incluſus qui recipit ſonũ exiſtentem in aere exteriori. et quando aer exterior motus ꝑ foramen auris attingit ad pelliculam ꝯtinentem illũ aereꝫ intrinſecũ. tunc imutatur illud organum ⁊ auditur ſonus. Ex dictis ſequitur ꝙ animal nõ audit in qualibet parte ſui corporis. quia non in qualibet parte aerem habet incluſum qui ſit organum auditus. neqꝫ aer exterior poteſt penetrare quamlibet partem animalis vt immutet aerem intrinſecũ qui eſt organum auditus. Ulterius ſequitur ꝙ iſte aer ꝯnaturalis animali non habet in ſe ſonum. quia ſi haberet non perciperet ſonum ab extrinſeco venientem. ⁊ ꝯtinetur ille aer ne deſtruatur per pelliculam ipſum continentem ⁊ eſt edificatus. id eſt firmiter poſitus in tympano auris. ⁊ oportet ꝙ ſit imobilis ad hoc ꝙ poſſit ſentire omnes differentias motus ⁊ ſonus. ſicut pupilla caret omni colore vt poſſet omnem colorem cognoſcere

Sciendum tercio ꝙ ad organum auditus duo ſunt neceſſaria. vt patꝫ ex dictis. Primũ eſt ꝙ ibi ſit aer incluſus in quadam pellicula que dicitur miringa auris. Scõm eſt ꝙ ille aer ſit immobilis ⁊ ꝓpter iſta poſſunt accidere duo impedimenta circa auditum. Primum eſt. ſi ille aer incluſus corrũpatur. vt patꝫ de homine exiſtente in aqua dum aqua ꝑuenit ad ipſum corrumpitur. poteſt tamẽ impediri a tali ingreſſu propter tortuoſitates que ſunt in foramine auris. vel ſi ledatur illa pellicula continens impeditur etiam auditus. ſicut impeditur viſus ſi pellicula ꝯtinens humidum quod eſt in pupilla oculi leſa fuerit. Secũdum impedimentuꝫ eſt ſi ille aer intrinſecus moueatur. qr requiritur ꝙ ſit immobilis ⁊ ſine ſono. vt poſſit percipere motum et ſonũ exiſtentem in aere exteriori. Ideo phus ponit ſignum ad diſcernendum vtrum aliquis ſit boni auditus. nam ſi cõtinue in auribꝰ audiat ſonum aer ſui organi eſt in continuo motu. ideo non poteſt bene percipere motum exteriorem. ideo eſt mali auditus ⁊ ſi multotiens percipiat ſilentium eſt boni auditus.

Concluſio: ſonus eſt proprium obiectum auditus. quod ꝓbatur ſicut ꝓbatũ eſt ꝙ color ſit obiectũ viſus.

¶ Sed dubitatur primo circa textum. vtrum cauſa actiua ſoni ſit verberans vel quod verberatur. hoc eſt vtrum ſonus cauſetur a ꝑcutiente vel a percuſſo vel ab vtroqꝫ. Reſpondetur ꝙ ab vtroqꝫ. ſed diuerſimode. quia primo fit a percutiente. eo ꝙ illud comprimit et pellit aerem et quia percuſſum eſt durum et lene. ideo reſiſtit ꝑcutienti et facit aerem reſilire. et ſic ab vtroqꝫ cauſatur ille motus a quo fit ſonus. quia oportet ꝙ ibi fiat reſilitio ex reſiſtentia percuſſi. nõ tamen omne quod percutitur cauſat ſonum. quia ſi acus acui obijciatur non generatur ſonus. ſed requiruntur conditiones ſuperius poſite

¶Dubitatur ſecūdo .que ſunt differentie ſoni. Responde
tur ꝙ ſunt acutum ⁊ graue.et ſumūtur per ſimilitudinem ad differentias
que ſunt in tactu. Unde acutū dicitur ꝙ in modico tempore multum mo
uet ſenſum tactus. Et acutum in ſono eſt quod multum mouet ſenſuꝫ au
ditus. Sed ſonus grauis dicitur qui in multo tempore paruū mouet au/
ditum Sed quia aliquis poſſet credere ꝙ acutū ⁊ graue in ſono eſſent idē
quod velox ⁊ tardū in motu.ideo illud remouet phus dicens ꝙ ad inuicē
differunt.tamen ſicut motus eſt cauſa ſoni. ita etiaꝫ velocitas motus eſt
cauſa ſoni acuti.et tarditas eſt cauſa ſoni grauis .et hoc intelligendum eſt
quando ſonus vnico motu cauſatur.quia ſi fiat pluribꝫ motibus tunc fre
quentia motuū eſt cauſa ſoni acuti.⁊ raritas ſoni grauis .vt dicit Boetiꝰ
in ſua muſica.et ideo chorda cythare magis tenſa acutiꝰ ſonat. quia in ea
ex vna percuſſione frequentius percutitur aer . Et ſic pꝫ rñſio ad dubium

¶Ad rationes ante oppoſitum. Ad primam dicitꝰ ꝙ ſo
nus non eſt motus localis formaliter.ſed eſt ibi ꝑdicatio cauſalis ſiue ma
terialis.quia ſonus ſolum ex motu locali cauſatur. Ad ſecūdam dicitꝰ
ꝙ corpus ſonās.vt homo vel campana ſolum per accidens immutat au/
ditum.ſonus autem per ſe īmutat.ideo ponitꝰ obiectū auditus

Vox aūt ſonus q̄dam eſt aīati.inaīatorum eñ nulluꝫ vo
cat.ſed ſm ſimilitudinē dicitꝰ vocare. vt tybia ⁊ lyra.et q̄cūqꝫ
alia inanimatorū extenſionem habēt ⁊ melos ⁊ locutionem
Aſſimilantur eñ quia ⁊ vox hoc habet. Multa aūt anima
lium vocem non habent. vt que ſunt ſine ſanguine ⁊ ſangui/
nem habentium piſces. Et hoc rationabiliter ſi quidē aeris
motus ſonus eſt. Sed qui dicūtur vocare vt qui in achielo
ſonant branchis. aut quodā altero huiuſmodi. Vox autem
ſonus animalis eſt. et non qualibet parte. ſed quoniam om
ne ſonat verberante aliquo ⁊ aliquid in aliquo. Hoc autem
eſt aer. ratiōabiliter vtiqꝫ vocabunt hec ſola quecūqꝫ ſuſci/
piūt aera. Jam eñ aere reſpirato vtitur natura in duo ope
ra. ſicut lingua ⁊ in guſtū ⁊ locutōeꝫ. quoꝝ q̄dē guſtꝰ neceſſa
rius ē. vñ ⁊ pluribꝫ ineſt. Interꝑtatio aūt eſt ꝑpter bñ eē. ſic
et ſpū ⁊ ad calorē interiorē tanq̄ꝫ neceſſariū. Cauſa auteꝫ in
alteris dicta eſt et ad vocem. vt quo ſit eſſe bene

Organū aūt reſpiratōis vocalis arterea eſt Cuius autem
cauſa hec pars eſt pulmo. Hac em̄ pte plus habēt calorem
pedib⁹ gradientia alijs. Indiget aūt reſpiratōe ⁊ circa corlo
cus primus. Unde neceſſe eſt interius reſpirante ingredi ae
rem. Quare pcuſſio reſpirati aeris ab aīa que eſt in his ptib⁹
ad vocalē artereā vox eſt. Nō em̄ oīs aīalis ſonus vox eſt ſi/
cut diximus Eſt em̄ ⁊ lingue ſonare ⁊ ſicut tuſſientes. Sed
oportȝ aīatum eſſe verberās ⁊ cū ymaginatōe aliqua ꝑcans
Significatiuus em̄ q̄dam ſonus eſt vox ⁊ nō reſpirati aeris
ſicut tuſſis. ſed iſte ꝟberat eū qui eſt in arterea ad ipſaȝ. Sig
nū aūt eſt nō poſſe vocare reſpirātē neqȝ expirantē ſed deti/
nentē. mouet em̄ iſte retinēs. Manifeſtū aūt ⁊ q꜡ piſces ſine
voce. nō em̄ habēt guttur. hanc aūt partem nō habēt q꜡ non
recipiūt acrē neqȝ reſpirant. ſed qui dicunt ſic peccant. ꝓpter
quam igitur cām altera ratio eſt

Queriť. vtrū vox hoc mō bene definiať. Vox eſt repcuſ/
ſio aeris inſpirati ab aīa que eſt in his partib⁹ ad vocalē arterea ☞ Ar
guiť pmo q̄ nō. q꜡ repcuſſio eſt motus. ſed vox nō eſt motus. ergo nō ē re
percuſſio Scđo ſic. illa definitio nō ꝯuenit ſono inſtrumentoꝝ muſicali
um. ⁊ tn̄ dicūtur voces. ḡ eſt inſufficiens Tercio ſic. ſi vox fieret p reſpira
tionē. cuȝ reſpiratio aeris fiat naturaliter. ſeq̄reť q̄ oīs vox eſſet naturalis ⁊
ꝑcatiua naturaľr qđ falſum eſt Quarto ſic. ſi definitio eſſet ſufficiēs ſeq̄
reť q̄ tuſſis eſſet vox. ſȝ hoc eſt falſum. ḡ definitio eſt male aſſignata
¶ In oppoſitū arguiť p phm in textu

Sciendū q̄ determinato de ſono in generali ꝯñter deter
minat de voce q̄ eſt q̄dā ſpēs ſoni. vn̄ vox ſolum eſt ſonus aīati corporis ⁊
ſi aliqđ inaīatum vt tuba vel cithara dicať habere vocem. hoc ſoluȝ eſt ſīlī/
tudinarie. q꜡ voces taliū inſtrumentoꝝ in trib⁹ req̄ſitis ad vocē hn̄t ſīlitu/
dinē vocis. Primū eſt extenſio. Nam in corporib⁹ inanimatis ſonus cau/
ſať ex ſimplici pcuſſione. ⁊ q꜡ iſta pcuſſio cito tranſit. ideo ſonus eoꝝ cito
tranſit ⁊ nō habet extenſionem Sed vox cauſať ex repcuſſione aeris ad vo
calem artereā. et quia illa repercuſſio continuatur ſm̄ appetitum anime
ideo ſm̄ hoc vox habet extenſionem et ꝯtinuatōem ⁊ ſoni inſtrumentoꝝ
inꝯ̄tū quādā extēſionē hn̄t ſīlitudinē hn̄t vocis Scđm eſt ꝯſonātia. nā ſo
n⁹ inaīati corpis cū ꝓueniat ex ſimplici pcuſſione ē vniformis nō hn̄s in ſe

diuerſitatē grauis ⁊ acuti ideo nō hʒ ꝯſonantiā q̄ eſt ꝓportio ſed quia vox
ex repercuſſione cauſatᷣ que fit diuerſimode ſm̄ appetitū aīalis. ideo diuer
ſificatur per graue ⁊ acutū et cū in ſono inſtrumentoꝝ ſit quedaꝫ melodia
in hoc aſſimilatur voci. Terciū eſt diſcretio ⁊ interruptio ſonoꝝ. Nam
in voce humana eſt diſcretio ⁊ figuratio vocū vt oratio diſtinguitᷣ ꝑ dictio
nes. ⁊ dictio per ſyllabas ꝓpter diuerſas repercuſſiones aeris ab aīa. ⁊ qꝛ
ſonus inſtrumentoꝝ diuerſificatᷣ ꝓpter diuerſas ꝑcuſſiones cordaꝝ vel fla/
tuū ideo habet ſil'itudinē vocis.

Sciendum ꝙ licet vox ſolum conueniat animatis tamē
multa aīalia non habēt voceꝫ ſicut generaliter oīa carentia ſanguine ⁊ iſto
rum ſunt quattuor genera vt dicitᷣ in libro de aīalibus. Quedam eīm ha/
bent mollem carnem exterius vt ſepie pulpi. Alia ſunt mollis teſte vt can
ceres. Alia ſunt dure teſte vt conche ⁊ oſtree. Alia ſūt corporis anuloſi vt
apes ⁊ formice. Sil'r aliqua aīalia habētia ſanguinem carent voce ſicut pi
ſces. Et rō eſt. quia vox eſt quidā motus aeris qui fit per reſpiratōeꝫ. ſed
dicta aīalia non reſpirant aerem ideo non faciunt vocē ⁊ ſi aliqua dicātur
habere vocem vt piſces que ſunt in achileo fluuio hoc eſt q̄a faciūt ſonū cuꝫ
branchis eoꝝ quibꝫ expellunt ⁊ attrahunt aquā

Sciendum ꝙ idē eſt organum vocis ⁊ reſpiratōnis. Nā
in oī voce cum ſit ſonus tria requirūtur ſcꝫ percutiens percuſſum ⁊ medi
um in quo fit percuſſio. ſed mediū in quo fit percuſſio formādo vocem eſt
aer attractus ꝑ reſpiratōnem. ideo ſola illa aīalia que reſpirant poſſūt for/
mare vocem. igitᷣ ſeq̄tur ꝙ eſt idem organū vocis ⁊ reſpiratōnis. vñ reſpi/
ratio ordinatur ad duas oꝑatōnes. vñ ſicut natura vtitur lingua ad duo
opera ſcꝫ ad guſtū qui requiritᷣ neceſſario in aīali ⁊ ad locutōnem qui ſoluꝫ
requiritᷣ quo ad bene eſſe. Ita vtitur aere reſpirato ad mitigandū calorem
cordis. ⁊ epatis ⁊ hoc eſt in aīali neceſſariū ⁊ ad formatōnem vocis qđ re/
quiritᷣ ad bene eſſe.

Sciendum ꝙ organū reſpirationis eſt vocalis arthera
que cōtinuatᷣ pulmoni vt ſibi deſeruiat ad aeris attractōnem. Nam aīalia
ꝓgreſſiua magis habēt de calore in pulmone q̄ꝫ in alijs partibus corꝑis co
ꝙ pulmo eſt ꝑ̄ncipiū caloris naturalis. ideo locus qui eſt circa cor indiget
reſpiratōne aeris ad refrigeriū eius ⁊ ꝓpter hoc oportꝫ ꝙ aer ingrediatur
ad pulmonē qui ſe habet ꝑ modū follis exſpirando. ⁊ qꝛ aīalia habētia ſan
guinē plus habent de calore naturali q̄ꝫ non habentia. ⁊ adhuc habentium
ſanguinem piſces minus hñt de ſanguine. Ideo aīalia carentia ſanguine
et etiā piſces non reſpirant nec pñt formare vocem.

Concluſio predicta definitio vocis eſt ſufficienter aſſig/
nata patꝫ ꝑ cōditōnes vere definitōnis. Primo eīm ponitᷣ reꝑcuſſio tanq̄ꝫ
genus. Non tñ ibi eſt p̄dicatio formalis ſꝫ cauſalis. qꝛ vox non eſt forma
liter illa repercuſſio. ſed ſonus cauſatus ex illa repercuſſione. Et dicitᷣ aerꝫ
inſpirati ꝑ qđ excluditur ſonus factus ꝑ cōpreſſionem manuū vel ꝑ aliaꝫ
partem corꝑis. Et dꝛ ab aīa per qđ excludūtur ſoni aīaliū qui nō ſunt cuꝫ
ymagine ſignificādi vt tuſſis ⁊ ſil'ia. Ad hoc eīm ꝙ ſonus dicatᷣ vox vel fie
ri ab aīa inq̄ꝫtum hmōi requiritᷣ ꝙ ſit cū ymagine ⁊ cum intentōne ad

aliquid ꝓcandū quia oīs vox eſt ſignificatiua naturaliter vl'ad placitū ꝛ ꝙ vox ſit repercuſſio aeris inſpirati ꝓbat. p. duplici ſigno. Primū eſt ꝙ anial non pōt formare vocem nec reſpirando nec aſpirando ſed dum retinet aerem. Ideo aer retent⁹ cauſat motū ad formatōnem vocis. Scđm ē ꝙ piſces non habēt vocem eo ꝙ carent reſpiratōne neqꝫ habēt vocalem artheriam. ꝛ quia illa repercuſſio aeris reſpirati hꝫ fieri ad vocalem artheriā Ideo illa particula addiť ad denotandū corpus percuſſum. Ad ꝑmaꝫ et ad ſecūdā patuit ſolutio. Ad terciā diciť ꝙ aliq̄d bene eſt naturale in vl'i ꝛ voluntariū in particulari ſicut viuere in cōmuni eſt naturale ſed viuere hoc modo vel illo modo eſt voluntariū. Ita ſil'r humana locutio in vniuerſali naturaliter conuenit hoī ſꝫ cuꝫ tali dearticulatōne eſt ad plurimū. ideo non omnes hoīes eodem modo loquūtur. Ad quartam patet ſolutio ex dictis.

E odore autē ꝛ olfactibili minus bene determinabile eſt dictis. Non eñ manifeſtū eſt quale quid ſit odor ſicut ſonus aut viſibile vtrū lumē. Cauſa aūt eſt quia ſenſum hunc nō habemus certū. ſed peiorē multis aīalibꝫ. praue eñ odorat homo. Et nihil odorat odorabiliū ſine leticia ꝛ triſticia. ſicut non exiſtente certo eo q̄ ſentimus. Rōnabile auteꝫ ſic ꝛ fortes oculis colores ſentire ꝛ non per manifeſtas ipſis eſſe differentias coloꝝ. niſi terrentiū ꝛ non terrentiū. ſic auteꝫ et odores hoīm genus. Videtur eñ ꝛ analogiam habere ad guſtum. ꝛ ſimiliter ſpecies humoꝝ cum his que ſunt odoris ſed certiorem habemus guſtū ꝓpter id qđ ipſe quidā tactus eſt. hūc aūt habet homo ſenſum certiſſimū. In alijs eñ deficit ab aīalibꝫ multis. Scđm aūt tactū differenter certificat vñ et prudentiſſimū aīaliū eſt. Signū aūt in genere hominū ꝑm ſenſum ingenioſos eſſe ꝛ nō ingenioſos. ꝑm aīaliū auteꝫ nullū. Duri eñ carne inepti menti. Molles aūt carne bene apti. Eſt āt ſicut humor hic q̄dē dulcis. ille vero amarus. ſic et odores ſunt. Sꝫ alia q̄dē hñt ꝓportōnal'r odorē ꝛ humor Dico āt dulcē odorē dulcē hūorē. alia vero ꝯtrariū Sil'r aūt et acer ꝛ auſterus ꝛ acutus ꝛ pinguis eſt odor. ſed ſicut dixi

mus ꝓpter id ꝙ nõ multũ ꝑmanifeſti ſunt odores ſicut hu/mores. ab his acceperunt noĩa ſm ſimilitudinem rerũ. Dulcis quidẽ eñ a croco ⁊ melle. acer autem a thimo ⁊ hmõi eodem autem modo ⁊ in alijs. Adhuc autem ſicut auditus et vnuſquiſqꝫ ſenſuum hic quidem audibilis et non audibilis: ille vero viſibilis ⁊ non viſibilis. et olfactus odorabilis ⁊ nõ odorabilis. Non odorabile autem aliud quidem ſm id qḋ omnino impoſſibile eſt habere odorem. aliud vero paruum habens et prauum. Similiter autem ⁊ non guſtabile dicit̃.

Queritur. vtrum odor ſit proprium obiectum olfactus. Arguitur ꝙ non quia obiectum propriũ debet eſſe adequatum ſue potentie. ſed odor non adequatur olfactui. quia olfactus ꝑcipit non ſolum odorabile. ſed etiam nõ odorabile. Scḋo aliqui odores ab olfactu noſtro nõ ꝑcipiuntur. igitur odor non eſt obiectum olfactus Tercio odores percipiuntur a guſtu. quia ſapida bene odorant. igitur odor eſt obiectũ guſtus

In oppoſitũ eſt phũs in littera ſciendum primo ꝙ poſtq̃ꝫ phs determinauit de viſibili ⁊ audibili que ſunt obiecta viſus ⁊ auditus. Conſequenter determinat de odorabili quod pertinet ad olfactum. Et primo determinat de ipſo ſm ſe. poſtea vero ſm ꝙ immutat ſenſum olfac/tus. Sed quia difficilius eſt determinare de odoribus q̃ꝫ de coloribꝫ vł ſonis eo ꝙ inter oĩa aĩalia hõ ẽ peioris olfactus. Ideo non poſſumꝰ comple/te ⁊ per certitudinem cognoſcere odores.

Sciendum ſecũdo ꝙ homo inter cetera animalia ſm quã/titatẽ ſui corpis hꝫ maius cerebrũ. ſꝫ cõplexio cerebri ꝯſiſtit in frigido ⁊ humido ⁊ cũ ſubiectũ odoris ſit calidũ ⁊ ſiccũ oportꝫ organũ olfactus eſſe po/tẽtia calidũ ⁊ ſiccũ. ⁊ qꝛ organũ olfactꝰ ſituatũ ẽ circa cerebrũ ꝯtrahit frigiditatẽ ⁊ hũiditatẽ a cerebro q̃ indiſponũt ipm ad ſuſcipiendũ ſpẽs odoris et hinc eſt ꝙ hõ ceteris aĩalibꝫ hꝫ peiorẽ olfactũ q̃ ꝓpter hoĩes nõ diſcernũt drñtias odoris niſi referẽdo ad ſaporẽ ⁊ ſolũ ꝑcipiũt excellẽtes odores ge/nerãtes gaudiũ vel triſticiã ſicut quedã aĩalia hñtia duros oculos vt locuſte ⁊ quidã piſces nõ ꝑcipiũt niſi excellẽtia viſibilia ⁊ terrentia.

Sciendum tercio ꝙ differentie odoris diſtinguuntur ꝑ anologiam ad guſtum ⁊ ad ſpecies ſaporis. quia non bene percipimus ipſas ꝑ olfactum. Cuius cauſa eſt. quia homo eſt optimi guſtus ⁊ peſſimi olfactus. Et qꝛ oĩe ignotũ hꝫ cognoſci ꝑ magis notũ ad qḋ hꝫ habitudinẽ. Ideo cum ſpẽs ſaporis ſint nobis magis manifeſte q̃ꝫ ſpecies odoris et ſpecies odoris habent affinitatem ad ſpecies ſaporis ⁊ ſub illarum ſi/militudine a nobis cognoſcuntur. Ideo conuenienter diſtinguunt̃ ſpe/cies odoris ſm ſpẽs ſaporis ⁊ homo hꝫ guſtũ certiorẽ ceteris animalibus

Cuius rō eſt. quia guſtus eſt quidam tactus ⁊ homo inter oīa aīalia ha/
bet perfectiſſimū tactum.

Sciendum quarto ꝙ licet homo in alijs ſenſibus de
ficiat a quibuſdam aīalibus. Sunt eñ quedam bruta que melius vident
audiunt ⁊ odorant ꝗ̄ hoīes. homo tamē cetera ꝑcellit in tactu q̄a eſt ſub/
tilioris ⁊ ꝑfectioris complexionis. Et inde ꝓuenit ꝙ in hoībus ꝑ tactum
iudicamus qui ſunt ingenioſi ⁊ qui non ⁊ nō ſm̄ alios ſenſus. Nā hñtes
carnē durā ⁊ ꝑ ꝯñs malū tactuꝫ ſunt cōmuniter inepti ſm̄ mentem ſ3 habē
tes molles carnes ſunt bone mētis ⁊ ingenioſi. Ideo dicit̃ in textu Mol
les carne aptos mente dicimus. Sed argueret̃ ꝙ aptitudo mentis mag꜒
corrñderet bonitati viſus ꝗ̄ tactus. quia viſus eſt ſenſus ſpūalior ⁊ plēs
rerum differentias nobis oñdit quocūq3 alio ſenſu. Ideo ſepe vocat̃ ſen/
ſus diſcipline. g̃ bonitati viſus magis rñdet aptitudo mentis ꝗ̄ bonitati
tactus qui eſt inter omnes maxime materialis. Rñdet̃ ꝙ duplici de cau
ſa bonitas mentis corrñdet bonitati tactus. Prima eſt q̄a tactus eſt fun/
damentum oīm alioꝝ ſenſuū. quia organū eius diffundit̃ ad modum re/
this ꝑ totum corpus ⁊ in organo cuiuſlibet alterius ſenſus eſt organū ta/
ctus. Ideo cum aliquis habet meliorē tactū ſeq̄tur ꝙ ſimpl'r h3 meliorē ꝟ/
tutem ſenſitiuā. ⁊ ꝑ ꝯñs meliorē intellectū. q2 bonitas ſenſus eſt diſpoſitio
ad bonitatem intellectus. ſed ex hoc ꝙ aliquis habet meliorē viſum nō ſe/
quitur ꝙ ſit melioris ſenſus ſimpl'r ſ3 tm̄ ſm̄ q̄d. Alia cā eſt. q̄a bonitas ta
ctus inſeq̄tur bonitatē cōplexionis Et cū organū tact⁹ nō pt eſſe denuda
tū a qualitatib⁹ tangibilib⁹ q2 cōpoſitū eſt ex elemētis oport3 ꝙ ſit in potē/
tia ad extrema tangibilia ad h̄ ꝙ ſit mediū inter ea ſed ad bonitatē cōplec
tionis corpis ſeq̄tur bonitas aīe. q̄a forma ⁊ materia ꝓportionari debēt. g̃
qui ſunt boni tactus ſunt melioris animi ⁊ ſubtilioris intellectus.

Sciendum quinto ꝙ licet tactus ſit certiſſimus ſenſuuꝫ
tñ ſpecies odoris nō debēt magis diſtingui ꝑ tactū vel denoīari ꝗ̄ ꝑ ſpēs
ſaporis. Rō eſt q2 ſapor ⁊ odor cauſant̃ ex certa cōmixtione q̄litatū elemē
toꝝ. ⁊ ideo ſpēs odoꝝ magis corrñdent ſpecieb⁹ odoris ⁊ ab ipis denomi/
nant̃ magis ꝗ̄ a q̄litatib⁹ tangibilib⁹. vñ ſpēs odoris nominant̃ ꝑ ſpēs ſa/
poris ⁊ ſic extremi odores dicūtur dulcis ⁊ amarus etiā noīa medioꝝ ſa/
porū transferūtur ad medios odores vt pingue acutū auſterū acetoſū dū
tamē ſil' reperiant̃ in eodē ſubiecto q2 quedā ſunt boni ſaporis ⁊ mali odo
ris. ⁊ quedā ecōuerſo. q2 ſapor cōſiſtit in humido aqueo aliq̄liter digeſto
a ſicco mediante calido. Odor ꝟo ꝯſiſtit in ſicco aereo aliq̄liter ꝑparo mō
q̄ñq3 cōtingit vtrāq3 ſubam ſc3 aereā ſubtilē ⁊ aqueā groſſiorē ſm̄ debi/
tam ꝓportionē cōmiſceri. ⁊ ſic ē ſuauitas odoris ⁊ ſaporis. Si vero ſit de/
bita ꝓportio in vna ⁊ nō alia ecōtra ſe habebunt.

Concluſio odor eſt ꝓprium obiectum olfactus ꝓbat̃ ſi
cut ꝓbatū eſt de colore ⁊ ſono reſpectu viſus ⁊ auditus. Ex iſta cōcluſio/
ne infert̃ ſicut viſus eſt viſibilis ⁊ non viſibilis ⁊ auditus audibilis ⁊ non
audibilis. q̄a eadem eſt potentia oppoſitoꝝ. priuatio eñ nō cognoſcit̃ niſi ꝑ
habitū. iō olfactus eſt odorabilis ⁊ nō odorabilis. Sed nō odorabile dici
tur dupliciter vel q2 oīno nō h3 odorē vt ſunt corpa ſimplicia vel q2 paruū

habet odorem vel prauū ⁊ eſt corruptiuū olfactꝰ. ⁊ ita dicendū eſt de viſi-
bili audibili ⁊ tangibili.

Ad ratōnes ante oppoſitū Ad primā dicit̄ ꝙ licet olfactꝰ ꝑcipiat non odorabile. tamen hoc eſt ſolum priuatiue. quia cognoſcit ipm̄ per priuatōnem odoris Ad ſecūdā dr̄ ꝙ ꝗuis ſint aliqui odores q̄ non ꝑcipiūtur ab olfactu nr̄o ꝓpter eius maliciā tn̄ ab aliquo olfactu ꝑcipiunt̄.

Ad terciā dr̄ ꝙ licet odor qn̄qꝫ ꝑ accn̄s a guſtu ꝑcipit̄ ſcꝫ qn̄ bn̄ ſapida bn̄ odorant tn̄ non ſemꝑ nec per ſe. quia qn̄qꝫ bene ſapida nō bn̄ odorant

Eſt aūt olfactus per medium vt aerem aut aquam. Et nan-
qꝫ aquatica videntur odorem ſentire. Similiter. aūt ⁊ que-
cunqꝫ cum ſanguine ⁊ ſine ſanguine. ſicut ⁊ que in aere. Ete
nim horum quedam a longe occurūt ⁊ ad alimentum que
ab odore mouentur. Unde ⁊ dubium videtur ſi omnia qui
dem que ſub odore fiunt ſimiliter odorent. Non autem reſpi
rans odorat non reſpirans autem ſed expirans. aut retinēs
ſpiritū non odorat neqꝫ a longe neqꝫ a prope neqꝫ ſi in naſum
intus apponatur. ⁊ hoc quidem in ipſo poſitum quo ſentit̄.
inſenſibile eſſe omnibus cōmune eſt ſed ſine reſpiratōne non
ſentire ꝓprium eſt hoīm. Manifeſtum autem eſt tētantibꝰ.
Quare ſanguinem non habentia qm̄ non reſpirant alterum
vtiqꝫ quendam ſenſum habent preter eos qui dicti ſunt. Sꝫ
impoſſibile eſt ſiquidem odorem ſentiūt. Odorabilis enim
ſenſus ⁊ mali odoramenti ⁊ homini odoramenti olfactus eſt
Amplius autem ⁊ corrumpi videtur a fortibus odoribꝰ ex
quibus homo corrumpitur. vt ſulphur ⁊ hmōi. Olfactū qui
dem igitur habere neceſſarium eſt ſed non reſpirantia. Uide
tur autem hoībus differre hoc ſenſitiuū ad ea que aliorꝫ ani
maliū. ſicut oculi ad ea que duorꝫ oculorꝫ ſunt. Hec quidem
em̄ habent fragma ⁊ ſicut velamen palpebras quas aliquis
non mouens neqꝫ retrahens non videt. fortia autem oculis
nihil hmō i hn̄t. ſed mox vident que fiunt in lucido. ſic igitur

et odoꝛatum alij quidem ſine operculo eſt. ſicut oculis alijs
vento aerem recipientibus habere cooperimentum. quod re
ſpirantibus diſcooperitur ampliatis venis ⁊ poꝛis. ⁊ ꝑ hoc
reſpirantia non odoꝛant in aqua. neceſſariū em̄ eſt odoꝛē pa
ti reſpirantia. hoc aūt facere in humido impoſſibile. Eſt aūt
odoꝛ ſicci ſicut humoꝛ humidi. Odoꝛatiuū autem ſenſiti/
uum potentia hmōi eſt.

Querit̄ vtrū odoꝛ multiplicatur per mediū intentionali/
ter tm̄. Arguit̄ ꝙ nō Poma omittentia odoꝛes deſiccant̄ ⁊ cōtrahunt q̄ſ/
dam rugas. vt dicit Auicēna qđ non fieret niſi eſſet realis fluxus odoꝛis a
coꝛꝑe odoꝛabili. ḡ odoꝛ multiplicat̄ per mediū realiter. Secūdo odoꝛ ē
fumalis euapoꝛatio. vt habet̄ de ſenſu et ſenſato. ḡ realiter diffundit̄ ꝑ me
dium Tercio beſtie ſilueſtres quando appꝛopinquant ad locū vbi vo/
lunt quieſcere faciunt magnos ſaltus vt interrumpat̄ via canū. quia q̄ꝫ/
diu quieſcunt canes non poſſunt eas ſentire. ſed cū ſe mouent a canibꝫ in/
ueniunt̄ qđ non eſſet niſi odoꝛ diffunderet̄ per medium realiter.

In oppoſitū arguit̄ ꝙ odoꝛ eſt quoddā accidens. ergo eſt
in aliq̄ ſubiecto. vl ḡ in aere vel in coꝛꝑe alio. Nō primū. q꞉ coꝛpus ſimplex
non poteſt eſſe ſubiectū odoꝛis. nec aliud coꝛpus exiſtens in aere q꞉ ſequere
tur ꝙ duo coꝛꝑa ſimul eſſent in eodem loco cū aer non videat̄ expelli ideo
multiplicatur per mediumintentōnal'r.

Pro rn̄ſione pꝛimo notandū q꞉ poſtq̄ꝫ viſum eſt de odoꝛa
bili ſm̄ ſe. ꝯñter ph̄s determinat de imutatōne olfactꝰ ab odoꝛabili ⁊ etiā
de imutatōne medij oñdendo qualiter odoꝛes diffundunt̄ per mediū. vn̄
ꝓpꝛiū mediū eſt aer vel aqua. ꝓbatur in textu. q꞉ tam aīalia aquatica q̄ꝫ vi
uentia in aere ſiue hn̄t ſanguinē ſiue nō a longe percipiūt odoꝛē. q꞉ a longe
ꝓſequūtur nutrimentū qđ non ꝑcipiunt ꝑ aliū ſenſum q̄ꝫ ꝑ olfactū. Et cir
ca hō ē dubiū q̄liter odoꝛ ꝑt diffūdi i tāta diſtātia ꝑ quā ml'tiplicatꝰ ꝑcipit̄.

Sciendū ꝙ quidam poſuerūt omnē ſenſum perfici quo
dam tactu dicebant em̄ ꝙ qn̄ fit ſenſatio ſenſus ⁊ ſenſibile mutuo ſe tan/
gunt tamen differenter eſt in viſu ⁊ in alijs ſenſibꝫ. q̄a dicebant ꝙ a viſu e/
grediantur radij viſuales ꝓcedentes vſq̄ꝫ ad rem viſam ex quoꝝ tactu cuꝫ
viſibili cauſat̄ viſio. Sed in alij s ſenſibꝫ dicebāt ecōtrario fieri. q꞉ ſenſibile
venit ad ſenſum, vt patꝫ in guſtu ⁊ tactu quoꝝ ſenſibilia quodaꝫ guſtu ⁊
tactu ꝑcipiūtur etiā de auditu q꞉ aer motus vſq̄ꝫ ad auditū pertingit. Si
militer dicebāt eſſe in olfactu ponētes ꝙ a coꝛꝑe odoꝛifero egredit̄ quedaꝫ
fumalis euapoꝛatio que ē ſubiectū odoꝛis ⁊ ꝑuenit vſq̄ꝫ ad ſenſū olfactꝰ.

Sciendū ꝙ cauſa huius diuerſitatis fuit ꝙ antiqui non
cognoſcebāt imutatōnē ſp̄ualē ſꝫ ſolū materialē mō in alijs ſenſibꝫ a viſu
apparet imutatio materialis que non apparet in viſu. Nam ſoni ⁊ odoꝛes

deferunť ⁊ q̄nq̄ꝫ impediuntur per ventos. colores vero non. etiam cõtra/
rioꝝ coloꝝ ſpecies ꝑ eandem partem aeris deferunť ad viſum vt cũ vnus
homo videt albuꝫ alius nigru per idem mediũ. ſed hoc nõ contingit in ol/
factu qꝛ cõtrarij odores in medio ſe impediunt quare antiqui ignorantes
imutatõnem ſpũalem poſuerũt ꝙ radij viſuales ꝓcedentes a viſu vſq̄ꝫ ad
rem viſam extenduntur. Sed qꝛ perceperũt imutatõnem naturaleꝫ me
dij ab alijs ſenſibilibꝫ credebant alia ſenſibilia deferri ad ſenſum ſed hoc
non videť poſſibile in olfactu qꝛ odoꝛ cadaueris nõ p̄t multiplicari ꝑ medi
um realiter in tanta diſtantia ſm̃ quã ꝑcipiť maxime cũ odores ſe diffun/
dant orbiculariter. Nam ſi totũ corpꝰ reſolueretť in vapores nõ poſſet per
tm̃ ſpaciũ diffundi cũ ſit certus terminus rarefactõnis vltra quẽ corpꝰ na
turale ꝑuenire nõ poteſt. vñ corpus rarefactibile nõ poteſt rarefieri vltra
raritatem ignis ⁊ ſic illa raritas eſt terminus in iſtis corpibus.

Concluſio Odoꝛ vſq̄ꝫ ad certam diſtantiam poteſt mul/
tiplicari realiter cũ fumali euaporatõne. ſed vltra multiplicať intentionali/
ter tm̃. Primũ patet. nã odores impediũtur per ventos qδ nõ eſſet ſi ſo
lum intentõnaliter multiplicarenť. ventus tamẽ nõ impedit multiplicatõ
nem coloris. g̃ in aliqua diſtantia multiplicať odoꝛ per mediũ realiter.

Scdm̃ patet. quia ſenſibile poſitũ ſupra ſenſuꝫ non facit ſenſatõnẽ. cũ
ergo odoꝛ imutat olfactũ ad ipm̃ defertur intentõnaliter. Itẽ patet per
exemplũ de vulturibꝫ qui vt dicit Homerus venerũt a q̇ngentis miliari
bus ad cadauera mortuoꝝ poſt bellũ troyanũ ſed nõ p̄t multiplicari odoꝛ
realiter vſq̄ꝫ ad tãtã diſtãtiã. Ex q̃ pꝫ q̃liter olfactꝰ ⁊ etiã mediũ imutanť
ab odore.

Sed circa hoc dubitať. vtrũ hoĩs et bruti ſit idem olfa/
ctus. Arĩ. ꝙ nõ qꝛ hõ ſolũ odoꝛat reſpirãdo. bruta ꝟo nõ reſpirãdo. g̃ i ho
minibꝫ ⁊ brutis nõ ẽ idẽ olfactꝰ. Rñdeť ꝙ oĩa aĩalia reſpirãtia ⁊ non re
ſpirãtia hñt eũdẽ olfactũ in ſpẽ. ꝓbat. p. ꝓmo Potẽtie diſtinguũť ꝑ actus ⁊
obiecta. ſꝫ idẽ ẽ obiectũ olfactꝰ hoĩs ⁊ bruti. g̃ ⁊c̃. Secũdo eadẽ ẽ poten
tia cuiꝰ ſũt eadẽ corruptiua ſꝫ ab eiſdẽ malis odoribꝫ vt a ſulphureis cor/
rũpiť olfactꝰ i hoĩbꝫ ⁊ in brutis. g̃ ipoꝝ ẽ idẽ olfactꝰ. Sꝫ hñt drãm i mõ o/
dorãdi vt ꝓbat rõ adducta añ oppoĩ Hoc ꝓbat etiã phs qꝛ organũ ol
factꝰ hoĩs dr̃t ab organo alioꝝ aĩalũ ſic oculi q̃rũdã drñt ab oculis hoĩs
qꝛ oculi hoĩs hñt palpebras q̃ ſi retraherẽť nõ poſſꝫ videre. ſꝫ h̃ nõ accidit
in hñtibꝫ duros oculos qꝛ nõ hñt palpebras ſꝫ ſtati videt viſibilia q̃ꝝ ſpẽs
ſũt in dyaphono. Ita ſilr̃ i nõ reſpirãtibꝫ organũ olfactꝰ ẽ ſine coopculo. ſꝫ
in reſpirãtibꝫ ẽ qδdã coopculũ ſup̄ organũ olfactꝰ ad moduꝫ buti mãmille
qδ apiť ꝑ inſpiratõem. iõ nõ pñt odorare ſine inſpiratõne qδ pꝫ a ſigno q̇a
hõ exñs i aq̃ qꝛ nõ reſpirat nõ p̄t ꝑcipe odorẽ. Rõnes ante oppoſitũ facte
ſoluuntur ex dictis.

Guſtabile aũt ẽ quoddã tangibile. ⁊ hec eſt cauſa quare
nõ fit ſenſibile ꝑ mediũ extraneũ corpus. Neq̄ꝫ em̃ tac/
tus ⁊ corpꝰ in quo ẽ humoꝛ. qδ ẽ guſtabile in humido ſicut
in materia hoc aũt quoddã tangibile.

Unde et ſi in aqua eſſemus ſentiremus vtiqꝫ appoſitū dul/
ce. Non autem eſſet tunc nobis ſenſus per mediū. ſed in eo
quod miſcetur humido. ſicut in potu. color autem non ſic vi
detur in eo quod miſcetur. neqꝫ defluxionibus vt quidē igiť
mediū nihil eſt. vt autem color viſibile ſic guſtabile humorē
Nihil aūt facit humoris ſenſum ſine humiditate. ſed habet
actu aut potentia humiditatem vt ſalſuꝫ. bene enim liquidū
ipſum eſt ⁊ liquefactiuū lingue. Sicut aūt viſus viſibilis ē
et inuiſibilis tenebra aūt inuiſibilis eſt. iudicat autē et ipſam
viſus. Adhuc aūt ⁊ valde ſplendidi eſt etenim hoc inuiſibi/
le eſt alio autem modo a tenebra Similiter aūt ⁊ auditus ſo
niqꝫ et ſilentij. quoꝝ aliud audibile. aliud non audibile ⁊ ma
gniſoni ſicut viſus eſt ſplendidi. Sicut eñ paruus ſonus in
audibilis quodāmodo. ſic ⁊ magnus ⁊ violentus. Inuiſibi
le aūt aliud quidem oīno diciť. ſicut ⁊ in alijs impoſſibile. a
liud autem q̄uis aptū natum non habet aut praue. ſicut qḋ
ſine pedibus eſt ⁊ ſine greſſu diciť. Sic autem guſtus guſta
bilis eſt ⁊ non guſtabilis. Hoc aūt eſt paruū aut prauum ha
bens humorem aut corruptiuū guſtus. Uidetur aūt princi
pium eſſe potabile ⁊ non potabile. Guſtus eñ quidā ambo
ſed hoc quidem vt prauū ⁊ corruptiuū guſtus. illud autē ſm
naturam. Eſt autē cōmune tactus ⁊ guſtus potabile. Quo
niam autem humidum quidem eſt guſtabile. neceſſe eſt ſenſi
tiuum ipſius neqꝫ humidum eſſe actu. neqꝫ impoſſibile fieri
humidum. patitur eñ aliquid guſtus a guſtabili ſm ꝙ gu/
ſtabile eſt. Neceſſarium eſt ergo humectatū fore quod poſſi
bile humectari ſaluatū. non humidū autē guſtatiuū ſenſitiuū
Signum aūt neqꝫ ſiccam exiſtentem linguam ſentire. neqꝫ

multum humidam. hic em̄ tactus fit primi humidi. ſicut cū aliquis (qui ante guſtauit fortem humorem) guſtet alterum et vt laborantibꝫ amara om̄ia vidēt̄ur. ꝓpter id quod lingua plena huiuſmodi humiditate ſentit. Species autē humoꝝ ſicut in coloribꝫ ſimplices quidem ꝯtrarie ſunt. ſicut dulce ꝛ amarum. Habite autē ſunt cum hac quidem pingue. cū illa vero ſalſum. media aūt hoꝝ acre ꝛ auſterum. ꝛ ponticum ꝛ acutum. fere em̄ he videnť eſſe humorum differentie: Quare guſtatiuū eſt potentia huiuſmodi. guſtabile autē eſt factiuum actu huius.

Queriť vtrū ſapor ſit propriū obiectū guſtus ¶ Arguiť p̄mo ꝙ nō. q: obiectū guſtus debet eſſe inferius ad obiectū tactus. ſed ſapor non ſe hꝫ vt inferius ad qualitates tangibiles. ergo nō eſt obiectuꝫ guſtus. Maior patꝫ. q: guſtus eſt quidam tactus ꝛ guſtabile quoddā tangibile. vt d̄r in textu. igitur guſtabile debet eſſe inferius ad tangibile Secūdo ſic. illud eſt obiectum guſtus ſub cuius ratōne guſtus percipit om̄e illud qd̄ percipit. ſed humor ſaluialis eſt hm̄ōi. igiť eſt obiectuꝫ guſtus. ¶ In oppoſitum eſt phus in littera

¶ Sciendū primo ꝙ poſtq̄ꝫ phus determinauit de odore qui eſt obiectū olfactus. Conſequēter determinať de ſapore ſiue guſtabili ꝛ de his que ꝑtinent ad guſtum. Et p̄mo inquirit de medio guſtus. Secūdo de obiecto. Tercio de organo

Circa primū ſecūdo ſciendū ꝙ om̄is ſenſus ꝑcipit ſuū obiectum per aliqd̄ mediū. q: ſenſibile poſitum ſupra ſenſum nō facit ſenſationem. Sed duplex eſt mediū. ſcꝫ intrinſecū quod eſt pars aīalis. et extrinſecum quod eſt ab animali ſeparatū. vnde viſus auditus ꝛ olfactus ſentiūt per mediū extrinſecū. ſed guſtus ꝛ tactus ꝑ mediuꝫ intrinſecū. qd̄ eſt caro et hoc manifeſtū eſt de tactu. et q: guſtus eſt quidam tactus. ideo etiā guſtus quodāmodo ꝑcipit per mediū intrinſecū. ¶ Sed ꝯtra arguiť ſi in aq̄ diſſoluať corpus ſapiduꝫ vt mel vel aliq̄s exiſtens in aqua diſtante ab illo corpore ſentit illud corpus ꝑ guſtum. ſed hoc eſt ꝑ mediū extraneum. ideo guſtus imutať ꝑ mediū extraneū. Reſpondet phus ꝙ nō ſentimus ſaporem talis corporis niſi ꝑ q̄ꝫto miſceť aq̄. ſicut pꝫ in potu in quo ſi ponatur mel ſtatim ꝑcipimus dulcedinē mellis ꝛ ita ſentimus ſaporē illū nō vt eſt corporis diſtantis. ſed ꝓut eſt aque imutare a tali corꝑe. Cuiꝰ ſignū eſt ꝙ remiſſe imutat guſtū. eo ꝙ debilitať ꝓpter ꝑmixtionē aque

Sciendū tercio. ꝙ nihil ſentimus ꝑ guſtū ſine humiditate. nam ſicut color nō pt̄ videri ſine lumine. ita neqꝫ ſapor ſine humido guſ

ſtari poteſt. quare opoꝛꝫ oīe guſtabile humiditatem habere .vel in actu ſi
cut vinū. vel in potentia ſicut cibꝫ. ⁊ ideo opꝫ ꝙ ſemꝑ ſupra linguā ſit aliq̄
ſaliua que ſit liq̄factiua. ꝑ quā cibaria humectant̄ vt eoꝝ ſapoꝛ ꝑcipi poſſit
nā aliter ſapoꝛ nō poſſet penetrare carnē lingue. q̄ eſt mediuꝫ in ſenſu gu
ſtus. et ſic pꝫ de medio guſtus

Sciendū quarto ꝙ ſicut viſus eſt viſibilis ⁊ nō viſibilis
et nō viſibile dicit̄ dupl'r. ita guſtus eſt guſtabilis ⁊ nō guſtabilis ⁊ nō gu-
ſtabile d̄r dupl'r. quoddā eſt penitus nō habens ſapoꝛē. Aliud eſt qđ parū
hꝫ de ſapoꝛe aut qđ hꝫ paruū ſapoꝛē. ſcꝫ nimis violentū ⁊ coꝛruptiuū gu-
ſtus. Sed q2 guſtabile ſemꝑ eſt habēs humidū aqueū. ⁊ humidū aqueuꝫ
eſt ꝑncipiū ſapoꝛis. igit̄ videt̄ ꝙ potabile ⁊ nō potabile ſint ꝑncipium eoꝝ q̄
guſtu ꝑcipiūtur. guſtus eīm ꝑcipit guſtabile vt ꝯueniens ſm naturā ⁊ nō
guſtabile. vt prauū coꝛruptiuū. ſꝫ tn̄ iſta percipiūtur a guſtu vt cōuenit cū
tactu. nam potabile ꝯmune eſt ad guſtū ⁊ tactū. pertinet eīm ad tactuꝫ in
q̄ꝫtum eſt humidū. ⁊ guſtū inq̄ꝫtum eſt ſapidum. ⁊ ſic pꝫ de obiecto guſtꝰ.
Sed ad videndū de oꝛgano eius eſt.

Quinto ſciendū ꝙ oꝛganū guſtus nō debet eſſe humidū
in actu nec habere repugnātiam ad humidū. ſed debet habere potentiaꝫ ad
fieri humidū. vt oꝛganū viſus nullū debet habere coloꝛē in actu. ſed eſt ſuſ-
ceptiuū coloꝛis. guſtus eīm tangit̄ a guſtabili qđ eſt humidū actu ſi ſit actu
guſtabile. igit̄ oꝛganū guſtus ſm ſe debet eſſe humidū in potentia ſoluꝫ. et
cum iam paſſum eſt fit in actu humefactum vt poſſet guſtare. Et ꝙ illđ
oꝛganū nō habeat humoꝛem in actu ꝓbat phus. nam lingua exiſtens ni-
mis humida nō poteſt ſentire. neqꝫ exiſtens nimis ſicca. quia qn̄ eſt nimis
humida ſolum fit ſenſus ꝑmi humidi ⁊ nō ſupuenientis. ſicut cū aliq̇s gu
ſtauit foꝛtē ſapoꝛem nō p̄t alium ꝑcipere ꝓpter humoꝛē manentē ſupra lin-
guam. vt febꝛicitans oīa iudicat amara. q2 linguā hꝫ plenam humoꝛe cole
rico et amaro. quare nō p̄t alium humoꝛem ꝑcipere

Concluſio ꝑma. Sapoꝛ eſt ꝓpriuꝫ obiectū guſtus. qđ ꝓ
batur ſicut ꝓbatum eſt de p̄cedentibꝫ.

Concluſio ſecūda. Tm̄ ſunt ſeptē ſpēs ſapoꝛis: ſcꝫ dulce
amarū. pingue. ſalſum. acre ſiue auſterū. ponticuꝫ. ⁊ acutū. Nam oīs ſapoꝛ
aut extremus eſt. ⁊ ſic eſt dulcis ⁊ amarus. aut medius ꝑ eque diſtantiaꝫ
et ſic eſt acutū. Vel ꝑ participatōem tm̄. ⁊ hoc dupl'r. vel mediat inter acu
tum ⁊ dulcē. vel mediat inter acutū ⁊ amarū. Si ꝑmū vel magis appro-
pinquat̄ ad dulce. ⁊ ſic eſt pingue. vel ad acutū ⁊ ſic eſt auſterus. Si ſecun
dū vel magis appropinq̄t ad amarū. ⁊ ſic ē ſalſus. vel ad acutū ⁊ ſic ē pōticꝰ

Ad rōnes an̄ oppoſitū Ad ꝑmā d̄r ꝙ guſtꝰ et tactus pn̄t
vno mō ꝯſiderari quo ad modū ſentiendi. et ſic guſtus eſt q̇dam tactꝰ. q2
tangendo ꝑcipit ſuū obiectū ꝑ mediū intraneū. Alio modo quantum ad
obiectū. ⁊ ſic guſtus nō eſt q̇daꝫ tactus. q2 ſapoꝛ nō eſt qualitas tāgibilis
ſꝫ et cauſet̄ a qualitatibꝫ tangibilibꝫ ⁊ fundet̄ in ipſis. Sil'r guſtus fundat̄
in tactu. Vel d̄r ꝙ guſtus inq̄ꝫtum eſt diſcretiuus ſapoꝝ nō eſt q̇dā tactꝰ

ſed vt diſtinguit qualitates tangibiles ⁊ alimentũ ꝯueniens a diſcõuenienti ꝑ ipſas eſt quidam tactus. Ideo dr̃ tercio ethicoꝝ ꝙ circa delectationes guſtus ꝑmo modo ꝯſiderate non eſt temperantia. ſed ſolum ꝓut eſt quidam tactus Ad ſecũdã dr̃ ꝙ humor ſaliualis non percipitur a guſtu nec eſt obiectũ eius. ſed eſt ꝑncipiũ quo guſtus ꝑcipit ſapores. q2 diſponit organũ eius ⁊ quodãmodo ſe habet in rõne medij

De tangibili aũt ⁊ tactu eadẽ ratio. Si eñ tactus non eſt vnus ſenſus ſed plures neccārium eſt tãgibilia ſenſibilia plura eſſe. Habet eñt dubitatiõem vtrũ plures ſint aut vnus ⁊ quid eſt ſenſitiuũ tangibile vtrũ caro. ⁊ in alijs ꝓportiõabile aut non. ſed hoc q̃dẽ eſt mediũ. ꝑmũ aũt ſenſitiuũ aliud q̃dẽ eſt intus. Oĩs ẽtem̃ ſenſus vnius ꝯtrarietatis eſſe videt̃. vt viſus albi ⁊ nigri. auditus grauis ⁊ acuti. guſtus amari ⁊ dulcis. In tangibili aũt multe inſunt ꝯtrarietates. calidum frigidũ humidũ ſiccũ molle ⁊ alioꝝ q̃cũq; ſunt hmõi. Habet aũt ſolutõem quãdam ad hanc dubitatõem ⁊ ꝙ in alijs ſenſibꝫ ſunt ꝯtrarietates plures vt in voce non ſolũ acumen et grauitas. ſed et magnitudo ⁊ paruitas ⁊ leuitas ⁊ aſperitas vocis ⁊ ſĩlia alia. Sunt aũt ⁊ circa colorẽ differentie huiuſmodi altere. Sed ꝙ ſit vnũ ſubiectũ ſicut auditui ſonus ſic tactui non eſt manifeſtũ. Utrũ aũt eſt ſenſitiuũ intus aut nõ. ſed mox caro. nullũ videt̃ eſſe ſignũ fieri ſenſum ſimul cũ tactu. Etem̃ nũc ſi aliq̃s circa carnē extenderit vehemētem faciẽs ſil'r ſenſum mox tactũ inſinuat ⁊ tñ ꝯſtat ꝙ non eſt in h' ſenſitiuũ. Si aũt ⁊ cũ naturale fuerit citiꝰ vtiq; ꝯtinget ſenſus. Propter quod talis pars coloris videtur ſic ſe habere ſicut ſi circulariter nobis aptus natus eſſet aer. Uideremur enim vno quodam ſentire et ſonum et odorem et colorem. et vnus quidem ſenſus eſſe auditus et viſus ⁊ olfactus Nũc aũt qm̃ determinatum eſt ꝑ quod fiũt motus manife/

ſta ſunt predicta ſenſitiua altera eſſe in tactu autē hoc q̄dem
nūc manifeſtum eſt. Ex aere quidem em̄ aut aqua impoſſi/
bile eſt ꝯſtare aīatum corpus. oportet em̄ firmum eſſe. Relin
quitur autē mixtuȝ ex terra ꝛ ex his eſſe vt vniuerſaliter caro
et ꝓportionale. Quare nccārium eſt ꝛ corpꝰ eſſe qđ medium
tactui aptū natū ꝑ qđ fiant ſenſus cū ſint plures. Demōſtrat
aūt ꝙ plures ſint qui in lingua tactus. Om̄ia em̄ tangibilia
ſentit ſm eandem partē ꝛ humorem. ſi quidem igiť ꝛ alia ca
ro ſentiret humoreȝ. videretur vnus ꝛ idem eſſe ſenſus guſtꝰ
et tactus. nūc aūt ſunt duo ꝓpter id qđ nō ꝯuertiť:

Queritur vtrū ſenſus tactus ſit vnus ſenſus Arguiť ꝑ
mo ꝙ ſic. q2 accn̄s capit vnitatem a ſubiecto. ſed ſenſus tactus hȝ vnū ſub
iectū quod eſt q̄dam neruus extenſus ad modū rethis ꝑ totū corpus

Secūdo ſic. ſi eſſet plures hoc eſſet q2 eſt ꝑceptiuus pluriū ꝯtrarietatuȝ
ſed hoc nō obſtat. q2 quilibet alioꝝ ſenſuū eſt ꝑceptiuꝰ pluriū ꝯtrarietatuȝ
et tamen eſt vnus. ergo tactus eſt vnus Tercio ſic. ſi tactꝰ nō eſſȝ vnꝰ
ſed plures nō eſſent q̄nqȝ ſenſus exteriores. ꝯn̄s eſt falſum. g̃ ꝛc. In op
poſitum eſt pħus in littera

Sciendū primo ꝙ poſtq̄ȝ pħus tractauit de obiectis q̄/
tuor ſenſuū a tactu. Hic ꝯſequēter determinať de ſenſibilibꝫ ipſiꝰ tactꝰ. ꝛ li
cet tactus ſit fundamentū omniū ſenſuū tn̄ eſt minus ſpūalis om̄ibꝫ alijs.
quare vltimo determinat pħus de ipō. ꝑmo mouendo aliquas dubitati/
ones. que licet poſſent moueri de tāgibili et tactu. tn̄ ꝯmodoſius poſſunt
terminari ſi moueanť circa tactū q̄ȝ ſi mouerētur circa tangibilia. ideo mo/
ueniť circa tactum q̄uis pħus ꝑncipaliter intendat eas determinare de tā
gibili. Prima illarū eſt titulus q̄ſtionis. Scđa eſt. vtrū caro ſit organū ta
ctus vel aliq̄d ꝓportionatū carni in nō hn̄tibꝫ carnē

Pro primo eſt ſecūdo ſciendū. ꝙ organum tactus eſt vnū
ſubiecto ꝛ plura formaliter. Eſt em̄ organū tactus q̄dā neruus extenſus
ꝑ totū corpus ꝯſiſtens in media ꝓportione qualitatū tangibiliū. cū ergo il/
le neruus ſit vnus oportȝ etiā organū eſſe vnū ſubiecto. ſȝ q2 ſenſus videť
eſſe q̄dā media ꝓportio mediās inter ſenſibilia ꝯtraria ꝛ cū tactꝰ ſit pluri/
um ꝯtrarietatum ꝑceptiuꝰ ꝛ diuerſarum contrarietatum ſint diuerſe ꝓ/
portōes medie ſeq̄tur ꝙ organū tactus eſt mediū diuerſaꝝ ꝯtrarietatū ꝓ/
marū. ſcȝ ꝯtrarietatis calidi ꝛ frigidi. ꝛ ꝯtrarietatis humidi ꝛ ſicci. g̃ orga
nū tactus nō eſt vnū formalr̄ ſed plura

Sciendum tercio ꝙ ſicut in lingua ſunt duo ſenſus ſcilȝ
guſtus ꝛ tactus q̄ formalr̄ diſtinguūtur ꝓpter diuerſitatē ꝓportōnis nerui
extenſi ꝑ linguā. ꝛ tn̄ ſunt vnus ſenſus ſubiecto. ꝓpter vnitatē nerui guſta

tim.ita imaginandũ eſt de organo tactus per totũ corpus. vñ ſi ꝑ totum corpus guſtaremus ſicut tangimus nihilominus guſtus eſſet formaliter diſtinctus a tactu. Ita ſil'r licet ille neruus ſit extenſus ꝑ totum corpus ⁊ vbiqꝫ tangamus. tñ ꝓpter diuerſitatẽ qualitatũ tangibiliũ que nõ pñt ad vnũ genus reduci tactus eſt formal'r plures ſenſus. Quis hoc nõ appare/at. qꝛ iſte ꝓportões ſunt in vno neruo. Rõ vero quare guſtus nõ fit in q̄li/bet parte ſicut tactus eſt. qꝛ ſapores nõ ſunt q̄litates elementorũ ex quibꝫ ꝯſtat corpus aĩalis. ideo nõ tm̃ ꝑtinẽt ad ꝯſiſtentiam aĩalis. ſicut qualitates tangibiles

Concluſio: tactus eſt vnus ſenſus materialiter ⁊ ſubiecto. ſed eſt plures formal'r ⁊ ſm rõnem. Primũ pꝫ. qꝛ tactus eſt ĩ vno organo. ergo eſt vnus vnitate ſubiecti. Secũduꝫ ꝓbat'. qꝛ potentie formal'r di/ſtinguũtur ex ꝑte obiectoꝝ. ꝗ quilibet ſenſus hꝫ vnũ gen⁹ ſenſibilis ſibi correſpondens. Et cũ in vno genere ſit tm̃ vna pͥma ꝯtrarietas. vt dꝛ nono metaphyſice. ſeq̄tur ꝙ obiectũ vnius ſenſus ſolũ ꝯtinet vnã pͥmaꝫ ꝯtrieta/tem. tñ pñt eſſe plures ꝑ ſubordinatõeꝫ. vt in genere ſube ſunt plures ſubordinate vel etiã plures ꝑ accñs. vt in genere corpoꝝ. vt ꝯtrarietas albi ⁊ nigri calidi frigidi. ſed in genere tactus ſunt plures pͥme ꝯtrarietates nõ reducibiles ad aliquã pͥmã. qꝛ ꝯtrarietas calidi ⁊ frigidi nõ reducitur ad ꝯtrarietatẽ humidi ⁊ ſicci nec ecõtra. ꝗ tact⁹ eſt plures ſenſus formaliter. Et cũ dꝛ in textu ꝙ ſubiectũ ꝯtrarietatũ tãgibiliũ nõ eſt vnũ. ibi capit' ſubiectũ ꝓ genere qd̄ ꝯparat' ad ſuas ꝯ̄ñas ſicut potentia ad actũ ⁊ nõ ꝓ ſubſtãtia q̄ ꝓprie eſt ſubiectũ illaꝝ ꝯtrarietatũ. ⁊ ſic ſoluitur prima queſtio.

¶ Sed ꝓ ſecũda ſciẽdũ ꝙ caro vel aliq̄d ꝓportionatũ carni eſt cõnaturale mediũ tactus ⁊ ſe hꝫ ſicut ſe haberet aer circũdãs nos ad viſum vel ad au/ditũ ſi nobis eſſet ꝯnaturalis. nã ſi ita eſſꝫ aer videret' eſſe organũ illoꝝ ſenſuũ quoꝝ eſſet mediũ. ⁊ ſic hõ videret' vno organo ſentire colorẽ ſonũ ⁊ ſa/porẽ. ſed qꝛ illud mediũ diſtinguit' a nobis. ideo manifeſtũ eſt ꝙ nõ eſt or/ganũ. ſed ſunt diuerſa organa p̄dictoꝝ ſenſuũ. Sil'r caro eſt nobis ꝯnatu/rale mediũ in tactu ⁊ nõ organũ Et nõ valet dicere ꝙ tãgibili poſito ſuper carnẽ ſtatim ſentimus tangibile. Nã vt dt phs. ſi ſupra carnẽ extendat' aliqua pellicula tenuis ſtatim cũ tãgeret' ſentiret' tangibile. ⁊ tñ nõ ꝓpter h̄ eſſꝫ organũ tact⁹. ideo ſi tãgibile poſitũ ſupra carnẽ ſtatim ſentiat' nõ eſt ſignuꝫ ſufficiens ꝙ caro ſit organũ tact⁹. ſed eſt mediũ. ⁊ ſic in tactu habem⁹ me/diũ itrinſecũ ⁊ extrinſecũ. Et ſi q̄rat' q̄re aer ⁊ aq̄ q̄ ſtꝫ mediũ alioꝝ ſenſuũ nõ ſtꝫ nobis ꝯnaturalia. ſicut caro q̄ eſt mediũ guſt⁹ ⁊ tact⁹. Rñdet phs ꝙ cã eſt. qꝛ oꝫ corp⁹ aĩatũ eẽ firmũ. ſed aer ⁊ aq̄ q̄ ſunt male terminabilia in ſeipis ꝓpter coꝝ fluxibilitatẽ non ſunt corpa firma. ideo ex ipſis puris non p̄t ꝯſiſtere corpus aĩatũ. ſed corpus aĩatũ eſt mixtũ ex q̄tuor elementis

Ad rões ante oppoſitũ Ad primã pꝫ ſolutio ex dictis

Ad ſecũdã dꝛ. ꝙ licet alius ſenſus a tactu bene eſt ꝑceptiu⁹ pluriũ ꝯtrarietatũ ſubordinataꝝ vel quaꝝ vna eſt ꝑ ſe ⁊ alia ꝑ accñs. tñ nõ pluriũ ꝯtrarietatum per ſe. ſicut tactus eſt ꝑceptiuus plurium ꝯtrarietatũ et ꝑ ſe ip/ſoꝝ tãgibiliũ Ad terciã dꝛ. ꝙ ſunt tm̃ q̄nqꝫ ſenſus exteriores ſm materialẽ diſtinctõem ſuoꝝ organoꝝ in eodem ſubiecto. ſunt tñ plures ſm formalẽ diſtinctionẽ que ex parte obiecti ſumit'.

¶Dubitabit autem aliquis ſi omne corpus profundum
habet. Hec autem eſt tercia magnitudo. quorū autē corpo
rum mediuꝫ eſt aliquod corpus nō ꝯtingit ipſa adinuiceꝫ ſe
tangere. Humidum aūt non eſt ſine corpore neqꝫ humectū
ſed neceſſe aquam eſſe aut habere aquam. Que vero tangū
tur ad inuiceꝫ in aqua. niſi ſicca extrema ſint neceſſe eſt aquā
habere medium quo repleta ſunt vltima. ſi autem hoc verū
impoſſibile eſt tangere aliquid aliud in aqua Eodem auteꝫ
modo eſt ⁊ in aere Similiter autem ſe habet aer ad ea q̄ ſunt
in ipſo ⁊ aqua ad ea que in aqua. latet autē magis nos. ſicut
et que ſunt in aqua animalia. ſi humectū tangit humectum
Utrū igitur omniū ſimiliter ſit ſenſus. an aliorū aliter ſicut
nūc videtur. guſtus quidē ⁊ tactus in tangendo. alij auteꝫ a
longe. hoc aūt non eſt. ſed durum et molle ꝑ altera ſentimꝰ
ſicut et ſonabile ⁊ viſibile et odorabile. ſed alia quideꝫ a lon
ge alia vero a prope. propter quod latet. quoniam omnia q̇/
dem ſentimus per medium. Sed in his latet: ⁊ quidem ſi/
cut diximus prius et per pellem ſentiremus omnia tangibi
lia ignorato illo quoniam prohibet. ſimiliter vtiqꝫ habere/
mus ſicut et nunc et in aqua et in aere. putamus eñ nunc ip
ſa tangere et nihil eſſe per medium. Sed differt tangibile a
viſibilibus et ſonatiuis quoniam illa quidem ſentimus ex
eo ꝙ medium mouet aliquid nos. Tangibilia vero non a
medio ſed ſimul cum medio ſicut per clipeum percuſſus. nō
eñ clipeus percuſſus prius percuſſit. ſed ſimul accidit vtra
qꝫ percuti: Omnino videtur caro et lingua ſicut aer et aqua
ad viſum et auditum ⁊ olfactum ſe habent ſicut ſe habent ad
ſenſitiuum. ſicut illorum vnūquodqꝫ. ipſo auteꝫ ſenſitiuo ta
cto neqꝫ ibi neqꝫ hic fiet vtiqꝫ ſenſus. vt ſi quis ponat corpꝰ
album in oculo vltimum. Quare et manifeſtū ꝙ intus ſit tā
gibilis ſenſitiuū. ſic eñ vtiqꝫ accidet quod quidem in alijs
Appoſita eñ ſuper ſenſitiuū non ſentiunt. ſuper autē carneꝫ
poſita ſentiunt. quare medium tactui caro Tangibiles q̇
dem igitur ſunt differentie corporis ſm̄ ꝙ corpus. Dico au
tem differentias quibꝰ elementa determinantur calidū fri/
gidum humidum ſiccum de quibꝰ prius dictum eſt in his q̄

de elementis. Senſitiuum aũt ipſarum quod tactiuum et in quo ſenſus vocatus tactus eſt primo ꝙ potentia huiuſmo-di pars eſt. Sentire em̃ pati quoddam eſt. quare faciẽs quale ipſum actu huiuſmodi illud facit cum ſit potentia. Unde ſimiliter calidum ⁊ frigidum aut durum ⁊ molle nõ ſentim⁹ ſed excellentias tanq̃ ſenſu velut medietate quadam exiſtente eius que in ſenſibilib⁹ ꝯtrarietatis. Et ꝓpter hoc diſcer-nũt ſenſitiua ſenſibilia. medium em̃ diſcretum eſt Fit em̃ ad vtrũq; ipoꝛum alterum vltimoꝛũ. Et oportz ſicut debẽs ſentire album ⁊ nigrum neutrũ ipoꝛum debere eſſe actu. potentia vero vtrũq;. Sic aũt et in alijs. ⁊ in tactu neq; calidũ neq; frigidum. Amplius aũt ſicut viſibilis ⁊ inuiſibilis erat q̃dammodo viſus. Similiter autẽ ⁊ reliqui oppoſitoꝛum. ſic et tactus et tangibilis et intangibilis. Intangibile aũt par-uam omnino habẽs differẽtiam tangibilium. vt paſſus eſt aer. Et tangibilium excellentie ſicut coꝛruptiua. Scd̃m q̃dem igitur vnũquemq; ſenſum dictũ eſt figuraliter.

Queriẗ vtꝝ inter tangens ⁊ tactũ ſit ſemꝑ medium   Arguiẗ ꝙ nõ. qꝛ ſic ſequereẗ ꝙ in coꝛpib⁹ tangibilib⁹ eſſet ꝓceſſus in infinitum ꝯñs eſt falſum   Secũdo ſic. dum aq̃ applicaẗ ſenſui tactus ſtatim ſentiẗ g̊ inter ipſam ⁊ tactũ nõ eſt mediũ extraneũ   Tercio ſic. ſi coꝛp⁹ duruz et acutũ poniẗ ſup̃ carnẽ cũ tale ſit penetratiuũ ipm̃ penetrabit ſine medio extraneo. ergo inter tangens ⁊ tactũ nõ ſemꝑ eſt medium   In oppoſitũ eſt philoſophus in littera

Sciendũ ꝑmo. ꝙ poſtq̃ p̄hus oſtendit ꝙ in ſenſatione tactus req̄riẗ mediũ ꝯnaturale ⁊ intrinſecũ. ꝯñter p̄hs inq̄rit qualiter in tactu reperiẗ mediũ extraneũ. Uñ licet tactus q̃nq; fiat ꝑ mediũ extraneum vt cõtingit in alijs ſenſibus. tñ fit dr̃ñter ab ipſis. qꝛ ſenſibilia alioꝝ ſenſuum a guſtu ⁊ tactu ſentiũtur ꝑ hoc ꝙ imutant ⁊ mouent mediũ. ⁊ mediũ mouet ſenſum. ⁊ ſic in ipis mediũ ꝑus imutaẗ q̃ ſenſus ꝑus. ſcilz oꝛdine cauſalitatis. qꝛ imutatio medij cauſat imutatõem ſenſus ꝓpter qd̃ mediũ extraneũ in eis nec̃ario req̄riẗ. ſed in tactu mediũ extraneũ nõ req̄riẗ de ne-ceſſitate. ſed bene per accidens vt in tactu vel quo ad bene eſſe vt in guſtu

eo ꝙ īmutatio medij extranei nō cauſat īmutatōnem tactus a tangibilibꝫ qḋ ꝓbat phs. qꝛ ſimul īmutant̄ ſenſus ⁊ mediū. vt ſimul ꝑcutiūtur clipeꝰ et hñs clipeū. vñ clipeus medians nō eſt cā ꝑcuſſionis clipeati. ſed magis impedit Siłr in ſenſu guſtus mediū magis īpedit īmutatōez ꝙ̄ ſit cā ipiꝰ

Sciendū ſecūdo. ꝙ ſicut aer ⁊ aqua hñt ſe actiue ad organū viſus ⁊ auditꝰ. ita ſe hꝫ caro ad organū tactus. ⁊ eſt mediū intraneū. et ſicut viſibile poſitū ſupra viſum nō videt̄ ſed qñ mediat aer in debita ꝙ̄titate. ita tangibile ſi ponat̄ ſupra organuꝫ tactus. ſed ſentit̄ qñ ponit̄ ſupra carnē. igit̄ caro non eſt organū tactus ſed eſt medium eius. ſicut aer eſt medium in viſu

Sciendū tercio. ꝙ ꝯtrarietates tāgibiles ſunt drñe corpoꝝ tangibiliū. ⁊ ſunt ꝑme drñe qbꝫ elementa diſtinguūtur ⁊ cū alijs ꝯponūtur. ⁊ cū aīal ꝯponat̄ ex elementis ⁊ q̄libet ps eiꝰ. ideo oꝫ carnē includere iſtas ꝯtrarietates. ⁊ cū mediū debeat eē denudatū a qualitatibꝫ ſenſibilibꝫ ſm iłlū ſenſum. ideo eſt difficultas q̄liter mediāte carne ſentiūtur ille ꝯtrarietates. Ubi eſt intelligendū ꝙ ꝯtrarietates nō ſunt in mixto ſm eē intēſum eaꝝ. ſed ſm eſſe tꝑatum. ⁊ ſic caro denudata eſt ab excellentijs illaruꝫ ꝯtrarietatū et qꝛ ſic eſt denudata ideo eſt in potētia ad ipſas ⁊ patit̄ ab eis ideo licet caro ꝯplexionet̄ ex ꝯtrarietatibꝫ tangibilibꝫ. tñ eſt ꝯueniens medium in tactu. qꝛ denudat̄ ab excellentijs illaꝝ ꝯtrarietatuꝫ. Et ſiłr dōm eſt de organo tactus qḋ eſt ps integralis aīalis. illud eñ organū eſt in media ꝓportione ꝯtrarietatū ꝑmaꝝ. et qꝛ mediū ꝯtrariat̄ extremis ⁊ patit̄ ⁊ ē in potentia reſpectu ipoꝝ vt tepidū reſpectu calidi ⁊ frigidi. ideo organū tactꝰ eſt in potentia ad excellentias ꝯtrarietatū tangibiliū. ſed eſt denudatū a tāgibilibꝫ ſm illud eſſe quo īmutat̄ ab ipſis. ⁊ eſt in medio tꝑamento ipoꝝ et qꝛ hō ceteris aīalibꝫ eſt melioris ꝯplexionis ⁊ ꝯtrarietates in ipo ſūt magis tꝑate ⁊ reducte ad mediū. ideo eſt melioris tactus

Sciendū quarto ꝙ ſenſus tactus eſt ꝑceptiuꝰ coꝝ q̄ pñt ſaluare aut corrūpere aīal. ideo neceſſe eſt organū tactus eſſe diffuſum ꝑ totum corpꝰ. eſt eñ qdā neruꝰ diffuſus ad modū rethis ꝑ q̄lībet ptē aīalis cooꝑtus carnibꝫ ⁊ pelle. ⁊ ſicut mediante oculo viſꝰ eſt ꝑceptiuus viſibilis et non viſibilis. ita mediante neruo tactiuo tactus eſt ꝑceptiuꝰ tangibilis ⁊ nō tangibilis. et ſicut nō viſibile dr̄ tripłr. ita nō tangibile.

Concluſio ꝑma. inter oīa corꝑa dura que ſe tāgūt in aere vel aqua eſt corpꝰ mediū. Patꝫ ꝑmo de tāgibilibꝫ in aq̄. qꝛ talia corꝑa neceſſario ſunt humectata in ſuis ſuꝑficiebꝫ. ſed humiditas q̄ ſunt humectata nō eſt ſine ſubiecto. ſed eſt in aliquo corꝑe hñte talē humiditatē. g̃ inter illa corꝑa ſicca mediat corpus hñs talē humiditatē. Secūdo pꝫ de aere. qꝛ ſicut ſe hꝫ aquá ad corpora q̄ in ipſa ſe tangūt. ita corpora exiſtentia in aere. g̃ ſicut oīa tangentia in aqua ſunt humectata ꝑ aquā. ita ⁊ in aere. ſꝫ hoc magis latet in aere ꝙ̄ in aqua ꝑmo. qꝛ ꝯtinue ſumꝰ in aere. ideo nō ꝑcipimus aerē. ita exiſtentia in aqua nō ꝑcipiūt aquā mediā exiſtentē inter ipſa Secūdo qꝛ aer eſt magis ſubtilis ⁊ minus ſenſibilis ꝙ̄ aqua.

Concluſio inter tangens ⁊ tactum non ſemper de neceſ/
ſitate eſt corpus mediū ſed humida poſſunt ſine medio ſe tangere. patz. qꝛ
ſolū req̄rit̃ mediū ad humectanduz corꝑa ſicca. g̃ ſi de ſe ſint humida pn̄t
ſe tāgere ſine medio extrinſeco Solū em̄ inter corꝑa dura ⁊ ſicca que male
ſunt terminabilia termino alieno requirit̃ humidū ꝓ medio qđ tamen de
bet eſſe in modica q̄ntitate. Secūdo patet. qꝛ elementa ſ̄m ſuas qualita/
tes agunt ⁊ patiunt̃. g̃ imediate ſe tangunt. Ad pͥmā ⁊ ſecūdā patet
ſolutio ex dictis Ad terciā dicit̃ q̄ in extremitate alicuiꝰ corꝑis eſt aliq̄s
aer ⁊ in carne eſt humiditas. ideo corpus durū ⁊ acutū penetrans carnes
p̄t imediate tangere ipam rōne ſue humiditatis. ſed ſi ambo eſſent corpo/
ra dura ⁊ ſicca requireret̃ mediū extraneum.

Oportet autez vniuerſaliter de omni ſenſu accipere. q̄m
ſenſus eſt ſuſceptiuus ſpecierum ſine materia. vt cera a
nuli ſine ferro et auro recipit ſignum. Accipit āt aureum aut
eneum ſignū. ſed non inquantū aurum aut es. Similiter au
tem ⁊ ſenſus vniuſcuiuſq3 ab habente colorem aut humorez.
aut ſonum patitur. ſed non inq̄tum vnumquodq3 illoꝝ dicitur
ſed inq̄tum hmōi et ſ̄m rōnem. Senſitiuū autem pͥmū in
quo hmōi potentia. Eſt quidez igitur idem ſ̄m rem. ſed eſſe
alterum eſt. Magnitudo quidem enim id quo ſenſus patit̃.
Non tamen ſenſitiuū eſſe. neq3 ſenſus magnitudo eſt. ſed rō
quedam et potentia illius. Manifeſtum autem ex his. ⁊ ꝓ/
pter quod ſenſibiliū excellentie corrumpunt ſenſitiua. Si nā
q3 ſit fortior ſenſitiuo motus. ſoluitur ratio hoc aūt erat ſen/
ſus ſicut et ſymphonia ⁊ ſonus percuſſus fortiter cordis. Et
ꝓpter quid plante non ſentiunt habentes quandam partem
animalem. ⁊ patientes a tangibilibus. Et nāq3 frigeſcunt et
caleſcunt Cauſa em̄ non habere medietatem. neq3 hmōi pn
cipium poſſibile recipere ſpecies ſenſibilium. ſed pati cū ma
teria. Dubitabit autem aliquis. ſi patiatur aliquid ab odo/
re. quod impoſſibile eſt olfactum habere. aut a calore nō poſ
ſibile videre. ſimiliter autem et in alijs. Si autem olfactibile

odoꝛ ſi aliquid facit olfactum. odoꝛ hoc facit. Quare impoſ
ſibiliū olfactum habere nihil poſſibile pati ab odoꝛe. Eadē
aūt ratio ⁊ in aliis. neq; poſſibilium. ſed inq̄ſtum vnūquodq;
ſenſitiuū. Simul aūt manifeſtum eſt ⁊ ſic. neq; eñ lumen et
tenebꝛa. neq; ſonus neq; odoꝛ nullū facit incoꝛpoꝛeum ſen
ſum. ſed effectiuum in quibus eſt. vt aer qui cū tonitruo ſcin
dit lignū. Sed tangibilia ⁊ humoꝛes faciunt. Si eñ non a
quo vtiq; patient inaīata ⁊ alterabuntur. Ergo ne ⁊ illa faci
unt. aut non omne coꝛpus paſſiuum ab odoꝛe ⁊ ſono ⁊ pati-
entia indeterminata non manent. vt aer. Fetet eñ ſicut pati
ens aliquid. Quid igitur eſt odoꝛare preter pati aliquid. aut
odoꝛare ſentire eſt. Aer aūt patiens hoc mox ſenſibilis fit

Queritur vtrū ſenſus ſit ſuſceptiuus ſpecieꝝ ſine materia
Arguit q̄ non quia ſenſus cognoſcit rem ſingularem. ſed res non pñt cog
noſci ſine circūſtantiis meterie. Ille aūt circūſtantie ſunt aliq̄d materie. ḡ
ſenſus cognoſcit cū materia. Secūdo ſenſibile etiā pōt imutare ſenſuꝫ
ſ̄m eſſe intentionale. ḡ eſt ſ̄m eſſe reale ⁊ materiale. Cōſeq̄ntia tenet q2 ma
ioris virtutis eſt imutare aliq̄d imaterialiter ⁊ ſpūaliter q̄ꝫ ſ̄m eſſe reale et
materialiter Tercio ſi ſcinderet neruus tactiu9 hō plus lederet q̄ꝫ ſi ſolū
ſcinderet caro. ḡ ſenſibile poſitū ſup̄ ſenſū facit ſenſatōnē. ⁊ ſic ſenſus nō ē
receptiuus ſpecierum ſine materia.

In oppoſitū eſt phūs in littera. Sciendū primo q̄ poſtq̄ꝫ
phs determiauit de ꝓꝓrio ſenſibili cuiuſlibet ſenſus in ſpeciali. ꝯñter deter
minat de ipīs in cōmuni ponendo quedā generalia oībus ſenſib9. ⁊ q2 ſen
ſus pōt ad duo compari ſcꝫ ad obiectū ⁊ ad oꝛganū. Ideo ſunt duo gene
ralia cōmunia cuilibet ſenſui quoꝝ primū ſumit ex p̄te obiecti ſcꝫ q̄ ſenſus
ſit ſuſceptiuus ſpecieꝝ ſine materia. Secūdū eſt ex p̄te oꝛgani ſcꝫ q̄ ſen-
ſus ſit eadem potentia cū ſuo oꝛgano dñs tñ ab eo ſ̄m rōneꝫ q2 eſt alia rō
oꝛgani ⁊ alia potentie. Nā potētia ē foꝛma ⁊ act9 oꝛgani. ⁊ oꝛganū eſt ma
teria ipīus. vñ cum ſenſus cognoſcit ſingularia materialia neceſſario indi
get oꝛgano ſibi ꝓpoꝛtionato.

Sciendū ſecūdo q̄ oꝛganū conſiſtit in quadam ꝓpoꝛtio
ne complexionis requiſita ad hoc q̄ ſenſibilia p̄cipiantur. ⁊ quia excellētia
ſenſibiliū poteſt ſoluere illā ꝓpoꝛtōnem qñ motus ſenſibilis foꝛtioꝛ ē q̄ꝫ oꝛ
ganū poſſet pati. ideo excellentia ſenſibiliū poteſt coꝛrumpere oꝛganū ſen-
ſus vt cum aliquis foꝛtiter percutit coꝛdas inſtrumenti ſoluitur melodia
et ſymphonia que in quadam ꝓpoꝛtione conſiſtit. Ex dictis patet q̄ plan-

te non ſentiunt licet habeant animã vegetatiuam ⁊ patiant̃ a tangibilibꝫ.
Nam in ipis non eſt illa ꝓportio que requirit̃ ad organũ ſenſus. quia nõ ha
bent medietatem complexionis inter tangibilia quã requirit organũ tac-
tus ſine qua media ꝓportõne nullus poteſt eſſe ſenſus. ideo plante non ha
bent ſenſum patiunt̃ tamẽ a tangibilibus ſm naturalez tranſmutatõnem
quia qualitates tangibiles in ipſis habent eſſe materiale ſicut in elemẽtis.
Etiam patiũtur a guſtabilibus non inq̃ꝫtum gvſtabilia ſed inq̃ꝫtum ſunt
tangentia.

Concluſio omnis ſenſus eſt receptiuus ſpecierũ ſine ma
teria non tamen ſine conditõnibus materie Primũ patet. quia ſicut ce
ra recipit formã ſigilli. ita ſenſus recipit formam ſenſibilis. ſed cera recipit
formã ſigilli ſine materia. puta ſine auro vł ere. g̃ ſenſus recipit ſpẽs ſenſibi
les ſine materia rei ſenſibilis Sc̃dm ꝓbat̃. q: ſenſꝰ cognoſcit rẽ ſinglła
riter. g̃ cognoſcit cũ ꝯditõibꝫ materie que ſunt hic ⁊ nunc ⁊c̃. Et ſi argu
atur ꝙ recipere formã ſine materia agentis conuenit oĩ patienti. Nã om-
ne patiens recipit aliquid ab agente inq̃ꝫtum eſt agens. ſed agens agit ꝑ
ſuam formam. ergo omne patiens recipit formam ſine materia. vt aer reci
pit formã ab igne ⁊ non materiam. ergo non eſt ꝓprium ſenſus recipere for
mam ſine materia Dicendũ ꝙ licet oĩe patiens recipiat formã ab agẽ
te hoc tamen fit differenter. quia quedam recipiunt illam formã in eſſe rea
li. ⁊ ꝑ ꝯñs materialiter. quia in tali eſſe naturali ſicut eſt in agente. Alia ve
ro recipiunt intentionaliter tm̃. ⁊ illa dicũtur recipere formã ſine materia q̃
non recipiunt eam ſub tali eſſe materiali quo prefuit in agente. Ex dictꝭ
patet ꝙ ſenſibile poſitũ ſupra ſenſum non facit ſenſatõnem. quia cũ ſenſus
recipiat ſpecies ſenſibiliũ ſine materia requirit̃ mediũ in quo fiat ſpirituali
ſatio ſenſibił ipiꝰ ſpeciei. Eſt eñ ymaginãdũ ꝙ ſpecies ipſius ſenſibilis eſt
ſpiritualior in potentia q̃ꝫ in medio ⁊ in medio q̃ꝫ in obiecto.

Dubitat̃ vtrũ corpus non habens ſenſum poſſit pati a co
lore ſono vel odore ſiue ab alijs ſenſibꝫ. Arguit̃ p̃mo ꝙ non q: qd̃ patit̃
ab odore olfacit. q: ꝓprium eſt olfactus olfacere ſ; nõ habẽtia ſenſũ olfactꝰ
nõ olfaciũt. g̃ nõ patiũt̃ ab odore. Secũdo ar̃. lumẽ tenebra ſonꝰ ⁊ color
nihil faciũt in corpe inaĩato niſi forte ꝑ accñs ꝓ q̃nto corpa hñtia illas q̃li
tates aliq̃d agũt ſicut aer a tonitruo ꝓpter vehemẽtiã motꝰ frãgit arbores
et ſic patiũt̃ a ſono nõ ꝑ ſe ſ; ab aere moto. Dñm ẽ p̃mo ſm textũ ꝙ cor-
pora inaĩata patiũt̃ a tãgibilibꝫ ⁊ guſtabilibꝫ inq̃ꝫtũ ſũt q̃dã tãgibilia. ꝓba
tur q: niſi pateret̃ ab ipis nõ paterent̃ nec alterarent̃ a q̃cũqꝫ alio. q: q̃lita-
tes tãgibiles ſũt actiue ⁊ paſſiue ⁊ ipis mediãtibꝫ fit oĩs alteratio Dicit̃
ſcd̃o ꝙ ab alijs ſenſibilibꝫ patiũtur quedã inaĩata nõ tamen oĩa ſed aliq̃. ſ.
aer ⁊ aqua que ſunt humida ⁊ bene diuiſibilia. Probat phs quia aer quã
doqꝫ fetet. ergo patitur ab odore tñ nõ tm̃ patit̃ ab iſtis ſicut a tangibilibꝫ
q: tangibilia ſunt cauſe alioꝝ ſenſuũ. iõ plus hñt de ꝟtute actiua ⁊ poſſũt
agere in q̃cũqꝫ corpa. Alia ſũt mioris ꝟtutis. Jõ nõ pñt agere ĩ corpa niſi
valde paſſibilia. Ad obiectõem dr̃ ꝙ nihil patit̃ ab odore paſſione q̃ dr̃
ſenſatio niſi habeat olfactũ nec illo mõ aer ab eo patit̃ ſ; bñ aliq̃d non hñs
ſenſum patit̃ ab odore paſſione corruptiua. ⁊ ſilr̃ diceret̃ de alijs.

Ad primā ⁊ ad ſecundā patet ſolutio ex dictis. Ad terciā dicit̃ ꝙ in neruo tactiuo eſt caro coniuncta ꝑ quā fit ſenſatio ⁊ ſine qua nō fieret ta/men eſt maioꝛ leſio quādo ſcindūt̃ nerui ⁊ caro ꝗ̄ ſi ſcinderet̃ caro tm̄ ⁊ nō fit ſenſatio in illa parte in qua ſcinditur neruus ꝓpter realem p̄ſentiam ſen ſibilis ſed in alia parte diſtanti.

Uod autem non ſit ſenſus alius preter quinqꝫ. Dico autem hos. viſum auditum olfactum guſtum tactum ex his credet aliquis. Si em̄ omnis cuius eſt ſenſus tactus et hunc ſenſum habemus. Omnes em̄ tangibiles inq̄ꝫtum tāgibiles paſſiones. tactu nobis ſenſibiles ſunt. Neceſſeqꝫ ſiquidem deficit aliquis ſenſus. ⁊ oꝛganū aliquod nobis de ficere. ⁊ quecunqꝫ quidem ipſi tangentes ſentimus tactu ſen ſibilia ſunt quē exiſtimus habentes. Quecunqꝫ vero per me dia et non ipſa tangentes ſimplicibus Dico aūt vt aere ⁊ aq̄ habent aūt ſic. vt ſiquidem per vnū plura ſenſibilia exiſtētia altera ab inuicem genere neceſſe habētē hmōi ſenſitiuū vtro rūqꝫ ſenſitiuū eſſe. vt ſi ex aere eſt ſenſitiuū et eſt aer medium ſoni ⁊ coloꝛis. Si vero plura eiuſdem ſint. vt coloꝛis et aer et aqua. vtraqꝫ em̄ dyaphana ⁊ qd̄ alterū ipoꝝ eſt habens ſo lum. ſentiet id qd̄ per vtraqꝫ. aut quod ab ambobꝫ. Simpli cium aūt ex duobꝫ ſenſitiua ſolum ſunt ex aere et aqua. Pu/pilla quidem em̄ aque auditus vero aeris. olfactus aūt hoꝝ alterius eſt. Ignis aūt nullius eſt. aut cōmunis omnibꝫ. Ni hil em̄ ſine caloꝛe ſenſitiuū ē. Terra vero aut nullius eſt. aut in tactu maxime miſcetur. vnde relinquitur nullum eſſe ſen/ſitiuū extra aerem ⁊ aquā. Hec aūt ⁊ nunc quedam habent aīalia. Omnes igitur ſenſus habentur a non impfectis. ne/qꝫ oꝛbatis. videtur em̄ talpa ſub pelle habens oculos. Qua re ſi non alterū aliquod eſt coꝛpus ⁊ paſſio que nullius ē coꝝ que ſunt hic coꝛpoꝝ neqꝫ vnius vtiqꝫ deficiet ſenſus. Atue

ꝟo neqꝫ cõium ꝑt eẽ ſenſitiuũ aliqꝺ ꝓpriũ q̃ vnoq̃ꝫ ſenſu ſen
timꝰ nõ ſ̃m accñs. vt motꝰ ſtatꝰ figure magnitudinis nũeri
vniꝰ. Hec em̃ oĩa motu ſentimꝰ. vt magnitudines motu. q̃
re ⁊ figurã. Magnitudo em̃ q̃dã ⁊ figura eſt. q̇eſcẽs aũt in eo
ꝙ nõ moueť. Numerꝰ ꝟo negatõe ꝯtinui ⁊ ꝓpꝛij. vnuſq̇ſqꝫ
em̃ ſentit ſenſus. Quare manifeſtuꝫ ẽ qm̃ impoſſibile eſſe cu
iuſlibet ꝓpriũ ſenſum eẽ hoꝝ vt motꝰ. Sic em̃ erit ſicut nũc
viſu dulce ſentimꝰ. Ħ aũt ẽ qm̃ ãborũ hñtes exiſtimꝰ ſenſuꝫ
q̇ cũ ꝯciderit ꝯgnoſcimꝰ ſi ꝟo nõ neq̃q̃ꝫ vtiqꝫ. ſꝫ ãt ſ̃m accñs
ſentiebamꝰ vt cleonis filiũ. nõ q: cleonis filiꝰ eſt. ſꝫ qm̃ albet
Huic aũt accidit filiꝰ cleonis eẽ. ꝯmuniũ aũt habemꝰ iam
ſenſuꝫ cõem nõ ſ̃m accñs: nõ igiť eſt ꝓpriꝰ. nequaq̃ꝫ em̃ vtiqꝫ
ſentiremꝰ. ſꝫ aut ſic ſic̃ dictũ eſt cleonis filiũ non videre ad in
uicẽ em̃ ꝓpria ſ̃m accñs ſentiũt ſenſus. nõ ſ̃m ꝙ ipſi ſunt ſed
ſ̃m ꝙ vnꝰ cũ ſimul fiat ſenſus in eodẽ. vt colera q̇deꝫ amara
et rubicũda. Nõ em̃ alteriꝰ dicere ꝙ ambo vnũ ꝓpter qꝺ ⁊
decipiť. qꝺ ſi ſit rubicũdũ colerã opinať eſſe. Inq̇ret aũt ali-
q̇s cuiꝰ cã plures habemꝰ ſenſus. ſꝫ ⁊ non ſolũ vnũ. aut q̃te
nus minꝰ lateãt ꝯſequẽtia ⁊ cõia. vt motꝰ ⁊ magnitudo ⁊ nu
merꝰ Si em̃ eſſꝫ viſus ſolus ⁊ ſpẽm albi. laterẽt vtiqꝫ magis
et viderenť eẽ idẽ oĩa ꝓpter id ꝙ ꝯſequũtur ſe ad inuicem ſiť
colo: et magnitudo. Nũc ãt qm̃ in aliquo ſenſibili cõia ſunt
manifeſtũ facit ꝙ aliud q̇dam vnũqꝺqꝫ ipoꝝ eſt

Queriť vtꝝ tm̃ ſint quinqꝫ ſenſus exteriores: ſcꝫ viſus au
ditus olfactus guſtus et tactus. ☞ Arguitur p̄mo ꝙ non. quia ſicut
ſe habet intellectus ad intelligibilia ita ſenſus ad ſenſibilia. ſed pro omni-
bus intelligibilibꝫ tm̃ eſt vnus intellectus poſſibilis. ergo pro omnibꝫ ſen
ſibilibꝫ tm̃ debet poni vnus ſenſus Secũdo ſic. ſpecies non diſtinguun
tur contra ſuum genus. ſed guſtus eſt quidam tactus. ergo non ſunt q̇n-
qꝫ ſenſus Tercio ſic. ſenſus eſt cognoſcitiuus accidentiũ. ſed accidẽtia
ſunt plura q̃ꝫ q̇nqꝫ. ergo ſunt plures ſenſus exteriores q̃ꝫ quinqꝫ. quia ſen-

ſus per obiecta diſtinguũtur Quarto ſic. diuerſitas obiectorum per ſe variat potentias ſed magnitudo ⁊ figura ſunt q̄dam ſenſibilia ꝑ ſe etiam diuerſa. q꞉ plus differũt ꝙ color ⁊ ſonꝰ. ergo nõ ſunt tm̄ q̄nq꞉ ſenſus exteriores In oppoſitũ eſt phus

¶ Sciẽdũ ꝓmo ꝙ poſtq̄꞉ phus oſtendit aliqua generalia om̄ibꝰ ſenſibꝰ. ꝯſequẽter inquirit numerũ ipoꝝ ſenſuum. oſtendendo ꝙ nõ ſint niſi q̄nq꞉ ſenſus exteriores. et h̄ incipit ſanctus Thomas terciũ librũ de anima. vbi phus incipit inueſtigare diſtinctionẽ intellectus a ſenſu. eo ꝙ antiqui dixerũt intellectũ non diſtingui a ſenſu. Et dicit ꝙ apud grecos ſic inuenitur intitulatus. Sed ſm̄ Egidiũ de roma et Albertũ dicentes ꝙ in hoc ſecũdo agitur de ſenſu. ⁊ in tercio de intellectu incipit ibi terciꝰ Om̄ aũt duabꝰ differentijs. Sed moderni incipiũt ibi. De tempore aũt anime. Sed illa difficultas eſt modice virtutis nec multũ ꝑquirenda

Concluſio ꝓma. in aĩali ꝑfecto ſunt omnes ſenſus particulares. q꞉ quod habet omnia organa requiſita ad ſentiendũ omnia ſenſibilia habet omnes ſenſus. ſicut habens organum ad ſentiendũ omnia tangibilia habet ſenſum tactus ⁊ econtra. ſed animal ꝑfectum habet organa omnia requiſita ad ſentiendum om̄ia ſenſibilia. ergo in animali ꝑfecto ſꝫ omnes ſenſus particulares. Minor probaꝛ. nam om̄e ſenſibile vel eſt ſenſibile ꝑ mediũ intraneũ in tangendo. vt ſunt qualitates tangibiles q̄ ſunt differentie elemẽtoꝝ. ⁊ ſic organũ ſenſibiliũ illoꝝ eſt in aĩali ꝑfecto. Vel eſt ſenſibile per mediũ extraneũ. ⁊ ſic ſentitur ꝑ corpora ſimplicia que ſunt aer et aqua. ⁊ tũc habẽs organa de natura illoꝝ corpoꝝ poteſt ſentire ſenſibilia que ꝑ illa media ſentiũtur ſed ſolum ex aqua vel aere poteſt eſſe organum ſenſus. vt pupilla eſt de natura aque. auditus vero eſt de natura aeris ⁊ olfactus eſt alterius hoꝝ. Ignis em̄ nullius eſt organũ aut eſt ꝯmunis omnibꝰ ꝑ quandam participatõem. q꞉ nihil ſine calore ſenſitiuũ eſt. terra etiã nullius eſt aut ſolũ miſcetur in tactu. ⁊ ſic oĩa ſenſibilia ſunt ſenſibilia ꝑ aerem ⁊ aquã. ſed in aĩali perfecto ſunt organa de natura aeris ⁊ aque. vt illa que predicta ſunt. et iſta ſufficiũt ad ſentiendũ omnia ſenſibilia que cognoſcũtur per medium intraneum et extraneũ. ergo aĩal perfectũ habꝫ omnia organa requiſita ad ſentiendũ. et ſic poteſt ſentire om̄ia ſenſibilia. ergo animal ꝑfectum habet omnes ſenſus. Et licet q̄dam animalia ꝑfecta quãq꞉ careant organo viſus vel auditus hoc eſt per accidens. vt eſt in orbatis ſicut ſunt ceci vel ſurdi. Et licet talpa que eſt aĩal ꝑfectum videaꝛ carere oculis tamen habet oculos ſub pelle vt habeat ꝑfectionem ſui generis. ſed quia habitat ſub terra vbi non eſt lumen diſcoopertio oculoꝝ ipſarum eſſet ſuperflua. idcirco ne ledanꝛ a terra habẽt cooperculum

Concluſio ſecũda. quinq꞉ ſunt ſenſus exteriores. quia in aĩali ꝑfecto ſunt om̄es ſenſus exteriores. ſed in eo non ſunt niſi quinq꞉ ſenſus particulares. vt pꝫ ꝑ numeꝝ ſuoꝝ organoꝝ capiẽdo tactũ ꝓ vno ſenſu. ergo ſunt tm̄ q̄nq꞉ ſenſus exteriores. Unde ſufficiẽtia pt̄ dari faciliter ex parte obiectoꝝ ⁊ ex ꝑte organoꝝ medioꝝ ⁊ ex parte finiũ illoꝝ ſenſuum

Dubitatur vtrũ pro ſenſibilibꝰ cõmunibus que ſunt ma

gnitudo numerus figura motus et quies oportet ponere vnū particularem ſenſum illis ꝓportionatum Reſpondet̃ ꝙ nō. qđ ꝓbat phus. qꝛ ꝓprium ſenſibile vnius ſenſus nō ſentitur ab alio niſi per accidēs. vt viſus per accidens percipit dulcedinē. ergo ſi eſſet vnus ſenſus ꝓprius ſenſibiliū ꝯmuniū nō ſentiret̃ ab alijs niſi ꝑ accidens. qđ eſt ꝯtra rōnē ſenſibilis cōis

Dubitat̃ ſecūdo: quare habemꝰ plures ſenſus ⁊ nō vnū tm̄ Reſpondet phus ꝙ cā eſt. vt non lateat nos differētia ſenſibiliū cōmuniū a ꝓprijs. nam ſi vnico ſenſu ſentiremus oīa ſenſibilia. vt ſi ꝑ viſum videremus magnitudinē ⁊ colorem neſciremus diſtinguere inter illa duo. ideo vt differentia ſenſibiliū eſſet nobis manifeſta eo ꝙ ꝑ aliū ſenſū ꝑcipimus magnitudinē ab illo quo ſentimus colorem. ideo oportuit animal habere plures ſenſus

Ad rōnes ante oppoſitum Ad primā dicitur. ꝙ intellectus eſt imaterialis ⁊ nō ꝑcipit ſuū obiectū niſi in eſſe vl̄i. ideo vnus exiſtēs pt̄ habere ꝓportionē ad oīa intelligibilia. Senſus vero eſt potentia organica ꝑcipiens ſuū obiectū in eſſe particulari. Et quia vnus ſenſus non poteſt eſſe ꝓportionatus ad oīa ſenſibilia in eſſe particulari. cū habeat modos particulares diſtinctos. ⁊ vnus ſenſus nō percipit niſi ea que ſunt ꝓportionata organo eius. ideo oportꝫ eſſe plures ſenſus Ad ſecūdā pꝫ ſolutio ex dictis Ad terciā dr̄ ꝙ nō oīa accidētia ſunt ꝑ ſe ſenſibilia. ſed ſole cōtrarietates de tercia ſpē qualitatis a quibꝫ alterantur ſenſus ⁊ etiā corpa inaīata Ad quartā dr̄ ꝙ illa ſenſibilia ꝯmunia nō alterant ſenſum ꝑ ſe pmo ſed ſolū rōne ſenſibilis ꝓprij ⁊ ꝑ alterū. ideo diſtinctio illoꝝ non facit diſtinctionem ſenſibilium.

Qm̄ aūt ſentimꝰ qđ videmꝰ ⁊ audimꝰ ncc̄e eſt aut viſum ſentire qꝛ videt aut altero. ſi āt altero aut ipo erit qꝛ videt. aut ſaltero. Sed idē erit viſus ⁊ ſubiecti coloris. quare aut duo eiuſdē erūt. aut idē eiuſdē Amplꝰ aūt ſi alter ſit viſus ſenſus aut in infinitū ꝓcedet. aut aliqs ipe ſuijpiꝰ erit iudex. q̄re in pmo hoc faciēdū eſt. Hꝫ aūt dubitatiōem. ſi em̄ viſu ſentire videre eſt. videt̃ aūt color aut hn̄s hūc ſi videbit aliqs qđ eſt vidēs. colorē hēbit pmū vidēs. Manifeſtū eſt igit̃ qm̄ nō eſt vnū oīno viſu ſentire. ⁊ nāqꝫ cū nō videmꝰ viſu diſcernimꝰ et tenebras ⁊ lumē. ſed nō ſil̄r. Amplꝰ aūt ⁊ vidēs tāqꝫ coloratum ſenſitiuum em̄ ſuſceptiuum eſt ſenſibilis ſine materia vnumquodqꝫ. Unde et abeuntibus ſenſibilibus inſunt ſenſus et phantaſie quibus ſentiunt. Senſibilis autem

actus et ſenſus idem eſt et vnus. eſſe aũt ipſorum non idem
Dico autẽ vt ſonus ſm actum ⁊ auditus ſm actum. Eſt em̃
auditum habentia non audire ⁊ habens ſonum non ſemper
ſonat. Cum autem operetur poſſibile audire. ⁊ ſonet poſſi/
bile ſonare. tunc ſm actum auditus ſimul fit ⁊ ſm actum ſo
nus. Quorum dicet vtiqꝫ aliquis hoc quidẽ auditionem eẽ
hoc vero ſonationẽ. Si igitur eſt motus ⁊ actio ⁊ paſſio in
eo quod agitur nccẽ eſt ⁊ ſonum ⁊ auditum qui ſm actuꝫ in
eo quod eſt ſm potentiam eſſe. Actiui em̃ ⁊ motiui actus in
patiente fit. vñ non neceſſe eſt mouẽs moueri. Sonatiui q̇/
dem igitur actus aut ſonus ſonatio eſt Auditiui aũt aut au
ditus auditio eſt. Dupliciter em̃ auditus ⁊ dupliciter ſonus
Eadẽ aũt rõ eſt ⁊ in alijs ſenſibꝰ ⁊ ſenſibilibꝰ. Sicut em̃ ac/
tio ⁊ paſſio in patiente. ſed non in agente. ſic ⁊ ſenſibilis ac/
tus ⁊ ſenſitiui in ſenſitiuo ẽ. Sed in quibuſdam quidẽ ⁊ no/
minatum eſt. vt ſonatio ⁊ auditio. Jn quibuſdã aũt non no
minatum eſt ſed alterum. viſio em̃ dicitur viſus actus. Que
vero eſt coloris nõ nominatũ eſt ⁊ guſtatiui guſtꝰ eſt humo
ris aũt non nominatũ eſt. Quoniã autẽ vnus quidẽ eſt actꝰ
ſenſibilis et ſenſitiui. eſſe autẽ alterum eſt. neceſſe ſimul cor/
rumpi ⁊ ſaluari ſicut dictum auditum ⁊ ſonum. Et humorẽ
igiṫ et guſtum et alia ſimiliter. Dicta autẽ ſm potentiam nõ
nccẽ eſt. Sed priores philoſophi hoc nõ bene dicebant ni
hil opinantes neqꝫ album neqꝫ nigruꝫ eſſe ſine viſu. neqꝫ hu
morem ſine guſtu. Sic quidem em̃ dicebant recte. ſi aũt nõ
recte. dupliciter em̃ dicto ſenſu et ſenſibili his quidem ſm
potentiam. illis vero ſm actum De his quidẽ accidit qđ dic
tum eſt. ſed in alteris non accidit. Sed illi ſimpliciter dice/
bant de dictis non ſimpliciter Si autem ſymphonia vox
quedam eſt. vox autem et auditus eſt ſicut vnum. et eſt ſicut
non vnum aut idem. proportio autem eſt ſymphonia. ne/
ceſſe eſt et auditum rationem quandam eſſe. et propter id cor
rumpit vnumquodqꝫ excellens acutum et graue auditum. ⁊
in hũoribꝰ guſtũ et in coloribꝰ viſuꝫ fortiṫ fulgidũ et opacũ et
in olfactu fortis odor ⁊ dulcis ⁊ amarꝰ tãqꝫ rõ q̄dã ſit ſenſus
vñ et delectablia q̄dẽ ſunt dum dicũtur ſincera ⁊ mixta entia

ad rationem vt acutum aut dulce aut ſalitum. Delectabilia enim tunc omnino autem magis ꝙ mixtū eſt ſymphonia q̄ꝫ acutum ⁊ graue. Tactus autem calefactibile ⁊ figurabile ſꝫ ſenſus ratio eſt excellentia autem contriſtant aut corrumpūt Unuſquiſqꝫ quidem igitur ſenſus ſubiecti ſenſibile eſt qui ē in ſenſitiuo inq̄ꝫtum ſenſitiuuꝫ ⁊ diſcernit ſubiecti ſenſibilis differentias. vt album quidem ⁊ nigrum viſus. dulce vero et amarum guſtus. Similiter autem ſe habet hoc ⁊ in alijs Quoniā autē album ⁊ dulce ⁊ vnumquodqꝫ ſenſibiliū vnū quodqꝫ diſcernimus quodam ⁊ ſentimus quia differunt neceſſe igitur ſenſu. ſenſibilia enim ſunt quare ⁊ manifeſtū q̄m caro non eſt vltimum ſenſitiuū. Neceſſe eſſet enim tangens ipſum diſcernens diſcernere.

Queritur vtrū ſenſus praticulares percipiant ſuas actiones. Arguit̃ ꝙ ſic. qꝛ viſu ꝑcipimus nos videre ⁊ auditu audire ⁊ ſic de alijs, ergo ſenſus particulares percipiunt ſuas actōnes. Añs patet. q̇a vel eodem ſenſu quo videmus colorem videmus nos videre vel alio ſi eodeꝫ habetur intentum ſi alio tunc illo alio videmus noſtram viſionem ⁊ cum nihil videatur niſi color ſeq̇tur ꝙ eiuſdē ſenſibilis erunt duo ſenſus qđ eſt falſum. Item ſi alio ſenſu ꝑcipimus colorem et noſtram viſionem tunc ꝑcipimus illius actionem per eūdem ſenſum vel per aliū ſi eundē. g̃ ita dicēdum erat de primo ſi alio tunc querit̃ de illo alio ⁊ ſic eēt ꝓceſſus in infinitū

In oppoſitum Arguit̃ qꝛ nihil videtur niſi color vel coloratum. ſed viſio non eſt color vel coloratum. ergo viſu quo videmus colorem non videmus viſionem.

Pro reſponſione ſciendū primo ꝙ poſtq̄ꝫ phūs tractauit de ſenſibus exterioribꝫ. Hic ꝯñter determīat de ſenſibꝫ interioribꝫ. ⁊ primo de ſenſu cōmuni cuiꝰ inueſtigat naturam per duas oꝑatōnes que ſunt in nobis ⁊ non poſſunt eſſe a ſenſu particulari. Prima eſt quia ꝑcipimꝰ actōnes ſenſuū ꝑticulariū ꝑ aliquē ſenſum. Secūda eſt qꝛ ponimus ꝑ ſenſū conuenientiam ⁊ differentiam inter ſenſibilia diuerſoꝝ ſenſuū ꝑticularium Et primo inueſtigat ſenſum cōmunē ex parte prime oꝑatōnis de qua querit queſtio vtrū poſſit ꝯuenire ſenſui ꝑticulari aut ꝓpter ipam ſit ponendꝰ ſenſus cōmunis.

Sciendum ſecundo ꝙ actio viſus et cuiuſlibet ſenſus ꝑticularis poteſt dupliciter cōſiderari. Uno modo ꝓut conſiſtit in īmutatōe organi a ſenſibili exteriori. ⁊ ſic a viſu non ꝑcipit̃ niſi color. ⁊ iſta actōne viſ

ſus non videt ſe videre. Alio modo inq̃tum poſt imutatõnem organi iu dicat de receptõne ſenſibilis ⁊ de imutatõne ſenſus etiã abeunte ſenſibili et iſto modo viſus non ſolũ ſentit colorem. ſed etiã viſionem coloris ⁊ ꝑci pit ſe videre cũ viſus hoc mõ capiatur ꝓ ſenſu cõmuni qui ſm ꝙ imutat̃ ab actõnibus ſenſuum particulariũ ⁊ inq̃tum ꝑcipit colorem vel viſionẽ vocatur viſus ⁊ inq̃tuꝫ ꝑcipit auditũ vocat̃ auditus. vnde ſenſus cõmu nis reſpectu particulariũ eſt ſicut centrũ circuli qđ eſt terminus cuiuſlibet linee ꝓcedentis ab eo ad circũferentiam Ex quo patet ꝙ color ⁊ vnumqđ ꝗ ſenſibile habet duplex eſſe. Unũ materiale in re ſenſibili ſm ꝙ ꝑcipitur mediantibꝫ ſpeciebus a ſenſu particulari. Aliud eſt ſpũale ſub quo ꝑcipit̃ a ſenſu cõmuni. quia eadem ſpecie qua imutat̃ ſenſus particularis imutat̃ ſenſus cõmunis.

Sciendũ tercio ꝙ vidẽs in actu eſt ſimilis colorato et ſic potentia que videt aliquẽ eſſe videnteꝫ non eſt extra genus potentie viſi ue ⁊ ꝙ videns ſit coloratum. Patet. q̃ꝛ vt dictũ eſt prius organũ ſenſus de nudatũ ẽ a ſpeciebꝫ ſenſibilibꝫ illius ſenſus dictũ eſt etiã ꝙ organũ ſenſ⁹ ẽ organũ eũ receptiuũ ſpecieꝝ ſenſibiliũ illius ſenſus ſine materia quare ab/ euntibus ſenſibilibꝫ fiunt in nobis ſenſibiles apparitõnes ſm quas aliq̃ modo ſentimus inq̃tum ergo viſus habet ſimilitudinem coloris dicitur aliquo modo coloratũ. ⁊ ſimiliter de alijs ſenſibus.

Sciendum quarto ꝙ non ſolum videns dicit̃ coloratuꝫ ſed etiã act⁹ ei⁹ q̃ eſt vn⁹ ⁊ idẽ cũ viſibili in actu q̃uis differãt ſm eſſe ⁊ rõ nẽ. vt đꝛ in textu. ſicut ẽ idem ſon⁹ in actu q̃ đꝛ ſonatio. ⁊ audit⁹ in actu q̃ đꝛ audit⁹ q̃uis rõne differãt. Nã vt đꝛ tercio phyſicoꝝ. Motus actio et paſſio ſunt ſil' in patiente ⁊ mobili. iõ cũ auditus patit̃ a ſono oportꝫ ꝙ ſona tio q̃ eſt actus ſonatiui. ⁊ auditus q̃ ẽ actus auditiui ſint in organo audit⁹ q̃ꝛ actus actiui ⁊ mobilis ſunt in patiẽte diſpoſito ⁊ nõ in agente q̃re nõ eſt neceſſe om̃e mouẽs moueri. iõ ſicut actio ⁊ paſſio ſunt vnus motus ſubie/ cto ⁊ dr̃it rõne ꝑ hoc qđ eſt actus hui⁹ vt ab hoc ⁊ hui⁹ vt in hoc. ita ẽ idẽ actus ſenſibilis ⁊ ſentientis dr̃ñs rõne tm̃. ⁊ vt đꝛ in textu in aliquibꝫ ſenſ/ ſibus vterq̃ꝫ actus eſt noĩatus vt ſonatio ⁊ auditio ⁊ in aliq̃bus tm̃ vnus eſt noĩatus vt actus viſus đꝛ viſio ⁊ actus coloris eſt inominatus

Concluſio prima nullus ſenſus particularis poteſt perci pere ſuã actõnẽ. pꝫ. q̃ꝛ nulla v̾tus materialis ⁊ organica p̄t agere in ſeipaꝫ nec p̄t h̃re ſup̄ ſe reflectõem. ſꝫ ſenſus ꝑticularis ẽ hmõi. g̃ nõ p̄t cognoſce re ſeipm neq̃ꝫ ſuã actõem. Maior pꝫ. q̃ꝛ ſi v̾tus materialis ſup̄ ſe reflectit̃ ſm totũ. ita ꝙ q̃libet ꝑs ſup̄ quãlibet ꝑtẽ tũc totũ poneret̃ in minima parti cula vl' in pũcto vl' ſi vna ꝑs reflecteret̃ ſup̄ aliã tũc nõ eſſet reflectio eiuſdẽ ſupra ſe. g̃ ↄcluſio vera.

Concluſio ſecũda ſenſus cõmunis p̄t ꝑcipe actõnes ſen/ ſuũ ꝑticulariũ. patꝫ. q̃ꝛ ſicut ſe hꝫ centrũ circuli ad circũferẽtiã. ita ſenſus cõis ad ſenſus ꝑticulares. ſꝫ nihil p̄t moueri ad centrũ circuli ab extra niſi trã/ ſeundo circũferẽtiã ei⁹. g̃ nullũ ſenſibile ꝑuenit ad ſenſũ cõem niſi median te ſenſu ꝑticulari q̃ mediat inter ſenſibile ⁊ ſenſũ cõem g̃ ſic ſenſus exterior reducit̃ ad actuꝫ ꝑ ſuũ obiectũ imutãs ipm Ita ⁊ ſenſus cõis fit in actu ꝑ

ſenſū ꝑticularē actuatū ꝑ ꝓximū ſenſibile eiꝰ. ḡ ſenſus cōis hꝫ iudicare de actionibꝰ ſenſuū particularium.

Dubitatur primo vtrū ſenſus et ſenſibile ſimul ſint vel nō Reſpodet̄ ꝙ ſenſꝰ ī actu ⁊ ſenſibile in actu ſil' ſūt. q2 ipoꝝ eſt idem actus drn̄s ſm̄ eſſe. ſ3 ſenſus in potētia nō ſil' eſt cū ſenſibili in actu. q2 vnū pt̄ eſſe ſine alio. Jnde decepti fuerūt antiq̄ q̄ nō diſtinguebāt inter ſenſibile ī actu et ſenſibile ī potētia. ſ3 tm̄ capiebāt ſenſibile ⁊ ſenſū in actu dicētes nihil eē albū vel nigrū niſi qđ videt̄ albū vel nigrū ⁊ ponebāt eē rei in apparētia tm̄ et ꝙ om̄e qđ apparet eē veꝝ ⁊ ſic cōcedebāt duo ꝯdictoria ſil' eē ꝟa.

Dubitat̄ ſecūdo q̄re q̄dā ſenſibilia corrūpūt et contriſtant ſenſū q̄dā ꝟo delectāt. Cauſa ē q2 organū ſenſus ꝯſiſtit ī q̄dā armonia ⁊ ꝓportōne media ſuoꝝ ſenſibiliū ſ3 excellentie ſenſibiliū excedētes illā armo/niā ſenſꝰ diſſoluūt ipā3 ⁊ ſic̄ triſtabilia q̄n3 ꝟo nō excedūt illā ꝓportōe3 me/diam ⁊ ſic delectāt ſenſū. Rōnes an̄ oppoſitū ſoluunt̄ ex dictis

Neq3 vtiq3 in ſeꝑatis ꝯtingit diſcernere ꝙ alteꝝ ſit dulce ab albo. ſ3 oportꝫ aliq̄ vno vtraq3 manifeſta eē. Sicut em̄ ⁊ hoc q̄dē ego illud āt tu ſentis. Manifeſtū vtiq3 erit. q̄m̄ altera ad īuicē ſunt. oportet aūt vnū differentie q̄m̄ alterū. Alteꝝ em̄ dulce ab albo. dicit ergo idē. quare ſicut dicit. ſic et intelligit et ſentit. Q2 q̄dē igit̄ nō poſſibile ſeꝑatis iudicare ſeꝑata palā

Querit̄ vtꝝ ad diſcernēdū ſenſibilia diuerſoꝝ ſenſuum ſit ponendus ſenſus cōis. Arguit̄ ꝙ nō q2 ſenſibilia diuerſoꝝ ſenſuū ſufficienter diſtinguūt̄ ⁊ cognoſcūt̄ a diuerſis ſenſibꝰ. ḡ ad cognoſcendū drās eoꝝ non oportet ponere diſtinctā potentiā a ſenſibus ꝑticularibꝰ. Añs p3 inducti/ue q2 per viſum ſufficienter diſcernimꝰ drās viſibiliū vt albū ⁊ nigrū ⁊ ſic de alijs. Scđo ſenſibilia diuerſoꝝ ſenſuū ſufficiēter abinuicē diſtinguūt̄ ꝑ intellectū. ḡ nō eſt neceſſe ponere ſenſū cōmunē ad diſcernēdū illa ſenſibi/lia abinuicē. Tercio nō poſſumꝰ diſcernere ſenſibilia diuerſoꝝ ſenſuu3 niſi cōponendo ⁊ diuidendo. ſed ſenſus nō cōponit neq3 diuidit. igit̄ ⁊c̄.

Quarto impoſſibile eſt idem in tp̄e eodē moueri diuerſis motibꝰ. ſ3 ſen/ſus mouet̄ a ſenſibili ⁊ ꝯtraria ſenſibilia mouēt cōtrarijs motibus. ḡ im/poſſibile eſt qđ idem ſimul cognoſcat contraria ⁊ diuerſa ſenſibilia. ḡ non poteſt iudicare differentias eoꝝ.

Jn oppoſitū ē phs in lr̄a Sciēdū ꝙ poſtq3 p. inq̄ſiuit ſen/ſum cōmunem ex illa operatōne que eſt percipere īmutatōnes ſenſuū par/ticulariū ꝯñter inquirit ipſum ꝑ aliam operationem que eſt diſcernere ſen/ſibilia diuerſorum ſenſuum abinuicem per quam operatōnem oñdit̄ eſſe vna potētia cōis ad oēs ſenſus ꝑticulares.

Sciendum ſecūdo ꝙ quilibet ſenſus particularis eſt vni/us obiecti ad cognoſcendum differentias. Jdō ad diſcernēdū inter ſenſibi/lia eiuſdē ſenſꝰ nō req̄rit̄ aliꝰ ſenſꝰ a ꝑticularibꝰ ſ3 ſenſꝰ ꝑticularis nō pōt

diſcerñere conuenientiā ⁊ differentiā inter ſenſibilia diuerſoꝝ ſenſuum. qꝛ
potentia inter aliqua diſcernens neceſſario ambo cognoſcit quare oportꝫ
ꝙ diſcernanẛ ꝑ aliā potentiā a ſenſu ꝑticulari. Nec ſufficit potētia intellecti
ua qꝛ cognoſcimus differentias albi ⁊ dulcis nō ſolum quo ad quid ē qđ
ſit ꝑ intellectum. ſed etiā ꝑ diuerſas imutatōnes ſenſus qđ nō fit niſi per
ſenſum.

Sciendum ſecundo ꝙ illud iudicans et diſcernens ſenſi
bilia diuerſoꝝ ſenſuū eſt vnū ſubiecto ſed rōne drñs. vñ ſm ꝙ eſt diuiſibi-
le ⁊ alterum ſentit diuerſa ⁊ nō inꝗ̈tum vnum ⁊ ꝑ hoc poteſt ſolui vltima
ratio ante oppoſitū. hāc tamen ſolutōnem non tenet phs qꝛ licet idem ſub
iecto et diuerſum rōne poſſit habere cōtraria ſm potentiam nō tamē ſm
actū. Non enī eſt poſſibile idem indiuiſibile ſimul eſſe album ⁊ nigrū. nec
ſimul pati a ſpeciebꝫ ꝯtrarioꝝ ſenſibiliū Ideo aliter dicit phs ꝙ ſenſus cō
munis eſt tanꝗ̈ terminus ſenſuū ꝑticulariū ⁊ eſt ſimile de puncto in centro
circuli quia ſicut ille punctus eſt vnus ſubiecto ⁊ plures rōne vt eſt termi
nus diuerſaꝝ lineaꝝ que ꝓcedunt ad circūferentiam. Ita vis ſenſitiua q̄
eſt radix ſentiendi ⁊ diffundiẛ ad organa quinꝗ̈ ſenſuū ꝑticulariū eſt vna
ſm rem ⁊ plures rōne Illa igitur vis pōt cōſiderari dupliciter. Uno mō
vt eſt terminus oīm imutatōnū ſenſuū ꝑticulariū. Alio mō vt eſt termi-
nus imutatōnis huiꝰ ſenſus ⁊ illius inꝗ̈tum ſcꝫ vtimur illo ꝑ̄ncipio qua-
ſi vno termino ꝓ duobꝫ ⁊ hoc modo ſenſus cōmunis iudicat illa que ſunt
ſepata ⁊ poteſt plura ſimul cognoſcere inꝗ̈tum illa vis accipiẛ vt terminꝰ
diuerſaꝝ imutatōnū ſenſibiliū ⁊ poteſt iudicare differentiam vnius ad al
terū inꝗ̈tum eſt vna.

Sciendum tercio ꝙ licet ſenſus cōmunis imutaẛ a ſen-
ſu particulari non tamen ꝓpter hoc ſenſus particularis eſt nobilioꝛ ſenſu
cōmuni licet mouens ſit nobilius motu ſic nec ſenſibile exterius eſt ſimpli
citer nobilius ſenſu particulari licet moueat ipm eſt tamē nobilius ſm qđ
inꝗ̈tum eſt actu illud ad qđ ſenſus eſt in potentia vnde ſenſus particula
ris ſimpliciter eſt nobilioꝛ ſenſibili exteriori ꝓpter virtutem ſenſitiuā quaꝫ
habet ſimiliter ſenſus cōmunis eſt nobilioꝛ ſenſu particulari. quia nobilio-
ri modo recipit ſpecies ſenſibiles ꝗ̈ ſenſus particularis. qꝛ virtus ſenſiti-
ua in ſenſu cōmuni ē vnita vt in radice. vnde ſenſus particularis habꝫ di-
ſcernere inter ꝯtraria ſui obiecti inꝗ̈tum aliq̇d ꝑticipat de virtute ſenſus
cōmunis. quia ſenſus particularis eſt terminus imutationū que fiunt ꝑ
mediū a ꝯtrarijs ſenſibꝫ ⁊ vltimuꝫ iudiciū ꝑtinet ad ſenſum cōmunē licet
ſenſus particularis vt imutans ſm quid ſit ſenſu cōmuni dignioꝛ.

Concluſio ad diſcernendum ſenſibilia diuerſorum ſenſu
um neceſſe eſt ponere ſenſum cōmunē. patet. quia nos ponimus conuenien-
tiam ⁊ differentiam inter ſenſibilia diuerſoꝝ ſenſuū etiam inꝗ̈tum ſenſibi
lia ſunt ⁊ non ſolum per intellectū. ſed hoc non fit per ſenſum particularē
quia vel hoc fieret vno ſenſu vel multis. Non vno quia ꝑ vnū ſenſum cog
noſcimus illa que cadunt ſub vno obiecto. ſed ponens cōuenientiaꝫ ⁊ dif
ferentiam inter aliqua duo neceſſario ambo cognoſcit. Nec diuerſis quia
ſimile eſſet ſi diceretẛ ꝙ oculo ſentiremus album ⁊ guſtu dulce. ſed nullus

iſtoꝝ diſcernit inter albũ ⁊ dulce nec vnꝰ dicit albũ eſſe alteꝝ a dulci cum vtrũq; nõ ꝯgnoſcat. g̃ p̄ter ſenſus ꝑticulares necc̃ ē ponere ſenſũ ꝯmunē.

Concluſio ſecunda ſicut nõ fit iudiciũ diuerſoꝝ ſenſibiliũ diuerſis ſenſibus. ita nõ fit iudiciũ diuerſoꝝ ſenſibiliũ cognitoꝝ in diuerſis tp̄ibꝫ q̃ ad drãm ⁊ ꝯueniētiã. ſ; opoꝛ; illa eodē tp̄e cognoſci. pꝫ. q: tũc pri us cognoſceremꝰ vnũ puta albũ ⁊ poſtea alterũ puta dulce. ſ; h̄ nõ p̄t eſſe q: nullꝰ põt iudicare ꝑ ſenſu; aliq̄ eē diuerſa niſi ambo cognoſcat ꝓ illo inſtãti in q̃ iudicat vnũ differre ab alio. q: non p̄t illud iudicare niſi ꝯpet ipa ad inuicē g̃ ſicut opoꝛ; ꝑ eãdē potētiã vtraq; cognoſcere. ita o; in eodem tp̄e illa cognoſcere ad h̄ ꝙ poſſit iudicare ꝙ inter ſe diſtinguant̃

Ad rõnes aũ oppoſitũ Ad primã dicit̃ ꝙ licet a diuerſis ſenſibꝫ exterioꝛibꝫ cognoſcãtur diuerſa ſenſibilia ꝓpria nõ tñ poſſumꝰ ponere drãm ⁊ ꝯueniētiã inter diuerſa ſenſibilia niſi eadē potētia cognoſcãt̃. Ad ſc̄dam dr̄ ꝙ ꝑ intellectũ cognoſcũt̃ ſenſibilia q̄tũ ad q̄d eſt ⁊ ponimus inter ipa ꝯueniētiã ⁊ drãm cõponēdo ⁊ diuidēdo ſ; q̃ ad diuerſam immutatõem ſenſus cognoſcimꝰ ea ꝑ ſenſũ Ad tertiã dr̄ ꝙ ſenſus nõ cõponit vel diuidit p̄dicãdo vel negãdo ſicut intellectus ſ; appꝛehēdēdo vnionē vel diuiſionē plurium adinuicem. Ad q̄rtã patuit ſolutõ ex dictis Põt tñ dici ꝙ ſenſibilia q̄ ſũt ꝯ̃ria in eſſe reali nõ p̄nt eē i eodē ſm actũ ſub illo eſſe tñ ſm eſſe intentõnale p̄nt eſſe in eodē nec illo mõ ꝯtrariant̃. q: intentõnes non contrariant̃.

Quod aũt neq; in ſepato tempoꝛe hinc. Sicut enĩ idem dicit ꝙ alterum bonũ ⁊ malũ. ſic ⁊ qñ alterũ dicit qñ alterum tunc et alterum. non ſm accidēs ipm qñ. Dico ãt puta nunc dico qñ alterũ nõ tñ qñ nũc alterum. ſ; ſic dicit ⁊ nũc ⁊ qñ nũc ſil' ergo. Quare inſepabile ⁊ in inſepabili tp̄e. Atuero impoſſibile eſt ſil' ſm cõtrarios motos moueri idē aũt indiuiſibile ⁊ in indiuiſibili tp̄e. ſi enĩ dulce ſit mouet ſenſum aut intellectũ. amarũ ãt cõtrarie. ⁊ albũ aliter. Ergo ſimul quidem et numero indiuiſibile ⁊ inſepabile quod iudicat ſm eſſe aut ſepatum. Eſt igitur quodãmodo diuiſibile quod diuiſa ſentit. eſt autem quod indiuiſibile ſm eſſe quidem enim diuiſibile. loco autem ⁊ numero indiuiſibile. aut non poſſibile. potentia quidem enim ⁊ indiuiſibile contraria. ſm eſſe autem non. ſed in operari diuiſibile et impoſſibile eſt ⁊ album et nigrum eſſe ſimul. Quare neq; ſpecies pati ipſoꝝ ſi hmõi eſt

ſenſus et intelligentia. Sed ſicut quod vocant quidam punctum aut vnum aut duo ſic et indiuiſibile. Scd̃m quod quidem igitur indiuiſibile vnum diſcernens eſt et ſimul. ſm vero ꝙ diuiſibile. bis vtitur eodem ſigno ſimul. Inq̃ʒtum quidem igitur pro duobus vtitur tercio. duo indicãt. et ſepata ſunt vt inſepato Inq̃ʒtũ vero vnũ vno ⁊ ſimul. De principio quidem igitur ſm ꝙ dicimus poſſumus ſentire animal determinatum ſit hoc modo.

Queritur vtrũ preter quinqʒ ſenſus exteriores in aĩalibꝫ perfectis ſint quattuor interiores. ſcʒ ſenſus cõmunis ymaginatiua ſiue fantaſia eſtimatiua ⁊ memoria Arguit̃ ꝙ nõ. qꝛ cõmune nõ diſtinguit̃ ꝯtra ꝓpriũ. g̃ ſenſus cõis nõ dʒ enumerari inter potentias ſenſitiuas p̃ter ſenſus exteriores. Secũdo fantaſiatũ eſt memoratũ ſunt paſſiones primi ſenſitiui ſcʒ ſenſus cõis ſed paſſio nõ diſtinguit̃ cõtra ſuũ ſubiectũ. ergo fãtaſia ⁊ memoria nõ diſtinguũtur a ſenſu cõi Tercio Intellectus minus dependet a ſenſu q̃ʒ q̃cũqʒ potentia ſenſitiua. ſed intellectus nihil cognoſcit niſi accipiendo a ſenſu. g̃ multominus debet poni potentia ſenſitiua interior ad percipiendũ intentiones nõ ſenſatas que vocat̃ eſtimatiua.

Quarto actus cogitatiue qui eſt componere ⁊ diuidere ⁊ actus reminiſcentie qui eſt diſcurſus ad reminiſcendũ de p̃teritis differũt ab actu eſtimatiue ⁊ memorie ſicut actus eſtimatiue ab actu fantaſie. ſed cogitatiua ⁊ reminiſcentia non ſunt potẽtie diuiſe ab eſtimatiua ⁊ memoria. g̃ ſimiliter eſtimatiua ⁊ memoria nõ erunt abinuicem diſtincte.

In oppoſitũ Arguit̃ per Auicennã in ſexto qui predictas quinqʒ potentias enumerat.

Pro reſponſione ſciendũ ꝙ poſtq̃ʒ viſum eſt de neceſſitate ponendi ſenſum cõmunem. Hic conſequenter videndum eſt de diſtinctione eius ab alijs potentijs ſenſitiuis interioribus. vnde q̃a natura non deficit in neceſſarijs neqʒ habundat in ſuperfluis ⁊ ad vitam animalis perfecti requiritur ꝙ non ſolum apprehendat rem in preſentia ſenſibilis ſed etiam in abſentia eius. Alias enim cum motus animalis ſequatur apprehenſionem non moueretur ad querendum aliquod abſens. Cuius cõtrarium videtur in animalibus perfectis cum moueatur ad proſequendũ aliquod abſens. Ideo animal non ſolum cognoſcit ſenſibile preſens dum preſens eſt vel dum preſentialiter imutatur ſed etiam ſpeciem ſenſibilis retinet et conſeruat.

Sciendum ſecundo ꝙ bene retinere et bene recipere in organis corporalibus diuerſa principia conſequuntur. Nam humida bene recipiunt ſed male retinent ⁊ econtra eſt de ſiccis cum ergo potentia ſen

ſitiua ſit actus organi corporalis oportet ꝙ ſit alia potentia que retineat ſpecies ſenſibilium ⁊ alia que conſeruet. vnde ad recipiendum ipſas ordinantur ſenſus proprij et ſenſus cōmunis. Sed ad cōſeruandum illas ſpecies ordinatur fantaſia ſiue ymaginatiua que eſt ſicut theſaurus formarum acceptarum per ſenſum cōmunem. Ideo ſenſus cōmunis ponitur in prima parte capitis vbi congregantur nerui ſenſitiui omnium ſenſuum exteriorum ⁊ eſt quaſi centrum omnium ſenſuum ⁊ in propinquiori eius parte eſt fantaſia ſiue ymaginatiua vel ymaginatio que aliquādo vocatur potentia formalis q̄a retinet formas ⁊ figuras ſenſibiliū.

Sciendū tercio ꝙ animal perfectū non ſolum mouet͛ ad ꝓſequendū delectabile ſ͛m ſenſum ⁊ ad fugiendū triſtabile. ſed etiā mouetur ad ꝓſequēdū vel fugiendum propter alias vtilitates. ſicut auis colligit paleam non quia delectet ſenſuȝ ſed quia vtilis eſt ad nidificandum ⁊ ouis fugit lupum non propter indecentiam coloris vel figure ſed illū apprehendit inimicum nature ſue. ergo neceſſarium eſt animali perfecto ꝙ recipiat aliquas intentiones que non percipiuntur a ſenſu exteriori. ⁊ ergo indiget principio illius perceptōnis. ⁊ quia perceptio formarum ſenſibilium fit per immutationem ſenſibilis. Non autem perceptio intentionum non ſenſatarum. Ideo ad percipiendum illas intentiones non ſenſatas q̄ non percipiuntur per ſenſum exteriorem. nec per ſenſum cōmunem oritur eſtimatiua in media parte capitis ⁊ quia ibi habet organū quodāmō imperfectum propter nimiū motum cerebri. iō ad conſeruādum hm̄ōi intentiones ponitur memoria que eſt theſaurus illarum intentionū. Cuiꝰ ſignū eſt quia principium memorandi in animalibus fit per aliquam intentōnē puta per nociuum vel conueniens et iſta memoria habet organum in poſtrema parte capitis vbi ſunt nerui motiui ⁊ ſenſitiui protenſi per ſpondilia dorſi.

Sciendum quarto ꝙ inter hominē et bruta non eſt differētia q̄ꝫtum ad formas ſenſibiles. quia ſimiliter īmutant͛ a ſenſibilibꝫ exterioribꝫ. Sed q̄ꝫtum ad intentōnes eſt differentia, quia bruta percipiunt hm̄ōi intentōnes quodam inſtinctu naturali tm̄ ſed homo percipit eas ꝑ quandam collatōnem. ideo potentia cognitiua illarum intentionū que in brutis dicit͛ eſtimatiua in homine dicitur cogitatiua que per quanduȝ collatōnem iſtas intentōnes recipit. Ideo in homine hec potentia ratō particularis dicitur quia eſt collatiua intentionū particulariū. ſicut ratō intellectiua intentōnū vniuerſaliū. Et etiam differentia eſt inter hominē ⁊ brutum ex parte memorie. quia memoria in brutis eſt ſubita recordatio preteritoꝝ. ſed homo cum hoc habet reminiſcentiam cuiꝰ actus eſt vti quodā diſcurſu vel ſyllogiſmo ad inquirendum memoriam preteritoꝝ ſ͛m intentiones particulares ⁊ conuenit memorie in hoībus inq̄ꝫtum eſt coniuncta virtuti ſuperiori ſcꝫ intellectui cuiꝰ aliquo mō naturā ꝑticipat

Concluſio preter quinqꝫ ſenſus exteriores in animalibus perfectis ſunt aliȷ̄ quattuor ſenſꝰ iteriores. ſ. ſenſꝰ cōis ymaginatiua ſiue fantaſia eſtiatiua ⁊ memoria. pꝫ ſatis ꝯcl'o ex dictis. Verūtamē Auicen-

na ponit q̄ncꝫ interiores potentias qꝛ diſtinguit ymaginatiuā a fantaſia. ſꝫ Thomas nō ponit realē drām inter ipos. qꝛ opatio ymaginatiue ꝛ fantaſie pñt eidem conuenire.

Ad rōnes aň oppoſitū ad primā dicitˀ ꝙ ſenſus cōmunis reſpectu pticulariū nō dr cōmunis ꝑ pdicatōem ſꝫ ꝑ cauſalitatē ſicut radix cōis ꝛ ꝯmune pncipiū ipoꝝ. idō bn̄ diſtinguitˀ ꝯtra ipos. Ad ſcdām dr ꝙ ſicut vna potētia oritˀ ab aīa mediāte alia. ſilr actio vniꝰ ſubijcitˀ actioni alterius ꝛ ꝓm h̄ fantaſiatiuū ꝛ memoratiuū dicūtur paſſiones pmi ſenſitiui tanꝙ efficiētis ꝛ nō tanꝙ ſubiecti. Ad terciā dr ꝙ lꝫ opatio intellectus oriatur ex ſenſu tn̄ intellectꝰ multa cognoſcit in re apphenſa ꝑ ſenſuꝫ que ſenſus ꝑcipe nō pt. Et ita dōm ē de eſtimatiua reſpectu ſenſus pticularis. Ad q̄rtā dr. ꝙ cogitatiua ꝛ memoria in hoīe hn̄t illā eminētiā vltra cetera aīalia nō ꝑ aliq̄d qđ ſit ꝓpriū ſenſitiue parti ſꝫ ꝓpter affinitatem ad intellectū. Idō cogitatiua ꝛ reminiſcentia nō ſūt alie potentie ab eſtimatiua ꝛ memoria in hoīe. tn̄ ſunt in eo ꝑfectiores ꝙꝫ in brutis.

Voniam aūt duabꝫ differentijs diffiniūt maxime animam motu quod ꝓm locum et in eo quod eſt intelligere et diſcernere ꝛ ſentire. Videtur autem ꝛ intelligere et ſapere tanꝙ quoddam ſentire eſſe. In vtriſꝙ enim his aīa iudicat aliquid et cognoſcit eoꝝ que ſunt. Et antiqui ſapere ꝛ ſentire idem eſſe aiunt. ſicut Empedocles dixit ad preſens. voluntas augetur et in hominibꝫ ꝛ in alijs. Unde eis ſemꝑ ſapere altera preſtat. Idem aūt his vult. ꝛ id quod eſt homeri Talis em̄ intellectus eſt in terrenis hoībꝫ qualeꝫ ducit in diem pater virorumꝙ deorumꝙ. Oēs em̄ hi intelligere corporeum. ſicut ſentire opinantur. Et ſentire ꝛ ſapere ſimile ſimili. ſicut ꝓm principia rōnibus determinauimus. Et tamē oportuit ſimul ipſos de deceptōne dicere magis ꝓprium em̄ eſt animalibꝫ ꝛ plurimū tempus in hoc perficit anima. vnde neceſſe aut (vt quidam dicūt) omnia que videntˀ eſſe vera. aut diſſimilis tactū deceptōnem eſſe. Hoc em̄ cōtrariū ei qđ ſimile ſimili cognoſcere. Videtur aūt ꝛ deceptio ꝛ ſcientia cōtrarioꝝ eadem eſſe. Q quidem igitur nō idem ſit ſapere ꝛ ſen

tire manifeſtū eſt. hoc quidem em̄ in omnibꝫ eſt. illud autem in paucis aīalium eſt. Sed neqꝫ intelligere in quo eſt ⁊ recte ⁊ non recte. recte quidem prudentia ⁊ ſcientia aut opinio vera Non recte aūt ꝯtraria horum. neqꝫ hoc eſt idem cuꝫ ipſo ſentire. ſenſus quidem ꝓpriorum ſemper verus eſt ⁊ in omnibꝫ ineſt animalibꝫ. Intelligere autē ꝯtingit et falſo. ⁊ nulli ineſt cui nō eſt ratio. Fantaſia em̄ alterum eſt a ſenſu ⁊ ab intellectu. Et hoc non fit ſine ſenſu. ⁊ ſine hac non eſt opinio. Qꝫ autem non eſt eadem fantaſia ⁊ opinio manifeſtū. hec quidem em̄ paſſio in nobis eſt cum volumus. Pre oculis em̄ eſt facere ſicut in recordatiuis poſiti et ydolum ſunt faciētes: Opinari aūt non in nobis eſt. Neceſſe em̄ falſum aut verum dicere Amplius aūt cuꝫ opinamur difficile aliquid aut terribile ſtatim ꝯpatimur. Similiter aūt eſt ⁊ ſi ꝯſiderandū ſꝫm fantaſiam aūt ſimiliter nos habemus. ſicut ſi eſſemus cōſiderantes in pictura difficilia et ꝯfidentia. Sunt aūt ⁊ ipſius acceptionis differentie ſcientia ⁊ opinio ⁊ prudentia ⁊ ꝯtraria horū. de quorū differentia altera ſit ratio.

Queritur vtrū intelligere ⁊ ſentire ſint idem ſicut fantaſia et opinio ☞ Arguit̄ ꝑmo ꝙ ſic. qꝛ tam intelligendo q̄ꝫ ſentiendo anima iudicat ⁊ cognoſcit. ergo intelligere eſt idem cū ſentire. ⁊ ꝑ ꝯſequēs intellectus cum ſenſu ⁊ etiam opinio que ꝑtinet ad intellectū cū fantaſia q̄ ꝑtinet ad ſenſum Scđo ſic. nullū incorporeū patit̄ a corporeo. ſed intellectus ⁊ volūtas patiūtur a corporibꝫ celeſtibꝫ. qꝛ ſꝫm Empedoclē diuerſitas tempoꝝ hominibꝫ ⁊ brutis alia ⁊ alia ſapere ꝑſtat. homines em̄ diuerſis horis ⁊ tꝑibꝫ de rebꝫ diuerſimode iudicāt. ergo intellectus eſt corporeus. ⁊ ꝑ ꝯſequens nō differt a ſenſu. nec intelligere a ſentire Tercio ſic. talis eſt intellectus in hominibꝫ qualē inducit pater viroꝝ deorūqꝫ ſcꝫ ſol. ḡ intellectus patit̄ a corꝑe celeſti. ⁊ ſic eſt corporeus ⁊ nō differt a ſenſu. In oppoſitū eſt phus in littera.

Sciendū primo ꝙ poſtq̄ꝫ phus oſtendit duas operationes ſenſus ꝯmunis nō excedere virtutem ꝑncipij ſenſitiui. Inquirit ꝯſequent̄ vtrū ſapere ⁊ intelligere ⁊ q̄dā alie oꝑatōes excedāt facultatē hmōi

ꝑncipij. ꝑmo oſtendendo ꝙ intelligere ⁊ ſapere nō ꝑtinent ad ſenſum qḋ
eſt oſtendere ſenſum nō eſſe idē cū intellectu. Deinde oſtendit ꝙ fantaſia
que ꝑtinet ad ſenſum ⁊ eſt apparitio q̄ fit in ꝑte ſenſitiua nō eſt idem cum
opinione que ꝑtinet ad intellectū. ⁊ eſt q̄dam apparitio intellectiua. De-
inde ꝯparat opinionē ad intellectū ⁊ fantaſiā ad ſenſum

Sciēdū ſcḋo. ꝙ nullū corpus pt directe agere in icorpo
reū. Et qꝛ potētie ſenſitiue ſunt corporee. qꝛ ſunt virtutes organis corpo
reis affixe. ideo pn̄t imutari ꝑ actōem corpoꝝ celeſtiū. nō tn̄ ꝑ ſe ſed ꝑ acci-
dens. qꝛ nec aīa nec virtus eius moueť niſi ꝑ accidens moto corpore. ideo
antiq̄ ponentes celū habere directe impſſionē in intellectū ⁊ volūtatem di
xerūt intellectū eſſe corporeū ⁊ per ꝯſequens nō differre a ſenſu. ⁊ etiā ꝙ ſa
pere ⁊ intelligere ſint idem cū ſentire. qꝛ tam intelligendo q̄ꝫ ſentiendo aīa
cognoſcit. Et ꝙ dicať celū agere in intellectū ⁊ volūtatē patꝫ ꝑ ꝟba eoꝝ. qꝛ
dicit Empe. ꝙ in hominibꝫ ⁊ brutis augetur volūtas ad preſens ⁊ diuerſi
tas tempoꝝ intellectui diuerſa ſapere pſtat. Et homerus dꝛ ꝙ talis eſt in
tellectus in terrenis hoībꝫ qualē inducit pater viroꝝ deorūq̄ꝫ ſol qui ſm ip
ſum dꝛ pater viroꝝ. qꝛ ſol et hō generant hominē. Et dꝛ pater deoꝝ. quia
ceteros planetas illuminat quos antiqui credebant eſſe hoīes deificatos
in celo poſt mortē. quoꝝ ſol pater fuerat.

Tercio ſciendū. ꝙ licet impreſſio corpoꝝ celeſtium pt in
directe ꝑtingere vſq̄ꝫ ad volūtatē ⁊ intellectū ꝓut intellectus in ſua opati-
one ꝯiūgitur ſenſui. qꝛ leſo organo fantaſie impediť ſpeculatio intellectus.
Silr volūtas ꝯiūgitur appetitui ſenſitiuo ⁊ inclinať ad mouendū vel vo-
lendum ſm inclinationes appetitus ſenſitiui qui pt variari ꝑ actionē cor-
poꝝ celeſtium. tn̄ corpora celeſtia non poſſunt directe agere in intellectuꝫ ⁊
volūtatem. Nec volūtas de nec̄citate trahiť ad appetitus ſenſitiuos. ſed de
ſe manet libera ad hoc ꝙ ſequať vel nō ſequať inclinatōem appetitus ſenſi
tiui. ideo corꝑa celeſtia non inducūt neceſſitatē corporibꝫ humanis. quare
ratio antiquoꝝ eſt falſa.

Concluſio prima. Antiqui male aſſignabant cauſaꝫ cog
nitiōis eſſe ſiľitudinē cognoſcētis ad cognitū nō aſſignātes cām deceptio
nis. Patꝫ. qꝛ deceptio eſt magis ꝓpria aīalibꝫ q̄ꝫ cognitio. qꝛ hoīes a ſeipſo
decipi poſſunt. ⁊ ſi veritatē cognoſcāt opꝫ ꝙ ab alijs doceanť. ⁊ in maiori
tpe aīa eſt in deceptōe q̄ꝫ in cognitione veritatis. ad quā cognitōem vix ꝑ
uenit niſi ꝑ ſtudiū magni tpis. ergo antiqui aſſignātes cām cognitiōis aīe
debuerūt aſſignare cām ſue deceptōis. qḋ tn̄ nō fecerūt. Nec valet dicere
ꝙ ſicut cauſatur cognitio ꝑ ꝯtactum rei ſilis. ita deceptio ꝑ ꝯtactum rei diſ
ſimilis. qꝛ ꝯtrarioꝝ eſt eadem deceptio ⁊ ſcīa. modo ſimile ⁊ diſſimile ꝯtra
riantur. ergo ſi de ſimili habeť ſcīa ita de diſſili. ⁊ ſilr de deceptōe

Secūda ꝯcluſio. Sentire nō eſt idem ꝙ ſapere nec intel
ligere. Primū patꝫ. qꝛ ſentire ineſt oībꝫ animalibꝫ. ſed ſapere ꝯuenit pau-
cis. ergo ſentire non eſt idem qḋ ſapere. Nec tn̄ intelligendū eſt ꝙ ſapere ſo
lum inſit hominibꝫ. qꝛ quedā bruta aliquid prudentie participant ꝓut rec

te iudicant ad agendū per naturalem eſtimationem. Secūduꝫ ꝓbatur. qꝛ ꝯtingit intelligere recte ⁊ nō recte. vt ꝑ ſapientiā ⁊ prudentiā intelligimus recte ⁊ non recte ⁊ oppoſita hoꝝ. ſed non ꝯtingit ſentire nō recte. qꝛ ſenſus circa ꝓpria ſenſibilia ſemꝑ eſt verus. Itē ſentire ꝯuenit omībꝫ animalibꝫ. ſꝫ intelligere ſolū ꝯuenit habentibꝫ rōnem. ergo ſentire non eſt idem qđ intelligere cum potentie ꝑ ſuos actus diſtinguūtur. Et capit̄ hic ſapere vt ideꝫ eſt ꝙ iudicare. et intelligere vt idem eſt ꝙ apprehendere ꝑ intellectū. qui pͥmo apprehendit ⁊ poſtea iudicat

Concluſio tercia. fantaſia non eſt idem qđ opinio. Patet qꝛ fantaſia eſt in nobis cuꝫ volumus. qꝛ eſt in poteſtate noſtra formare aliquid quaſi apparens nobis vt montē aureū. ſed opinari nō ineſt nobis cū volumus. ſed oportꝫ opinātem habere rōnē ꝑ quā verū vel falſum opinat̄ igitur ⁊c. Secūdo ad opinari ſemꝑ ſequit̄ delectatio vel triſtitia. qꝛ per hoc ꝙ apprehendimus aliquid triſtabile vel delectabile habet̄ delectatio vel triſticia. ſed ad fantaſiam non ſequitur paſſio in appetitu. qꝛ dum aliquid nobis apparet ſm̄ fantaſiā ſimiliter nos habemus vt cōſiderantes in pictura aliqua delectabilia vel triſtabilia vnde non ſeq̄tur delectatio vel triſticia. igitur opinio nō eſt idem qđ fantaſia.

Concluſio quarta. Opinio ꝑtinens ad intellectuꝫ non eſt intellectus nec fantaſia que pertinet ad ſenſum eſt ſenſus. Patꝫ qꝛ dū ſentimus vel intelligimus aliquid dicimus ita eſſe. ſed quādo habemus opinionem vel fantaſiam dicimus ꝙ ſic videt̄ vel apparet ⁊ nō ſumꝰ certi

Ad rōnes ante oppoſitum ad primā dicit̄. ꝙ aliter fit iudicium ꝑ intellectum ⁊ ſenſum ſm̄ ꝙ intellectus et ſenſus circa diuerſa operantur Ad ſecūdam ⁊ terciā partꝫ ſolutio ex dictis.

E eo aūt qđ eſt intelligere. qm̄ alterū eſt ab eo quod eſt ſentire. Huius aūt aliud fantaſia eſſe videt̄. aliud opinio De fantaſia determinās ſic ⁊ de altero dicēdū ē. Si igitur fantaſia eſt ſm̄ quā fantaſma aliqđ in nobis fieri dicimꝰ ⁊ ſi nō aliq̄d ſm̄ metaphorā dicimꝰ vna q̄dā potētia eſt: haꝝ aūt habitꝰ ſm̄ quā diſcernimꝰ aut verū aut falſum dicimꝰ hmōi aūt ſunt ſenſus. opinio ſcīa ⁊ intellectꝰ. Ꝙ q̄dē igit̄ nō ſit ſenſus manifeſtū ex his eſt. Senſus q̄dē em̄ aut potentia aut actꝰ eſt. vt viſus ⁊ viſio. fantaſiat̄ aūt aliq̄d ⁊ nullo hoꝝ exiſtēte: vt q̄ in ſomnis. Poſtea ſm̄ potentiā ſenſus q̄dē ſemper adeſt viuentibꝫ ⁊ nō orbatis. fantaſia autem non

Si vero ei qđ actu idem omnibꝫ vti ꝯtingeret beſtijs fan
taſiam ineſſe. videtur aũt non beſtijs. vt formice aut api aut
vermi. Poſtea hi quidem veri ſemper. fantaſie autẽ plures
falſe. Amplius autẽ non dicimus cum operemur certe cir/
ca ſenſibile. quoniam videtur hoc nobis ſed magis cum nõ
manifeſte ſentimus. tunc et aut verus aut falſus. Et quod q̇
dem diximus apparent ꝛ dormientibꝫ viſiones. At vero ne
qꝫ ſemper vera dicentium neqꝫ vna erit vt ſcientia aut intel/
lectus. Eſt enĩ fantaſia ꝛ vera ꝛ falſa. Relinquitur igitur vi/
dere ſi opinio ſit. Fit enĩ ꝛ opinio ꝛ vera ꝛ falſa. ſed opinioni
quidem inheret fides. Non enĩ contingit opinantem de qui
bus non videtur credere. Beſtiarum autem nulli ineſt fides
fantaſia autem multis. Amplius ſi omnẽ opinionem conſe/
quatur fides. fidem autem ſuaſum eſſe. ſuaſionẽ autẽ ratio.
Beſtiarum autem quibuſdam fantaſia ineſt. ratio vero non.
Manifeſtum igitur quoniam neqꝫ opinio cum ſenſu neqꝫ ꝑ
ſenſum neqꝫ complexio opinionis ꝛ ſenſus erit fantaſia. Pro
pter hoc et manifeſtum ꝙ non alia quedam eſt opinio. ſed il/
la que quidem cuius eſt ꝛ ſenſus Dico autẽ ex albi opinione
et ſenſu complexio fantaſia eſt Non enĩ ex opinione quid eſt
albi: ex ſenſu autẽ boni. Apparere igitur eſt opinari. quod q̇
dem ſentitur non ſm accidens: Apparent aũt ꝛ falſa. de qui
bus ſimul acceptionẽ veram habent. ꝛ videtur ſol vnius pe
dis. ſed creditus eſt maior eſſe habitatione. Accidit igr̃ aut
abijcere ſuijpſius verã opinionem quam habebat ſaluatã
ſaluare non oblitum neqꝫ decredentem. aut ſi adhuc habet
eandẽ neceſſe veram ꝛ falſam. ſed falſa facta eſt cũ lateat trã/
ſcendens res. Non ergo vnum aliquod horum eſt. neqꝫ ex
his fantaſia. Sed qm̃ accidit moto hoc moueri alterum
ab hoc. fantaſia aũt motus videtur eſſe. ꝛ non ſine ſenſu fieri
ſed in his que ſentiũt. ꝛ quorum ſenſus eſt. Eſt autem motũ
fieri ab actu ſenſus. ꝛ hunc ſimilem neceſſe eſt eſſe ſenſui. erit
vtiqꝫ fantaſia ipſa motus non ſine ſenſu contingens. Neqꝫ
non ſentientibꝫ ineſſe. Et multa aũt eſt ſm ipſam facere ꝛ pa
ti habens. ꝛ eſſe veram ꝛ falſam. hoc autem accidit propter
hoc ꝙ ſenſus propriorum quidem eſt verus autẽ q̃ pauciſſi/

mum habẽs falſuȝ. Secũdo aũt de accidere hoc ⁊ hoc iam ꝯtingit mentiri. Qđ quidem eñ album non mentitur. ſi autem hoc album aut aliud mentitur. Tercio autẽ ꝯmunium et conſequentiũ accidentia quibꝫ inſunt propria. Dico autẽ vt motus ⁊ magnitudo accidũt ſenſibilibꝫ. circa que eſt maxime iam decipi. Scđm ſenſum motus aũt ab actu factus differt a ſenſu qui ab his tribꝫ ſenſibus. Et primus quidem preſentis ſenſus verus. Aliȷ̄ autẽ preſentis ⁊ abſentis erunt vtiqꝫ falſi. Et maxime cum procul ſit ſenſibile. Si quidem igitur nihil aliud habet que dicta ſunt niſi fantaſia. hoc autẽ eſt quod dictum eſt. Fantaſia vtiqꝫ erit motus a ſenſu ẜm actum factus. Quoniam autem viſus maxime ſenſus eſt. et nomen a lumine accepit. qm̃ ſine lumine non eſt videre Et quoniam immanent ⁊ ſimiles ſunt ſenſibꝫ. multa ẜm ipſos operantur animalia. Alia quidem quia non habent intellectum vt beſtie. Alia vero ex velamẽto intellectus. aliquãdo paſſione aut egritudine aut ſomno. vt homines. De fantaſia quidem igit̃ qđ eſt ⁊ ꝓpter quid dictũ ſit in tantum

Querit̃ vtrũ fantaſia ſit ſenſus intellectus vel opinio.

☞ Arguit̃ ꝑmo ꝙ ſic. quia quidqđ eſt in nobis ꝑtinẽs ad cognitõnem reducit̃ ad ſenſum vel intellectũ. ſed fantaſia eſt in nobis ꝑtinẽs ad cognitionẽ ⁊ nõ ꝑtinet ad intellectũ. g̃ ad ſenſuȝ. ⁊ ꝑ ꝯſequens eſt ſenſus Secũdo ſic. dr̃ ſcđo phiſicoꝝ ꝙ intelligẽtie credere eſt incõueniẽs. ⁊ ibi capit̃ intelligentia ꝓ fantaſia qđ nõ recte fieret niſi eſſet intellectus. Tercio ſic. ſcire eſt rem ꝑ cãm cognoſcere. ſed qñqꝫ ꝑ fantaſiam ꝯphendimꝰ rẽ ꝑ cãm vt qñqꝫ ꝑ fantaſiã gladiȷ̄ fantaſiamur interfectõem Quarto opinio ẽ aſſenſus rõnis ad vnã ꝑtẽ ꝯtradictõis cũ formidine de oppoſito. ſed hoc ꝯuenit fantaſie. ergo eſt opinio In oppoſitũ eſt phs in littera

Sciendũ primo ꝙ poſtqꝫ phus oſtendit ꝙ fantaſia non eſt opinio. ꝯſequenter inq̃rit qđ ſit fantaſia. ⁊ cuȝ ſit oſtenſum ꝙ intelligere eſt aliud a ſentire. ⁊ ꝙ opinio ꝑtinet ad intellectũ ⁊ fantaſia ad ſenſuȝ. conſequẽter determinat de fantaſia inquirendo quid eſt. ⁊ poſtea determinabit de intellectu ⁊ opinione. ⁊ in aliȷ̄s libris ſequẽtibꝫ de aliȷ̄s ſenſibꝫ interioribꝫ

Sciendum ſecūdo. ꝙ cū fantaſia ſit ſm quam aliqđ fantaſma nobis apparet. vt ydolum vel ſilitudo alicuius rei particularis. videtur ꝙ fantaſia ſit de numero habituum vel potentiarum cognitiuarum quibus vnum diſtinguitur ab alio. vt verum a falſo. quia aliquid apparere non eſt aliud ꝙ̃ cognoſcere verum a falſo. ſed quatuoꝛ potentie vel actus quibꝫ verum a falſo diſcernit̃. ſcilꝫ ſenſus intellectus ſcientia ⁊ opinio. capiendo tamen intellectū ꝓ cognitōe ṗncipioꝝ et ſenſum ꝓ actu potentie cognitiue ſenſitiue.

Concluſio pꝛima. fantaſia non eſt ſenſus nec ſenſus in potentia nec ſenſus in actu. Pꝛimū patꝫ dupl'r. qꝛ ſenſu exiſtente in potentia nihil nobis apparet. ſed in fantaſia ſemꝑ nobis aliquid apparet. Secūdo ſenſus in potentia ſemꝑ adeſt aīali. non aūt fantaſia. cum non ſemꝑ nobis aliquid appareat. ergo ⁊c. et hic capit̃ fantaſia ꝓ actu fantaſie. Secūdū ꝓbatur quadrupl'r. ṗmo qꝛ ſentire in actu ꝯuenit oībꝫ brutis. ſed fantaſia non ꝯuenit oībꝫ brutis. qꝛ formice apes ⁊ vermes nō habent fantaſiam et eſt ſermo de fantaſia determinata q̃ hꝫ organū determinatū vbi retinentur ſpēs ſenſibiliū abeūtibꝫ ſenſibilibꝫ. Sed ꝯtra argueret̃. qꝛ p̄dicta animalia ſunt pꝛudentia. vt pꝫ ex ſuis operibꝫ. qꝛ prouident ſibi de futuris. g̃ habent fantaſiam determinatā. Rn̄detur ꝙ illa aīalia ſolū operant̃ quadā naturali inclinatōe. ⁊ nō qꝛ habeant fantaſiāꝫ determinatā diſtinctā a ſenſu. nihil eīm fantaſiant̃ niſi dum mouētur a ſenſibili. et ꝙ̃uis operant̃ ꝓpter finem quaſi ꝓuidendo de futuro. hoc tn̄ non eſt qꝛ habeant precognitiōem futuri. ſed qꝛ imaginātur actus p̄ſentes qui oꝛdinātur ad finem ⁊ magis operant̃ ex naturali inclinatōe ꝙ̃ ex appꝛehenſione. Secūda rō. ſenſus ſm actum ſemꝑ ſunt veri. qꝛ ſenſus circa ſenſibile non decipit̃. ſed fantaſie ſepe ſunt falſe. igit̃ ⁊c. Tercia rō. cū aliquid ſentimus in actu habemus certitudinē de ipſo. ſed cū aliquid fantaſiamur dicimꝰ ꝙ hoc nobis videt̃ ⁊ ſumus incerti. Quarta rō. doꝛmientibꝫ ſepe ineſt fantaſia. ⁊ eis nō ineſt ſenſus in actu. ergo fantaſia nō eſt ſenſus in actu

Secūda ꝯcluſio. fantaſia non eſt intellectus vel ſcientia Patet. qꝛ intellectus ⁊ ſcia ſemꝑ ſunt veroꝝ. fantaſia vero eſt qn̄qꝫ veroꝝ et quandoqꝫ falſoꝛum

Tercia ꝯcluſio. fantaſia nō eſt opinio. Patꝫ pꝛimo. qꝛ ad opinionē ſemꝑ ſeq̃tur fides. ſed illa nō ſemꝑ ſequitur ad fantaſiā. cum in brutis nō ſit fides. tn̄ in eis reperit̃ fantaſia. Secūdo. q̇cūqꝫ hn̄t opinionē hn̄t rōnem ꝑ quā fit ꝑſuaſio ⁊ fides. ſed nulla beſtia hꝫ rōnem ⁊ tn̄ aliq̄ habent fantaſiā. g̃ fantaſia nō eſt opinio

Quarta ꝯcluſio. fantaſia nō eſt q̇d ꝯpoſitū ex ſenſu ⁊ opinione. Patꝫ qꝛ multotiens habemꝰ ſenſum falſum ⁊ verā opinionē. ſicut ſol ſm ſenſum apparet bipedalis ꝙ̃titatis. ⁊ tn̄ rōne credimus ipm ee maioꝛē tota terra. g̃ fantaſia non eſt q̇d ꝯpoſitū ex ſenſu ⁊ opinione. ⁊ ſic habet̃ quid non ſit fantaſia

Dubitat̃ q̇d eſt fantaſia. Rn̄det̃ ꝙ eſt motꝰ factus a ſenſu

ſm actū. ⁊ iſte motus cāˀtur a ſenſu in actu. ideo ſiľis eſt ſenſui. cū oīe agēs agat ſibi ſiľe. Nā illud qđ mouet eo ꝙ moueť cauſat motuʒ ſiľem motui q̄ moueť. ğ motus fantaſie nō poteſt eſſe ſine ſenſu.

Dubitať ſecūdo. cū fantaſia ſit motus a ſenſu qualiter fantaſia p̄t eſſe falſa ſenſu exiſtente vero. ¶ Pro dubio ſciendū ꝙ licet ſenſus circa ꝓpria ſenſibilia raro deficiat ſicut potētie naturales nō deficiūt a proprijs opatōibꝫ niſi raro. tñ ſenſus circa ſenſibilia cōia ⁊ ꝑ accñs ſepe decipitur. qꝛ iudiciū de ipīs variať ſm diuerſas cās. Tūc rñdeť ꝙ fantaſia p̄t eē falſa ſenſu exiſtente vero. qꝛ motꝰ fantaſie eſt factus a ſenſu. ⁊ eſt effectus eiꝰ. ſʒ effectꝰ eſt debilioꝛ ſua cā ⁊ q̄to plus elongať a p̄mo agēte tanto minus hʒ de virtute eiꝰ. ideo licʒ motꝰ fantaſie qui fit a ſenſu ꝓprioꝝ ſenſibilium vt in pluribꝫ ſit verꝰ in p̄ſentia ſenſibilis. tñ in abſentia p̄t eē falſus. etiā fantaſia circa ſenſibilia cōia ⁊ ſenſibilia ꝑ accñs p̄t eſſe falſa. tam in p̄ſentia q̄ȝ in abſentia ipſorum.

Dubitať tercio. a quo ſumiť nomē fantaſie. Rñdeť ꝙ phos grece eſt idē ꝙ lux latine Jñ venit phanos qđ eſt apparitio vel illuminatio vnde vlterius dicitur fantaſia.

Dubitať quarto. q̄re aīalia agūt ⁊ patiūtur ꝑ fantaſiam Rñdeť ꝙ fantaſie manēt abeūtibꝫ ſenſibilibꝫ in actu. ideo ſicut ſenſus in actu mouet appetitū in p̄ñtia ſenſibilis. ita fantaſia in abſentia. ꝓpter h̄ aīalia multa opanť ſm fantaſiā. ⁊ hoc ꝯtingit qñ deeſt intellectus q̄ nō corrigit cognitōem fantaſie. ideo nō h̄ñtia intellectū agūt ſm fantaſiam. ⁊ qñqȝ hoīes dū nō h̄ñt intellectū velatū qđ ꝯtingit tripľr. qꝛ qñqȝ intellectꝰ ē velatus ex forti paſſione q̄ obnubilat intellectū vt in icōtinēte. qñqȝ ꝓꝑo ex infirmitate. vt in freneticis. qñqȝ aūt in ſomno vt in dormiētibꝫ. Jſtis de cauſis fantaſia p̄ualet intellectui. ⁊ tūc hō̄ ꝓſeq̄tur opatōem fantaſie.

Ad rōnes añ oppoſitū Ad p̄mā đꝛ ꝙ fantaſia ꝯſequiť actū ſenſus. ſʒ tñ nō eſt ſenſus Ad ſcđaʒ đꝛ. ꝙ ibi capiť intelligētia ꝑ imaginatōe vel fantaſia qꝛ nōdū ꝓbauerat phs intellectū eſſe diſtinctū a fantaſia ⁊ ſenſu Ad terciā đꝛ ꝙ ꝑ fantaſiā ꝑ accñs ꝯtingit intelligere effectum ꝑ cām. qñqȝ apprehēſione ſenſitiua. ſʒ h̄ nō fit ꝑ diſcurſum rōnis qđ req̄riť ad ſciam Ad q̄rtā đꝛ ꝙ fantaſia nō eſt aſſenſus rōnis. ſed eſt motus factus a ſenſu. ⁊ ſic eſt finis huiꝰ ſecūdi de aīa.

Recapitulatio huiꝰ ſcđi libri de aīa in quo determinatū eſt de aīa q̄tū ad ſubam eiꝰ ⁊ q̄tū ad potētias vegetatiuas ⁊ ſenſitiuas. Cuiꝰ ſunt quatuoꝛ tractatꝰ. Primo detminať de aīa ſm ſe totā ⁊ q̄tum ad eiꝰ ſubam. Jn ſcđo ꝓꝑo de potētijs vegetatiuis. Jn tercio de ſenſibꝫ exterioꝛibꝫ Et in q̄rto de ſenſibꝫ interioꝛibꝫ. ſecūdꝰ ibi (q̄re p̄mū de alimētis) Terciꝰ ibi (detminatis aūt de his) Quartꝰ ibi (ꝙ aūt nō ſit ſenſus) Primus tractatꝰ hʒ tria capľa. Jn p̄mo phs inueſtigat cōem definitōem aīe. Jn ſcđo ꝯcludit ꝓpriā definitōem eiꝰ q̄ p̄t approp̄ari cuilibet aīe. ibi (Qm̄ aūt) Jn tercio oſtēdit qualiter p̄dicta definitio dʒ appropriari diuerſis ptibus aīe enumerando potentias anime et oſtendendo qualiter ꝯſtituūt diuerſos gradus viuētium. ibi (Potentiaꝝ aūt anime)

Liber ſecũdus

¶ Secundus tractatus ꝯtinet duo capitula. Jn primo phus oſtendit que operationes ꝯueniũt anime vegetatiue. Jn ſecũdo determinat de alimento quod eſt obiectum anime vegetatiue. ⁊ quõ ſe habet ad operatões anime vegetatiue. et quõ ſcḋm illas operationes definiũtur potentie anime vegetatiue. ibi (Oĩm aũt que habent potentie. ¶ Tercius tractatus continet ſeptem capitula. Jn pͥmo phus oſtendit ꝙ omnis ſenſus eſt in potentia paſſiua. ⁊ quomodo habet reduci ad actum. Jn ſecundo determinat de ſenſibꝫ in ꝯmuni et in ſpeciali de ſenſibꝫ ⁊ de ſenſu viſus. ibi (Dicenduꝫ autem) Jn tercio determinat de ſenſibili ⁊ ſenſu auditus. ibi (Nũc auteꝫ pͥmũ) Jn quarto de ſenſibili ⁊ ſenſu olfactꝰ. ibi (de odore aũt) Jn quinto de guſtabili ⁊ guſtu. ibi (guſtabile aũt) In ſexto de tangibili ⁊ tactu. ibi (tãgibile aũt) In ſeptimo de ſenſibꝫ in ꝯmuni ꝙ omnis ſenſus eſt ſuſceptiuꝰ ſpecierum ſine materia. ibi (Oportet autem vniuerſaliter) ¶ Quintus tractatus cõtinet quatuor capitula. Jn primo phus oſtendit qualiter ſiꝫ tm̃ quinqꝫ exteriores ⁊ qualiter in animali requiritur pluralitas ſenſuum Jn ſecundo probat ꝙ preter quinqꝫ ſenſus exteriores ſit ponendus ſenſus communis. propter duas operationes ſenſus que nõ poſſunt fieri ab aliquo ſenſu particulari. Jn tercio oſtendit ꝙ intelligere differt a ſentire et intellectus a ſenſu. et ſimiliter opinio ꝯſequens intellectuꝫ ⁊ fantaſia que conſequitur actum ſenſus. Jn quarto oſtendit quid non eſt ⁊ quid eſt fantaſia. Secundum ibi (Quoniam autem ſentimus) Tercium ibi Quoniam aũt duabꝫ differentijs. Quartũ ibi (De eo aũt qḋ eſt intelligere

¶ Finitur Secũdus liber de Anima.

¶ Sequitur Tercius liber de Anima

De anima.

E parte autem anime qua cognoſcit ani
ma et ſapit ſiue ſeparabili exiſtente ſiue nõ
ſeparabili ſm magnitudinem. ſed ſm ra
tionem conſiderandum quam habet dif
ferentiam. et quomodo quidem ſit ipm
intelligere. Si igitur eſt intelligere ſicut ſentire aut pati ali/
quid. vtiqꝫ erit ab intelligibili. aut aliquid huiuſmodi alterũ
Impaſſibilem ergo opoꝛtꝫ eſſe ſuſceptiuum autem ſpeciei. ⁊
potentia hmõi ſed non hoc. Et ſimiliter ſe habere ſicut ſen
ſitiuũ ad ſenſibilia. ſic intellectiuum ad intelligibilia.

Circa initium tercij libꝛi de aĩa

Queritur vtrũ intellectus noſter poſſibilis ſit potẽtia paſ
ſiua. Arguit ꝙ non. quia ſubſtãtia eſt intellectiua eo ꝙ eſt imaterialis. ſed
anima noſtra eſt imaterialis per ſuã eſſentiam. ergo ꝑ ſuã eſſentiam eſt in/
tellectiua. ⁊ ſic intellectus non eſt potentia paſſiua. Secundo ar. vnũ/
quodqꝫ patitur ſm materiam ⁊ agit ſm formã. ſed virtus intellectiua cõ
ſequit imaterialitatẽ ſubſtantie intellectualis. ergo intellectus non eſt potẽ
tia paſſiua. Tercio intellectus noſter poſſibilis eſt immaterialis ſed v/
numquodqꝫ patitur ratione materie ergo intellectus non eſt potentia paſ
ſiua. Quarto agens nobilius eſt patiente. ſed potentie vegetatiue ſunt
actiue. ergo intellectus qui eſt perfectioꝛ iſtis ẽ potẽtia actiua

In oppoſitum eſt phũs in littera. Pro rñſione ſciendum
primo ꝙ poſtqꝫ phus in ſecũdo libꝛo egit de parte ſenſitiua anime ⁊ oſten/
dit ꝙ intelligere ⁊ ſentire non ſint idem cõſequẽter. In iſto tercio determi
nat de parte intellectiua anime ⁊ ꝯſequenter de actibus et differentia eiꝰ
a ſenſu ⁊ vltimo de pꝛincipio motiuo ſm locum. Et pꝛimo tractat de intel
lectu poſſibili. ſecũdo de intellectu agẽte. tercio de intellectu in actu. quar
to de virtute appetitiua. ⁊ de pꝛincipio motiuo. ⁊ q̃uis intellectus agens
nobilioꝛ ſit poſſibili eo ꝙ agens nobilius ſit patiente. tamẽ prius determi/
nat de poſſibili eo ꝙ maioꝛẽ habet affinitatem ad ſenſum.

Sciendum ſecundo ꝙ phũs vocat partem intellectiuam
anime partẽ qua anima cognoſcit ⁊ ſapit. cognoſcit eñ q̃tum ad appꝛehẽ
ſionem ⁊ ſapit q̃tum ad iudiciũ intellectus vel diceret ꝙ cognoſcere refer
tur ad intellectum pꝛacticũ ſapere vero ad ſpeculatiuũ. Et querit phus
vtrũ hec pars ſit ſepabilis ab alijs partibus anime ſubiecto vel rõne tñ
et ſi ſit ſepabilis ſm rõnem tñ quã differentiã habet ad alias partes ⁊ q̃a
ꝓprietates potentie cognoſcuntur ex quantitate ſui actus. Ideo phus in/

quirere opatõnem intellectus vt potentia intellectiua cognoſcat.

Sciendum tercio ꝙ paſſio vł pati dicitur tripliciter. vno
modo ꝓprie qñ ab aliquo remouet̃ q̃litas ſibi cõueniens ſm naturã ſuã ꝓ
priam vel naturalem inclinatõnem vt aqua patitur dum calefit. Secũdo
modo dicit̃ minus ꝓprie aliquid pati dum aliquid abijcit̃ ab eo ſiue ſit cõ⸗
ueniens ſiue non. ⁊ iſto modo patit̃ nedum egrotans ſed etiam qui ſanat̃.
Tercio mõ dicit̃ aliq̃d pati cõiter qñ recipit aliquid ad qḋ erat in po⸗
tentia ſine hoc tñ ꝙ aliq̃d ab eo abijciat̃. ⁊ iſto modo omne qḋ exit de potẽ
tia in actum patit̃ dato ꝙ perficiat̃ ⁊ hec vocat̃ paſſio ꝑfectiua. ſed primo et
ſecũdo modis dꝛ paſſio corruptiua licet minus ꝓprie q̃ȝ ſecũdo modo.

Concluſio prima. Intellectus noſter poſſibilis eſt paſſi⸗
uus paſſione ꝑfectiua. ſed nõ corruptiua. Primũ patet. qꝛ ſicut ſe habꝫ ſen
tire ad ſenſibilia. ſic intelligere ad intelligibilia. ſed ſentire eſt paſſio ſenſus
reſpectu ſenſibiliũ. g̃ intelligere ẽ quoddam pati reſpectu intelligibiliũ. ⁊ ſic
intellectus eſt potentia paſſiua perfectiua. Maioꝛ patet. qꝛ ſicut ſentire ẽ
quoddã cognoſcere ⁊ qñq; et qñq; non. Ita intelligere eſt cognoſcere qñq;
in actu ⁊ qñq; in potentia. Secũda pars patet ꝑ rõnem ante oppoſitum.

Concluſio ſecunda. Intellectus noſter poſſibilis eſt im⸗
mixtus. Nõ tamẽ vt imparet vt dicit Anaxagoras ſed vt oĩa cognoſcat
patet. qꝛ omne ſuſceptiuũ qḋ eſt in potentia ad aliqua denudatũ eſt ab il⸗
lis quoꝝ eſt ſuſceptiuũ vt ſupra patuit de organis ſenſus. ſed intellect⁹ poſ
ſibilis eſt in potentia ad oĩa intelligibilia ⁊ eſt ſuſceptiuus ipoꝝ. g̃ denuda
tus eſt ab oĩbus ipĩs ⁊ cũ poſſit intelligere oĩa corꝑalia ſeq̃tur ꝙ caret oĩ
natura corpoꝛea. ⁊ ſic eſt immixtus. qꝛ ſi eſſet in ſe corporeus natura corpo⸗
ralis intus exiſtens ꝓhiberet extraneum. Ex dictis infert ꝑħus ꝙ intellec
tus noſter nõ hꝫ aliquã naturã determiatã. g̃ ẽ in potẽtia oĩm intelligibili
um ⁊ ꝑ hoc ſibi ꝯuenit ꝙ nõ ſolũ eſt cognoſcitiuus vnius generis cogno⸗
ſcibiliũ ſed vł̃r totius nature ſenſibiliũ. vt ſicut materia ṗma eſt in pura po
tentia ad omnes formas naturales ⁊ nulli ẽ actu vnita. ſic intellect⁹ poſſi
bilis reſpectu intelligibiliũ ante actuale intelligere nihil eſt actu illoꝝ que
intelligit ſed in potentia tm̃. ⁊ hoc eſt ꝯtra antiquos ponẽtes ipm̃ cõpoſi⸗
tũ ex oĩbus vt oĩa cognoſceret Secũdo ſi intellectus eſſet corꝑalis ſic ꝙ
haberet organũ tunc opoꝛteret ipm̃ habere aliquã naturã determiatã de
genere ſenſibiliũ ſic ꝙ eſſet calidus. humidus. frigidus vel ſiccus. ſꝫ qꝛ potẽ
tia q̃ ẽ act⁹ organi ꝯformat̃ ipi organo. g̃ ſolũ ꝑciperet illa q̃ eſſent ꝓportiona
ta tali nature. ⁊ ſic nõ eẽt cognoſcibilis oĩm intelligibiliũ. Itẽ ſic antiq̃ dixe
runt Aĩa eſt locus ſpecieꝝ intelligibiliũ rõne intellect⁹. qꝛ ſicut loc⁹ eſt re⸗
ceptiuus locatoꝝ ſic intellect⁹ eſt receptiuus intelligibiliũ. ſed ħ nõ eẽt ſi
ĩtellect⁹ nr̃ haberet organũ. qꝛ tũc ſpẽs nõ ſolũ recipent̃ ĩ aĩa ſꝫ ĩ toto ꝯiũcto

Dubitat̃ vtrũ ſit ſil̃is paſſibilitas ſenſus ⁊ intellectus. Re
ſpõdet̃ ꝙ nõ. qꝛ ſenſus ẽ affixus organo corꝑeo qḋ p̃t corrũpi ab excellẽtia
ſenſibilis ⁊ excellens ſenſibile nõ p̃t ſentire debilia ſenſibilia. ſꝫ intellect⁹ nr̃
nõ hꝫ organũ nec p̃t corrũpi ab excelẽtia ĩtelligibiliũ. ſꝫ cũ intellect⁹ cogno⸗
ſcit aliq̃d valde ĩtelligibile nõ min⁹ ĩtelligit infima. ſꝫ magis ꝑficit̃ tñ ꝑ ac⸗
cidens intellectus debilitatur ex leſione organum ſenſus quod neceſſario

requiritur ad ſibi preſentandū ſuum obiectum.

Ad rōnes añ oppoſitū ad ꝑmā dꝛ ꝙ imaterialitas ſubſtā tie imaterialis create nō ē intellect⁹ ei⁹ ſꝫ ex imaterialitate ei⁹ hꝫ ꝟtutē intelligendi. Ꝇō nō oportet intellectū eē eſſentiā aīe Ad ſecūdā pꝫ ſolutō ex dictis Ad terciā dꝛ ꝙ Areſto. vocat intellectū paſſiuū ꝟtutē cogitatiuā q̄ dꝛ rō ꝑticularis q̄ ē corꝑalis rōne ſui organi. ſꝫ potētia intellectiua dꝛ intellect⁹ poſſibilis ⁊ nō paſſiu⁹. qꝛ nō patiꝛ duobꝫ ꝑmis modis Ad q̄rtā dꝛ ꝙ reſpectu eiuſdē opatōnis ⁊ in eodē ordine agens ē nobili⁹ patiente. ſed reſpectu diuerſarum opationū ⁊ in diuerſis ordinibꝫ nō ē neceſſariū ſed patiens ſuperioris poteſt eſſe nobilius agente inferioris ordinis.

Neceſſe eſt itaqꝫ quoniā omnia intelligit immixtū eſſe. ſicut dicit Anaxagoras vt imperet. hoc autem eſt vt cognoſcat deſpectum intus apparens enim probibet extraneuꝫ et obſtruet. Quare neqꝫ ipſius eſt eſſe naturam neqꝫ vnam. ſed ad hoc ꝙ poſſibilis ſit vocatus itaqꝫ anime intellectus. Dico autem intellectum quo opinatur et intelligit anima. nihil eſt actu eorum que ſunt ante intelligere. Neqꝫ miſceri eſt rationabile ipſum corpori. Qualis eñ aliquis vtiqꝫ fiet aut calefactus aut frigidus. ſi organum aliquod erit ſicut ſenſitiuo. nunc autem nullum eſt.

Queritur vtrū intellectus noſter poſſibilis ſit a corpore ſeparabilis ſm eſſe. Arguiꝛ ꝙ ſic. quia vt dicitur in textu ſenſitiuum nō eſt ſine corpore hic autem ſcꝫ intellectus eſt ſepatus. Secundo ſic omē corpus habet naturam determinatam. ſi ergo intellectus poſſibilis eſſet corpori ſm eſſe coniunctus haberet naturam determinatam ⁊ ſic eſſet ſingularis. ⁊ ꝑ ꝯñs reciperet intelligibilia ſingulariter quod falſuꝫ eſt. Tercio ſi eſſet corpori coniunctus ſm eſſe ſequereꝛ ꝙ eſſet corruptibilis ad corruptionem compoſiti. ꝯſequens eſt falſum. igiꝛ ⁊c. Quarto eiuſdem eſt potentia ⁊ actus quia idem eſt quod poteſt agere. ⁊ quod agit. ſed actus intellectualis non eſt actus corporeus. g̃ neqꝫ potētia intellectiua ⁊ per conſequens intellectus eſt ſm eſſe a corpore ſeparatus.

In oppoſitū Arguiꝛ per phm qui vocat intellectum partem aīe. ſed aīa eſt act⁹ corꝑis. g̃ intellectus nō eſt a corpore ſeparatus.

Sciendū ꝙ Auerrois ⁊ quidā aliꝫ moti ꝑma ratione ante oppoſitum dixerunt intellectum poſſibilem eſſe a corꝑe ſepatū ſm eē vt vnā de ſubſtātijs ſepatis ⁊ dicebat ꝙ lꝫ dicamur itelligere ꝑ itellectū poſſibilē tñ h̄ nō ē quia eſt nobis coniunctus ſm eſſe ſed ſolum ſm intelligere ymaginatur enim Auerrois ꝙ intellectus poſſibilis ſit nobis vnit⁹ per ſpeciem intelligibilem q̄ habet duplex ſubiectū. ſ. itellectū poſſibilē ⁊ ipā fātaſmata

que ſunt in organis corporeis ⁊ quia talis ſpecies eſt quodãmodo vnum
cum intellectu poſſibili ⁊ quodãmodo vnũ cum fantaſmatibus que ſunt
in nobis. Ideo dicit intellectũ poſſibilem continuari cũ fantaſmatibus ꝑ
talem ſpeciem ⁊ etiam nobiſcũ quia fantaſmata ſunt in nobis

Sed contra hanc opinionem ſit prima concluſio Intel-
lectus poſſibilis quo intelligimus non eſt a corpore ſeparatus. ſm eſſe. patz.
quia homo intelligit ⁊ neceſſe eſt ꝙ aliquo principio formali intelligat. ſed
illud eſt intellectus poſſibilis de quo dicit phus Dico aũt intellectũ quo
anima opinatur. ergo intellectus poſſibilis eſt quo formaliter homo intel-
ligit. ſed impoſſibile eſt illud quo aliquid formaliter operatur ab eo eſſe ſe-
paratũ ſm eſſe quia nihil agit niſi ſm ꝙ eſt in actu. ſed nihil eſt in actu ꝑ id
quod eſt ab eo ſeparatuz ſm eſſe. ergo intellectus poſſibilis quo intelligim⁹
non eſt a corpore ſeparatus ſm eſſe. Licet em̃ id quo aliq̃s operaṫ tanq̃ pn-
cipio effectiuo poſſit eſſe ab eo ſeparatum vt cum baliuus operaṫ per regem
vel econtra tamen impoſſibile eſt id quo aliquid formaliter operatur eſt
ab eo ſeparatum ſm eſſe.

Concluſio ſecunda modus quo ponit Auerrois intellec-
tum poſſibilem continuari cũ fantaſmatibus ⁊ nobiſcũ nullam ponit con-
tinuatõnem. Probaṫ. quia intellectus poſſibilis non eſt vnũ cum intelligi-
bili niſi inq̃ntum eſt actu intelligibile. ergo ſpecies intelligibilis non eſt for-
ma intellectus poſſibilis niſi inq̃ntum eſt intelligibilis in actu. ſed res nõ ẽ
actu intelligibilis niſi vt eſt a fantaſmatib⁹ abſtracta. g̃ ſm ꝙ vniṫ intellec-
tui eſt remota a fantaſmatibus ⁊ per cõſequens nõ eſt aliquid vnum cuz
intellectu ⁊ cum fantaſmatibus. ergo per iſtũ modũ intellectus poſſibilis
non vnitur nobiſcũ. Unde dicit ſanctus Thomas ꝙ Auerrois fuit dece-
ptus per fallaciam accidentis ſic arguens. ſpecies intelligibilis eſt vnita fã-
taſmatib⁹ ⁊ eſt vnita cum intellectu poſſibili. ergo intellectus poſſibilis v-
nitur cum fantaſmatib⁹ que ſunt in nobis. Nam ſpecies intelligibilis vt eſt
abſtracta a conditionib⁹ materie eſt vnita intellectui ⁊ prout eſt cõiuncta
illis cõditionib⁹ eſt coniuncta fantaſmatib⁹.

Concluſio q̃rtis predicto modo intellectus poſſibilis no-
biſcum vniretur adhuc per talem modum non eſſemus intelligentes ſed
intellecti patet. quia per hoc ꝙ ſpecies alicui⁹ rei eſt in aliqua potentia cog-
nitiua res illa non fit cognoſcẽs ſed cognita ſicut per hoc ꝙ ſimilitudo co-
loris eſt in potentia viſiua color non fit videns ſed videtur. ergo per hoc
ꝙ ſpecies intelligibilis que eſt ſimilitudo fantaſmatũ reperitur in intellec-
tu poſſibili non ſeq̃tur ꝙ homo fiet intelligens ſed magis ꝙ homo vel fan-
taſmata que ſunt in ipõ intelligãtur ab intellectu poſſibili

Concluſio predicta poſitio eſt directe contra intentõnez
Areſto. ꝓbaṫ. quia phus in principio hui⁹ tractatus inquirit de parte ani-
me que eſt intellectus poſſibilis. ſed anima eſt in corpore cuius eſt forma.
ergo etiã intellectus poſſibilis qui eſt anime potentia eſt corpori coniunc-
tus. Item Areſto. vocat in textu intellectum id quo anima intelligit ⁊ opi-
natur. ⁊ ſic patet reſponſio ad queſitum.

ti. Secūdū pꝫ. qꝛ intellectus mediantibꝰ ſpēbꝰ ſic reſeruatis nō exit in actū
niſi ſe ꝯuertendo ad fantaſmata. ergo ſpēs in eo ſolum remanent in actu in
completo. ſcꝫ in habitu ⁊ in actu ꝑmo ⁊ in potentia ad actū ſecundū qui eſt
actuale intelligere.

Ex dictis ſequit̄ ſecūda ꝯcluſio. In parte ſenſitiua eſt po
nenda memoria. Patꝫ qꝛ ibi eſt potentia ꝯſeruatiua ſpērum intelligibiliū
Dupl'r tñ poteſt capi memoria. Uno modo ꝓ potentia que p̄t apprehen
dere p̄teritū ꝙ̄tum ad p̄teritōem obiecti ⁊ ꝙ̄tum ad p̄teritōem actus cog
noſcendi. ⁊ ſic memoria ſolum eſt in parte ſenſitiua que aliq̄d apprehendit
ꝑ hoc ꝙ īmutat̄ a p̄ſenti ſenſibili. ideo aīal ſimul memorat̄ ſe ſenſiſſe in p̄te-
rito ⁊ cognouiſſe p̄teritū. ⁊ ſic nō eſt in parte intellectiua que nō apprehen-
dit ſuū obiectū ſub determinata differentia temporis ex ꝑte obiecti ⁊ p̄te-
ritum inꝙ̄tum p̄teritū nō ꝯſiderat eſſe ſub determinato tꝑe. Alio modo
p̄t capi pro potentia apprehenſiua p̄teriti ꝙ̄tum ad p̄teritōem actus cog-
noſcendi ⁊ nō ꝙ̄tum ad p̄teritōeꝫ obiecti. ⁊ ſic ī intellectu eſt memoria. qꝛ
intellectus recordatur de ſuo actu intelligendi p̄terito. eo ꝙ noſtrū intelli-
gere eſt quidā actus particularis qui in iſto tꝑe fit vel in illo. ideo p̄t cog-
noſci ab intellectu ꝑ reflectōeꝫ. ⁊ poteſt habere memoriā de ipo

Dubitatur primo. vtrū memoria intellectiua ſit alia potē
tia ab intellectu. ¶ Arguit̄ ꝙ ſic. qꝛ eſt eadē rō diſtinctōis potentiaruꝫ
partis ſenſitiue ⁊ intellectiue. ſed memoria ſenſitiua eſt alia a ſenſu. g̃ ⁊c.
¶ Pro dubio ſciendū. ꝙ potentie aīe diſtinguūtur ſꝫm diuerſas rōnes ob
iectoꝝ. ſed ſi aliqua potentia ordinet̄ ad obiectū ſꝫm ꝯmunē rōnem obiecti
non variat̄ illa potentia ſꝫm rōnes ꝑticulares obiecti. vt viſus reſpicit colo
ratū in ꝯmuni ⁊ nō variat̄ ꝑ diuerſitatem albi ⁊ nigri. ⁊ cū intellectus re-
ſpiciat obiectū ſꝫm cōem rōnem obiecti. eo ꝙ intellectus poteſt omnia fieri
nō diuerſificat̄ ſꝫm particulares drñas entiū. ſed qꝛ reſpectu eiuſdē obiec-
ti aliud eſt ꝑncipiū actiuū a quo fit obiectū in actu. ⁊ aliud paſſiuū qđ mo-
uetur ab obiecto exiſtente in actu. qꝛ potentia actiua ſe hꝫ ad obiectuꝫ vt
actus ad potentiā. ⁊ paſſiua ad ſuū obiectuꝫ vt potentia ad ens in actu et
nihil reſpectu eiuſdem eodē mō ꝯſideratuꝫ eſt in actu ⁊ in potentia. ideo in
anima intellectiua oportet eſſe intellectum agentem realiter diſtinctum a
poſſibili. ¶ Tunc reſpondetur ꝙ memoria intellectiua non
eſt alia potentia ab intellectu. Patꝫ quia de ratione memorie eſt ꝙ ſit the-
ſaurꝰ ⁊ locus ꝯſeruatiuꝰ ſpēꝝ. ſꝫ vt dꝛ phs intellectꝰ eſt locꝰ ſpērum. g̃ in
ꝑte intellectiua memoria nō eſt alia ab intellectu. differt tñ ab eo rōne. qꝛ ī-
ꝙ̄tum intellectus poſſibilis p̄t recipe ſpēs intelligibiles dꝛ intellectus. ſed
inꝙ̄tum ſeruat ſpēs intelligibiles poſt actuale intelligere vocat̄ memoria
intellectiua ¶ Ad rōnem dꝛ ꝙ p̄teritū ⁊ p̄ſens pñt eſſe drñe diuerſe potē
tie ſenſitiue q̄ apprehendit particulariter. nō aūt intellectiue que apprehen-
dit vl'r ⁊ nō ſub aliqua determinata drña tꝑis.

Ad rōes aū oppoſitū Ad primā dꝛ ꝙ licet intellectꝰ non
ſit apprehenſiuꝰ p̄teriti ſꝫm p̄teritōem ſui obiecti. tñ apprehēdit p̄teritū ſꝫm
p̄teritōeꝫ actꝰ. ⁊ etiā ꝯſeruatiuꝰ ſpēꝝ ītelligibiliū rōne cuiꝰ ī eo poꝰ mēoria

Liber tercius.

☞ Ad ſecūdam dꝛ ꝙ ſpēs intelligibilis vno mō eſt in intellectu in pura potentia tm̄. vt ante addiſcere.ſed ſic intellectus eſt in potentia eēn tiali tam ꝙ̄tum ad actū pm ū ꝙ̄ etiā ꝙ̄tum ad actū ſecūdū. Alio mō eſt in eo ſm eſſe ꝯpletum ꝛ in actu duz intellectus actu intelligit. Tercio mō p̄t eſſe in intellectu medio mō ſcʒ in actu ſemipleno ꝛ ibi eſt ꝑ modū habi tus et in actu p̄mo qui mediat inter potentiā puram ꝛ actū ſecūdum. hoc mō intellectus cōſeruat ſpēs intelligibiles.ideo nō oportet ꝙ ſemꝑ intel/ ligat.cū non ſit in eo in actu completo.

Uoniam autez aliud eſt magnitudo ꝛ magnitudinis eſſe.et aqua ꝛ aque eſſe.ꝛ ſic in multis alijs.nō autē in omnibꝰ.in quibuſdā em̄ idem eſt eſſe carnis aut carnez. aut alio ergo.aut aliter habente diſcernit.caro em̄ non ſine ma/ teria.ſed ſicut ſymū hoc in hoc Senſitiuo quidem igiť cali/ dum et frigidū iudicat.et quoꝝ ratio quedā caro.alia autem aut ſeparata aut ſicut circūflexa ſe habet ad ſeipſam cum ex tenſa ſit carni eſſe decernit. Iterū aūt in his que abſtractiōe ſunt rectum ſicut ſymū.cum ꝯtinuo em̄ eſt: Quod autē quid erat eſſe.ſi eſt ꝛ alterum recto eſſe ꝛ recto alio Sit em̄ duali/ tas altero itaqꝫ aut aliter habente ſe iudicat. Omnino ergo ſicut ſe parabiles res a materia.ſic et que circa intellectum ſunt. Dubitabit autē vtiqꝫ aliquis ſi intellectus ſimplex eſt ꝛ impaſſibilis.et nulli nihil habet ꝯmune.ſicut dicit Anaxa/ goras.quomodo intelligit ſi intelligere pati aliquid eſt. hoc q̊dem agere illud vero pati videtur

Queritur vtrum quidditas rei materialis ſit propriū ob/ iectum et adequatum noſtri intellectus. ☞ Arguitur primo ꝙ non quia obiectum alicuius potentie non debet excedi ab obiecto habitus illi us potentie.quia eſt idem obiectuz potentie habitus ꝛ actus eius. ſʒ ens eſt obiectum metaphiſice q̄ eſt habitus noſtri intellectus.ergo obiectum noſtri intellectus non debet eſſe minus ꝯmune ipſo ente.ergo quidditas rei materialis non eſt obiectum noſtri intellectus Secūdo ſic.nulla po/ tentia debet excedere proprium obiectum.ſed multa per intellectum cog noſcūtur que ſub quidditate rei materialis non continentur. ergo ipſa nō eſt obiectum adequatum noſtri intellectus.

De anima.

Jn oppoſitum arguit̃ per phyloſophū dicentem ꝙ in naturalibus ⁊ mathematicis alia ⁊ alia virtute cognoſcit̃ ſuppoſitū ⁊ natura vel ſi per eandem cognoſcūtur. tamē eſt ꝑ eandem aliter ⁊ aliter ſe habentem. q̃a ꝑ ſenſum in naturalib⁹ ⁊ ꝑ ymaginatōnē in mathematicis cognoſcitur ſuppoſitū ⁊ ꝑ intellectū cognoſcitur natura vel ſi ꝑ intellectū vtrumq̧ cognoſcatur tamē natura directe cognoſcit̃ ⁊ ſuppo[ii] indirecte.

Sciendum primo ꝙ poſtq̃ phūs poſuit conditōnes intellectus poſſibilis. ⁊ oſtēdit quare reducat̃ de potentia in actum. Cōſeq̄nter determinat de obiecto ei⁹ q̃a potētie ꝑ obiecta cognoſcūt̃. Cui⁹ rō eſt quia potentie ꝑ obiecta abinuicē diſtinguūtur ⁊ ſpecificātur. ſed eadeꝫ ſūt principia eſſendi vnitatis rei ⁊ diſtinctōnis ab alia ⁊ cognitōnis eius.

Sciendum ꝙ Plato poſuit quidditates rerum eſſe realiter ſeparas a ſingularib⁹ quas vocabat ydeas. Sed cōtra ipm Areſto. ſeptimo methaphy. oſtēdit ꝙ quidditates rerū nō ſunt aliud a reb⁹ niſi ꝑ accidēs: q̃a quidditas ſolum includit illa que pertinēt ad ſpeciē. Res vero in naturalib⁹ ⁊ mathematicis vltra ꝓncipia eſſentialia ſpeciei includit ꝓncipia indiuiduantia que a ꝓncipijs ſpeciei ſunt realiter diſtincta vt dicerēmus ꝙ nō eſt eadem q̃dditas hoīs albi ⁊ hoīs. Nam quidditas hoīs non continet in ſe niſi quod pertinet ad ſpeciem hoīs. ſed homo alb⁹ habet aliq̃d in ſe preter principia ſpeciei. ⁊ iſtud cōtingit ī omnib⁹ habentib⁹ formam in materia in quib⁹ ſuppoſitū habet aliq̃d preter ꝓncipia ſpeciei quare in ipīs ſunt alia accidentia nature ⁊ alia ſuppoſiti ſed in illis que nō hn̄t formā in materia. ſed ſunt forme tm̄ ibi in ſuppoſito nihil eſt preter eſſentiā ſpeciei. ideo ibi nō differūt natura ⁊ ſuppoſitū. Nec ſūt diuerſa ſuppoſita eiuſdem nature. q̃a non habent diuerſa principia.

Sciēdū tercio ꝙ tā naturalia q̃ꝫ mathematicalia hn̄t formam in materia. Sed duplex eſt materia. quedam eſt ſenſibilis a qua abſtrahūt mathematicalia ⁊ quā includūt naturalia Alia ē itelligibilis quā cōcernūt forme mathematicales. q̃a naturaliter q̄ꝫtitas ineſt ſubſtantie cōpoſite ex materia ⁊ forma. qualitates vero ſenſibiles que reponūt materiam in eſſe naturali in q̄ꝫtitate fundant̃ ſed remoto poſteriori ꝑt remanere prius. Jdeo remotis qualitatib⁹ ſenſibilib⁹ ꝑ intellectū adhuc manet continuitas ⁊ quātitas in ſubſtātia. Et quia quedā ſunt forme requirentes materiam ſub determiata diſpoſitōne q̄litatū ſenſibiliū ſicut naturalia q̄dam vero nō requirunt materiā ſub determiata diſpoſitōne. ſed ſoluꝫ ſub q̄ꝫtitate vt triangulus ⁊ quadrangulus. Jdeo bene dicebat̃ ꝙ cōcernunt materiam intelligibilem ⁊ abſtrahunt a ſenſibili. Ex quo patet ꝙ tam in naturalib⁹ q̃ꝫ in mathematicis cū habeāt formas in materia differunt res nature ſiue ſuppoſitū ⁊ quidditas rōne cui⁹ poſſunt inueniri plura indiuidua ſub vna ſpecie vnde ponūtur duo exempla in textu. vnū mathematicū cū dicit̃. Aliud eſt magnitudo ⁊ magnitudinis eſſe. ⁊ aliud eſt naturale cū dicit̃ aliud ē aqua ⁊ aque eē Et ꝑ aquā itelligit̃ ſuppoſitū ⁊ ꝑ eſſe aque intelligitur quidditas.

Sciendum ꝙ in naturalibus et mathematicis vbi reali

ter diſtinguitur quidditas a ſuppoſito diuerſis virtutibꝫ cognoſcũtur natura ⁊ ſuppoſitũ. ſed in ſeparatis vbi nõ diſtinguũtur eadẽ virtute cognoſcit vtrũq;. Et ꝙ in ſeparatis nõ diſtinguunt tangit phus in textu dicẽs ꝙ aliud eſt aqua ⁊ aque eſſe. ⁊ ſic in multis alijs. non tamẽ in oibꝫ. ſed in ꝗbuſdã ſcꝫ in ſeparatis idẽ eſt caro ⁊ carnis eſſe ⁊ vtitur iſtis terminis corꝑaliũ. ꝗa ſubſtãtie ſeparate ſunt nobis ignote. iõ nõ noiat eas phs noibꝫ ꝓprijs. Ex iſtis ſeqtur ꝙ in ſeparatis ꝑ intellectũ cognoſcũtur natura ⁊ ſuppoſitũ. ſꝫ in naturalibꝫ ⁊ mathematicis natura directe cognoſcitur ꝑ intellectũ ⁊ ſuppoſitũ ꝑ ſenſum vel ymaginatõem. ⁊ ſi ſuppoſitũ cognoſcatur ꝑ intellectũ hoc eſt ſolũ reflexe. Ex quo infert phs ꝙ ſicut res ſunt ſeparabiles a materia ſic ⁊ ea q̃ circa intellectũ ſunt.

Concluſio prima. quidditas rei materialis eſt obiectum ꝓpriũ noſtri intellectꝰ. patet. ꝗa illud eſt obiectũ alicuiꝰ potentie in qḋ primo ⁊ directe fertur illa potentia. ⁊ ſub cuiꝰ rõne cetera apprehendit ſed ſic ẽ de quidditate rei materialis reſpectu noſtri intellectus. Nã ſi intellectus noſter interdũ cognoſcat ſuppoſitũ materiale hoc nõ eſt directe ſed reflexe. etiã ſi cognoſcat ſubas ſeparatas hoc nõ eſt niſi mediante cognitõne ſubſtãtie materialis. Jõ in metaphyſica prius Areſto. tractat de ſubſtantijs materialibꝫ q̃ꝫ de ſeparatis. Scḋo actio cuiuſlibet agentis eſt ſm cõditõnem forme que eſt principium illiꝰ actõnis ſed ſpẽs intelligibilis a fãtaſmatibꝫ abſtracta eſt forma noſtri intellectus ⁊ pricipiũ ſue actõnis que quidẽ ſpecies eſt ꝓpria ſimilitudo ꝗdditatis rei materialis. ergo intellectus noſter ꝑmo et per ſe intelligit ꝗdditatẽ. Nec pt dici ꝙ illa ſpẽs intelligibilis ſit obiectum noſtri intellectus qꝛ non eſt id qḋ intelligitur ſed quo aliqḋ intelligitur.

Tercio obiectũ alicuiꝰ potentie dꝫ eſſe ꝓportionatũ illi potentie ſed itellectus eſt cõiunctus corpi ſm eſſe ⁊ ſeparatus ſubiectiue ⁊ hoc ſilr conuenit quidditati rei materialis q̃ eſt coniuncta ſuppoſitis ſm eſſe ⁊ diſtincta ab ipis ſm rõnẽ ⁊ nõ cõuenit alijs habere talem ꝓportõnem ad intellectũ

Quarto potentie ſm ſpeciẽ diſtinguũtur per actus ⁊ obiecta ſꝫ intellectus ſpecie differt a ſenſu ⁊ ab intellectu angeli. ergo ſuũ obiectũ diſtinguitur ab obiecto ſenſus ⁊ ab obiecto ſubſtãtie ſeparate. ergo cum obiectũ ſenſus ſit cõiunctũ ſm rem ⁊ rõnẽ materie ꝑticulari. ⁊ obiectũ itellectꝰ ſeparati ſit ſeparatũ ab oi materia tã ſenſibili q̃ꝫ imaginaria oportꝫ obiectũ intellectꝰ nr̃i nõ eſſe cõiũctũ realr ⁊ eſſe ſeparatũ ſm rõnẽ qḋ ſolũ ꝯuenit ꝗdditati rei materialis.

Ad rõnes añ oppoſitũ Ad primã dicitur ꝙ obiectũ cõmune alicuiꝰ potẽtie nõ excedit ab obiecto hitꝰ talis potẽtie. ſꝫ obiectũ hitus pt excedere obiectũ ꝓpriũ potẽtie. vñ ens ẽ obiectũ cõe nr̃i intellectus ⁊ qḋ qḋ ẽ rei materialis ẽ obiectũ ꝓpriũ eiꝰ ꝑ qḋ diſtinguitur a ceteris potẽtijs cognitiuis ſꝫ verꝫ dꝛ rõ cõis ꝑ quã fertur itellectꝰ ĩ vnũqḋq;. ⁊ vlr ẽ ꝗdã ꝓprietas ꝯſeqns naturã intellectã Ad ſcḋam dꝛ ꝙ directe ⁊ ꝑ ſe intellectꝰ nr̃ ſolũ intelligit ꝗdditatẽ rei materialis. ⁊ alia ſolũ intelligit ꝑ attributõnem ad dictã ꝗdditatẽ vl tanq̃ꝫ ſibi inferiora vt effectꝰ eiꝰ vl tanq̃ꝫ ſibi ſuperiora vt ſunt ſue cauſe vt ſunt ſube ſeparate.

Amplius autem ſi intelligibilis ⁊ ipē aut ſm̄ alijs inerit intel lectus. ſi non ſm aliud ipſe intelligibilis eſt. vnum autem ali quid intelligibile. Si autem ſit mixtum aliquid habebit qđ facit intelligibile ipſum ſicut alia Aut pati ſm cōmune aliq̄d diuiſum eſt prius. quoniā potentia quodāmodo eſt intelligi bilia intellectus ſed actu nihil anteq̃ȝ intelligat. Oportet au tem ſic ſicut in tabula nihil eſt ſcriptum actu . quod quidem accidit in intellectu. Et ipſe autem intelligibilis eſt ſicut in telligibilia. In his enim que ſunt ſine materia idem eſt intel lectus. et quod intelligitur. ſcientia nāq̃ȝ ſpeculatiua et ſicut ſcibile idem eſt. Non autem ſemper intelligendi cauſa conſi deranda. In habentibus autem materiam potentia vnum quodq̃ȝ intelligibilium. quare quidem illis non inerit intelle ctus. Sine materia enim potentia eſt intellectus talium il lud autem intelligibile erit.

Queritur vtrū intellectus noſter poſſibilis ſit intelligibi lis. Arguit̄ ꝙ non rōne phi. quia ſi ſic vel intelligeretur per ſeipm̄ vel per aliud ſibi aditum quod faceret ipſum intelligibilem ſi primū tunc eſt intel ligibilis ⁊ intelligens. ⁊ cum omne intelligibile ſit eiuſdem ſpeciei cuȝ alio inq̃ȝtum hmōi ſequeret̄ ꝙ omē intelligibile intelligeret ſi per aliud ſibi ad iunctum ſequeret̄ idem quod prius ſcȝ ꝙ omne intelligibile intelligeret. qꝛ intellectus intelligeret per formā qua fieret intelligibilis ⁊ per eandeȝ for mam alia ſunt intelligibilia ſcȝ per ſpeciem intelligibilem. g̊ omnia alia in telligerent Secūdo ſi eſſet intelligibilis intelligeret ſe ſicut alia ſcȝ per ſpeciem intelligibilem. ſed hoc eſt falſum. quia cetera intelligibilia per ab ſtractionem a materia intelliguntur . intellectus vero non quia eſt imate rialis. ergo non eſt intelligibilis.

In oppoſitum eſt phūs in littera. Sciendum primo ꝙ poſtq̃ȝ phyloſophus oſtendit naturam intellectus poſſibilis ⁊ quomodo reducitur ad actum ⁊ quid ſit obiectum eius. Conſequenter circa pre dic ta mouet duas queſtiones. Prima eſt cuȝ intellectus noſter ſit ſimplex et impaſſibilis ⁊ non habens aliquid cōmune cum alijs quomodo poterit intelligere cum intelligere ſit quoddam pati ⁊ de rōne patientis eſt ꝙ ha beat aliquid cōmune cum agente omnia enim que agunt ⁊ patiuntur ad inuicem in materia cōmunicare videntur.

Secunda dubitatio eſt preſens queſtio. Pro prima ſolutione eſt ſecūdo notandū ꝙ paſſio multipliciter dicit̉ vt prius patuit ⁊ itellectus dicitur pati ſm ꝙ pati idem eſt qđ recipere tm̄. Dicit̉ em̄ pati inquantum recipit intelligibilia ad que eſt in potentia. Eſt enim tanꝗ̄ tabula raſa in qua nihil actu eſt depictū in potentia tamē exn̄s ad receptōnē ſcripturarum ⁊ picturaꝝ ⁊ ſic in intellectu nihil intelligibiliū eſt in actu ſed ī potētia tm̄ ⁊ ꝑ hoc excludit̉ opinio antiquoꝝ qui ponebāt aīaꝫ cōponi ex oībus vt oīa intelligeret ⁊ opinio Platonis ponētis animā intellectiuā naturaliter habere ſciētiam oīm rerum ſed eam obliuiſci ꝑ vnionē ad corpus Ideo dicit ꝙ noſtrum addiſcere ſolum eſt oblitoꝝ reminiſci. ⁊ ſic habetur ſolutio prime dubitatōnis.

Sed pro ſolutione ſecūde ſit hec concluſio Intellect⁹ noſter poſſibilis eſt intelligibilis non per ſuam eſſentiā ſed per ſpeciem patet quia in his que ſunt ſine materia idem eſt intelligens ⁊ qđ intelligit̉. ſed īntellectus poſſibilis non eſt actu intelligens niſi per ſpeciem intelligibilē q̄ ē forma eius ꝑ quam intelligit. g̃ non eſt intelligibilis niſi per ſpeciem intelligibilem ꝑ quā alia intelligibilia intelligūtur ſicut em̄ ſenſus in actu ⁊ ſenſibile in actu fiunt vnū ꝓpter ſimilitudinem ſenſibilis que eſt forma vtriuſqꝫ ſic intellectus in actu ⁊ intelligibile in actu fiunt vnū per ſpeciem intelligibilem rei intellecte que eſt forma vtriuſqꝫ ⁊ facit vtrumqꝫ intelligibile in actu.

Dubitatur vnde habet intellectus poſſibilis ꝙ non intelligit ꝑ ſuam eſſentiam ſed ꝑ ſpeciē intelligibilem. Rn̄detur ꝙ hoc eſt ideo quia in ordine intelligibilium eſt tm̄ in potentia. Sed vnūquodqꝫ eſt cognoſcibile ſm ꝙ eſt in actu ⁊ non ſm ꝙ eſt in potentia vt coloratum in actu videtur ⁊ non coloratum in potentia ꝓpter hoc intellectus non cognoſcit materiam niſi in ordine ad formam. Ex dictis patet ꝙ eſſentia diuina que eſt actus purus ⁊ ꝑfectus ſimpliciter eſt ꝑ eſſentiam intelligibilis. Iō prima cauſa ꝑ ſuam eſſentiam non ſolum ſe intelligit ſed cetera a ſe eſſentia vero ſubſtantie ſeꝑate in genere intelligibilium eſt ſicut actus non tamē purus Ideo ſua intellectio non totaliter completur per ſuam eſſentiā quia licet intelligit ſe ꝑ ſuā eſſentiam tamē alia a ſe non cognoſcit ꝑ ſuam eſſentiam ſed per coꝝ ſimilitudines que ſunt ſpecies intelligibiles concreate intellectui intelligentie Sed intellectus noſter in genere intelligibiliū ſe habet vt ens in potentia tm̄. ſicut materia prima eſt in genere corꝑaliū. iō intellectus noſter ex ſe habet virtutem vt recipiat ſpeciem non aūt vt intelligat niſi ſm ꝙ reducitur in actum per ſpeciem intelligibilem. Ideo nō intelligit per ſuam eſſentiam ſed ꝑ ſpeciē intelligibilē.

Ubi ſciendum ꝙ intellectus noſter primo cognoſcit ſuum obiectum. ſecūdo ſuū actum. tercio ſpeciem intelligibilem ꝑ quā intelligit ſeipm̄ dupliciter tamen contingit intellectum noſtrū cognoſcere ſeipſum. Uno modo particulariter ⁊ quantum ad quia eſt vt cum ſortes vel plato percipit ſe habere aīaꝫ ꝑcipit ſe intelligere. Alio modo vniuerſaliter ⁊ q̄ ad quid eſt vt cum percipit naturam anime intellectiue per actum intellectus. vnde ad primam cognitionem intellectus ſufficit eius preſentia.

Ad ſecūdā vero non ſufficit eius preſentia ſed requirit ſufficiens inquiſitio quā nō poteſt quiſcꝫ facere. Ideo multi naturaꝫ intellectus ignorāt et errant circa ipſam.

Ad rationes ante oppoſitum ad primā dicit ꝙ intellectꝰ eſt intelligibilis ꝑ aliud ſibi adiunctū ⁊ cū inferebatur ꝙ omne intelligibile intelligeret negat ꝯñā. ⁊ rō eſt ꝗa licet intellectus ⁊ alia intelligibilia fiant actu intelligibilia ꝑ eandem ſpeciem tñ ꝗa intellectus eſt īmaterialis. Alia vero materialia ideo intellectus ꝑ illam ſpēm fit intelligens. Nō aūt alia intelligibilia ꝗ ſunt materialia. Ideo dicit phs ꝙ quorūdā eſſentia eſt ſine materia ſicut eſt in ſubſtātijs ſeꝑatis ⁊ vnūquodcꝫ ipoꝝ eſt intelligens et intellectū ſed quarūdā rerū eſſentia nō eſt ſine materia ſed ſolū ſpecies ab eis abſtracte ſunt ſine materia. Ideo ꝗuis ille res fiāt intellecte ꝑ illas ſpecies. Non tñ fiunt intelligentes Ad ſecūdā dr ꝙ ibi nō eſt oīno ſimile. ſed eſt in aliquo ſimile. ꝗa ſicut intellectus intelligit alia a ſe ꝑ ſpeciē intelligibilem alioꝝ. ita ſeipm̄ cognoſcit ꝑ eandem ſpeciē que in eo recipit ⁊ ꝑ quā reducit in actum ⁊ tunc eſt actu intelligibilis.

Voniam autēꝫ ſicut in omni natura eſt aliquid hoc quidem materia vnicuicꝫ generi. hoc autem eſt potentia omnia illa. Alterum autem cauſa. et factiuum quod in faciendo omnia. vt ars ad materiam ſuſtinuit neceſſe ⁊ in anima has eſſe differentias Et eſt intellectus hic quidem talis in omnia fieri. ille vero in omnia facere ſicut habitus quidem. et ſicut lumen. quodam enim modo et lumen facit potentia exiſtentes colores actu colores. Et hic quidem intellectus ſeparabilis ⁊ impaſſibilis ⁊ immixtus ſubſtantia actu ens. ſemper enim honorabilius eſt agens patiente. et principium materia.

Queritur vtrū in anima noſtra preter intellectū poſſibilem ſit ponendus intellectus agens. Arguit ꝙ nō. quia ſicut ſe habet ſenſꝰ ad ſenſibilia. ſic intellectus ad intelligibilia ſed nō ponitur ſenſus agēs. ꝗa ſenſus eſt in potentia ad ſenſibilia. ꝰ nō eſt ponendus intellectus agens. Secūdo ſic ſimilitudo agentis recipit in patiente ſm modū patientis. ſed intellectus poſſibilis eſt virtus īmaterialis. ꝰ īmaterialitas eius ſufficit ad recipiendū ſpecies īmaterialiter. ꝰ non oportet ponere intellectum agentem vt faciat formas actu intelligibiles. Tercio ꝑ intellectū poſſibilem aīa eſt in potentia ad omnia intelligibilia ⁊ ſi in ea ponit intellectus agens erit in actu et in potentia reſpectu intelligibiliū qd eſt impoſſibile Quarto ſi eſſet intellectus agēs in aīa ꝓcederet ab anima ⁊ non ab ali

quo ſuperiori ſed hoc eſt incõueniens .igitur ꝛc.

Jn oppoſitũ eſt phũs in littera **Sciendũ primo ꝙ poſtq̃** phs determiauit de intellectu poſſibi ↄ̃ñter determiat de intellectu agẽte et oñ dit q̃ttuor cõditões ei⁹ Prima ẽ ꝙ ſit ſeparabilis. Scđa ꝙ ſit im paſſibilis. Tercia ẽ ꝙ ſit ĩmixt⁹ id ẽ nõ cõpoſit⁹ ex naturis corporeis nec hñs naturã coporeã ꝛ in his tribꝫ cõditõnibꝫ ↄuenit cũ intellectu poſſibili. Quarta ẽ ꝙ ſit in actu ꝑ ſuã ſubam ꝛ ꝑ hoc dr̃t ab intellectu poſſibili. q̇ ſm ſe ẽ in potẽtia ꝛ ſolũ fit in actu ꝑ ſpẽm in eo recep-ã . Jſte ↄditões ſic ꝓbant. q꞉ oĩe agens ẽ nobili⁹ patiẽte ꝛ ꝓ̇ncipiũ actiuũ materia. ſꝫ intellectus agens cõꝑatur ad poſſibile. ſicut ꝓ̇ncipiũ actiuũ ad materiaꝫ . g̃ eſt nobilior intellectu poſſibili. ſꝫ ĩtellect⁹ poſſibilis ẽ impaſſibilis ĩmixtus et ſeꝑatus. g̃ a fortiori intellect⁹ agens. Ex q̊ pꝫ ꝙ eſt ens ſm ſuã ſubam in actu. q꞉ nihil agit niſi ſm ꝙ in actu.

Sciendũ ſecũdo ꝙ ꝓpter iſta verba phi ꝙ aliqui poſuerunt intellectum agentẽ eſſe ſubam ab hoĩe ſeꝑatã. ſed hoc improbaꝛ quia ſic homo non eſſet ſufficienꝛ a natura inſtitut⁹ cũ nõ haberet in ſe ꝓ̇ncipia quibꝫ poſſet cõplere ſuã oꝑatõem q̇ eſt intelligere q̇ nõ pt cõpleri niſi ꝑ intellectũ agentẽ. g̃ ꝑfectio nature hũane req̇rit ꝙ vterqꝫ intellect⁹ ſit in aĩa

Jtẽ ſicut oꝑatio intellectus poſſibilis q̇ ẽ recipe intelligibilia attribuiꝛ homini ita ꝛ oꝑatõ intellect⁹ agẽtis ſcꝫ abſtrahere ſpẽs . ſꝫ hoc nõ fieret niſi formale ꝓ̇ncipiũ oꝑatõnis eſſet hoĩ ↄiunctũ. g̃ intellect⁹ agẽs nõ ẽ ſubſtantia ab hoĩe ſeꝑata. Nec ſufficeret dicere ꝙ ſpẽs ĩtelligibiles facte in ĩtellectu ꝑ ĩtellectũ agẽtẽ haberẽt fãtaſmata ꝓ obiecto. q꞉ vt dictũ ẽ ꝓ̇us ſpẽs nõ ſũt actu ĩtelligibiles niſi vt ſunt abſtracte a fãtaſmatibꝫ . g̃ niſi mediantibꝫ ipis actio intellect⁹ agẽtis nõ poſſet nobis attribui. Ex q̊ ſeq̇ꝛ ꝙ nõ ẽ vn⁹ intellect⁹ oĩm hoĩm vt dicit Auerrois q꞉ cũ ſit hoĩ ↄiũct⁹ ſm eſſe oportet ꝙ multipliceꝛ ſm multiplicatõem aĩe cui⁹ ẽ ꝟtus. Ulterius pꝫ ꝙ ĩtellectus agẽs ẽ ꝟtus ĩmaterialis hñs potẽtiã ad faciendũ intelligibilia in potentia actu intelligibilia.

Concluſio in aĩa nr̃a preter intellectũ poſſibilẽ neccẽ ẽ ponere intellectũ agentem. ꝓbat phus. q꞉ in omni natura que eſt q̃nqꝫ ĩ potentia ꝛ q̃nꝫ in actu oꝫ eẽ aliq̇d in illo gñꝫ ꝙ ſit in potẽtia ad cetera illi⁹ generis ꝛ oꝫ eẽ aliq̇d qđ ſit vt agẽs ꝛ ꝓ̇ncipiũ actiuũ ſe hñs in faciendo oĩa ſic ars ad materiã. ſꝫ aĩa ſm intellectõem q̃nꝫ ẽ in potẽtia ꝛ q̃nꝫ in act(u). g̃ in ea ſũt iſte potẽtie. ſ. intellect⁹ in potẽtia oĩa fieri q̇ đr poſſibilis ꝛ alius potẽs oĩa facere. ſ. ĩtellect⁹ agẽs q̇ vt đr ĩ textu ẽ q̇dã hitus capiẽdo tñ hitũ generaliter ꝓ forma vt diſtinguiꝛ ↄ̃ ꝓ̇uatõem ꝛ nõ capiẽdo ꝓ noticia ꝓ̇moꝝ ꝓ̇ncipioꝝ vt aliq̇ voluerũt. q꞉ tũc intellect⁹ agẽs nõ faceret oĩa actu intelligibilia cũ hit⁹ ꝓ̇ncipioꝝ pſuꝑponit aliq̃ iã intellecta ſcꝫ termios ꝓ̇ncipioꝝ

Jtẽ res materiales ſũt intelligibiles ĩ potẽtia tm̃ ꝛ cũ nihil ducat ſe de potẽtia ad actũ oꝫ ponere aliq̇d qđ faciat ipas actu ĩtelligibiles ſꝫ h̊ nõ pt eſſe ĩtellect⁹ poſſibilꝭ cũ ſit in potẽtia tm̃ reſpectu ĩtelligibiliũ nec ab eo ꝓcedit aliq̇s act⁹ niſi ꝓ̇us fuerit fact⁹ in actu ꝑ ſpẽm ĩtelligibilẽ. g̃ ꝓ̇ter ĩtellectũ poſſibilẽ ẽ ponẽdus intellectus agens q̇ đr agens ſicut lumẽ reſpectu coloris q꞉ ſicut colores ſine lumĩe videri nõ pñt nec etiã intelligibilia ſine in

tellectu agente intelligi pñt. Et ſi q̄rať que ſit neceſſitas ponēdi intellectuꝫ agētē. Dōm ꝙ Areſto. ē motus ponere ip̄m ad excludēdū opinionē platonis ponētes q̄dditates reꝝ a materia ſeparatas ⁊ actu intelligibiles. Iō ſibi nō erat neceſſariū ponere intellectū agentē. Sꝫ qꝛ Areſto. poſuit q̄dditates ſenſibiliū in materia nō eſſe actu intelligibiles niſi ꝑ abſtractōnem oꝫ ꝙ poneret aliquē intellectū abſtrahentē ip̄as a materia faciētem eas actu intelligibiles.

Ad rōnes añ oppoſitū. Ad primā dicit̄ ꝙ ſenſibilia ſunt actu ſenſibilia ſm ſuū eſſe reale extra animā. Ideo nō oportuit ponere ſenſum agētē ſꝫ ſub e materiales nō ſunt actu intelligibiles ſm eſſe materiale ſed ſolū ꝓut abſtrahūtur a materia. Ad ſecūdā dr̄ ꝙ ſpēs intelligibilis fantaſmate cōiuncta eſt i conditōnib' materie. iō nōpt actuare intellectū poſſibilē qui ē imaterialis niſi ſit illuſtrata lumīe intellectus agentis. vñ ſuppoſito agēte itellectu ꝯtingit ſilitudinē alicu' diuerſimode recipi in diuerſis ꝓpter diſpoſitōnē diuerſam ipoꝝ ſed remoto intellectu agente ſpēs ipſa nō ſufficeret diſponere receptiuū iō nō ſufficit imaterialitas intellect'

Ad terciā dr̄ ꝙ aīa habet ſe vt ens in potentia ad intelligibilia a actu ꝑ intellectum agentem ſꝫ ſe habet vt ens in actu ad intelligibilia que ſūt adhuc cōiūcta cum fantaſmatib' ⁊ fiūt actu intelligibilia ꝑ actū intellect' agentis Ad q̄rtā dr̄ ꝙ intellect' agens fluit ab eſſentia aīe ſm tñ ꝙ ipſa ꝑticipat cū ſubſtātijs imaterialib'. Ipa eñ ē creata in orizonte eternitatis et ſic cū ſubſtātijs oīb' tā materialib' q̄ꝫ imaterialib' aliq̄d ꝑticipat. ⁊ ſic dr̄ ꝑticipare intellectū agētem ab aliquo intellectu ſuperiori.

Idem autem et ſm actum ſcientia rei. que vero ſm potentiā tempore prior in vno eſt. omnino autem neqꝫ tempore. ſꝫ nō aliquando quidem intelligit. aliquando autem nō intelligit Separatus autem eſt ſolum in hoc ꝙ vere eſt. et hoc ſolum immortale et perpetuum. Non reminiſcimur autem qꝛ hoc quidem impaſſibile. paſſiuus vero intellectus corruptibilis. et ſine hoc nihil intelligit anima.

Queritur vtrū ſpecies intelligibilis a fantaſmatib' abſtracta ſit id qđ intelligit̄. Ar̄. ꝙ ſic qꝛ intellectū in actu ē actu in intellectu. ſꝫ nihil eſt de re in intellectu cognoſcēte niſi ſpēs intelligibilis a fantaſmatib' abſtracta. ḡ illa ſpēs ē id qđ intelligit̄ Scđo oportꝫ intellectū in actu eē in aliq̄ al's nihil eēt ſꝫ nō p̄t eſſe in re extra aīam qꝛ cū illa ſit materialis nihil in ea exñs p̄t eſſe itellectū in actu. ḡ intellectū ſolū ē i itellectu ſꝫ nihil eſt de re in intellectu niſi ſpecies intelligibilis. igit̄ ⁊c̄ Tercio voces ſūt note paſſionū q̄ ſunt in aīa ꝑmo ꝑihermenias ſed voces ſignificant res intellectas que per voces ſignificātur. ergo paſſiones anime ſiue ſpecies intelligibiles ſunt illa que intelliguntur. In oppoſitum Arguitur qꝛ ſicut ſe habꝫ ſpēs ſenſibilis ad ſenſū. ita ſpēs itelligibilis ad intellectū. ſed ſpecies

ſenſibilis non eſt id qꝺ ſentitur ſed quo aliquid ſentitur. ꝫ ſpecies intelligi
bilis non eſt id quod intelligit.

Sciendum ꝙ aſſignatis conditionibus intellectus agē/
tis ꝯſeq̄nter phs oſtendit conditōnes intellectus in actu ⁊ totius partis ī
tellectiue. Unde ponit tres cōditōnes intellectus in actu. Prima eſt ꝙ in/
tellectus in actu eſt idem rei ſcite qꝺ non eſt verum de intellectu in poten/
tia. Nam ſpecies intelligibilis ꝑ quā intellectus intelligit facit vnū cū in/
intellectu ſicut forma cum materia. Secūda conditio In eodem ſcientia
in potentia precedit ſcientiam in actu. Tamē vniuerſaliter loquendo ſcié/
tia in actu precedit ſcientiā in potentia natura ⁊ tempore. q̄a id quod eſt in
potentia nō reducitur in actum niſi per aliquod ens actu ⁊ ſic de potentia
ſciente non fit ſciens in actu niſi ꝑ aliquā ſcientiā actu p̄exiſtentē Tertia
conditio intellectus in actu ſemper intelligit ⁊ non qn̄qꝫ ſic ⁊ qn̄qꝫ nō in q̄
differt ab intellectu poſſibili ⁊ intellectu in habitu quoꝝ vterqꝫ qn̄qꝫ intel/
git ⁊ qn̄qꝫ non. ⁊ per intellectum in actu intelligitur potentia intellectiua ī
formata ſpecie intelligibili exiſtente in ea in actu cōpleto ⁊ perfecto.

Sciendū ſecundo ꝙ totius partis intellectiu e phūs po
nit tres conditiones. Prima eſt ꝙ pars intellectiua eſt ſeparaabilis qꝺ
eſt verum tam de intellectu poſſibili q̄ꝫ de intellectu agente que ſunt ſeparata
quia habent oꝑatōnem ſine organo corꝑali q̄uis ſint corꝑi coniuncta ſm
eſſe Secūda cōditio pars intellectiua ſola in homine eſt id qꝺ vere eſt.
Tercia eſt ꝙ hec ſola pars anime eſt incorruptibilis ⁊ perpetua. Ideo
dicit in ſecūdo ꝙ hoc genus anime ſeꝑatur ab alijs ſicut ꝑpetuū a corrupti
bili ⁊ dicit potentia ꝑpetua ꝓpter carentiam finis ⁊ non principij. Et ne cre
datur ꝓpter hoc ꝙ anima ē īmortalis ꝙ in ea poſt ſeꝑatōnem a corpore re/
manet ſciētia ⁊ operatōnes eo modo quo nunc ſunt. phs ponit ꝙ aīa non
reminiſcit poſt mortem eoꝝ que prius ſciuit cauſam aſſignat. quia ꝑs anie
intellectiua eſt impaſſibilis. Ideo nō eſt ſubiectum paſſionū anime. vt ſūt
amor odium reminiſcentia ⁊ ſimilia que cum aliqua corꝑali paſſione ꝯtin
gunt. ſed intellectus paſſiuus eſt corꝑalis id eſt pars anime que eſt ſubiec/
ta illis paſſionibus ꝑtinentibus ad partem ſenſitiuam. vnde pars ſenſiti/
ua dicitur intellectus ꝑ participatōnem. q̄a quodāmō participat rōne ſibi
obediendo ⁊ ſeruiendo vel per intellectum paſſiuū intelligit fantaſia vl' eſti
matiua. q̄a ſine illis intellectus cōiūctus nihil intelligit. iō vt eſt a toto cor
pore aīa ſeꝑata aliter intelligit q̄ꝫ dum eſt cōiuncta.

Concluſio ſpecies intelligibilis non eſt quod intelligit ſꝫ
quo intellectus intelligit. Primū patet. nam eadem ſūt que intelligūtur
et de quibus ſunt ſcientie. Si ergo ea que intelligūtur ſunt ſolum ſpecies
que ſunt in anima ſeq̄tur ꝙ ſcientie nō ſunt de rebus que ſunt extra aīam
ſed de ſpēb9 in aīa qꝺ falſum eſt. Item ſi ſpecies intelligibilis eſſet id qꝺ ī
telligitur ſequeretur opinio antiquoꝝ dicentiū omne qꝺ videtur eſſe verū
et ſic duo ꝯtradictoria poſſent ſimul eſſe vera. ꝯn̄a patet. quia ſi potētia co
gnitiua ſolū cognoſceret primā paſſionem de ipa iudicat. ſic eīn videtur a/
liquid ſm ꝙ potentia cognitiua ꝑ ipm affirmat. igit iudiciū potentie cog/
nitiue ſemper erit de prima paſſione. ⁊ ſic iudicium erit verum ⁊ cum ꝑme

paſſiones de eodez cognoſcibili ſint ꝯtrarie. vt guſtus ſani iudicat de aliq̄ ꝙ ſit dulce qđ guſtus infirmi iudicat amarum. ⁊ ſic duo ꝯtradictoria eēnt vera. cū quilibet vere iudicet de ſua p̄ma paſſione. Sc̄da ps pꝫ. q꞉ in actione tranſeūte forma ſm quā fit actio eſt ſilr̄tudo obiecti actōis. vt calor eſt ſilr̄tudo calefacti. ⁊ ſilr̄ter forma ſm quā fit actio humana eſt ſilr̄tudo obiecti illius actōis. g̊ ſilr̄tudo rei intellecte que eſt ſpecies ītelligibilis eſt forma p quā intellectus intelligit. loquendo tamen de intellectōe directa ⁊ nō reflexa. q꞉ p̄mo ⁊ directe p ſpēm intelligit ſuū obiectū. ſed reflexe p̄t intelligere ſuū actū p ſpēm intelligibilez ⁊ ſeipm. ⁊ ſic ſpēs intelligibilis eſt bene id quod ſecūdario intelligitur.

Ad rōnes aū oppoſitū Ad primā đꝛ ꝙ intellectū eſt in intellectu p ſuā ſilr̄tudinē. ideo đꝛ ꝙ intellectus in actu ⁊ intellecum in actu ſunt idē inq̄tum ſilr̄tudo rei intellecte eſt forma intellectus in actu. Ideo non ſeq̄tur ꝙ ſpēs intelligibilis ſit id quod intelligitur Ad ſecūdam đꝛ ꝙ intellectū in actu duo importat. ſcꝫ rem que intelligit̄ ⁊ actū intelligendi et q̄tum ad rem que intelligit̄ ſolū hꝫ eſſe extra aīam. ſed q̄tum ad intelligi ſolum eſt in anima. quia id quod intelligitur inquātuꝫ hmōi eſt in intellectu per ſuam ſimilitudinez ⁊ ſecundum ſuum eſſe reale quod eſt intelligibile in potentia eſt ens extra animam. Ad terciam dicitur. ꝙ ſicut in parte ſenſitiua primo eſt īmutatio ſenſus a ſenſibili. ⁊ ſecūdo eſt formatio inq̄tum imaginatio ſibi informat idolum rei abſentis. ſic intellect⁹ p̄mo informat̄ ſpē intelligibili. ⁊ ille informatus ſecūdo format definitiōem aut enūciatōem que p vocē ſ̄catur. ideo rō quā ſ̄cat nomen eſt definitio ⁊ enūciatio ſ̄cat ꝯpōnem ⁊ diuiſionē intellectus. Dđm igit̄ ꝙ voces nō ſignificant ſpēs intelligibiles quibꝫ intellectus efficit̄ in actu. ſed ſ̄cāt ea que intellectus format ad iudicandū de rebꝫ exterioribꝫ. ⁊ hec ſunt ꝯceptus q̄s format intellectus ſiue ſint ꝯplexi ſiue incomplexi quibꝫ mediantibus ſignant res ad extra.

Indiuiſibiliū quidez igitur intelligentia in his eſt. circa q̄ non eſt falſum. In quibꝫ aūt ⁊ falſum iam et verum eſt. compoſitio quedā iam intellectuū eſt. ſicut eorum que vnuꝫ fiunt Sicut empedocles dixit vere multorū quidē capita ſine ceruice germinauerūt poſtea ꝯpoſita ſunt ꝯcordia. ſic ⁊ hec ſepara ꝯpoſita ſunt vt aſſūmetron ⁊ dyametros. ⁊ vt ſimetron et dyametros. Si aūt factoꝝ ⁊ futurorū tempore eo intelligens et ꝯponens. falſum em̄ in ꝯpoſitione ſemp eſt. ⁊ nāqꝫ ſi albū nō albo. aut ſi nō albū albo ꝯponit. ꝯtingit aūt ⁊ diuidentem dicere oīa. Sic ergo eſt nō ſolū falſum aut verum ꝙ

alb⁹ cleon ē. ſ; ⁊ qđ erat aut erit vnū. aut faciēs hoc intellec
tus eſt vnūquodq; Indiuiſibile aūt quoniam dupliciter po
tentia aut actu eſt. nihil ꝓhibet intelligere indiuiſibile cū lō
gitudinē intelligat. Indiuiſibilis em̄ actu aliter eſt ⁊ in tem
pore indiuiſibili. Similiter em̄ tempus diuiſibile ⁊ īdiuiſi/
bile longitudini eſt. Nō em̄ eſt dicere aliq̄d in medio intelli/
gere vtrūq;. Nō em̄ eſt niſi diuidat̄. ſed aut potētia ſeorſum
aut vtrūq; intelligēs dimidiorū diuidit ⁊ tempus ſimul tūc
aut in longitudine. Si vero eſt ſicut ex vtriſq; et in tempore
eſt quod in vtriſq; Qđ aūt nō ſ̄m quātitatem indiuiſibile
eſt ſed ſpecie. intelligit ⁊ indiuiſibili tempe ⁊ indiuiſibili ani/
me. Scđm accidens aūt ⁊ nō inq̄ꝫtum illa diuiſibilia quod
intelligit ⁊ in quo tempore. ſed inq̄ꝫtū indiuiſibilia. Ineſt au
tem vtiq; his aliquid indiuiſibile. ſed forte nō ſeparabile. qđ
facit tempus vnū et longitudinem. Et hoc ſimiliter in om
ni eſt et ꝯtinuo ⁊ tempore et longitudine. Pūctum aūt ⁊ om
nis diuiſio. ⁊ ſic indiuiſibile monſtratur ſicut priuatio. ⁊ ſi/
milis ratio in alijs eſt. vt quomodo malum cognoſcit aut ni
grum. ꝯtrario em̄ aliquo modo cognoſcit. Oportet autē po
tentiam eſſe cognoſcens ⁊ eſſe in ipſo. Si vero alicui nō in/
eſt ꝯtrariū ipm̄ cognoſcit ſeipſum. ⁊ actu eſt ⁊ ſeparabile.

Querit̄: vtrum intellectus noſter per ꝓus cognoſcat di/
uiſibile q̄ꝫ indiuiſibile ☞ Arguitur primo ꝙ non. quia ex cognitione
ꝓncipiorum cauſarum ⁊ elementorum intelligimus principiata cauſata ⁊
elementata. primo phiſicorum. ſed principia ſunt indiuiſibilia ⁊ princi/
piata diuiſibilia. ergo per prius cognoſcimus indiuiſibile Secundo ſic
Illud quod ponitur in definitione alicuius prius cognoſcitur a nobis q̄ꝫ
definitum. ſed indiuiſibile ponitur in definitione diuiſibilis. vt pūctus in
definitione linee ⁊ vnitas in definitione numeri. igitur ⁊c̄.
Tercio arguitur ſic. ſimile ſimili cognoſcitur. ſed indiuiſibile eſt ma/

gis ſimile intellectui noſtro q̄ꝫ diuiſibile.cum intellect⁹ ſit indiuiſibilis.ergo intellectus noſter per prius cognoſcit indiuiſibile q̄ꝫ diuiſibile.

¶ In oppoſitum arguitur.q2 indiuiſibile cognoſcitur ſicut priuatio diuiſibilis.ſed priuatio cognoſcitur per habitum.ergo diuiſibile prius cognoſcitur q̄ꝫ indiuiſibile.

¶ Sciendum primo ꝙ poſtq̄ꝫ philoſophus determinauit de intellectu ſm ſe.Hic conſequenter determinat de operatiōibus ei⁹ quarum prima eſt indiuiſibilium intelligentia. Secunda eſt cōpoſitio vel diuiſio.Et quia prima eſt indiuiſibilium intelligentia.ideo oſtendit philoſophus qualiter indiuiſibile intelligatur.gratia cuius oſtendit quot modis dicitur indiuiſibile.et quia quidditas rei materialis eſt obiectum noſtri intellectus et potentia per ſe fertur in ſuum obiectum et in alia fertur ſm ꝙ habent habitudinem ad ſuum obiectum.ideo ad videndum qualiter indiuiſibile a nobis intelligatur oportet videre quam habitudinē habet ad quidditatem rei materialis

¶ Sciendum ſecūdo.ꝙ indiuiſibile et vnum dicitur tribus modis. Primo modo dicitur indiuiſibile quod eſt vnum continuitate actu indiuiſum.diuiſibile tamen in potentia.et hoc modo om̄e continuum eſt indiuiſibile.quia poteſt capi per intellectum tanquaꝫ indiuiſum in actu. Et ſi intelligatur continuum vt diuiſibile in potentia hoc erit numerando partem poſt partem.et ſic intelligetur ipſum in tempore diuiſibili. et huiuſmodi indiuiſibile per prius cognoſcitur q̄ꝫ diuiſibile. quia eſt cōfuſius et magis compoſitum. ¶ Secūdo modo dicitur indiuiſibile quod eſt vnum ſm formam vel ſpeciem.vt homo vel equus et tale per prius cognoſcitur ſm totum q̄ꝫ partes eius.quia eſt confuſius ⁊ in indiuiſibili temporis intelligitur.licet em̄ partes ſm ſe in tali toto ſint quodamodo diuiſe poſſunt tamen accipi indiuiſe.quia in ipſis eſt aliquid indiuiſibile quod facit eas eſſe vnum. ſcilꝫ forma que facit totum eſſe vnum ⁊ h̄ eſt indiuiſibile ſm ſpeciem. ¶ Tercio modo dicitur aliquid vnum quod eſt ſimpliciter indiuiſibile ſm quantitatem ⁊ ſecundum formam tam in actu q̄ꝫ in potē̄tia.ſicut punctus vl' vnitas.et de hoc indiuiſibili intelligitur textus quod monſtratur intellectui.ſicut priuatio.et tale indiuiſibile eſt quaſi ꝑuatio rei corporalis.ideo cum intellectus non per ſe et directe fertur niſi in quidditatem rei materialis.tale indiuiſibile poſterius et per negationem continui cognoſcitur. Cuius alia eſt ratio. quia intellectus cognitionem capit a ſenſu.ideo magis ſenſibilia.vt ſunt magnitudines proprius cognoſcuntur a ſenſu.ideo vnitas et pūctus et vniuerſaliter omnia que tranſcendūt ſenſum cognoſcūtur a ſenſu per priuationem ſenſibiliuꝫ. hinc eſt ꝙ de ſubſtantijs ſeparatis dicim⁹ ꝙ ſunt incorporee ⁊ imateriales

¶ Concluſio.indiuiſibile tercio modo poſterius cognoſcitur a nobis q̄ꝫ diuiſibile.ſed indiuiſibile alijs modis captum prius cognoſcitur a nobis. Cōcluſio ſm vtrāq̄ partem patꝫ ex dictis

Liber tercius.

Dubitaꝛ̄ ꝑmo vtꝝ intellectus poſſit eſſe falſus. Pro du
bio ſupponiꝛ̄ ꝙ due ſunt opatões intellectus. Una eſt ſimpliciũ apprehen/
ſio. ⁊ i illa nõ eſt veritas vel falſitas Alia eſt ↄpoſitio vel diuiſio in q̄ repiꝛ̄
veritas vel falſitas. Rñdeꝛ̄ g̊ ꝙ intellect⁹ circa q̇dditatẽ rei materialis nõ
ꝑ ſe decipiꝛ̄. Patʒ qꝛ ipa eſt ꝓpriũ obiectũ eius .ꝑ accñs tñ qñqʒ decipiꝛ̄. vt
attribuẽdo definitõem vni⁹ alteri definito. vel ſi ꝑtes definitõis habeãt re
pugnãtiã. vt ſi diceretꝛ̄ hõ eſt aĩal inſenſibile. ⁊ in hoc hʒ intellectus ſil̓itu
dinẽ cũ ſenſu. qꝛ circa ꝓpriũ obiectũ nõ decipitur ꝑ ſe ſed circa ſenſibia cõia
aut ꝑ accñs decipi ꝑt ſil̓r intellect⁹ circa intelligibilia ſimplicia ⁊ circa qd̓
quid eſt nõ decipiꝛ̄ niſi ꝑ accñs. ſed ſemꝑ eſt verus. ideo ꝑma ꝑncipia cõ/
plexa ſtatim cognoſcũtur apprehẽſis ſuis terminis ⁊ circa ea intellect⁹ nõ
decipiꝛ̄. ſed ſemꝑ eſt ver⁹. ſʒ qñqʒ decipiꝛ̄ in ↄponẽdo q̄ nõ ſunt ↄpoſita. et
diuidẽdo illa q̄ nõ ſunt ab inuicẽ abſtracta. ¶ Sed argueretꝛ̄. qꝛ in ſolo in/
tellectu ↄponẽte ⁊ diuidẽte eſt veritas vel falſitas. g̊ intellect⁹ circa qd̓ q̇d
eſt nõ eſt ver⁹. Rñdeꝛ̄ ꝙ nõ dꝛ verus tanqʒ cognoſcens veritatẽ. ſed ẽ ve
rus. qꝛ adequatus rei quã intelligit. ⁊ ſic dꝛ verus tanqʒ res vera

Dubitaꝛ̄ ſecũdo. vtrũ intellectus noſter poſſit ſimul plu/
ra intelligere Rñdeꝛ̄ ꝙ nõ ꝑt plura intelligere ſimul ſe hñtia ꝑ modũ mul
toꝝ. ſed hñtia ſe ꝑ modũ vni⁹ q̄ ꝑ eandẽ ſpẽm intelligibilẽ cognoſcũtur vt
plures ꝑtes ꝑ ſil̓itudinẽ ſui toti⁹ et illa ſe hñt ꝑ modũ pluriũ que diuerſis
ſpẽb; intelligũtur

Ad rõnes añ oppoſitũ. Ad ꝑmã dꝛ ꝙ nõ ſemꝑ ex cogni/
tione ꝑncipioꝝ venimus in cognitõem ꝑncipiatoꝝ. ſed aliqñ econtra. ſʒ tñ
in ↄplemento ſcĩe ꝓcedimus ex cognitõe ꝑncipioꝝ. ſcʒ in cognitõne ꝓpter
q̇d. ſed ꝑncipia nõ ſunt indiuiſibilia tercio mõ indiuiſibilis ſiue ſint ↄple/
xa ſiue incõplexa Ad ſcd̓am dꝛ. ꝙ hoc qd̓ poniꝛ̄ in definitõe rei nõ ſem
per eſt ꝑus nobis notũ qʒ definitũ. ſed ſufficit ꝙ ſit notius ſm naturã ⁊ ꝙ
ſit ꝑncipiũ eſſendi definiti Ad terciã dꝛ ꝙ ſil̓itudo ꝑ quã intellectus cog
noſcit eſt ſpẽs cogniti exiſtens in cognoſcente. ideo nõ ꝑ ſil̓itudinẽ nature
ad potentiã cognitiuã eſt aliq̇d ꝑus cognitũ. al̓s viſus magis cognoſce/
ret auditũ qʒ colorẽ. qꝛ auditus magis aſſil̓atur viſui in natura qʒ coloꝛ.
ideo qʒuis intellectus ſit indiuiſibil̓. non ſequitur ꝙ ꝑus cognoſcat indiui
ſibile qʒ diuiſibile

Eſt aũt dico q̇d ẽ aliq̇d de alio ſicut affirmatio vera ẽ aut
falſa oĩs intellect⁹ aũt nõ oĩs. ſʒ q̇ eſt ipſius q̇d eſt ſm hoc ꝙ
aliq̇d erat eẽ ver⁹ ẽ ⁊ nõ aliq̇d de aliq̄. ſʒ ſicut videre ꝓpriũ ve
rũ ẽ. Si ãt hõ albũ aut nõ. nõ verũ ſꝑ. ſic ãt ſe hñt q̄cũqʒ ſine
maetria ſunt. Idẽ ãt eſt ſm actũ ſcĩa rei. q̄ ỽo ſm potẽtiã tpe
ꝑoꝛ ẽ in vno. oĩno ãt neqʒ tpe. Fiũt em̄ ex actu ente oĩa q̄ fiũt.

De anima.

Videtur autem ſenſibile ex potentia exiſtente ſenſitiuo actu
agens non enim patitur neqꝫ alteratur. Unde hec alia ſpeci
es mot⁹. motus enim imperfecti actus. ſimpliciter autem ac
tus aliter eſt qui perfecti. Sentire quidem igitur ſimile eſt ip
ſi dicere ſolum et intelligere. Cum autem delectabile aut tri
ſte. aut affirmans aut negans proſequitur aut fugit. et eſt de
lectari aut triſtari. agere ſenſitiua medietate ad bonū aut ma
lū. inq̄tū talia ⁊ fuga aut et appetitus. hec que ſc̄m actū et nō
alteꝝ appetitm̄ ⁊ fugitiuū neqꝫ abinuicē neqꝫ a ſenſitiuo. ſꝫ eē
alterum eſt. Intellectiue autem anime fantaſmata vt ſenſibi
lia ſunt. cum autem bonum aut malū affirmat aut negat. et
fugit aut ꝓſequitur propter quod nequa q̄ꝫ ſine fantaſmate in
telligit anima. Sicut em̄ aer pupillam hmōi fecit. ipſa autē
alterū. et auditus ſimiliter. ſed vltimū vnuꝫ et vna medietas
eſſe autem ipſi plura quo autem diſcernit. quo differt dulce
et calidum. dictum eſt quidem ⁊ prius dicendū autem ⁊ nūc
eſt enim aliquid vnum ſic autem et trinus. ſed hoc in ꝓpor/
tionali. aut numero ens vnū habet ſe ad vtrūqꝫ. ſicut illa ad
inuicē q̄ em̄ differt non homogenia iudicare aut cōtraria vt
albū aut nigrum. Sit igitur ſicut a albuꝫ ad b nigrum g ad
d ſicut illa adinuicem quare et permutatim. Sicut igitur g
d vni ſint exiſtentia. ſic habebunt ſicut et a b idem quidē eſſe
autem non idem. et illud ſimiliter. Eadem aūt ratio eſt ⁊ ſi a
quidem dulce ſit. ⁊ b vero album. Species quidem igit̄ in/
tellectus in fantaſmatibus intelligit. ⁊ ſicut in illis determīa
tum eſt ipſi imitabile ⁊ fugiendam ⁊ extra ſenſum. cum in fan
taſmatibus fuerit. mouetur vt ſentiens quod fugibile eſt. q̄a
ignis contrarium cognoſcit videns quod mouetur. quo/
niam impugnans eſt. aliquando autem que ſunt in anima
fantaſmatibus aut intellectibus. et tanq̄ꝫ videns ratiocinat̄
et deliberat futura ad preſentia. ⁊ cum dixerit vt ibi letū aut
triſte. hic fugit aut imitatur. Et omnino in actione ⁊ quod ſi
ne actione eſt verum et falſum in eodem genere eſt cum bono
et malo. Sed in eo quod ſimpliciter differt et a quodam.

Queritur vtrū intellectus noſter cognoſcat res materia/
les ⁊ coporeas p abſtractōnem ſpecieꝝ a fantaſmatib⁹. Arguit̄ ꝙ nō. q̄a
intellectus intelligens rem aliter q̄ꝫ ſit eſt falſus ſed forme reꝝ naturaliuꝫ

non ſunt abſtracte a ſingularibꝫ quoꝝ fantaſmata ſunt ſimilitudines. ġ ſi
res materiales intelligerent̃ ꝑ abſtractõnem ſemꝑ eſſet ibi falſitas Se
cũdo in definitõne reꝝ naturaliũ cadit materia. ġ ſine materia intelligi non
poſſunt. ſed materia eſt ꝑ̃ncipiũ indiuiduatõnis. ġ res materiales nõ pñt
intelligi ꝑ abſtractõnem vl̃is a particulari qḋ eſt abſtrahere ſpecies a fan
taſmatibꝫ. Tercio ſicut ſe hñt colores ad viſum. ita fantaſmata ad intel
lectũ. ſed viſio non fit ꝑ abſtractõnẽ a coloribꝫ. ſed ꝑ hoc ꝙ color imprimit
ſuã ſpeciem in viſum. ġ intellectio non fit ꝑ abſtractõem a fantaſmatibus
ſed ꝑ hoc ꝙ fantaſmata ĩprimũt ſuã ſiĺitudinẽ in intellectuꝫ. Quarto ſi
fieret talis abſtractio hoc fieret ꝑ intellectũ agentẽ ſꝫ hoc nõ. qꝛ intellectus
agens ſe hꝫ ad fantaſmata ſicut lumẽ ad colores ſed lumẽ nihil abſtrahit a
coloribꝫ. ġ neqꝫ intellectus a fantaſmatibꝫ

In oppoſitũ Arguit̃ qꝛ ſicut res ſunt ſeꝑabiles a materia ſic ea que ſũt
circa intellectũ. ġ illa materialia intelligũtur ſm ꝙ abſtrahũtur a materia

Sciendũ primo ꝙ poſtq̃ phũs determinauit de intel/
lectu ſm ſe ꝯñter de ipõ determiat ꝑ cõꝑatõnẽ ad ſenſum. ⁊ q̃a prius di
ctum eſt de ꝯꝑatõne ſenſus ⁊ qualiter ſe habeat ad ſenſibilia ⁊ qualiter eti
am ſe habeãt ſenſus ad ſeinuicẽ ⁊ ad intellectũ. Ideo hic multa tanq̃ ma
nifeſta dimittũtur que in textu ponunt̃.

Sciendum ꝙ obiectũ potentie cognitiue debet ꝓportio
nari illi potentie. Sed triplex eſt virtus cognoſcitiua. quedã eſt act⁹ cor/
poralis ſicut ſenſus ⁊ eius obiectũ ẽ forma ꝓut exiſtit in materia. Et quia
materia ẽ ꝑ̃ncipiũ indiuiduatõnis. Iõ oĩs potentia ſenſitiua eſt tm̃ cogni
tiua ꝑticulariũ. Alia ẽ virtus q̃ nõ eſt actus organi corꝑalis neqꝫ materie
cõiuncta vt intellectus angeli ⁊ eius obiectũ ẽ forma exñs ſine materia. ſ.
ſua eſſentia ꝓpria. q̃uis eñ intelligentie materialia cognoſcãt hoc nõ eſt ni
ſi intuendo ipa in ĩmaterialibꝫ. ſ. in ſeipis vel eſt eſſentia diuina. Alia ẽ vir/
tus mediãs q̃ nõ eſt act⁹ organi eſt tñ materie cõiuncta. ꝑ quãto aĩa cui⁹
eſt virtus eſt actus corꝑis vt intellectus noſter cui⁹ obiectũ eſt forma exi/
ſtens in ſingulari materia. Nõ tamẽ cognoſcit formã vt eſt in materia ꝑti
culari ſed abſtrahendo ⁊ depurando a tali materia.

Sciendũ ꝙ abſtrahere eſt in coniunctis ſm eſſe vnum
accipe ꝑ intellectũ relinquẽdo aliud. iõ abſtrahere formã a materia ꝑticula
ri ẽ ipam accipe ꝑ ĩtellectũ relinq̃ndo ꝯditõẽs materie ꝑticularis. ⁊ vl̃r oẽ
ꝑ̃us abſtrahit̃ a poſteriori vt ſubiectũ ab accñte ſupius ab ĩferiori ⁊ forma
a materia dupl̃r tñ ꝯtingit abſtrahere. Uno° ꝑ modũ ꝯpõnis vl̃ diuiſio/
nis i[n]tellĩgẽdo vnũ nõ eẽ in alio vel eſſe ab alio ſeꝑatũ. Alio° ꝑ ſimplicẽ app̃
henſionẽ ĩtelligẽdo vnũ nõ ĩtelligẽdo aliud. vñ ꝑ̃mo° abſtrahere ꝑ ĩtellec/
tũ ea q̃ nõ ſũt abſtracta ſm rẽ nõ ẽ ſine falſitate. ſꝫ abſtrahere ſcḋo mõ bñ ẽ
ſine falſitate. vt pꝫ in ſenſibus. Poſſum⁹ eñ videre colorẽ pomi nõ ꝑcipiẽ/
do ei⁹ odorẽ. ita poſſum⁹ app̃hẽdere materiã lapidis vl̃ ꝑ alterius rei ꝑ ĩ
tellectũ poſſibilẽ ſine h̃ ꝙ app̃hẽdam⁹ ꝯditõnes indiuiduãtes q̃ ſũt de rõ
ne indiuidui ⁊ h̃ ẽ abſtrahere vl̃e a ꝑticulari ⁊ ſpẽm intelligibilẽ a fãtaſma
tibꝫ. Et dꝛ ſpẽs ĩtelligibil̃ ſiĺitudo rei vl̃is exñs ĩ intellectu poſſibili. ſꝫ fan/
taſma dꝛ ſiĺitudo rei ꝑticularis exñs in fantaſia.

De anima

Sciendū ꝙ aliq̃ dixerūt materiā nō eſſe de eſſentia vel de
finitōe ſpēi materialis. Sꝫ hoc ĩꝓbaꝛ. Nā materia cōis ⁊ nō ſignata eſt de
eſſentia ſpēi ⁊ intellectꝰ intelligēs ſpēm rei materialis abſtrahit a materia
ſignata ⁊ nō a materia cōi. Rō eſt qꝛ ꝯditōnes indiuidui ſunt de q̃dditate
ſpēi. Jō ſpēs pt̄ intelligi ſine ꝯditōnibꝫ indiuiduātibꝫ vt hō ſine his carni
bus ⁊ oſſibꝫ. Nō tñ ſine carnibꝫ in cōi ſꝫ mathematica abſtrahit a materia
ſenſibili tam cōi q̃ʒ ſigñta ⁊ nō a materia intelligibili ⁊ imaginaria ⁊ dꝛ ma
teria ſenſibilis q̃ ē ſubiecta q̃litatibꝫ ſenſibilibꝫ vt calido vel frigido Jma
ginaria dꝛ materia ſubiecta q̄ʒtitati Et qꝛ q̄ʒtitas in materia p̄cedit q̃lita
tes ſenſibiles. Jō q̃ntitates pñt ꝯſiderari ſine q̃litatibꝫ qꝺ ē eas abſtrahe
re a materia ſenſibili. Non tñ a materia intelligibili in cōi ſꝫ abſtrahanꝛ ab
hac materia vel illa ſubiecta q̄ʒtitati. Encia vero metaphyſicalia abſtra
hunt ab oī materia vt ens potētia actus ⁊ ſiĺia q̃ pñt eſſe a pte rei ſine ma
teria. Et qꝛ Plato ignorauit iſtos modos abſtractōnis. iō oīa que poſuit
abſtracta p intellectū poſuit abſtracta ſm rē ⁊ ſic poſuit ſpēs reꝝ exiſtere
ſine indiuiduis.

Concluſio intellectus nō cognoſcit res materiales ⁊ cor
poreas p abſtractōeʒ ſpēꝝ intelligibiliū a fantaſmatibꝫ Patet qꝛ abſtrahe
re ſpēm intelligibilē a fantaſmatibꝫ ē cognoſcere vl̃em naturā ꝯiūctā ꝯdi
tionibꝫ materialibꝫ nō ītelligēdo illas cōditōnes. Sꝫ h̄ mō ītellectꝰ intelli
git. qꝛ ītelligit formā q̃ ē in materia ſingulari relinquēdo ꝯditōnes indiui
duātes. g̃ ītelligit abſtrahēdo ſpēs a fātaſmatibꝫ. Dicit tñ ī textu ꝙ intelle
ctus ſpēs ī fātaſmatibꝫ ītelligit. Sꝫ h̄ ē qꝛ nō pt̄ intelligere ea q̃ꝝ abſtra
hit ſpēs niſi ſe ꝯuertēdo ad fātaſmata ⁊ abſtrahēdo ſpēs a fantaſmatibꝫ.

Ad rōnes añ oppoſitū Ad primā dicitꝛ ꝙ intellectus in
telligēs rē aliter q̃ʒ ſit ex pte rei ē falſus. ſꝫ intelligens rē aliter ex pte modi
intelligēdi nō ē falſus. Ad ſcđam pꝫ ſoᵒ ex dictis Ad terciā dꝛ ꝙ co
lores hñt ſiĺem modū eſſendi ī materia pticulari ⁊ in viſu. Jō pñt imp̄me
re ſuas ſpēs ī viſū ſꝫ fātaſma cū ſit ſpēs īdiuidui exñs ī organo corꝑali nō
hꝫ eūdē modū eēndi in re ad extra ſicͥ ī intellectu. Jō ꝟtute ꝓpria. nō pt̄ im
p̄mere ſpēm ī intellectū poſſibilē ſꝫ ꝟtute ītellectꝰ agētis q̃ ſe ꝯuertit ad fā
taſmata ſiĺitudo q̃dditatis exñs ī fātaſmate cauſat ſpēm vl̃em ī ītellectu
poſſibili. Nō ꝙ eadē ſpēs ī nūero q̃ ē in fātaſmate ponaꝛ ī intellectu poſſi
bili ſꝫ ſpēs ibi exñs ꝓducit aliā Ad q̃rtā dꝛ ꝙ fātaſmata p̄mo illuminātꝛ
ab intellectu agēte ⁊ ꝯñr ab eis ſic illuſtratis abſtrahitꝛ ſpēs ītelligibilis
q̄ʒuis lumē ñ ſe hꝫ ſiĺr oīno ad colores ſic ītellectꝰ agēs ad fātaſmata.

Bſtractōne āt dicta ītellgit. ſicut ſymū ſm ꝙ ſymū nō
ſepate. Jnq̃ntū āt curuū ſi aliqꝺ intellexit actu. ſine car
ne ītellexit. in q̃ curuū. ſicut mathematica nō ſepata tāq̄ʒ ſi ſe
parata ſint intelligit. cū ītelligit illud. Oīno āt ītellectꝰ q̃ ſm
actū res eſt intelligens. Utrū aūt cōtingit aliqꝺ ſepatoꝝ in
telligere ipm exiſtentem nō ſeparatū a magnitudine aut nō
conſiderandum poſterius.

Liber tercius.

Nunc autem de anima dicta recapitulantes dicamꝰ iterum ꝙ oīa ea que ſunt quodāmodo eſt aīa. aut em̄ ſenſibilia q̄ ſūt aut intelligibilia. eſt autem ſcientia quidem ſcibilia quodam modo ſenſus aūt ſenſibilia. qualiter aūt hec ſunt oportet inq̄rere. Secatur em̄ ſcientia ⁊ ſenſus in res. que quidem potentia eſt in ea que ſunt potentia que vero actu in ea que ſūt actu aīe aūt ſenſitiuū ⁊ qđ ſcire poteſt potentia hec ſunt hoc quidem ſcibile. illud vero ſenſibile. Neceſſe eſt autem vt ipa aut ſpecies eſſe. ipſa quidem igitur non ſunt. non em̄ lapis in aīa eſt. ſed ſpecies. quare aīa ſicut manus eſt. manus em̄ organum organorum. et intellectus ſpecies ſpecieꝝ et ſenſus ſpecies ſenſibilium. Quoniā aūt neq; res nulla eſt preter magnitudines. ſicut videnť ſenſibilia ſepata in ſpeciebꝫ ſenſibilibꝫ intelligibilia ſunt. ⁊ que abſtractōne dicūtur. ⁊ quecūq; ſenſibiliū habitus ⁊ paſſiones. ⁊ ab hoc neq; non ſentiens nihil vtiq; addiſcet neq; intelliget. Sed cum ſpeculeť neceſſe ſimul fantaſma aliquod ſpeculari. fantaſmata aūt ſicut ſenſibilia ſunt preter quod ſunt ſine materia. Eſt autem fantaſia alterum a dictione ⁊ negatione. complexio enim intellectuū eſt verum aut falſum.

Queritur vtrū intellectus poſſit actu intelligere ꝑ ſpecies intelligibiles quas habet non conuertendo ſe ad fantaſmata Arguitur ꝙ ſic. qꝛ intellectus fit in actu ꝑ ſpeciē intelligibilem qua informať ſed intellectum eſſe in actu eſt ipm intelligere. ḡ ſpecies intelligibilis ſufficit ad hoc ꝙ actu intelligat ſine cōuerſione ad fantaſmata. Secūdo magis depēdet ymaginatio a ſenſu q̄3 intellectus ab ymaginatōne. ſed virtus ymaginatiua poteſt actu ymaginari abſente ſenſibili. ḡ magis intellectus pt̄ intelligere ſiue fantaſmate. Tercio de incorpabilibꝫ nulla ſunt fantaſmata quia fantaſia non tranſcendit corpalia ſi ergo intellectus non poſſit intelligere ſine conuerſione ad fantaſmata ſeq̄tur ꝙ non poſſit intelligere aliquid incorpeum qđ falſum eſt.

In oppoſitum Arguitur per phm dicentem ſubſtantie īmateriales nō ſtꝫ a nobꝫ ītelligibiles qꝛ nihil ſine fātaſmate a nobꝫ ītelligiť

Sciendū p̄mo. ꝙ opinio platonis fuit ꝙ ſubſtātie imate-
riales non ſolū a nobis intelligūtur. ſed etiā ſunt p̄ma a nobis intellecta.
Poſuit em̄ formas ꝑ ſe ſubſiſtere ⁊ eſſe p̄ma obiecta noſtri intellect⁹ ⁊ pri-
mo intelligi a nobis. ⁊ ſil'r ſubas ſeparatas. ⁊ ſm ipſum cognitio applica-
tur rebꝫ materialibꝫ ſm ꝙ fantaſia ⁊ ſenſus intellectui ꝑmiſcent̄. et q̃to in-
tellectus magis fuerit depuratus. tanto magis ꝑcipit virtutē imateria-
liū. et ſic ſm platonē intellectus ex cognitōe imaterialiū venit in cognitōem
materialiū. ¶ Sed opinio Areſto. eſt ꝙ intellectus ſm ſtatum vite p̄ſen-
tis hꝫ eſſentialem reſpectū ad naturas rerū materialiū. ideo nihil intelligit
niſi ꝯuertendo ſe ad fantaſmata. Vn̄ ſeq̄tur ꝙ nos nō poſſumus intelli-
gere ſubas imateriales que nō cadūt ſub imaginatōe. Hanc tn̄ queſtio-
nē mouet p̄hus ⁊ relinquit inſolutā. nec inuenit̄ ab eo ſoluta. qꝛ eius ſolu-
tio ad metaphiſicū ꝑtinet ⁊ ꝯplementum metaphiſice ad nos non ꝑuenit
Vel qꝛ non eſt tota tranſlata. vel qꝛ p̄hus morte ꝑuentus eam nō ꝯple-
uit.

Secūdo ſciendū. ꝙ auerrois in hoc paſſu dicit hominē
poſſe ꝑuenire ad cognoſcendū ſubas ſeparatas ꝑ vnionē cuiuſdā ſube ſe-
parate quam vocat intellectū agentē. que cū ſit ſuba ſeparata naturaliter
ſubas ſeparatas intelligit. Unde dr̄ ꝙ dum intellectus agens fuerit no-
bis ꝑfecte vnitus ꝑ eum intelligimus ſubas ſeparatas. ſicut nūc ꝑ intellec-
tum poſſibilem nobis ꝯiūctū intelligimus res materiales. Et dr̄ intellec-
tum agentē nobis aliquo modo vniri. qꝛ cū intelligimus ꝑ intellectū agē-
tem ⁊ ꝑ intelligibilia ſpeculata oportꝫ ꝙ intellectus ꝯparet̄ ad intelligibi-
lia. vel ſicut agens principale ad inſtrumentuꝫ. vel ſicut forma ad mate-
riā. Nam iſtis duobꝫ modis attribuit̄ actio alicui. ſcꝫ ſicut p̄ncipali agenti
vel inſtrumento. ſed intellectus ꝯparat̄ ad intelligibilia ſpeculata. ſicut ꝑfe-
ctio ad ꝑfectibile que ſimul in aliquo ꝑcipiūtur. vn̄ ſimul in intellectu poſſi-
bili recipiūtur intelligibilia ſpeculata. ⁊ intellectus agens ⁊ q̃to plura ſpe-
culata recipimus tanto magis appropinq̄mus ad hoc ꝙ intellectus agēs
nobis ꝑ ſe vniat̄. ⁊ ꝑ hoc poſſum⁹ cognoſcere oīa materialia ⁊ imateria-
lia. et in hoc poſuit vltimā felicitatē humanā. Sed albertus quodāmodo
cū eo ꝯuenit dicens. cum intellectus poſſibilis fuerit adeptus ſpēs omni-
um materialiū ⁊ illuſtratus lumine intellectus agentis. tunc in ſe habet to-
tum lumen agentis vt poſſet intelligere ſubas ſepatas. et erit ſuꝑ oīa ma-
terialia tn̄ Albertus non ponit intellectū ſeparatū a nobis vt ponit Auer-
rois. ſed ſolum ſeparatum ab intellectu poſſibili et ſibi vnitur per ſpēs re-
rum materialium. qꝛ lumen intellectus agentis in illis ſpeciebꝫ manet ſi-
cut cauſa in effectu. Sed p̄dicta poſitio improbatur. qꝛ intellect⁹ agēs
non eſt ſubſtantia ſeparata ſed quedam virtus anime. vt prius oſtenſum
eſt. et ſe extendit ad omnia actiue ad que ſe extēdit paſſiue intellectus poſ-
ſibilis. Ideo dicit p̄hus ꝙ intellectus poſſibilis eſt quo anima poteſt om-
nia fieri. et intellectus agens eſt quo poteſt omnia facere. ergo ſicut intelle-
ctus poſſibilis ſm ſtatum vite preſentis ad ſola materialia ſe extendit que
intellectus agens facit actu intelligibilia. ita ſm intellectum agentem ani

ma ſolum ſe extendit ad materialia neqꝫ per ipm̄ poſſumus intelligere ſubſtantias ſeparatas q̃ntum ad quid eſt

¶ Concluſio. intellectus poſſibilis non poteſt actu intelligere p̄ ſpēs quas in ſe habet non ſe conuertendo ad fantaſmata. Patet quia intellectus non impediretur a ſuo actu per leſionem alicuius organi corporalis. niſi actus eius preſupponeret actum potentie organice. cum intellectus non habet organum. ſed leſo organo ymaginatiue. vt in freneticis. vel memorie. vt in litargicis impeditur homo ne actu intelligat. Etiaꝫ obliuiſcitur illa quoꝝ prius habuit ſciam. ḡ intellectus requirit actus fantaſie et quantum ad acquiſitionem intelligibilium. ⁊ quantum ad vſum ipſorum iam acquiſitorum. Item quilibet dum vult aliquid intelligere ſibi format aliquod ydolum vel fantaſma in quo reſpicit ea que vult intelligere. ideo dum volumus aliquem facere intelligere ſibi proponimus exempla de quibꝫ poteſt ſibi formare fantaſmata ad intelligendū. ergo neceſſe eſt quemlibet intelligentem fantaſmata ſpeculari.

¶ Et ſi queratur que ſit ratio huius. Reſpondetur ꝙ potentia cognitiua debet proportionari ſuo cognoſcibili. ideo obiectum intellectus angelici qui eſt totaliter ſeparatus eſt ſubſtantia intelligibilis totaliter a corpore ſeparata. ſed obiectum proprium intellectus humani qui eſt corpori ꝯiunctus eſt quidditas rei materialis exiſtens ſm̄ ſuum eſſe in materia particulari. ideo natura rei particularis non poteſt complete cognoſci niſi cognoſcatur ſm̄ ꝙ eſt in particulari exiſtens. ſed in illo eſſe apprehenditur per ſenſum et imaginationem. ideo vt intellectus intelligat ꝓprium obiectū ſm̄ ſuum eſſe reale indiget ꝯuerſione ad fantaſmata

Ad rationes ante oppoſitum. Ad primam dicitur. ꝙ ſpecies reſeruate in intellectu poſſibili poſt actum intelligendi ſoluꝫ remanēt in habitu. ideo non ſufficiūt ad actum intelligendi. ſed oportet ꝙ intellectꝰ vtatur ſpecie intelligibili ſm̄ ꝙ cōuenit rei cuius eſt ſpecies que eſt natura exiſtens in particulari. ideo requiritur ꝯuerſio ad fantaſmata vt intellectꝰ reducatur ad actum ꝯpletum. Ad ſecūdam dicitur ꝙ fantaſma eſt ſimilitudo rei particularis. ideo imaginatio nō indiget alia ſimilitudine particulari. ſed ſpecies intelligibilis que eſt in intellectu non eſt ſimilitudo rei particularis ſed vniuerſalis. ideo intellectus indiget fantaſmate. Ad terciam dicitur ꝙ incorporea quorum non ſunt fantaſmata cognoſcūtur a nobis per comparationem ad corpora ſenſibilia que ſunt effectus corum et illorum ſenſibilium habemus fantaſmata. ideo intelligendo res immateriales neceſſe eſt intellectum ſe ꝯuertere ad fantaſmata rerū corporalium

Primi aūt intellectus quidē differrent vt nō fantaſmata ſint. aut neqꝫ alij fantaſmata. ſed nō ſine fantaſmatibꝫ

Querit̃. vtrū intellectus noſter poſſit intelligere ſingula-

ria ☞ Arguit̃ ꝙ ſic. qꝛ cognoſcens aliquã ꝯpoſitõem cognoſcit extrema eius. ſed intellectus cognoſcit hãc ꝯpoſitõnem ſoꝛtes eſt hõ. ergo cognoſcit hoc ſingulare qđ eſt ſoꝛtes. Secũdo arguit̃. intellectus practic⁹ dirigit ad operandũ. ſed actus ſunt circa ſingularia. ergo cognoſcit ſingularia Tercio intellectus ſeipm̃ intelligit ⁊ eſt quoddã ſingulare igit̃ ⁊c̃ Quarto ſic. quicquid p̃t virtus inferioꝛ p̃t virtus ſuperioꝛ ⁊ cum hoc plus. ſed ſenſus cognoſcit ſingulare. a foꝛtioꝛi intellectus ip̃m cognoſcit ¶ In oppoſitũ arguit̃. qꝛ intellectus noſter nõ intelligit niſi ꝑ abſtractiõez a fantaſmatibꝫ. ſed hoc eſt intelligere vl'e. g̃ ⁊c̃

Pro reſponſione ſciendũ p̃mo ꝙ poſtq̃ ph's determinauit de ſenſu ⁊ intellectu. ꝯſequenter ex dictis ꝯcludit quid ſit ſentiendũ de anima. primo oſtendens ꝙ natura aĩe eſt quodãmodo omnia. nam oĩa que ſunt aut ſunt ſenſibilia aut intelligibilia. ſed aĩa eſt quodãmõ oĩa intelligibilia ꝑ intellectũ. ⁊ oĩa ſenſibilia ꝑ ſenſuꝫ alit̃ tñ q̃ antiq̃ poſuerũt Nã aĩa nõ eſt ipſe res ſenſibiles. ſicut Empe. poſuit. ꝙ terrã terra cognoſcimus ⁊ ſic de alijs Vñ ꝯtra hoc dicit textus ꝙ lapis nõ eſt in aĩa ſed ſpẽs lapidis ꝑ hoc volens habere ꝙ intellectus in actu eſt intellectũ in actu ꝓ q̃to intellectũ in actu eſt in intellectu per ſuã ſpẽm. et ſimiliter diceret̃ de ſenſu ⁊ ſenſibili Ex quo infert ph'us ꝙ anima ſimilatur manui que eſt oꝛganũ oꝛganorum. et datur homini loco omniũ oꝛganoꝝ que data ſunt alijs aĩalibꝫ. ſcilꝫ ad defenſionẽ impugnatõem ⁊ cooperimentũ ⁊c̃ijs. Similiter aĩa eſt data homini loco omniũ foꝛmaruꝫ. vt homo ſit quodãmodo omne ens pro q̃to per animã eſt quodãmodo omnia. qꝛ anima eſt receptiua omniũ foꝛmarũ. ſcꝫ intelligibiliũ ꝑ intellectũ. ⁊ ſenſibiliũ ꝑ ſenſum.

Concluſio. in materialibꝫ intellectus noſter non cognoſcit ſingulare primo ⁊ directe. ſed bene reflexe. Primũ patꝫ qꝛ intellect⁹ noſter intelligit abſtrahendo ſpẽm intelligibilem a materia. vt ſupra patuit et quod ſic abſtrahitur eſt vniuerſale. Et quia in materialibꝫ principiũ ſingularitatis eſt materia ſignata. ergo intellectus noſter cognoſcit directe et primo vniuerſale. Secũdũ patꝫ. qꝛ poſtq̃ intellectus abſtraxit ſpẽs intelligibiles nõ poteſt actu ſ̓m eas intelligere niſi ſe conuertẽdo ad fantaſmata in q̃bꝫ inuenit ſpecies intelligibiles. ergo indirecte cognoſcit ſingularia quoꝝ ſunt fantaſmata. et ſ̓m hoc foꝛmat hanc propoſitiõem ſoꝛtes eſt homo. ⁊ ſic de conſimilibꝫ. Eſt tamen aduertendũ ꝙ ſingulare non impedit intelligibilitatem inquantũ ſingulare eſt. ſed inq̃tum eſt materiale. ideo ſi ſit aliqđ ſingulare ſine materia intellectus poteſt hoc intelligere niſi aliud impediat. ſcꝫ ſi nõ poſſit p̄ſentari noſtro intellectui.

Dubitat̃. vtrũ intellectus noſter poſſit infinita cognoſcere. Arguitur ꝙ ſic. quia ſi vnum coꝛpus non impediret aliud ad eſſe in vno loco nihil prohiberet infinita coꝛpoꝛa eſſe in eodem loco. ſed vna ſpecies intelligibilis non impedit aliã ſimul ſecũ eſſe in intellectu. g̃ intellectus poteſt infinita cognoſcere

Reſpondet̄ ꝙ in intellectu noſtro non recipit̄ infiniū in actu .ſed in potētia
ſcꝫ cognoſcendo vnū poſt aliud. Primū pꝫ.qꝛ intellectus noſter nō poteſt
ſimul cognoſcere niſi illa que per vnam ſpēm cognoſcūtur. ſed infinitū in
actu nō habet vnā ſpēm.aliter haberet rōnem totius ⁊ ꝑfecti.ideo in defi/
nitione eius dꝛ .cuius q̄ntitatem accipientibꝫ ſemꝑ eſt aliquid extra accipe/
re.ergo intellectus nō p̄t infinitū in actu cognoſcere Item habitualis cog
nitio in nobis cauſatur ex actuali.ſed nos non poſſumus habere actualem
cognitōem de infinito.ergo nec habitualem. Item ſicut ſe habet intellectꝰ
noſter ad quidditatem rei materialis.ita ſe habet ex cōſequenti ad ea que
in tali quidditate inueniūtur.ſed in ſubſtantijs materialibꝫ reperitur infi/
nitū in potentia.ergo intellectus poteſt cognoſcere infinitū in potentia.nō
tamen diſtincte q̄ntum ad ſuū formale.ſed ꝯfuſe q̄ntum ad ſuum materia
le. Et ad obiectionem dicitur. ꝙ q̄uis ſpēs nō ꝓhibeant ſimul ſe exiſtere
in intellectu.tn̄ quia ſucceſſiue ingrediūtur.eo ꝙ multa actu ſimul nō intel
ligūtur. Ideo oportꝫ ꝙ ſpecies intelligibiles que ſunt in intellectu noſtro
ſunt finite

Dubitatur ſecūdo. vtrū intellectus noſter ſit cognitiuus
ꝯtingentiū. Rn̄detur ꝙ ꝯtingentia poſſunt dupl'r ꝯſiderari. Uno mō in/
q̄ntum ꝯtingentia. Alio mō inq̄ntum in eis aliquid neccitatis inuenit̄. quia
nihil eſt adeo ꝯtingens q̄n habeat aliquid neccitatis. vt hec ꝓpoſitio ſortes
currit eſt ꝯtingens.et tn̄ eſt neccāria habitudo curſus ad motū. vn̄ ꝯtingē
tia vt ꝯtingentia ſunt directe cognoſcūtur a ſenſu ⁊ indirecte ab intellectu
ſm ꝙ includūt aliquā neccitatē.et eodē mō eſt de cognitōe futuroꝝ ſicut de
cognitione ꝯtingentiū.futura enī ſm ꝙ cadūt ſub tp̄e ſunt ſingularia.ideo
ab intellectu nō cognoſcūtur niſi reflexe.ſed rōnes futurorum poſſunt eſſe
vl'es.ideo vllo modo futura ſunt intelligibilia ¶ Aduertendū ꝙ futura
dupl'r cognoſci pn̄t. Uno mō in ſeipſis.et ſic nō cognoſcūtur futura ꝯtin/
gentia niſi a p̄ma cā cui etiā p̄ſentia ſunt.qꝛ ſimul intuet̄ p̄ſentia p̄terita et
futura. Alio mō in ſuis cauſis.et ſic cognoſcūtur eo mō quo ſunt in ipſis
ita ꝙ ſi ex ipſis de neccitate eueniant poſſunt a nobis cognoſci per certitudi
nem.et ſi ab eis ꝯtingēter eueniant ſolū cognoſcūt̄ ꝑ quādā ꝯiecturatōem

Dubitat̄ tercio. vtrū intellectus noſter cognoſcat ſuū ha
bitū ⁊ ſuā eſſentiā. Rn̄detur ꝙ ꝑ actus et obiectū cognoſcimus habitū et
potentiā. Et qꝛ quidditas rei materialis eſt obiectum noſtri intellectus.
ideo ſecūdario cognoſcitur actus ꝑ obiectū.⁊ mediāte actu cognoſcit̄ ha
bitus a quo procedit

Ad rōnes ante oppoſitum Ad primā patet ſolutio ex dic
tis. Ad ſecūdā dꝛ ꝙ particularis ꝓpoſitio eſt quaſi cōcluſio ſyllogiſmi
practici. vt dicit̄ ſeptimo ethicoꝝ.ſed ex ꝓpōne vl'i nō poteſt directe ꝯcludi
ſingularis ꝯcl'o niſi mediāte aliqua ſingulari ſubſumpta.ideo rō vl'is in/
tellectus practici non mouet ad operandum niſi mediante particulari ap
prehenſione partis ſenſitiue ⁊ ſenſus eſt directe cognitiuus particularium
Ad terciam patꝫ ſolutio ex dictis. Ad quartā dꝛ ꝙ quicq̄d ꝑfectio/
nis poteſt virtus inferior poteſt ⁊ virtus ſuperior.ſed eminentiori modo

ideo quod cognoſcit ſenſus materialiter ⁊ vt exiſtens ſingulariter cognoſ
ſcit intellectus imaterialiter ⁊ abſtracte ⁊ vniuerſaliter.

Uoniam autem anima ſm duas diffinita eſt poten
tias. que animalium eſt ⁊ diſcretio quod intelligen/
tie opus eſt ⁊ ſenſus. ⁊ adhuc in mouendo ſm locum motuꝫ
de ſenſu quidem ⁊ intellectu determinata ſint tanta. De mo
uente autem quid forte anime ſpeculandum eſt. vtrum vna q̄
dam pars ipſius ſit ſeparabilis aut magnitudine aut rōe aut
omnis anima. Et ſi pars aliqua. vtrum propria quedam ſit
preter conſuetas dici et dictas. aut vna harū aliqua ſit. Ha/
bet autem dubitatōnem mox. quomodo oportet partes ani
me dicere ⁊ quot. modo eñ quodam infinite videntur. ⁊ nō
ſolum quas dicunt quidam determinantes rōcinatiuā ⁊ ira
ſcibilem ⁊ appetitiuam. hij autem rōnem habentem et irrō/
nabilem. Scōm eñ differentias p quas has ſeparant ⁊ alie
videntur partes maiorem his differentiam habentes. de q̄
bus et nunc dictum eſt. Uegetatiua autē que cum plantis
ineſt et omnibus viuentibus ⁊ ſenſitiua. quā neqꝫ ſicut irrō/
nabilem. neqꝫ ſicut rōnem habentē ponet quis vtiqꝫ facile.
Adhuc autem ⁊ fantaſtica que per eſſe quidem ab omnib⁹
altera eſt. Cui autē harum eadem vel altera ſunt multam ha
bet dubitatōnem. ſi aliquis ponat ſeparatas partes anime.
Adhuc autē ⁊ appetitiua. que ⁊ ratione ⁊ potentia altera vi
detur vtiqꝫ eſſe ab omnib⁹ ⁊ inconueniens vtereqꝫ hanc ſeq̄/
ſtrare. Irrationatiua eñ voluntas fit et in irrationabili con
cupiſcentia ⁊ ira. Si autē tria in anima. in vnoquoqꝫ erit ap
petitus. Et etiam de quo nunc ſermo inſtat. quid forte mo/
uens ſm locum animal eſt. Secundū quidem igitur augmē
tum ⁊ decrementum motum qui omnibus ineſt. videbitur
vtiqꝫ mouere generatiuum ⁊ vegetatiuū. De reſpiratōne au
tem ⁊ expiratōne ⁊ ſomno ⁊ vigilia poſterius perſpicienduꝫ
Habent eñ dubitatōnem multam. Sed de motu ſm locū
quid ſit mouens animal ſm proceſſum motum conſideran/
dum. Quod quidem non vegetatiua potentia manifeſtum
ſemper eñ propter aliquid mot⁹ hic. ⁊ aut cum fantaſia aut
appetitu eſt. Nihil eñ non appetens aut fugiens mouetur.

ſed aut violētia. Amplī⁹ ⁊ plāte vtiqꝫ moti eſſent. ⁊ vtiqꝫ ha/
berēt aliquā ptē organicā ad motū hūc. Silr āt neqꝫ ſenſiti/
uū. mlta eñ ſūt aīaliū. q̄ ſenſū q̄dē hñt. manētia aūt ⁊ īmobi/
lia ſūt per finē. Si igit̃ natura facit fruſtra nihil. neqꝫ deficit
in nccārijs niſi in orbatis ⁊ īmpfectis. hmōi aūt aīaliū pfec/
ta ⁊ nō orbata ſūt. Signū aūt eſt. qꝛ generatiua ſūt. ⁊ aug/
mentū hñt ⁊ decrementū. quare ⁊ haberēt vtiqꝫ ptes organi
cas pceſſionis. Atuero neqꝫ rationatiua ⁊ vocatus intellec
tus eſt mouens. Speculatiuus quidē igit̃ nihil ſpeculat̃ ac
tiue. neqꝫ dicit de fugibili ⁊ pſequibili. Semp aūt mot⁹ aut
fugientis aut pſequentis aliq̄d eſt. ſed neqꝫ cū ſpeculat⁹ fue
rit aliq̄d hmōi. iam precipit aut proſequi aut fugere. puta cū
multotiens intelligit terribile aliq̄d aut delectabile. nō iubet
aūt timere. ſed cor mouet̃. Si aūt delectabile altera aliq̄ ps
Amplius et p̄cipiēte intellectu ⁊ dominā̄te intelligētia fuge
re aliq̄d aut proſequi nō mouet̃. ſed ſm cōcupiſcentiā agit. vt
incōtinens ⁊ totaliter videmus qm̄ habens medicatiuā nō
ſanat̃ tanq̄ alterius pprium ſit agere ſm ſcientiam: ſed non
ſcientie. Atuero neqꝫ appetitus hmōi motus dictus eſt. ab/
ſtinentes eñ appetentes ⁊ cōcupiſcentes non operā̄tur. quo
rum appetitum habent. ſed conſequuntur intellectum.

Queritur vtrum appetitiuū ſit principium motus pgreſ/
ſiui animalis. Arguit̃ ꝙ non quia ſi ſic ſequeretur ꝙ animal ſemper moue
retur ſm appetitū ꝯſequens eſt falſum. quia continens non ſemper mouet̃
ad id quod appetit ⁊ deſiderat ſed inſequitur rationem. ergo appetit⁹ nō
eſt principium motus progreſſiui. Secundo potentia progreſſiua ē pn
cipium motus progreſſiui. ſed appetitus eſt principium inclinatōnis in ap
petibile. ergo appetitus non eſt principium illius motus.

In oppoſitum eſt phūs in littera Pro reſponſione ſcien/
dum ꝙ poſtq̄ phus determinauit de partibus anime. ſcꝫ vegetatiua.

ſenſitiua ⁊ intellectiua. Hic conſequenter determinat de parte appetitiua
inqꝫtum eſt principium motus localis. Antiqui enim diffinierunt animā
per hoc quod eſt habere cognitōnem ⁊ facere motum localem. ⁊ quia dic-
tum eſt de ſenſu ⁊ intellectu determinandum eſt de principio motiuo ſm̄
locum inquirendo vtrum ſit tota anima vel pars eius ⁊ ſi pars vtrū ſit ſe
parabilis ſm̄ rem ⁊ ſubiecto vel ratione tm̄ vel vtrum ſit alia pars anime
ab his que dicte ſunt prius

Sciendum ꝙ aliqui antiqui diuiſerunt animam per rō-
cinatiuam iraſcibilem ⁊ concupiſcibilem. Alij vero diuiſerunt per rōnalē
et irrationalē. Sed iſte diuiſiones a pħo improbantur. Primo quia mul-
te ſunt alie partes anime plus differentes ꝙꝫ predicte que ſub predictis nō
continētur vt vegetatiua que eſt in omnibus plantis ⁊ ſenſitiua in omni-
bus animalibus ⁊ non continentur ſub p̄dictis. quia ſenſitiua neqꝫ vege
tatiua poteſt dici rōnalis iraſcibilis vel concupiſcibilis ſimiliter non conti
nentur ſub ſecūda. qꝛ neqꝫ vegetatiuū neqꝫ ſenſitiuum eſt ratōnem habēs
et nulla earum debet dici irratōnalis ſiue capiaꝛ irrōnale quod eſt contra
rium rationi ſiue priuatiue quod non habet rationem ſed natum eſt habe-
re. Si autem caperetur irratōnale negatiue vt dicit negatōnem ratōnis
tunc non eſſet genus potentiaꝝ anime. Item fantaſia diſtinguitur ab alijs
potentijs ⁊ non continetur ſub aliquo membro predictarum diuiſionum
vt manifeſtum eſt. Item voluntas eſt vna potentia anime cum ſit ap-
petitus intellectiuus ⁊ non comprehenditur ſub predictis membris ſiľr
augmentatiua ⁊ nutritiua ⁊ multe alie ſunt que ibi non comprehendūtur
ergo diuiſiones ſunt inſufficientes.

Sciendum ꝙ appetitus qui eſt in rōne dictus voluntas
eſt tm̄ vnus ⁊ tamen appetitus ſenſitiuus diuiditur in duas potentias. ſcꝫ
in iraſcibilem ⁊ concupiſcibilem. Et ratō eſt quia ſicut in naturalibus ap
petitus ſequitur formam naturalem. Ita in animalibus appetitus ſequiꝛ
formā apprehenſam ⁊ cum talis ſit apprehenſa per ſenſum vel intellectum
ſolum erit duplex appetitus in genere ſcꝫ ſenſitiuus et intellectiuus. ⁊ quia
intellectus apprehendit vniuerſaliter. ſenſus vero particulariter ⁊ ea que
in vniuerſali ſunt vnum in particulari ſunt multa. Ideo appetitus intelle
ctiuus qui fertur in bonum vniuerſaľr apprehenſum per intellectum ⁊ ſu-
um obiectum eſt tm̄ vnus qui dicitur voluntas. ſed quia appetitus ſenſi-
tiuus fertur in bonum apprehenſum per ſenſum quod eſt bonum acceptū
ſm̄ rōnem particularem. Ideo talis appetitus eſt duplex ſcꝫ iraſcibilis et
concupiſcibilis qui ſic differunt quia concupiſcibilis ordinatur ad bonuꝫ
delectabile ⁊ fugit triſtabile. ſed iraſcibilis tendit in bonū magis arduum
Ideo dicitur potentia quaſi propugnatrix pro concupiſcibili. Ideo anima
lia non iraſcūtur neqꝫ pugnant niſi ꝓpter delectabilia. Ideo omnes paſſio-
nes iraſcibilis incipiūt a paſſionibus ꝯcupiſcibilis ⁊ in ipſis terminantur
Ira enim mouetur a triſticia ⁊ finitur in delectationem. qꝛ irati punientes
gaudēꝛ ex qḃ patet ꝙ nō differūt irraſcibilis ⁊ ꝯcupiſcibilis ꝑ hoc ꝙ ira
ſcibilis ordineꝛ ad fugam mali ⁊ cōcupiſcibilis ad proſecutionem boni

Nam eadem eſt potentia contrarioꝝ. Jdeo dicit̃ quarto thopicoꝝ ꝙ ſpes eſt de de bono ⁊ timor de malo ⁊ pertinent ad iraſcibilem.

Concluſio prima potentia vegetatiua non eſt principiũ motus ꝓgreſſiui. Patet. quia motus progreſſiuus ſemper eſt propter aliquid ymaginatum aut deſideratum niſi fiat ꝑ violentiam ſed ymaginatio ⁊ fantaſia nõ inſunt parti vegetatiue Secũdo ſi ſic ſequeret̃ ꝙ omne habens potentiã vegetatiuã haberet motũ ꝓgreſſiuũ ſed hoc eſt falſum.

Concluſio ſecunda Senſus non eſt principiũ motus progreſſiui. Patet. qꝛ ſenſus ineſt oĩbus aĩalibus. ğ ſi eſſet principiũ talis motus omne animal haberet motum ꝓgreſſiuũ qđ falſum eſt. Nec valet dicere ꝙ aĩalia que non mouent̃ habent principiũ motus ſed deficiunt organa ad mouendum quia vt dicit phs Natura nihil facit fruſtra nec deficit in neceſſarijs in aliqua tota ſpecie. ğ ſi illa aĩalia haberent principiũ motus progreſſiui ⁊ non haberent organa ad illũ motũ illud principiũ in tota ſpecie eſſet fruſtra.

Concluſio tercia Jntellectus ſpeculatiuus non eſt principium motus progreſſiui. Patet. quia vel conſiderat ea que ſunt ſpeculabilia vel ea que ſunt operabilia delectabilia vel triſtabilia. Si primũ tunc nihil conſiderat de ꝓſequendo vel fugiendo ⁊ cum omnis motus progreſſiuus ſit ꝓſequentis vel fugientis ſeq̃tur ꝙ intellectus ſpeculatiuus non eſt principium motus progreſſiui. Si vero conſideret delectabilia vel triſtabilia cum non conſideret ea per compatõem ad opus ſed in vniuerſali nõ ꝑcipit ea fugere vel ꝓſequi ſed omnis motus progreſſiuus eſt proſequentis vel fugientis. ğ intellectus ſpeculatiuus non eſt principiũ illius mot⁹ vnde differunt ex ꝑte finis ſpeculatiu⁹ intellect⁹ ⁊ practicus. Nã ſpeculatiuus ſpeculatur veritatem ꝓpter ſe tm̃. Practicus vero ꝓpter opatões

Concluſio quarta tm̃ ſunt duo principia motiua in animalibus ſcꝫ intellectus practicus ⁊ appetitus comphendendo fantaſiam ſub intellectu. Patet. q̃a omne principiũ motus progreſſiui cauſat motũ vel monſtrando appetibile vel fantaſiando vel impetũ in ipm̃ inclinando Si 3m ſic eſt appetitus. Si primũ hoc eſt dupliciter vel diſcernit motum per rectam rõnem eliciendo melius ⁊ dimittendo peius ⁊ ſic eſt intellect⁹ aut ꝑ eſtimatõnem naturalem ⁊ ſic eſt fantaſia que ſub intellectu comphendit̃ quia mouet in abſentia ſenſibiliũ ſicut intellectus.

Concluſio quinta licet ſint plura principia motiua ſubiecto tamen eſt vnũ tm̃ ꝛm formã ⁊ ſpeciem. Primũ patet ex dictis. Scđm ꝓbatur. quia appetitus non mouet niſi ꝑ quanto habet formã appetibilis que ſe habet tanq̃ finis ⁊ idem appetibile eſt principium intellectus practici in ſuo diſcurſu. Nam ſicut ſe habet principium in ſpeculabilibus. ita finis in agibilibus. Jntellectus em̃ practicus principaliter intendit vltimũ finem a quo incipit rõcinari ⁊ terminat ſuũ diſcurſum in principium operis vnde vltimũ in operatõe eſt primũ in rõne. vt patet de medico ꝗ intendit ſanitatem vt finem. Scđo intendit herbas quibꝫ poteſt induci

ſanitas. Tercio intendit locū vbi herbe reperiūtur. ⁊ ſic ꝯſequēter. Ex dictis pʒ ꝙ ad motū tria requirūtur. ſcʒ mouēs. id qđ mouet͛. et organū quo mouet͛. Mouens eſt duplex quoddā eſt īmobile. ⁊ illud eſt appetibile intellectū vel imaginatū. Aliud eſt qđ mouet ⁊ mouet͛. vt appetitus mouet͛ ab appetibili ⁊ mouet aīal. ſed aīal eſt id qđ mouet͛. Sed organuʒ ꝑncipij motiui eſt determinata pars corpis đe qua hic non determinat͛. vbi agit͛ de operatōibꝫ aīe inqꝫtum ſe tenent ex parte aīe ⁊ non inqꝫtum ſunt ꝯmunes corpi ⁊ aīe. ſed illo modo agit͛ de ipſis in paruis naturalibꝫ. Dicit tn̄ phs in pſenti textu ꝙ organū ꝑncipij motiui in animalibꝫ debet habere ꝑncipiuʒ ⁊ finē motus. qꝛ motus aīalium eſt ꝯpoſitus ex pulſu ⁊ tractu q̄tū ad pulſum eſt ꝑncipiū. ⁊ q̄tum ad tractū eſt finis. ⁊ tale organū eſt cor vel aliquid ꝓportionabile cordi.

Ad rōnes ante oppoſitum Ad primā đr ꝙ in continente ſunt ꝯtrarij habitus. qꝛ rō ꝯtrariatur cōcupiſcentie. et hoc in homine qui nedum cognoſcit pſens. ſed etiam futurū. Ideo intellectus q̄nqꝫ iubet retrahere ab aliquo ꝯcupiſcibili ꝓpter ꝯſideratōem futuri. vt cū febricitans ex iudicio intellectus abſtinet a vino ne febris inualeſcat. ſed ꝯcupiſcētia incitat ad ꝓſequendū delectabile pſens quod ſibi videt͛ bonū. qꝛ non cōſiderat futurū. ⁊ tūc aīal mouet͛ ſm appetitū ſenſitiuū. ideo bruta carētia rōne ꝑ ſolum appetitū mouent͛. ſed in ſolo hoīe appetitus regulat͛ ratōne. ⁊ ſic ꝯtinens mouet͛ ad appetitū futuroꝝ qui đr volūtas Ad ſecūdam đr ꝙ intellectus eſt ꝑncipiū motus ꝓgreſſiui, ſcʒ dirigens monſtrando appetibile bonū ꝑ cognitōem. ⁊ appetitus eſt ꝑncipiū inferens ꝑ inclinatiōem. et potentia motiua exequens per operationem. Ideo diuerſimode principiant ab appetitu

¶ Videntur autem duo hec mouentia aut appetitus at intellectus. ſi aliquis fantaſiam poſuerit ſicut intellectum quēdam. Multa em̄ ꝑter ſcientiam ſequūtur fantaſias et in alijs animalibꝫ non intellectiua neqꝫ rō eſt. ſʒ fantaſia vtraqꝫ hec ergo motiua ſm locum intellectus et appetitus. Intellectus autem qui propter aliquid ratiocinatur. ⁊ qui practicus eſt. differt autem a ſpeculatiuo ſm finem. ⁊ appetitus ꝓpter aliquid omnis eſt Cuius em̄ appetitus hoc principium practici. intellectus vltimum autem principiū actionis. quare rationabiliter hec duo videntur mouentia appetitus ⁊ intelligentia practica. Appetibile em̄ mouet. ⁊ propter hoc in

telligentia mouet. quia principium hec eſt quod appetibile
et fantaſia autem cum moueat non mouet ſine appetitu vnũ
enĩ mouens quod appetimus. Si enĩ duo intellectus ⁊ ap/
petitus mouebant ſm ꝯmunem vtiqꝫ aliquam ſpeciem mo
uebant. nũc autem intellectus non videtur mouens ſine ap
petitu. voluntas enĩ appetitus eſt. cum autẽ ſm rationẽ mo
uetur. et ſm voluntatem mouetur. appetitus mouet ꝑter ra
tionem. concupiſcentia enĩ appetitus quidam eſt. Intel/
lectus quidam igitur omnis rectus eſt. appetitus autem et
fantaſia recta ⁊ non recta. vnde ſemper quidem mouet appe
tibile. Sed hoc eſt bonum aut apparens bonum. non om/
ne autem ſed actuale bonum. Actuale autem eſt contingẽs
et aliter ſe habere. Quod quidem igitur huiuſmodi poten/
tia mouet anime que vocatur appetitus manifeſtum eſt.

Diuidentibꝫ autẽ anime partes ſi ſm potentias diuidant
et ſeparant. valde multe ſiunt. vegetabile ſenſitiuũ intellecti
uum conſiliatiuũ. adhuc appetitiuum. hec enĩ plus differũt
ab inuicem ꝗꝫ concupiſcibile ⁊ iraſcibile Quoniã autẽ ap
petitus ſiunt contrarij ab inuicem. hoc autem accidit cũ ra
tio ⁊ cõcupiſcentia contrarie fuerint. fit autẽ in ipſis ſenſum
habentibꝫ. Intellectus quidem igitur ꝓpter futurum retra
here iubet. concupiſcentia autem ꝓpter ipm iam. Videtur
enĩ ꝙ iam delectabile ⁊ ſimpliciter delectabile ⁊ bonuꝫ ſim
pliciter. ꝓpterea ꝙ non videtur quod futurum Specie q̇
dem igitur vnum erit mouens appetibile aut appetit vnum
primum autẽ omniũ appetibile. hoc enĩ mouet cum non mo
uetur. eo ꝙ ſit intellectiuum aut imaginatiuũ. numero auteꝫ
plura mouentia. Quoniam autẽ tria ſunt vnum quidem
mouẽs. ſecũdum autem quo mouet. ⁊ tercium quod moue/
tur. Mouens aũt duplex. aliud quideꝫ immobile. aliud qđ
mouetur. Eſt autem immobile actuale bonum. mouens au
tem et quod mouetur appetitiuũ. Mouetur enĩ quod appe
titur ſm ꝙ appetit ⁊ appetitus. actus autem motus quidaꝫ
eſt. quod autẽ mouetur animal eſt. quo vero mouet organo
appetitus iam hoc corporeum. vnde in cõmunibꝫ anime et
corporis operibus conſiderandum eſt de ipis. Nunc au

tem vt in ſumma dicatur mouens organice vbi ꝓncipiũ
et finis illud omni glingiſmus hoc eſt gibboſum ⁊ concauũ
hoc quidem finis. illud vero ꝓncipium. Unde aliud quidez
quieſcit. aliud vero mouetur ratione quidem altera entia ma
gnitudine vero inſeparabilia. Omnia em̄ pulſu ⁊ tractu mo
uentur ꝑter quod oportet ſicut in circulo manere aliquid . et
hic incipere motum Omnino quidē igitur ſicut predictũ
eſt inquantum appetitiuũ animal. ſic ipſius motiuũ eſt. ap/
petitiuũ autē non ſine fantaſia. fantaſia aũt om̄is rationalis
aut ſenſibilis eſt. hac quidem igitur ⁊ alia animalia partici/
pant Conſiderandũ aũt ⁊ de imꝑfectis quid mouens eſt
quibꝫ tactus ſolum ineſt ſenſus. vtrũ ꝯtingat fantaſiam ineē
his aut nō. aut ⁊ ꝯcupiſcentia: Uidetur em̄ letitia ⁊ triſticia
ineſſe. ſi aũt hec ⁊ ꝯcupiſcentiā neceſſe. fantaſia aũt q̃uo vti/
qꝫ inerit. aut ſicut mouent̃ indetermīate. ⁊ hec inſunt q̇dē. in
determinate āt inſunt. Sēſibilis q̇dē igit̃ fantaſia ſicut dcm̄
eſt. ⁊ in alijs aīalibꝫ ineſt. deliberatiua aũt in ratiōalibꝫ ineſt
vtꝝ em̄ aget hoc aut hoc iā rōnis opꝰ eſt et ncc̄e vno menſu
rare. maiꝰ em̄ imitat̃ q̄re ꝑt vnũ ex pluribꝫ fantaſmatibꝫ face
re. et cā hec eius ꝙ opinionē non putari habere. qm̄ eam que
ex ſyllogiſmo non habet. hec autē illam ꝓpter quid delibera
tiuũ non habet appetitus. Uincit aũt ⁊ mouet aliquādo de
liberatōem. aliquando aũt mouet ſeipſum. ſicut ſpera apeti/
tus appetitum. cum incontinentia fuerit. natura aũt ſemper
que ſurſuꝫ principalior eſt ⁊ mouet. vt tribꝫ latiōibꝫ iam mo
ueatur. Scientificum autem non mouet: ſed manet quoni/
am autem hec quidem vniuerſalis exiſtimatio et ratio. alia
vero particularis: hec quidem em̄ dicit ꝙ oportet talem tale
agere. hec autem ꝙ hoc quidem tale ergo talis. iam hec mo
uet opinio. non que vniuerſalis aut vtraqꝫ. ſed hec quidem
quieſcens magis. hec autem non. Vegetabilē quidem igit̃
animam neceſſe habere om̄e quodcũqꝫ viuit. ⁊ habet aīam
a generatōe vſqꝫ ad corruptōem. neceſſe eſt em̄ quod genera
tur augmentũ habere et ſtatum ⁊ decrementũ. hoc autē ſine
alimento eſſe impoſſibile: Neceſſe igit̃ ineſſe vegetabilē po/
tentiam in om̄ibꝫ generatis corruptibilibꝫ.

Liber tercius.

Senſum aũt non neceſſe in omnib⁹ viuentib⁹ neq₃ enim quorum ſimplex corpus contingit habere tactum neq₃ ſine hoc poſſibile eſſe nullum animal. neq₃ quecũq₃ non ſuſceptiua ſpecierum ſine materia

Querit᷑. vtrũ fantaſia ſit ꝓncipiũ motus in aĩalib⁹ imꝑfectis que nõ mouent᷑ ꝓgreſſiue ſed tm̃ motu dilatatõis ⁊ ꝯſtrictiõis. Arguit᷑ ꝑmo ꝙ nõ. q꞉ ſi ſic ſeq̃ret᷑ ꝙ fantaſia eſſet in plurib⁹ partib⁹ corporis illoꝝ aĩaliũ. cum partes deciſe viuant vt ꝑtes vermis poſt ſeparatõem mouent᷑. ꝯſequens eſt falſum. q꞉ fantaſia ſibi determinat certã ꝑtem corporis ꝗ ⁊c. Scd̃o ſic. in aĩalib⁹ imꝑfectis carentib⁹ motu progreſſiuo ſolũ reperitur ſenſus tactus. ꝗ nõ habent fantaſiam. ⁊ ꝑ ꝯſequẽs fantaſia in ipſis non eſt principium motus. In oppoſitũ eſt pħus in littera

Pro rñſione ſciendum primo. ꝙ poſtq̃ pħs tractauit de ꝓncipio motiuo in ꝯmuni. ꝯſequẽter tractat de ipſo in ſpẽali ꝑ ꝯparatiõem ad diuerſa aĩalia. ſm̃ eñ ꝙ in diuerſis aĩalib⁹ variat᷑ virtus cognitiua apprehenſiua delectabilis aut triſtabilis ſm̃ hoc variat᷑ ꝓncipiũ motiuũ.

Sciendũ ſecũdo ꝙ duplex eſt fantaſia. ſcʒ determinata ⁊ indeterminata Determinata eſt q̃ determinate apprehendit hoc vel illud in hoc tp̃e vel in illo. et hec rep̃it᷑ in aĩalib⁹ ꝑfectis q̃ naturaliter hñt oẽs ſenſus. ⁊ hec hʒ organũ determinatũ in cerebro. vt ſupra patuit. Indeterminata eſt q̃ nihil apprehendit niſi in p̃ſentia ſenſibilis. nec imaginat᷑ aliq̃d diſtans. ſed aĩalia quib⁹ ineſt talis fantaſia ſolũ imaginant᷑ vel vt nociuũ ⁊ tũc retrahũtur. vel vt cõueniens. ⁊ tũc dilatant᷑ ⁊ ſe diffundũt ſuꝑ illud. ⁊ ſic in eis eſt fantaſia indeterminata inq̃tuʒ ſcʒ ymaginant᷑ vel apprehẽdũt aliqđ ꝯueniens. Nõ aũt determinate hoc vel illud hic vel ibi. ſed ſolam hñt cõfuſam imaginatõem. q꞉ nõ intendũt in ſuo motu aliquẽ locũ determinatũ ſed aĩalia ꝑfecta q̃ habent fantaſiã determinatã mouẽtur ad aliqđ diſtans et determinate ad aliqđ bonũ

Sciendũ tercio. ꝙ aliquid eſt ſuiipſius motiuũ inq̃tum eſt appetitiuũ. nam appetitus eſt cã motus. ſed appetitiuũ nõ eſt ſine fantaſia q̃ eſt rõnalis vel ſenſibilis Fantaſia rõnalis ſolũ ab hoĩe participat᷑. ſenſibilis vero ab alijs aĩalib⁹. Vñ ſicut pħus ſupra ꝯprehendit fantaſiã ſub intellectu. ita nũc ſub fantaſia ꝯprehendit intellectũ Cuius rõ eſt. q꞉ fantaſia eſt q̃dam apparitio. modo ſm̃ apprehenſionẽ ſenſus et ſm̃ apprehenſionẽ intellectus aliquid apparet. Vel etiã in hoc ꝯueniũt fantaſia ⁊ intellectus. q꞉ vtrũq₃ p̃t aliq̃d cognoſcere ſine p̃ñtia cognoſcibilis.

Prima ꝯcluſio. fantaſia indeterminata eſt ꝓncipiũ mot⁹ in aĩalib⁹ imꝑfectis eo mõ quo mouẽtur ꝑ dilatatõem ⁊ ꝯſtrictiõem Probat᷑. q꞉ om̃i tali ineſt letitia aut triſticia. q꞉ om̃i aĩali ineſt ſenſus. ſed ſenſus dum apprehendit obiectũ ꝯueniens delectat᷑ ⁊ cũ apprehendit diſcõueni-

ens triſtaṫ.ſed cui ineſt delectatio ⁊ triſticia huic ineſt appetitus .ſed appetitus nõ ineſt alicui niſi ſibi ꝯueniat apparitio appetibilis. et talis apparitio dr̃ fantaſia. Cum ergo appetitus ſit ꝓ̃cipium motus in aĩalibꝫ.ſequitur ꝙ fantaſia que eſt ꝓ̃cipiũ appetitus eſt principiũ motus in aĩalibꝫ imꝑfectis

Concluſio. Ratio deliberatiua eſt principium motus in homine. Patꝫ qꝛ ꝓpoſitis duobꝫ bonis hõ illa duo ꝯparat ꝑ rõnem deliberatiuã quaſi in equilibro vt ſcit diuidere vnũ ex pluribꝫ ⁊ ꝯparare vnũ alteri eligendo ſolũ qḋ ꝯuenit hominibꝫ et non brutis.ergo ratio deliberatiua eſt ꝓ̃cipium motus in hominibꝫ Aduertendũ tñ ꝙ in homine duplex eſt rõ.quedam eſt ſpeculatiua que appellatur ſcientifica. et illa non eſt ꝓ̃cipiũ motus.qꝛ nihil dicit de imitabili ⁊ fugibili. Alia eſt rõ practica.q̃ duplex eſt.quedam eſt vl̃is dicens quid ſit operandũ in vl̃i.vt ꝙ opoꝛtꝫ filium honorare patrem. Alia eſt particularis dicens quid ſit operanduꝫ in particulari.vt ꝙ opoꝛtꝫ filium hũc patrem hunc honorare.⁊ in hoc tp̃e vel in illo. Vñ rõ practica vl̃is nõ eſt ꝓ̃cipium motus.ſed rõ practica particularis.vel vt dicit textus ſi vtraqꝫ ſit principium motus vl̃is eſt cã ꝓ̃ma particularis vero eſt cauſa proxima ⁊ applicata motui ⁊ particulari. Naꝫ omnes operatõẽs ⁊ motus fiunt in particularibꝫ ⁊ ad hoc ꝙ ex vniuerſali ſit motus opoꝛtꝫ ꝙ ad particularia applicetur.ſicut opoꝛtꝫ in eodẽ opinionem vl̃em applicari ad particularia ad hoc ꝙ ſequaṫ actio.et ꝓpter hoc accidit peccatũ in actionibꝫ qñ vl̃is opinio coꝛrũpiṫ ab aliquo particulari delectabili aut ab aliqua paſſione ¶ Ubi notandum eſt ꝙ qñ appetitus inferioꝛ qui eſt ſine deliberatione rõnis vincit deliberarionẽ rationis ⁊ remouet hominẽ ab illo qḋ deliberauit.ibi eſt defectus ⁊ oꝛdo non naturalis ſed qñ fit econtra.ſcꝫ qñ appetitus ſupioꝛ et rõ mouent inferioꝛem appetitũ eſt naturalis oꝛdo vt eſt in ꝯtinente. Continẽs eñ ꝑ deliberatõem rõnis vincit paſſiones appetitus inferioꝛis ⁊ mouet appetitum inferioꝛẽ ſicut in celeſtibꝫ oꝛbis ſuperioꝛ mouet inferioꝛes. Et ſi appetitus inferioꝛ aliquid de motu ꝓpꝛio retineat ſicut facit oꝛbis inferioꝛ.tamen naturali oꝛdine moueṫ motu appetitus ſuperioꝛis ⁊ rõnis deliberantis. ſi vero ecõtra ꝯtingat hoc eſt preter naturalem oꝛdinẽ. et inde fit peccatũ in motoꝛibꝫ.ſicut modo ſunt peccata in naturalibꝫ

Ad rõnes ante oppoſitum Ad primã diciṫ.ꝙ fantaſia determinata que realiter diſtinguiṫ ab alijs potentijs ſenſitiuis habet oꝛganum ꝓpꝛium.ſed fantaſia indeterminata que nõ realiter diſtinguiṫ a ſenſu nõ hꝫ oꝛganum in determinata parte coꝛpoꝛis.⁊ illa eſt ꝓ̃cipium motus in aĩalibꝫ imꝑfectis Ad ſecũdã pꝫ ſolutio ex dictis.

Animal aũt neceſſe ſenſum habere ſi nihil fruſtra facit natura.ꝓpter aliquid eñ oĩa que ſunt natura ſubſiſtunt. aut ꝯſidentia ſunt eoꝛũ que ſunt ꝓpter aliquid. Si igitur omne

ꝓceſſiuũ corpus non habet ſenſum corrumpitur vtiqꝫ et ad
finem non vtiqꝫ veniat qui eſt nature opus. quomodo enim
aletur manentibꝫ quidem eñ exiſtit ꝙ vnde nata ſunt. Non
poteſt autẽ corpus habere quidã animã ⁊ intellectũ diſcreti
uũ. ſenſum aũt nõ habere nõ manſiuũ exiſtẽs generabile au
tem Atuero neqꝫ ingenerabile. quare eñ nõ habebit. aut eñ
aĩe melius aut corpori. nũc aut neutrũ eſt. hoc quidẽ nõ ma/
gis intelligat. hoc aũt nihil erit magis ꝓpter illud. nullũ er/
go habet animã corpus non manens ſine ſenſu. Atuero ſi
habet ſenſum neceſſe eſt corpus eſſe aut ſimplex aut mixtum
Impoſſibile aũt eſt eſſe ſimplex. tactũ eñ nõ haberet. eſt aũt
neceſſe hũc habere. hoc autẽ ex his manifeſtũ. Oñ eñ ani/
mal corpus animatũ eſt corpus autẽ nõ omne tangibile. tã/
gibile autẽ quod ſenſibile tactu. neceſſe ⁊ aĩalis corpus tacti
uũ eſſe ſi debet ſaluari animal. alij eñ ſenſus per altera ſenti
unt: vt olfactus viſus auditus. tactiuum aũt niſi habeat ſen
ſum nõ hec poterit quidem fugere. illa autẽ accipere. ſi vero
hec ĩpoſſibile eſt ſaluari aĩal. Propter quod ⁊ guſtus eſt ſicut
tactus quidam. alimentum autem corpus tangi poſſibile.
Sonus autem ⁊ color et odor non alunt neqꝫ faciunt aug/
mentum neqꝫ decrementum: quare et guſtum neceſſe eſt tac
tum eſſe quendam. quia tangibilis et vegetatiui ſenſus eſt.
hi quidem igitur neceſſarij ſunt animali. quo et manifeſtum
ꝙ non poſſibile ſine tactu animal eſſe. Alij autẽ propter bo
num ⁊ generi animalium iam non cuicunqꝫ. ſed quibuſdam
vt proceſſiuo neceſſe ineſſe. Si eñ debet ſaluari non ſolum
oportet tactum ſentire. ſed de longe. Hoc autem erit ſi ꝑ me
dium ſenſitiuũ fuerit. eo ꝙ illud quidem a ſenſibili patiatur ⁊
moueatur. ipſum autem ab illo. Sicut enim mouens ſꝫm lo
cum vſqꝫ alicubi permutare facit. et depellens alterum facit
vt pellatur. et eſt per medium motus. et primum quidẽ mo/
uens depellit et non depellitur. vltimum autem ſolum depel
litur non pellens. medium autem vtraqꝫ. multa autem me/
dia ſic in alteratione. preter quod vnum manens in eodem
loco alterat vt ſi in ceram tinxerit aliquis vſqꝫ ad id mota eſt
vſquequo tinxit. lapis aũt nihil. ſed aq̃. vſqueq̃ ꝓcul. aer au

tē ad plurimū mouet̄. ⁊ facit. ⁊ patit̄ ſi maneat. et vn⁹ ſit Añ
et de repcuſſione eſt melius q̄ꝫ viſum egredientem repercuti
aerem pati a figura ⁊ colore vſquequoqꝫ quidē ſit vnus. In
leui aūt eſt vnus. ꝓpter qꝺ iterū hic viſum mouebit. ſicut vti
qꝫ ſi in cera ſigillū ingrederet̄ vſqꝫ ad finem

Uod aūt impoſſibile ſit ſimplex ⁊ aīalis corpus mani/
feſtum eſt. dico aūt puta igneū aut aereū. Sine quidē
enim tactu neqꝫ vnū contingit aīaliū ſenſum habere. corpus
em̄ tactiuū aīatum omne ſicut dictū eſt. alia aūt preter terrā
ſenſitiua quidem vtiqꝫ fient oīa aūt. eo ꝙ per alterū ſentire fa
ciunt ſenſum et per mediū. tactus aūt eſt in tangendo ipſa. ꝓ
pter qꝺ ⁊ habet hoc nomē. et tn̄ alij ſenſus tactu ſentiunt. ſꝫ
per altera. hic aūt videt̄ ſolus ꝑ ſeipm̄. quare hmōi elemen/
torum nullū vtiqꝫ erit corpus aīalis. Neqꝫ itaqꝫ terrenum.
omniū em̄ tangibiliū tactus eſt. ſicut medietas et ſuſceptiu⁹
ſenſus. nō ſolū quecunqꝫ differentie terre ſunt. ſed calidi ⁊ fri
gidi ⁊ alioꝝ oīm tangi poſſibiliū. et ꝓpter hoc oſſib⁹ ⁊ capil/
lis ⁊ hmōi partib⁹ non ſentimus. qꝛ terree ⁊ plante. et ob hoc
neqꝫ vnū habent ſenſum. qꝛ terree ſunt ſine autem tactu. neqꝫ
vnū poſſibile eſt aliū. hic aūt ſenſus nō eſt neqꝫ terre. neqꝫ ali
us elementoꝝ nullius. Manifeſtū igitur qm̄ neceſſe hoc ſo/
lo priuata ſenſu aīalia mori. neqꝫ em̄ hunc poſſibile eſt habe
ri non aīal exiſtens. neqꝫ cum ſunt aīalia aīaliū neceſſe eſt ha
bere preter hūc. Et ꝓpter hoc quidem alia ſenſibilia excellē/
tijs non corrumpunt aīal. vt color ⁊ odor et ſonus. ſed ſolū
ſenſus niſi ſm̄ accn̄s. puta ſi ſimul cum ſono depulſio fiat ⁊
ictus. et a viſis ⁊ odore alia mouent̄ que tactu corrumpunt.
et humor autem ſm̄ ꝙ accidit ſimul tactiuū eſſe ſic corrum/
pit. Tangibilium aūt excellentia. aut calidorum et frigidoꝝ
et durorum corrumpit animal. Omnis quidem enim ſenſi/
bilis ſuperfluitas corrūpit ſenſum. Quare et quod tangi pōt
tactum. hoc autem tactu determīatum eſt viuere. Sine em̄
tactu monſtratum eſt ꝙ impoſſibile eſt animal eſſe. vnde tan
gibilium excellentia non ſolum corrumpunt ſenſum ſed ani
mal. quia neceſſe ſolum habere hunc. Alios autē ſenſus ha
bet animal. ſicut dictum eſt nō ꝓpter eſſe ſed ꝓpter bene vt vi

ſum.quia in aere et in aqua vt videat. Omnino aūt quantuꝫ
in dyphano guſtū aūt habet ꝓpter delectabile et triſte vt ſen
tiat ꝙ in alimento et concupiſcat et moueatur. auditū aūt
vt ſignificetur aliquid ipſi. Linguam autem habet quaten⁹
ſignificet aliquid alteri.

Queriꝶ vtrum neceſſe ſit omne viuens habere ſenſum Ar
guiꝶ ꝙ ſic.quia omne viuens ad ſui conſeruatōnem indiget alimento cō
uenienti.ergo neceſſe eſt oē viuens habere virtutem qua diſcerniꝶ ꝯueniēs
a diſconuenienti.ſed talis virtus eſt ipſe ſenſus.ergo ꝛc. Secundo ad
ſenſum requiritur ꝛ ſufficit media ꝓportio qualitatum tangibilium.ſꝫ om
ne viuens conſiſtit in quadam media ꝓportōne qualitatum tangibilium
cum omne viuens ſit mixtū.ergo neceſſe eſt omne viuens habere ſenſum.

In oppoſitum eſt phūs in littera. Pro rn̄ſione ſciendum
primo ꝙ poſtꝙ phs determinauit de ſingulis partibus anime. Conſeqn
ter on̄dit ordinem ipaꝝ oſtendendo que ſit prior ꝛ vniuerſalior inter ipas.

Concluſio prima. Neceſſe ē omne viuens corporale ha
bere animā vegetatiuam a principio vſqꝫ ad finem. Patet.quia omne vi
uens generabile aut corruptibile ꝗꝫdiu viuit habet augmentum ſtatum et
decrementum.ſed hoc non poteſt fieri ſine nutrimento quia tempore aug
menti plus conuertitur de alimento in ſubſtantiam aliti ꝗꝫ fuerat de hu
mido radicali deperditum ꝛ tempore ſtatus equaliter conuertitur in de
cremento minus ſed vti nutrimento ſolum eſt anime vegetatiue.ergo ne
ceſſe eſt omne viuens a principio vſqꝫ ad finem habere animā vegetatiuā
vnde patet ordo anime vegetatiue ad alias.

Concluſio ſecūda Non oportet omne viuens habere ſen
ſum. Patet.quia non eſt neceſſe omne viuens habere tactum ſine quo nul
lus eſt ſenſus.igiꝶ ꝛc. Aīs patet.quia ſenſus tactus eſt ſuſceptiuus ſpecie
rum ſine materia.ſed multa ſunt viuētia vt plante que ꝓpter ſui terreſtrei
tatem nō recipiūt ſpecies ſenſibilium niſi materialiter. g̃ non habent ſenſū
tactus. ꝛ ita ē de corporib⁹ ſimplicib⁹ ꝛ de mixtis inaīatis quia tactus eſt
media ꝓportio tangibilium vbi non p̄dominatur terra.ergo non omne vi
uens habet ſenſum tactus.

Concluſio tercia Neceſſe eſt omne animal habere ſenſuꝫ
Patet.qꝛ omē aīal indiget alimento ſine quo non poteſt conſeruari.ſꝫ nō
poteſt conſeruari per alimentum niſi habeat ſenſum ad diſcernendū con
ueniens a diſconuenienti.ergo niſi habeat ſenſum natura non conſequere
tur ſuum finem.ſed faceret aliquid fruſtra quod falſum eſt. Nam natura
nihil facit fruſtra.quia omnia que ſunt ī natura ſunt ꝓpter aliquem finem
vel veniunt ex neceſſitate ab his que ſunt ꝓpter finem vt membra ſunt ꝓ
pter aliquas operatōnes vel ex neceſſitate naturaꝝ ipaꝝ ſequunꝶ aliqua

accidentia vt piloſitas vel colo ⁊ ſilia. Nec valet dicere qđ aliqđ animal per intellectū ſine ſenſu poſſit diſtinguere nutrimentū. quia vel tale corpꝰ eſſet generabile vel ingenerabile. Nō primū. qꝛ corpus generabile habēs intellectū eſt homo. ſed intellectus humanus nō poteſt intelligere ſine ſenſu. igiť homo nō pōt habere intellectū ſine ſenſu. Neqꝫ ingenerabile qꝛ ſi haberet intellectū ſine ſenſu hoc eſſet ꝓpter bonū corꝑis vel aīe. ſed nullū pōt dici. quia ſine ſenſu aīa non intelligeret etiam tale corpus in eſſe conſeruabitur cū ſit incorruptibile.

Concluſio quarta Neceſſe eſt omne animal habere tactum. patet. qꝛ corpus aīalis conſiſtit quadam media ꝓportōne ī qualitatū primaꝝ. ſed illa ꝓportio poteſt īmutari intentōnaliter a qualitatibꝰ tangibilibus ⁊ etiam materialiter ⁊ poteſt ab eis corrumpi. Ideo oportet aīal habere tactum quo diſcernat conuenientia a corruptiuis aliter non poſſet ineſſe conſeruari. g̃ indiget tactu. vnde excellentia tangibiliū poteſt anīal corrumpere quod non accidit de ſenſibilibꝰ alioꝝ ſenſuū licet excellentie eorum poſſent corrumpere ſuū organū.

Concluſio quinta viſus auditus olfactus et guſtus vt ē diſcretiuus ſapoꝝ non ſunt neceſſarij aīali ſed inſunt eis ꝓpter bene eſſe nō oībus ſed illis ſolū q̄ mouenť motu ꝓgreſſiuo. Patet qꝛ excellētie ſuoꝝ ſenſibiliū licet corrūpant organa illoꝝ ſenſuū. Non tn̄ corrūpūt aīal niſi ꝑ accidens. g̃ non ſunt neceſſarij cuilibet aīali corrūpunt tn̄ aīal ꝑ accn̄s vt ſi cuꝫ ſono fiat magna percuſio aeris vt accidit cum tonitruo Interdū etiā viſibilia inꝗtum venenoſa corrumpunt aīal. Sed ꝙ illi ſenſus requiruntur aīali quo ad bene eſſe. ꝓbatur qꝛ ſine ipis non poteſt recipe alimentū a longe ideo indiget viſu vt ꝑ aerem ⁊ aquā videat que remota ſunt. ⁊ indiget guſtu vt ꝑcipiat delectatōnem vel triſticiam in cibo ⁊ olfactu vt ꝑcipiat odorē alimenti. ⁊ auditu vt aliquid ei ſignificeť. ꝯceptus eñ noſtros auditu ſignificamus ⁊ ideo neceſſaria eſt lingua que eſt inſtrumentū vocis per quā vnus alteri ſuos conceptus notificat.

Dubitatur primo quid intelligitur per corpus ingenerabile habens aīam. Ad dubiū rn̄deť ꝙ pħus intelligit quedā aīalia īmortalia que Plato ponebat videlicet calodemones que apulibꝰ quidā platonicus ſic diffiniebat. ꝙ ſunt aīalia corpore aerea mente rōnalia nō paſſiua et tempore eterna ſed tamē ſm̄ veritatem iſta non ſunt ponenda.

Dubitatur ſecundo vtrum guſtus ſit neceſſarius oī aīali. Ad dubiū rn̄detur ꝙ ſic vt eſt quidam tactus quia guſtus eſt ſenſus alimenti quo diſcerniť alimentum conueniens a diſconuenienti ſed alimentū eſt corpus tangibile nutrit eñ aliqđ qꝛ calidū frigidū hūidū vel ſiccū v[illegible] ex eiſdē ſumꝰ ⁊ nutrimur.

Dubitať vtrū corpꝰ aīalis poſſit eſſe corpus ſimplex. Ad dubiū rn̄deť ꝙ nō qꝛ oportꝫ oē aīal hr̄e tactū. ſꝫ illud ꝑ qđ fit tactꝰ mediat inter q̄litates tāgibiles q̄dā media ꝓportōe ꝯplexionis defectu cuiꝰ oſſa capilli vngues ⁊ plāte carēt ſenſu tactꝰ. qꝛ in ipis ſupabūdat terra ⁊ nō eſt ſufficiens medietas ꝯplexionis ex qbꝰ oībꝰ ſeqť ꝙ remoto tactu remoueť aīal. ⁊ poſito tactu poniť aīal ⁊ ecōtra. ⁊ ſic inter ſe ꝯuertūtur.

p 5

Liber tercius

Ad rõnes ante oppoſitũ Ad primã negaꝛ ꝯña qꝛ cũ plan te naſcãtur in terra hñt ꝯlimẽtũ ſibi ꝯiũctũ. Jõ nõ indigẽt ſenſu ad diſcer nẽdu ꝯueniẽs a diſcõueniẽti. qꝛ a terra cui coniũgũtur hñt q̃litates ſimi les q̃litatibꝰ ipaꝝ nec pñt ita faciliter corrũpi ab excellentijs q̃litatũ ſic alia Ad ſecũdã pꝫ ſolutio ex dictis. Et ſic eſt finis huiꝰ tercij de aĩa

Sequitur recapitulatio huiꝰ tercij libri de anĩa Jn quo determiatũ ẽ de potẽtia intellectiua. motiua ꝛ appetitiua. ꝛ ꝯtinet tres tra ctatus. Jn p̃mo determiaꝛ de pte intellectiua. Jn ſecũdo de pte motiua; et appetitiua. Et in tercio determiaꝛ de ordine ptiũ aĩe adinuicẽ oñdendo q̃ ſit prior. Secũdꝰ tractatꝰ incipit ibi. Quoniã aũt aĩa ſm duas diſtinc ta eſt potẽtias. Et tercius ibi Vegetabilẽ q̃dẽ aĩam. Jn p̃mo tractatu ſũt ſeptẽ capitula. Jn p̃mo determiaꝛ de natura ĩtellectꝰ poſſibilis. Jn ſe cũdo oñdit q̃liter ĩtellectꝰ poſſibilis reduciꝛ in actũ ꝛ qđ ẽ obiectũ eius ibi Cũ aũt vnũqđqꝫ ſciat. Jn tercio mouet ꝛ ſoluit phus duas dubitatõnes ibi Dubitabit aũt aliq̃s. Jn q̃rto aũt determiat de intellectu agẽte ꝛ ꝑpo nit ꝯditõnes eiꝰ ꝛ ꝯditõnes intellectus in actu ꝛ totius ptis intellectiue. ibi Qm̃ aũt ſũt in oĩ natura. Jn q̃nto opaꝛ de opatõnibꝰ intellectꝰ ibi Ju diciũ q̃dẽ igiꝛ intelligẽtia. Jn ſexto determiaꝛ de ĩtellectu ꝑ ꝯpatõnem ad ſenſũ. ibi videꝛ aũt ſenſibile ex potẽtia p̃us exñte. Jn ſeptimo ꝑ ea q̃ deter miata ſũt oñdit q̃d ſit de natura aĩe ſenſibilis ibi Nũc aũt de aĩa recapitu lantes Secũdꝰ tractatꝰ ꝯtinet tria capitula. Jn p̃mo phs ꝓcedit diſ putatiue ad inq̃rendũ q̃d ſit p̃ncipiũ motꝰ localis ĩ aĩali. Jn ſcđo ſm ve ritatẽ determiat de p̃ncipio motiuo ĩ aĩali ꝛ ſm ſe. ibi Videꝛ aũt duo hec mouentia. Jn tercio de ip̃o p̃ncipio motiuo ꝑ ꝯpatõnẽ ad diuerſa genera aĩaliũ. ibi Omĩno igiꝛ vt dictũ eſt. Tercius tractatꝰ ꝯtinet tria capitula. Jn p̃mo oñdit phs q neccẽ eſt vegetabilẽ ptẽ aĩe ineſſe oĩbꝰ viuẽtibꝰ. Jn ſe cũdo oñdit q ps ſenſitiua nõ ẽ in oĩbꝰ ſed ſolũ in aĩalibꝰ ꝛ oñdit q ſenſꝰ tac tus eſt neccãrius oĩ aĩali. ibi Senſum aũt nõ neccẽ eſt. Jn tercio oñdit q im poſſibile ẽ corpus aĩalis eſſe ſimplex puta igneũ vel aereũ vt platonici po ſuerũt ic. Q̃ꝫ aũt ĩpoſſibile ſit. Et ĩ hoc finiꝛ recapitulatõ hꝰ tercij de aĩa

Expliciunt questiones venerabilis magiſtri Johan nis verſo[illegible] acutiſſimi phyloſophi in libros de anima ſummo [illegible] atqꝫ diligentia denuo correcte atqꝫ emẽ date et [illegible]preſſe per Henricũ quentel Anno dñi. M. cccc. nonagesimo ſexto Nonis ſeptembribus.

M theol x Sch 281

ſna q̃ cũ ꝓbau
[illegible] ſemꝰ ad dolor
[illegible] ꝗ̃uis ſimi
s q̃uis ſic ala
ercu ꝓuia

nia. Jn quo
pcmer nos ꝓ
ge monuẽt
z eidem q̃
Duas oſtenc
amoꝛ eccam
ſibus. Jn le
ocri eius ſi
dolouꝛms
ra agit ẽp
s medicam
eliar ut. Jn
ꝑpitiem ad
o ꝑ q̃ ꝓbam
ia recipe
ſe pcde cõ
ſdeim vel
ſtũr dupe
ſia genera
e capitula
ch. Jn le
ſcaꝛ ec
do q̃ il
emo vel
ercu de uũ

ꝓbam
e anima
mẽz emẽ
nñ. ꝰ
.

BUCHBINDEWERKSTATT
HEINZ PETERSEN
RESTAURATOR
DÜSSELDORF-KAISERSWERTH

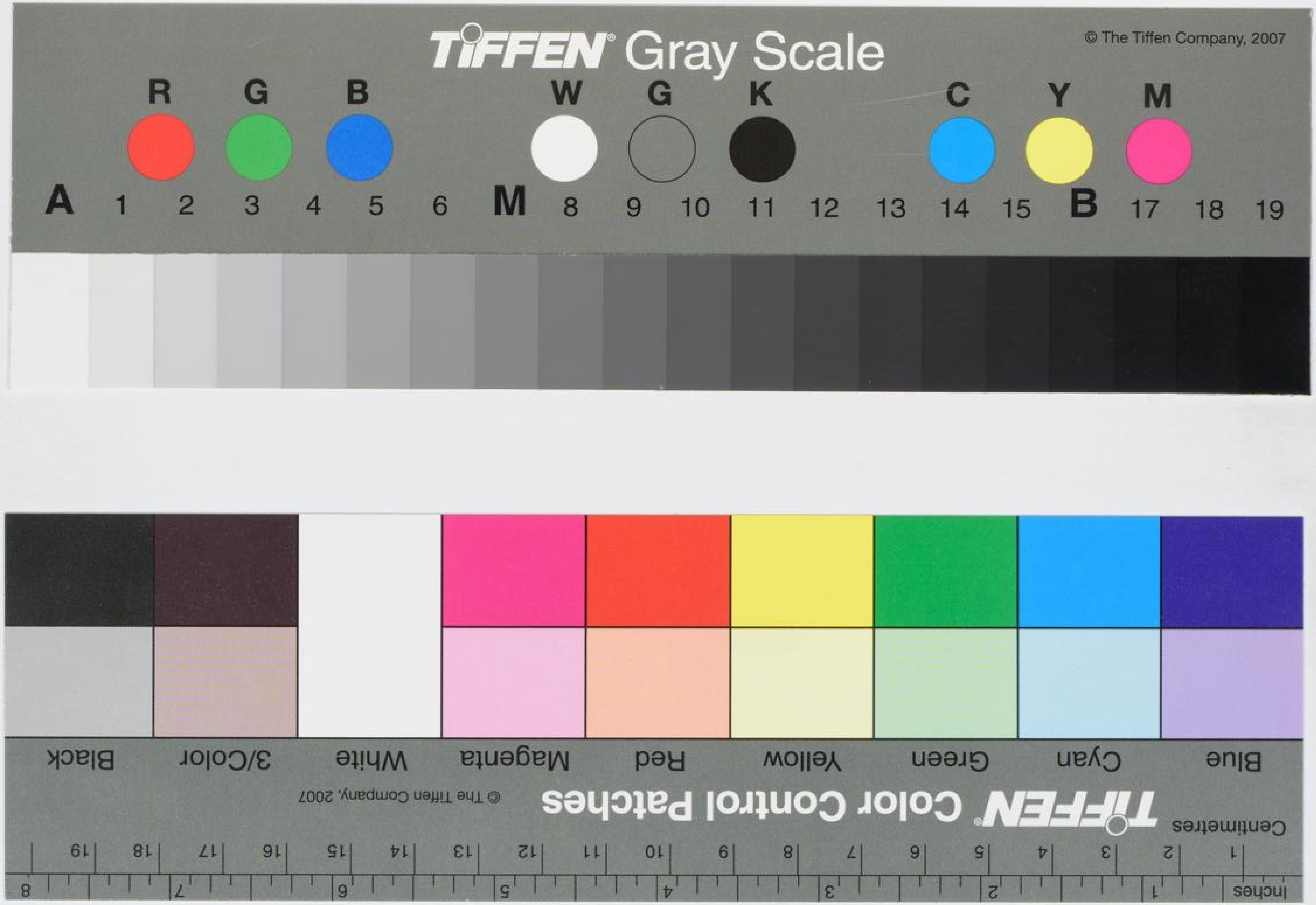
TIFFEN Gray Scale
© The Tiffen Company, 2007
R G B W G K C Y M
A 1 2 3 4 5 6 M 8 9 10 11 12 13 14 15 B 17 18 19
Blue Cyan Green Yellow Red Magenta White 3/Color Black
TIFFEN Color Control Patches
© The Tiffen Company, 2007
Centimetres
Inches